

קובץ פסקי דין

עבירות משמעת

של עובדי הוראה

שנת 2006

שניתנו על ידי בית המשפט העליון
ובתי הדין למשמעת של עובדי המדינה
בירושלים ובחיפה

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
בית הדין למשמעת של עובדי המדינה

ח' בסיוון התשס"ח
11 ביוני 2008

לכבוד

שלום רב,

הנדון: פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2006

בחוברת זו מרוכזים פסקי דין של בית המשפט העליון היושב כערכאת ערעור על פסקיו של ביה"ד למשמעת ופסקי הדין שניתנו ע"י בתי הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים ובחיפה בין חודש ינואר לחודש דצמבר 2006.

החוברת מחולקת לפי סוגי עבירות, כאשר עבירות התקיפה לסוגיהן, של תלמידים ע"י מוריהם תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנה האמורה. עבירות נוספות של עובדי הוראה מופיעות בחוברת, נסבות על מעשי זיוף בקשר למילוי התפקיד או מחוצה לו וכן על עבירות של הטרדה מינית ועבירות אחרות, כמפורט בחוברת זו.

מבנה החוברת כולל תוכן עניינים המחולק לפי סוגי העבירות ותמציות פסקי הדין שניתנו ע"י בית המשפט העליון וע"י ביה"ד, ולאחריהן מופיע פסק הדין עצמו כפי שניתן ופורסם ע"י ערכאות השיפוט האמורות.

יוער כי באותם מקרים שבהם פסקי דין של ביה"ד למשמעת נדונו ע"י בית המשפט העליון בעקבות הגשת ערעור ע"י התביעה או הנאשם, מופיע בחוברת רק פסק דינו של בית המשפט העליון הסוקר את עיקרי פסיקתו של בית הדין.

חוברת זו של בית הדין ביושבו כבית הדין למשמעת בירושלים ובחיפה מתפרסמת כחוברת חמישית. החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת:

WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL, באתר, מדף הבית יש להיכנס ל"בית הדין

למשמעת".

מסורה בזה תודתי לגב' תמר ביתן, המתמחה של בית הדין, על תרומתה בהפקת חוברת זו.

בכבוד רב,

יוסף תלרז
אב בית הדין למשמעת

תוכן עניינים

א. הליכים בביהמ"ש העליון

מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
עש"מ 8180/05	הברחת שטרות מזויפים	6	7
עש"מ 8622/05	קבלת תמריץ כספי על בסיס מצג כוזב	10	11

ב. אלימות פיזית

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 62/06	הכאה בבטנו ובפניו של תלמיד	16	18
2.	בד"מ 51/06	עבירת תקיפה סתם בנסיבות מחמירות כלפי תלמיד	31	33
3.	בד"מ 52/06	סטירה לתלמיד, משיכה בשערותיו והכאה באוזנו	42	43
4.	בד"מ 4/06	סטירה לתלמיד, הטחת ראשו בקיר וחבטות בו	46	48
5.	בד"מ 58/06	הסרגל ככלי ענישה	58	60
6.	בד"מ 115/04	אלימות מורה – זיכוי	70	71
7.	בד"מ 49/06	הכאת תלמידה בצינור גומי	79	80
8.	בד"מ 46/06	דחיפת תלמידה באמצעות רגל	94	95
9.	בד"מ 108/05	הגנה פסולה על ציור קיר	99	100
10.	בד"מ 18/06	אלימות והתעללות בחסר ישע בחינוך המיוחד	110	112
11.	בד"מ 61/05	להתנהגות ראוויה מול ילדי הגן	125	126
12.	בד"מ 135/05	אכיפת משמעת כלפי תלמידים בדרך לא ראוויה	139	140
13.	בד"מ 138/05	אלימות מורה כלפי מנהל בית-ספרו	150	152

ג. דרכי התבטאות שאינן לגיטימיות בחינוך הדתי

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 121/03	לעניין דרך התבטאותו של מחנך בחינוך הממלכתי-דתי	163	164

ד. עבירות מין והתנהגות שיש בה פסול מוסרי

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 63/05	עבירות מין שונות של מורה בתלמידה קטינה	175	176
2.	בד"מ 53/06	התנהגות של מנהל בייס כלפי מורה שיש בה פסול מוסרי	188	190

ה. רשלנות

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 73/06	רשלנות בניהול בחינוך בגרות	199	200

ו. קבלת טובות הנאה שלא כדין, דווח כוזב, וקבלת דבר במרמה

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 128/05	קבלת טובות הנאה שלא כדין	210	211
2.	בד"מ 132/05	לקניית של השכלה אקדמית	221	223
3.	בד"מ 111/05	רכישת תואר אקדמי ללא השקעה	234	235

ז. העדרויות ללא היתר

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית הפסק בעמוד	פסק הדין בעמוד
1.	בד"מ 37/06	יציאה לחו"ל ללא היתר וקבלת שכר שלא כדין	249	250

ח. עבירות שלא במסגרת מילוי התפקיד

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	תמצית פס"ד בעמ'	פסק הדין בעמ'
1.	בד"מ 50/06	איומים כלפי בת-זוג ותקיפתה בנסיבות מחמירות	260	261
2.	בד"מ 96/06	תקיפת בת-זוג בנסיבות מחמירות	269	270
3.	בד"מ 54/06	סיוע לקבלת דבר במרמה	279	281

פסיקה של
בית המשפט
העליון

תמצית פסק הדין:

ערעור המדינה על החלטתו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, בהרכב: י. תלרז, אב בית הדין – יו"ר, גב' ח. לידור ומר ח. סודקי – חברי בית הדין.

הנאשמת, שהועסקה כמורה בעלת ותק של 27 שנים, הורשעה בבית משפט השלום בבית שאן בעבירה של אחזקת שטרות כסף מזויפים, אשר נתפסו מוסתרים על גופה, עת חצתה את מעבר הגבול נהר הירדן.

על הנאשמת נגזר עונש מאסר בן 24 חודשים, מתוכם חמישה חודשים לנשיאה בפועל בדרך של עבודות שירות, והיתרה על תנאי. כמו כן, הוטלו עליה קנס בשיעור של 15,000 ₪ או 150 ימי מאסר תחתיו, וכן התחייבות להימנע מביצוע עבירה. ערעור המדינה על קולת העונש שהוטל על המשיבה נדחה על ידי בית המשפט המחוזי בנצרת.

בעקבות ההליך הפלילי הרשיע בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה את הנאשמת בעבירות משמעת שונות, והשית עליה אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה, ופסילה ממילוי כל תפקיד במסגרת משרד החינוך למשך תקופה של שלוש שנים מיום מתן גזר הדין.

נוכח חומרת העבירה וקולתו היחסית של העונש ערערה המדינה ובקשה להחמיר באמצעי המשמעת, באופן שהמשיבה תיפסל ממילוי כל תפקיד במסגרת שירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

בית המשפט העליון הגיע למסקנה כי ראוי לקבל את ערעור המדינה בחלקו, וזאת על ידי פסילת הנאשמת ממילוי כל תפקיד במסגרת שירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים, כאשר עם חלוף תקופה זו, תחול עליה פסילה נוספת למשך שנתיים ממילוי כל תפקיד במשרד החינוך. בדרך זו, הושג איזון מידתי בין תכליות הענישה המשמעתית לקידום האינטרס הציבורי לבין נסיבותיה האישיות של המשיבה, תוך שנלקחו בחשבון לעניין זה גם ההיבטים הממוניים הנוגעים לתשלומי הגמלה הנובעים מאותם אמצעי המשמעת.

ניתן ביום, ט' באייר תשס"ו (7.5.06).

בהרכב: השופטת אילה פרוקצ'יה.

ב"כ המדינה: עו"ד בת-אור כהנוביץ

ב"כ המשיבה: עו"ד זכי כמאל

עש"מ 8180/05 – הברחת שטרות מזוייפים

=====

מדינת ישראל

נגד

פלונית

בבית המשפט העליון

[07.05.06]

כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

ערעור על גזר דינו של בית הדין המשמעתי הארצי

מיום 25.7.05 בד"מ 54/05

שניתן על ידי כבוד אב"ד עו"ד י. תלרז, גב' ח. לידור ומר ח. סודקי

בשם המערער - עו"ד בת-אור כהנוביץ

בשם המשיבה - עו"ד זכי כמאל

פסק - דין

1. לפנינו ערעור המדינה על אמצעי משמעת שהוטלו על המשיבה בידי בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (להלן: "בית הדין") בתיק בד"מ 54/05 (כב' השופטים י' תלרז, ח' לידור, ח' סודקי), בו הושתו עליה אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה ופסילה ממילוי כל תפקיד במסגרת משרד החינוך למשך תקופה של שלוש שנים מיום מתן גזר הדין. המדינה מבקשת בערעורה להחמיר באמצעי המשמעת באופן שהמשיבה תיפסל ממילוי כל תפקיד במסגרת שירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

2. המשיבה, ילידת 1955, הועסקה במשרד החינוך כעובדת הוראה למן ה-1.9.1974. בשנת 2002 החל נפתח הליך פלילי בעניינה, אשר במסגרתו הואשמה והורשעה בעבירה של אחזקת שטר מזויף, עבירה לפי סעיף 2(462) לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (ת.פ. 569/02). על פי פסק הדין, ביום 27.10.01 חצתה המשיבה את מעבר הגבול נהר הירדן, כאשר על גופה מוסתרים \$63,000 בשטרות שנחזו כשטרות כסף, כאשר עובדת היותם מזוייפים הייתה ידועה לה ולא היתה בפיה טענת הגנה כלשהי לענין זה. על המשיבה נגזר עונש מאסר בן 24 חודשים, מתוכם חמישה חודשים לנשיאה בפועל בדרך של עבודות שירות, והיתרה על תנאי. כן הוטל עליה קנס בשיעור של 15,000 ₪ או 150 ימי מאסר תחתיו וכן התחייבות להימנע מביצוע עבירה. המדינה ערערה על קולת העונש שהוטל על המשיבה, והערעור נדחה על ידי בית המשפט המחוזי בנצרת.

3. בעקבות ההליך הפלילי האמור, הוגש כנגד המשיבה כתב תובענה לבית הדין המשמעתי המייחס לה אישום בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג - 1963 (להלן: "חוק המשמעת") בצירוף סעיף 1(4) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בית הדין עשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 61 לחוק המשמעת, המאפשר לבית הדין להסתמך על ממצאים ומסקנות של ערכאת השיפוט הפלילית, והרשיע את הנאשמת בעבירות המשמעת בהן הואשמה.

4. לאחר שמיעת טיעוני הצדדים לענין אמצעי המשמעת, הטיל בית הדין על המשיבה את האמצעים הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה, ופסילה למשך שלוש שנים ממילוי כל תפקיד במסגרת משרד החינוך. בנימוקיו, בחן בית הדין את חומרת מעשיה של המשיבה, בין היתר, על רקע תפקידה החינוכי כמורה, המחויבת לסטנדרטים מוגברים של נאמנות ואחריות; מנגד, העריך את נסיבותיה האישיות של המשיבה, אישה גרושה כבת 50, הנושאת בעול פרנסתם של שלושת ילדיה. כן ציין בית הדין את תרומתה המשמעותית של המשיבה לשירות

הציבורי במשך 31 שנים, אולם מנגד, נתן משקל לעובדה כי לכל אורכו של ההליך המשמעותי שנוהל כנגדה לא הביעה דברי צער וחרטה על אמצעי המשמעת האמורים שהוטלו בידי בית הדין מוגש ערעור המדינה שלפנינו.

5. בטענותיה, הדגישה המדינה את חומרתה של העבירה שבצעה המשיבה, ואת קולתו היחסית של העונש שהוטל עליה לאור מעשיה החמורים. הגם שהעבירה הנדונה נעברה שלא במסגרת מילוי התפקיד הציבורי, יש בבצועה, לטעמה של המדינה, כדי לפגוע באמון הציבור ברמתו ובטיבו של השירות הציבורי ככלל, ולא רק בשירות הניתן על ידי משרד החינוך שם הועסקה המשיבה. האפשרות המשתמעת מגזר הדין המשמעותי לפיה המשיבה תוכל לשוב לשירות השירות הציבורי כבר עתה טומנת בחובה פגיעה רצינית באינטרס הציבורי, שיש למונעה. לפיכך, יש להחמיר באמצעי הענישה באופן שהמשיבה תיפסל לשירות המדינה מכל סוג לפרק זמן של חמש שנים לפחות. אשר לנסיבותיה האישיות של המשיבה, טוענת המדינה כי, אף שאין להתעלם מהן, אין לתת להן משקל מכריע ביחס לתכליות הדין המשמעותי, שעיקרן שמירה על רמת השירות הציבורי והרתעת הרבים מפני ביצוע עבירות.

6. בטענות ההגנה של המשיבה היא מדגישה את מצוקתה הכלכלית ואת המעמסה הכרוכה בגידול שלושת ילדיה לבדה. לדבריה, הרחקתה למשך חמש שנים מן השירות הציבורי בכללותו שקולה כהחרבת עולמה מן הבחינה הכלכלית והאישית, ויש לתת משקל נכבד ליסוד השיקום, כפי שבחר בית הדין למשמעת לעשות, ואת גישתו זו יש לאמץ.

7. עיקרה של השאלה הניצבת בערעור היא - האם אמצעי המשמעת שנגזרו על המשיבה הם מידתיים בשים לב למהות העבירה שבצעה, מידת חומרתה, וההשפעה שיש לכך על השירות הציבורי. העבירה בה הורשעה המשיבה היא, אכן, בעלת חומרה ניכרת. היא הורשעה בהחזקת 638 שטרות כסף מזוייפים בסכום כולל של 63,800 דולר, ונקבע כי ידעה על היותם מזוייפים. עבירה זו המבוצעת בידי עובדת מדינה מקרינה, מעצם טיבה, על מידת התאמתה להמשיך ולשרת את הציבור. היא נמנית על העבירות הכלכליות החמורות בשל אופייה והיקפה הגדול. חומרה מיוחדת נילוית לביצוע העבירה בהינתן היותה של המשיבה עובדת הוראה המשמשת דמות מחנכת לתלמידיה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תכניות הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית. אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי, עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסוים שבמהלכו היא תורחק מן השירות הציבורי. אין די בהרחקתה מתחום החינוך - שהוא בודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבדדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסוימת, מחשש שאם לא ייעשה כן, עלולה להיגרם פגיעה רצינית לרמתו ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות ונקיון כפיים.

על חשיבותו של אמצעי הפסילה מהשירות הציבורי במקרים מתאימים עמד בית משפט זה בפרשת ע"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2004(3) 1295 (כב' השופטת ביניש) באומרו:

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באימון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין - כי עובד זה יפוטר, ואף כי יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפוא, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור בו. לצורך תכלית זו, אמצעי הפסילה הוא ראוי ומקובל... ברי, כי ככל שהעבירות שעבר העובד חמורות יותר, ובהיקף נרחב יותר, וכן ככל שמדובר בעובד בכיר יותר, ובפגיעה אנושה יותר באימון הציבור, כך יגבר הצורך בשימוש באמצעי הפסילה, על כל תכליותיו העונשיות והמניעיות".

8. ומכאן לשאלה, מה משך תקופת הפסילה הראויה משירות המדינה, וממשרד החינוך בכלל זה. לענין זה, ראוי להתחשב גם בנסיבותיה האישיות של המשיבה בכלל האיוונים המידתיים המתבקשים בהטלת אמצעי הענישה. גילה של המשיבה, הותק הרב אותו צברה בעבודתה, נטל הכלכלה המוטל עליה והיותה אחראית לחינוכם של 3 ילדים, כל אלה מהווים שיקולים בעלי ערך בהערכת משך תקופת הפסילה הראויה מהשירות אותה יש לגזור על המשיבה.

9. בהינתן מכלול השיקולים הנוגעים לתכלית אמצעי המשמעת מחד, ולנסיבותיה האישיות של המשיבה מנגד, באתי לכלל מסקנה כי ראוי לקבל את ערעור המדינה בחלקו, במובן הבא: במקום עונש פסילה לפרק זמן של שלוש שנים מכל תפקיד במשרד החינוך, ייקבע כי המשיבה תיפסל לכל תפקיד בשירות המדינה למשך 3 שנים. כן ייקבע, כי עם חלוף תקופה זו, תחול עליה פסילה נוספת למשך שנתיים למילוי כל תפקיד במשרד החינוך. בדרך זו, יושג איזון מידתי בין תכליות הענישה המשמעתית לקידום האינטרס הציבורי לבין נסיבותיה האישיות של המשיבה, תוך שנלקחו בחשבון לענין זה גם ההיבטים הממוניים הנוגעים לתשלומי הגמלה הנובעים כפועל יוצא מהענישה האמורה.

ניתן היום, ט' באייר תשס"ו (7.5.06).

תמצית פסק הדין:

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים, בו הורשע המערער, מורה בעל ותק של 10 שנים, בביצוע עבירות משמעת שונות, והושתו עליו אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים, ופסילה מכל תפקיד בשירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים.

המערער, תושב הכפר עראבה שבצפון הארץ, עבר להתגורר באזור הנגב, ולעבוד כמורה בבית הספר המקיף "ערוער" שבנגב. זאת, על רקע מדיניות משרד החינוך לעודד מעבר מורים מאזור הצפון לדרום, לשם עיסוק בהוראה, תוך נכונות המדינה להשתתף בתשלום שכר דירה של מורים מהצפון אשר יעברו להתגורר בשכירות באזור הנגב.

חריף רכישת דירה בבאר-שבע, שבה אף התגורר, הגיש המערער לאגף התמריצים במשרד החינוך טופס בקשה להשתתפות בשכר דירה, בצירוף חוזה שכירות מזוין בינו לבין מי שמכר לו את הדירה. במסגרת בקשה זו הצהיר המערער, כי הוא משלם שכר דירה חודשי, למרות, שכאמור, הוא התגורר בדירה המצויה בבעלותו. לאור המצג האמור זכה המערער במשך שנתיים לתשלום שלא כדין בגין השתתפות חודשית של המדינה בתשלום שכר הדירה.

בנוסף, קבל הנאשם שלא כדין בין השנים 2001-2003 תשלומים מהמדינה בגין דיווחים על מספר רב של נסיעות מן הדרום אל הצפון, להם היה זכאי רק מורה שאינו בעלים של דירה בדרום.

טיעוניו של המערער התמקדו בחומרת העונש שהושת עליו, ובעיקר בסנקציית הפיטורין שנגזרה עליו, תוך הצגת נסיבותיו האישיות וקשייו כעילה להקלה בעונש ולהחזרתו לעבודה כמורה.

ממול העלתה המדינה בטיעוניה את החומרה המיוחדת שנודעה למעשיו של המערער, נוכח פרשה ענפה של מעשי מרמה של מורים רבים כלפי המדינה, שנקטו בשיטות מרמה דומות לנאשם כדי לזכות בתמריצים כספיים שלא הגיעו להם.

בית המשפט העליון, בבואו לבחון את העונש שהושת על הנאשם, עמד על תכליתם של אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי והמניעתי. כמו כן, הודגש כי החומרה הנלווית לעבירות שבצע הנאשם, מקבלת גוון מחמיר במיוחד נוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש מאיש חינוך. לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - בשל אופיים של מעשי העבירה, התמשכותם, ביצועם בידי איש חינוך, על רקע פרשיות תרמית דומות בהן היו מעורבים עובדי הוראה רבים, חברו יסודות מחמירים בהתנהגותו של המערער.

בית המשפט העליון סבר כי בית הדין למשמעת נתן דעתו לנסיבותיו האישיות של המערער ולא התעלם מהן. הוא התחשב במשפחתו, בעברו הנקי, בקשייו הכלכליים, ובמשך השנים בהן שירת את הציבור בשירות טוב והולם. בסופו של יום מצא בית המשפט העליון כי האיזון שעשה בית הדין למשמעת בין שיקולי ההחמרה בעונש לבין הנסיבות האישיות הוא איזון ראוי, ולא נמצא כל יסוד להתערב בו. אמצעי המשמעת של פיטורין מהשירות הציבורי הוא עונש מתבקש בנסיבות העניין. שכן, הרשעתו של המערער בעבירות מן הסוג אותן ביצע אינה מתיישבת עם המשך שירותו במדינה. בית המשפט העליון ציין כי בית הדין למשמעת לקח בחשבון את השיקולים לקולא בכך שהגביל את הפסילה לפרק זמן של שלוש שנים, ובכך שלא שלל מהמערער את פיצויי הפיטורין. על יסוד כל האמור, נמצא כי העונש שהושת על הנאשם הוא עונש מידתי ואין מקום להתערב בו.

ניתן ביום ד' בטבת תשס"ז (25.12.06).

בהרכב:

השופטת א' פרוקצ'יה.

ב"כ המערער: עו"ד סעיד נעאמנה

ב"כ המדינה: עו"ד בת-אור כהנוביץ

עש"מ 8622/05 – קבלת תמריץ כספי על בסיס מצג כוזב

=====

פלוני

נגד

1. מדינת ישראל
2. נציבות שירות המדינה
3. משרד החינוך

בבית המשפט העליון
[25.12.2006]

כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

ערעור על גזר דינו של
בית הדין המשמעתי לשירות המדינה בירושלים
מיום 3.8.05 בבד"מ 134/04,
שניתן על ידי כבוד השופטים י' תלרז, פ' הרשקוביץ ונ' קרניאל

בשם המערער - עו"ד סעיד נעאמנה
בשם המשיבים - עו"ד בת-אור כהנוביץ'

פסק - דין

1. ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה (בד"מ 134/04) בו הורשע המערער, על פי הודאתו, בביצוע עבירות משמעת על פי סעיפים 17(1), (2), (3) ו- (4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן: "חוק המשמעת"). על המערער הושתו אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים, ופסילה מכל תפקיד בשירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים. חומרת אמצעי המשמעת היא העומדת למבחן בפנינו.

2. המערער, יליד 1958, הינו עובד הוראה במקצועו, ותושב הכפר עראבה שבצפון הארץ. בתאריך 1.9.1995, החל לעבוד בשירות המדינה, כמורה בבית הספר המקיף "ערוער" שבנגב. מעבר זה, מצפון הארץ לדרומה, נעשה על רקע מדיניות משרד החינוך לעודד מעבר מורים מאזור הצפון לדרום לשם עיסוק בהוראה. מדיניות עידוד זו מצאה את ביטוייה, בין היתר, בנכונות המדינה להשתתף בתשלום שכר דירה של מורים מהצפון אשר יעברו להתגורר בשכירות באזור הנגב. החלטה זו הוצאה אל הפועל תחת פיקוחו של האגף לדיוור ולתמריצים למורים במשרד החינוך. על פי ההסדר שנקבע, מורה שהעתיק את מקום מגוריו לנגב, יזכה לסכום ההשתתפות מהמדינה בהוצאות שכר הדירה בתחילתה של כל שנת לימודים, לאחר שימציא לאגף התמריצים את חוזה השכירות של הדירה בה יתגורר, וכן "טופס בקשה להשתתפות בשכר דירה למורים צפוניים המלמדים בישובים הבדואים בדרום". על פי תנאי ההסדר, נאסר על המורה לקבל הוצאות שכר דירה מכל גורם אחר, ואף נאסר עליו לשכור את הדירה מקרוב משפחה בדרגה ראשונה. בנוסף לכך, זכאותו של המורה להשתתפות בתשלום שכר הדירה הותנתה בכך שאין בבעלותו או בבעלות אשתו דירה אחרת באותו ישוב.

3. המערער העתיק את מגוריו מצפון הארץ לדרומה לצורך השתלבות בעבודת הוראה בדרום. בתאריך 6.3.2001 רכש המערער, ביחד עם אשתו, דירה ברחוב שלומציון בבאר שבע מבעליה הקודמים, מרדכי עזר (להלן: "הדירה"). חרף רכישת הדירה האמורה, ערך המערער, בסמוך לתחילת שנת הלימודים תשס"ב, מסמך אשר נחזה להיות חוזה שכירות בין עזר, בעל הדירה הקודם, לבינו, כאשר הוא מוצג בחוזה בתור שוכר הדירה (יחד עם אשתו). חוזה זה הציג חתימה הנחזית להיות חתימתו של עזר, וכן פרטים על גובה דמי השכירות ותקופת השכירות (1.9.2001 - 1.9.2002). בתאריך 15.10.2001 הגיש המערער לאגף התמריצים את טופס הבקשה להשתתפות בשכר דירה בצירוף החוזה המזוין. במסגרת בקשה זו הצהיר המערער, כי הוא משלם שכר דירה חודשי, למרות, שכאמור, הוא התגורר בדירה המצויה בבעלותו. על פעולה זו חזר המערער גם בשנת הלימודים שלאחר מכן, עת דיווח על חוזה שכירות בינו ובין בעליה הקודמים של הדירה בגין התקופה שתחילתה ביום 1.9.2002 וסיומה ביום 1.9.2003. לאור המצג האמור, זכה המערער לתשלום של 13,488 ₪, על דרך של השתתפות חודשית של המדינה בתשלום שכר הדירה.

4. בתאריך 28.8.2003 נפגש המערער עם שלוש מורות אשר ביקשו לשכור את הדירה. הוא ערך הסכם שכירות עימן, אולם ציין בפניהן כי זכויות הבעלות בדירה טרם הועברו אליו, וכי נמצא ברשותו יפוי כוח ממוכר הדירה, מר עזר, המאפשר לו לפעול כנציגו ולרושמו כבעל הדירה וכמשכירה. בעקבות זאת, חתם המערער אף בשמו של מר עזר. כל זאת ביצע המערער כדי להסתיר את עובדת היותו בעליה החוקיים של הדירה, וכדי שלא לעורר חשד ולסכל את הסדר תשלומי שכר הדירה לו זכה מאת משרד החינוך.

5. בנוסף על כל אלה, דיווח הנאשם על גבי טופס לקצובת נסיעה, כי בין השנים 2001-2003 ביצע מספר רב של נסיעות מן הדרום אל הצפון, וזאת כאשר לא היה זכאי לתשלום עבור נסיעות אלה, באשר היה בעלים של דירה בבאר-שבע כאמור, והיה לתושב קבע בה. בעבור דיווחים אלה, זכה המערער לקצובת נסיעה בסכום המצטבר של 13,371.75 ₪.

6. בגין המעשים המתוארים לעיל הורשע המערער על פי הודאתו, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-4 לחוק המשמעת. לאחר מכן נגזר דינו על ידי בית הדין למשמעת של עובדי המדינה (כב' השופטים י' תלרז, פ' הרשקוביץ ונ' קרניאל). בית הדין החליט כי על המערער יושט עונש של נזיפה חמורה, פיטורין מתפקידו כעובד הוראה וכן פסילה מכל תפקיד בשירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים. בית הדין ראה בחומרה רבה את כישלונו של המערער, בהתחשב ברמת ההתנהגות המצופה ממורה בישראל, ונוכח שליחת ידו בכספי מדינה באמצעות זיוף של חוזי שכירות על פני תקופה ממושכת. אל מעשי זיוף אלו נתלוותה גם מעילה חמורה באמונם של עובדי משרד החינוך, אשר נתנו מבטחם במערער והאמינו למצגים שהציג בפניהם. נסיבותיו האישיות של המערער, וקשייו הכלכליים, נלקחו אף הם בחשבון בגזירת הדין.

בפנינו ערעור על חומרת העונש.

7. טיעוניו של המערער מתמקדים בחומרת העונש שהושת עליו, ובעיקר בסנקציית הפיטורין שנגזרה עליו. בתוך כך, מציג המערער את נסיבותיו האישיות כעילה להקלה בעונש ולהחזרתו לעבודה כמורה. הוא מציין את העובדה כי במהלך 10 שנות עבודתו במשרד החינוך מעולם לא הוגשה כנגדו תלונה, והוא זכה להערכה מצד הממונים עליו. פיטוריו הותירו אותו במצב כלכלי קשה, אשר ילך ויתדרדר לאור הסיכויים הקלושים להשתלבותו בשוק העבודה. הוא אב לארבעה ילדים, משפחתו נפגעה, הוא שקוע בחובות, וניסה למצוא עבודה אחרת אולם בלא הצלחה. לבסוף, טוען המערער כי דרגתו הזוטרה, והעובדה כי הודה בעבירות המיוחסות לו בהזדמנות הראשונה, כמו גם העובדה כי הביע צער וחרטה על מעשיו, מצדיקים הקלה בעונשו וביטול הפיטורים.

8. המדינה מעלה בטיעוניה את החומרה המיוחדת במעשיו של המערער שיש להשקיף עליה כחלק מפרשה ענפה שכרכה עימה מעשי מרמה של מורים רבים כלפי המדינה, שנקטו בשיטות מרמה דומות כדי לזכות בתמריצים כספיים שלא הגיעו להם. הפרשה נחקרה בידי המשטרה, ובסופו של דבר הוחלט מטעמים שונים להותיר את הענין לבירור במישור המשמעותי. לדברי ב"כ המדינה, נמנו על הקבוצה כ-35 מורים, אשר ניצלו את ההטבות שהמדינה היתה נכונה לתת במסגרת ההסדר, תוך זיוף שיטתי של חוזי השכירות והצגת מצגי שווא בפני המשרד הממשלתי הנוגע בדבר. טוענת המדינה כי, מורה שנמצא אשם בזיוף שיטתי מעין זה והמנצל כך את הקופה הציבורית אינו יכול להימנות על עובדי המדינה ומשרד החינוך, ודינו פיטורין. מטעמים אלה, אין להתערב בגזר דינו של בית הדין, המבוסס על שיקולי ענישה מידתיים.

9. עיקרו של ההליך המשמעותי בשירות המדינה טמון בהגנה על רמתו המוסרית, דמותו ותדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור (עש"מ 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו(1) 463, 480-481; עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(5) 87, 93). אדם, אשר במסגרת שירותו במדינה מנצל את תפקידו לרעה, ומוציא בטענות שווא כספי ציבור תוך הצגת מצגי כזב, פוגע פגיעה עמוקה בתשתית המוסרית של השירות הציבורי ובערך טוהר המידות הנדרש בהתנהגותו של עובד המדינה הן בתחום עבודתו והן מחוצה לה. תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרה, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה. הפרת נורמות ההגיונות והאתיקה בידי עובדי הוראה טומנת בחובה חומרה מיוחדת על שום המעמד המיוחד הנלווה לתפקיד זה, והציפיות הגבוהות שהחברה מציבה להתנהגותם של נושאי משרה אלה על שום השפעתם על בני הנוער בחברה הישראלית. לאור זאת, הוצאת כספים בטענות שווא מהמדינה והצגת מצגי כזב כדי להפיק רווחים מכספי ציבור, על כל החומרה הנלווית להם ביחס לכל עובד מדינה, מקבלים גוון מחמיר במיוחד כאשר הם נלווים להתנהגותם של אנשי הוראה וחינוך (עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי, תק-על 2006(2) 1238).

אין לכחד, כי גם בהינתן חומרת עבירות המשמעת, לעולם יש לתת את הדעת לנסיבות האישיות של העובד, לעברו המשמעותי, לאופן שבו ביצע את עבודתו עד למעידתו, וכיוצא באלה שיקולים (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נ' גרינבוים, תק-על 2003(1) 632). בענייננו, חברו יסודות מחמירים בהתנהגותו של המערער, הן בשל אופיים של מעשי העבירה, התמשכותם, והן בשל העובדה כי בוצעו בידי איש חינוך כלפי המוסד המעסיקו, שממנו הוא מקבל את עבודתו ואת לחמו. עניינו של המערער חושף אך טפח מפרשה ענפה בה היו מעורבים עובדי הוראה רבים, אשר שלחו ידם אל קופת המדינה ובאמצעות מצגי כזב, ביקשו וקיבלו כספים שלא הגיעו להם. מעורבותו של המערער במסכת מצגי השווא והזיופים פגעה פגיעה קשה ביותר בדמותו ובתדמיתו של השירות הציבורי. בניצול מדיניות ההטבות של המדינה, שנועדה לשפר את שירותי החינוך בדרום, כדי להפיק תועלת אישית שלא כדין, פגע המערער באמון הציבור כלפי שירות המדינה ועובדיו (עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נ' בן סימון, תק-על 2005(1) 3504; עש"מ 11025/02 אייזנר נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(5) 541, 555-556; עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אסתר אלקריף, תק-על 2001(3) 1266), עוצמת הפגיעה גדולה במיוחד מתוקף היותו של המערער עובד הוראה, הממלא תפקיד חינוכי בהוראת בני נוער. המערער הפר את סטנדרט ההתנהגות הגבוה במיוחד הנדרש מאיש חינוך, והפרה זו מחייבת מצידה החמרה בעונש, כדי להשיג את מימד ההרתעה הנדרש מפני פגיעה עמוקה נוספת בתשתית האמון במערך החינוך של המדינה.

בית הדין נתן דעתו לנסיבותיו האישיות של המערער ולא התעלם מהן. הוא התחשב במשפחתו, בעברו הנקי, בקשייו הכלכליים, ובמשך השנים בהן שירת את הציבור בשירות טוב והולם. האיזון שעשה בין שיקולי ההחמרה בעונש לבין הנסיבות האישיות הוא איזון ראוי, ולא מצאתי יסוד להתערב בו. אמצעי המשמעת של פיטורין מהשירות הציבורי הוא עונש מתבקש בנסיבות הענין, שכן הרשעתו של המערער בעבירות מן הסוג אותן ביצע אינה מתיישבת עם המשך שירותו במדינה. עם זאת, בית הדין לקח בחשבון את השיקולים לקולא בכך שהגביל את הפסילה לפרק זמן של שלוש שנים ובכך שלא שלל מהמערער את פיצויי הפיטורין.

על יסוד כל האמור, אינני מוצאת מקום להתערב בעונש שנגזר על המערער, ואני דוחה את הערעור בעניינו.

ניתן היום, ד' בטבת תשס"ז (25.12.06).

אלימות

פיזית

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בחטיבת ביניים, בעבירות משמעת, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בנצרת, שם הורשע על-פי הודאתו בביצוע עבירה של תקיפה סתם (שלושה מקרים) כלפי תלמידים, בכך שבאירוע אחד הכה בחצר בית הספר תלמיד אחד בבטנו ואת האחר בבטנו ובפניו, ובאירוע אחר הוציא במהלך שיעור תלמיד מן הכיתה ותקף אותו. הנאשם הורשע כאמור בבית משפט השלום, ונענש ב-6 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים שלא יעבור כל עבירה של אלימות, וקנס של 1,000 ₪.

התביעה: הייתה סבורה כי נוכח הרשעת הנאשם בהליך הפלילי ומעמדו כמורה, קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר משירות המדינה ופסילה למלא כל תפקיד במשרד החינוך, לפרק זמן של 7 שנים, עד הגיע הנאשם לגיל 60.

הגם שהתביעה בקשה שלא לפגוע בזכויות הגמלה של הנאשם, הרי שלגישתה, נוכח מעשיו, אין מנוס מפטוריו המידיים והרחקתו ממשרד החינוך לפרק זמן של 7 שנים.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, למעט פרק הפסילה, אותו בקש המשרד להעמיד על שלוש שנים.

ההגנה: טענה כי העבירה הייתה תקיפה סתם, ובהליך לא הוצגו אישורים רפואיים המוכיחים כי מדובר היה במעשי אלימות קשים. עוד נטען כי התלמידים שהותקפו הפריעו לסדר הטוב, כאשר לנאשם היה קשה להתנתק מהנורמות עליהן חונך ובהם גדל, של שימוש בכח סביר לצורך חינוך, ואפשר שעשה כן בשל גודל האחריות בה חש כלפי תפקידו. הגם שבמשך 25 שנים לא נקט הנאשם בכל דרך אלימה.

הנאשם: הביע בפני ביה"ד את צערו על מעשיו, והבטיח כי מעשה מסוג זה לא יחזור. הנאשם מסר כי הופתע מכך שמעשיו, שתכליתם הייתה חינוכית כלפי תלמידים שסיכנו את חבריהם, הביאו להליך פלילי ואחר כך משמעת.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - ראוי לראות בחומרה מעשים של אלימות כלפי תלמידים כדרך לאכיפת משמעת, ובמישור הנורמטיבי הינם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כמורה בישראל.

לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה.

ביה"ד החליט להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – שנועדה לשמש כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד והמצביע כי נפל פסול באותה דרך אלימה שהנאשם ביקש לאכוף משמעת על תלמידיו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם יורד בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין. יותר משנועדה ההורדה בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, תכליתה להעביר מסר לנאשם ולשירות הציבורי, כי הפוגע במשמעת שירות המדינה ובמיוחד בתדמיתו, ראוי כי מעמדו באותו שירות המתבטא בדרגה אותה הוא נושא, יפגע לתקופה כאמור.

נוכח השנים שחלפו ממועד ביצוען של העבירות, כאשר הנאשם פסק לשמש מורם של התלמידים אותם תקף, לא ראה ביה"ד מקום להורות על העברתו לבית ספר אחר. עם זאת, המליץ ביה"ד, לפי סמכותו הנקובה בסעיף 34(7) לחוק, כי הנאשם לא יקודם לתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל בית ספר, לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

ניתן ביום ט"ו בחשון התשס"ז, 6.11.2006

ההרכב:

יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר
מר שפיק קבלאן - חבר ביה"ד
מר אבי לבנה - חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד וליד חלילה
עו"ד אשרף חסן

ט"ו בחשון התשס"ז
6 בנובמבר 2006

בדח. 2006-764
בד"מ 62/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין	- יו"ר
	מר שפיק קבלאן	- חבר בית הדין
	מר אבי לבנה	- חבר בית הדין

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד וליד חלילה
עו"ד אשרף חסן

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההלך

1. הנאשם, יליד שנת 1953, המועסק משנת 1975 לפי דרגה M.A כמורה בחטיבת הביניים בכפר משהד, הורשע על ידינו ביום כ"ו בתשרי תשס"ז – 18.10.06, בכתב תובענה שהוגש נגדו בעבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשם הורשע, כאמור, בעקבות הליכים פליליים שנתקיימו נגדו בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 2648/04) בו הורשע על-פי הודאתו בביצוע עבירה של תקיפה סתם (שלושה מקרים) לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בגין שני אירועים שנתרחשו בבית ספרו ב-7.6.00 ושבוועיים לפני כן, כאשר ביום 7.6.00 בסמוך לשעה 08:00, הסתדרו תלמידי כיתה ח' במספר טורים בחצר בית הספר.

הנאשם הורה לשני תלמידים שעמדו בראש אחד הטורים לעמוד בסופו של אותו טור והשניים עשו כדברו. הנאשם ניגש אליהם, היכה את אחד מהם בבטנו ואת האחר בבטנו ובפניו. כשבועיים לפני מועד זה, במהלך שיעור, הוציא הנאשם תלמיד אחר מן הכיתה ותקף אותו.

3. ביום 12.3.06 הנאשם הורשע כאמור ונענש ב-6 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים שלא יעבור כל עבירה של אלימות, וקנס של 1,000 ₪.

4. בית הדין בהכרעת דינו האמורה על בסיסה של מחלוקת שנתגלעה בין הצדדים, בשאלת הצדקת הרשעתו של הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-17(6) לחוק, קבע כי מן הדין להרשיע את הנאשם גם בעבירות אלה, בהתחשב במהות העבירות בהן הורשע וגם נסיבותיהם, תוך קביעה כי קלון היה כרוך במעשים ובעבירות בהם הורשע הנאשם, והכל כמפורט בהכרעת דינו המפורטת שניתנה כאמור.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

5. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי לגישתם להטיל על הנאשם.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד ביקש להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר משירות המדינה;

(ג) פסילה למלא כל תפקיד במשרד החינוך, לפרק זמן של 7 שנים עד הגיע הנאשם לגיל 60.

(2) הגם שהתביעה מבקשת שלא לפגוע בזכויות הגמלה של הנאשם. לגישתה, נוכח פני מעשיו אין מנוס מפיטוריו המידיים והרחקתו ממשרד החינוך לפרק זמן של 7 שנים.

התביעה מודעת לכך, כי המעשים בהם הורשע הנאשם נרחשו לפני 6 שנים, גזר דינו ניתן בראשית שנה זו. נוכח הפער שנוצר בין מועד המעשים ושבין המועד שבו מומש ההליך הפלילי, הוחלט להימנע מהשעייתו של הנאשם ולהמתין לתוצאות ההליך בפנינו ואי הרשעתו של נאשם אינה "חומת מגן" מפני פיטוריו, כפי שנפסק בעש"מ בעניין פלונית נגד מדינת ישראל.

(3) בהמשך הטיעונים התובע חזר והדגיש כי חוזרי מנכ"ל שאסרו על כל שימוש באלימות החלו להתפרסם כבר משנות ה-90. כאשר בהמשך הטיעונים התובע סקר בפנינו שורה של פסקי דין אשר צריכים להוביל את בית הדין לפיטוריו של הנאשם - בד"מ 43/96, בד"מ 19/98, בד"מ 9/00 ועש"מ 1730/00, אשר בו נקבע באופן מובהק סטנדרטי ההתנהגות שנדרש ממורה, כאשר גישתו של בית המשפט כלפי מעשים שיש בהם דפוס של אלימות הינה גישה מחמירה, כפי שנפסק בעש"מ 1682/02 ועש"מ 3362/02, בהם בית המשפט העליון לא קיבל טיעון של אכיפת משמעת בדרך שיש בה תקיפת תלמיד, נוכח הנהוג והמקובל במגזר זה או אחר.

(4) מגישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10501/02 בעניין סאמיה שאהין לומד התובע, כי יש מקום להחמיר עם מורה בגין תקיפת שרשרת של תלמיד, וכן הוגש לבית הדין בד"מ 25/04 שלגביו התביעה מסכימה כי הינו יותר חמור מעניינו של הנאשם. וכן הביא התובע פסיקה נוספת את עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 6523/03 בעניין אל קאדר בו מצויה

אבחנה בין תקיפת מורה את תלמידו ובין תקיפה אחרת שנעשית מחוץ לגבולות תפקידו של המורה.

(5) בנעילת טיעוניו עומד התובע על פיטוריו ופסילתו של הנאשם כפי שעתרה התביעה, מאחר והנאשם חזר על מעשיו תוך פרק זמן קצר. עוד למדנו, כי יש לנאשם הרשעה פלילית בגין עבירה על חוק התכנון והבניה, ובית המשפט השלום בבית שאן הטיל על הנאשם קנס כספי בגינה, כאשר מידע על הליך זה לא הגיע לתביעה, או למשרד החינוך.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפי נציג המשרד, כי הנאשם מחנך כיתה, מורה להסטוריה בחט"ב, בעל תואר שני, וותק בהוראה 31 שנה.

(2) למדנו מפיו של נציג המשרד, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעתי במעשים דומים, וכי יחסיו עם המורים טובים והוא ממלא את משימות בית הספר, והביע בעבר רצון לפרוש בשל שחיקה.

(3) המשרד שותף לגישתה של התביעה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, למעט פרק הפסילה, אותו מבקש המשרד להעמיד על שלוש שנים.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד סבור, כי יש מקום לאבחן את עניינו של הנאשם מאותם פסקי דין שהובאו על ידי התביעה, וכי מעשיו של הנאשם לא הגיעו לאותו רובד של חומרה. העבירה היתה תקיפה סתם ובהליך לא הוצגו אישורים רפואיים, כי מדובר היה במעשי אלימות קשים וכי אותם תלמידים בתחילתו של יום הפריעו לסדר הטוב. על הנאשם היה קשה להתנתק מהנורמות עליהן חונך ובהם גדל, של שימוש בכח סביר לצורך חינוך ואפשר שעשה כן בשל גודל האחריות בה חש כלפי תפקידו, הגם שבמשך 25 שנים לא נקט בכל דרך אלימה כעולה מתסקיר שירות המבחן וגם מהעובדה כי לא נקט בדרך דומה כבר שש שנים, כל אלה מצביעים שהנאשם הפנים את הנורמות הראויות.

(2) במהלך הדיון קיבלנו מסמכים שונים ממנהל בית הספר ועמיתים מעולם ההוראה, על דרכו הראויה של הנאשם כמורה, הנאשם רואה בתפקידו שליחות כבר 31 שנים. מאז סיום בית ספר תיכון, רכש תואר שני ולומד לקראת תואר שלישי.

(3) בהמשך הטעונים שמענו, כי הנאשם הינו מפרנס יחידי למשפחתו, רעייתו אינה מועסקת, למשפחה 7 ילדים שחלקם בגרו והשכילו ותורמים את תרומתם לחברה ואחרים תלמידים בבתי ספר שונים. ובהקשר זה הוגשו לבית הדין מסמכים שונים.

(4) עוד שמענו לגבי הנסיבות האישיות, כי אביו נפטר בהיותו אדם צעיר וכי על הנאשם הוטלה אחריות התמיכה באחיו, שאחד מהם מהנדס נהרג בתאונת דרכים, אירוע שלא היה נטול השפעה על הנאשם, וכי הנאשם לקה בליבו. ובשל כל אלה אין למצות עימו את הדין ולאפשר את המשך העסקתו, כאשר אפשר כי בעוד שנתיים, שלוש יבקש הנאשם לפרוש בצורה מכובדת וכי גם לחלוף הזמן ממועד ביצוען של העבירות צריכה להיות השפעה, על שיקול דעתנו ובית הדין נתבקש להימנע מפיטוריו.

(5) לאחר הדיון על בסיס החלטת בית הדין, ההגנה השלימה את טיעוניה בכך שהביאה לידיעתנו שורה של פסקי דין בהם לא פוטרו נאשמים, הגם שעשו מעשים והורשעו בעבירות חמורות יותר מאלה של הנאשם (בד"מ 43/05, בד"מ 85/05, בד"מ 5/04, בד"מ 34/06, בד"מ 66/05 וכן עש"מ 1730/00) ואין מקום שגורלו של הנאשם יהא חמור יותר מגורלם של אותם נאשמים.

(6) התובע, בתגובתו לטיעוניו המשלימים של הסניגור, הביע דעתו בחינת פסקי הדין שהובאו על ידי ההגנה, מצביע לגישתו כי עניינו של הנאשם חמור יותר בהקשרים שונים שפורטו בתגובה מההליכים שנדונו באותם פסקי דין. בשל ריבוי נתקפים (3 תלמידים) וכי קיימת הצדקה לפטרו גם על מנת לשדר מסר ראוי לעובדי הוראה אחרים, כי אלימות אינה הדרך.

(7) בתגובה משלימה נוספת של התובע, הוא ביקש להבהיר כי בד"מ 85/05 שהובא בטיעוני ההגנה כאמור, נסב על נושא שונה לחלוטין שבו התביעה חזרה בה מהתובענה.

ד. דבר הנאשם

(1) הנאשם בדבריו לבית הדין מסר, כי הופתע מכך שמעשיו שכל תכליתם היתה חינוכית כלפי תלמידים שסיכנו את חבריהם, הביאו להליך פלילי ואחר כך משמעותי.

(2) הנאשם הביע בפנינו צער על מעשיו, והבטיח כי מעשה מסוג זה לא יחזור על עצמו עד למועד פרישתו.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו בע"פ ואח"כ בכתב, ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני למעלה מ-6 שנים בשני מועדים שונים, כמפורט ברישת גזר הדין, תקף בשני מועדים סמוכים 3 תלמידים, שניים בחצר בית הספר והאחר בכיתה, הורשע ונענש כאמור בפלילים.

(2) עיון בפסק הדין הפלילי שבו הורשע ונענש כאמור הנאשם, אינו מצביע כי התלמידים שאותם תקף הנאשם בדרך שתוארה כאמור, נזקקו בתחומי בית הספר או במרכז רפואי לטיפול רפואי כלשהו, בעקבות תקיפתם, גם לא מצאנו בפסק הדין כל עוגן לטענתו של הנאשם בפנינו, כי התלמידים שהותקפו בחצר בית הספר סיכנו את חבריהם בהתנהגותם, או שקנטרו בדרך חמורה כלשהי את הנאשם והביאו לתגובתו כאמור כלפיהם.

(3) ביה"ד קבע בהכרעת דינו, כי פני מעשיו, ניסיונו רב השנים של הנאשם, נסיבות העבירה כאמור, והרשעתו בפלילים כי קיימת הצדקה להרשיע בעבירה בת קלון, ובעניין זה נסמכנו, גם על גישתנו הנורמטיבית של בית המשפט השלום כלפי מעשיו:

"אין עסקינן במעשה אחד בלבד של תקיפה, כי אם בשלושה מקרים, ביחס לשלושה תלמידים שונים, במסגרתם היכה הנאשם את תלמידיו, בהיותם מורים.

יש לראות בחומרה יתרה את העובדה כי הנאשם כאיש חינוך, ממנו מצופה לנהוג באופן מופתי וללא רבב, ביצע עבירות אלימות בשלוש הזדמנויות שונות (שתיים מהן בטווחי זמן אשר שבועיים מפרידים ביניהם), ולא כמעידה חד פעמית. אין צורך להכביר במילים לעניין האמון שניתן על ידי ההורים בהפקידם את ילדיהם בידי אנשי חינוך, דוגמת הנאשם שבפנינו, אשר אמור היה לשמש מודל לחיקוי, ותחת זאת, פגע בתלמידיו."

כמו כן, לפי לא מצאנו בפסק דינו של בית המשפט השלום בנצרת את הטעמים לכך שבעטיים ההליך הפלילי נסתיים כ-6 שנים לאחר מעשיו של הנאשם, שלא כשל במעשה דומה מאז התרחשותם של אותם מעשים שבנשוא דיוננו.

(4) בית הדין שותף ומצטרף לגישתו הנורמטיבית של בית משפט השלום, כלפי מעשיו ואופים של הנאשם.

(5) יוער, כי נקיטה באלימות כלשהי כדי להשליט משמעת כלפי תלמיד, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:-

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות."

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, שהובא בטיעוני הצדדים, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, שהתובע סמך עליו את ידיו, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסיים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.3.05, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

6) כחצי שנה לאחר האירועים נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באו לידי ביטוי וגיבוש תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח עקרונות היסוד המעוגנות בזכויות האדם וכבודו.

7) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון – תכונות שלא אפיינו את מעשיו של הנאשם, בשלושת מקריה של התובענה.

ב. על עבירות המשמעת

- (1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-17(6):
- “(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;
(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון”.

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1), אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד ממשלתי, ואשר בלעדית הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -
“לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג “משמעת”. יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה.”
(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם. כאשר בהכרעת דינו קבענו, כי קיים יסוד בדיון להרשעתו של הנאשם גם בעבירה זו.

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

“התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון”.

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, נפסק לפני כשנה וחצי:

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 6(17) לחוק, כקביעתנו בהכרעת הדין, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

- ואלה היו פני מעשיו של הנאשם.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי: **"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".**

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כבוד השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית.

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגיאיזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 53, מאחוריו 31 שנות הוראה פעילה, הורשע בעבר בפלילים בגין מעשה שלא היה קשור לתפקידו כמורה, שאותו ביצע בצורה נאותה - כפי ששמענו מפיו של נציג המשרד.

(2) לנאשם נסיבות משפחתיות לא קלות, נשוי אב ל-7 ילדים, חלקם עדיין קטינים, רעייתו אינה מועסקת, עול פרנסת המשפחה מוטל עליו, מצבו הבריאותי של הנאשם אינו מזהיר מאחר ועבר, כנטען, אירוע לב.

3) ההליך הפלילי וזה המשמעותי שהתנהל בפנינו, הינו כאמור בגדר כשלון ראשון כעובד הוראה במהלך שנות עבודתו הממושכות בשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומתו במשך שנים רבות של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

7. למידתם של אמצעי המשמעת

א. שקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, יחד עם מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ובכלל זה שקלנו את מועד ביצוען של העבירות וחלופ הזמנים שבין המעשה ומימוש ההליך הפלילי, המגיע לפרק של 6 שנים. וכן לקחנו בחשבון את עובדת אי השעייתו מתפקידו וכי המשיך ללמד במהלכן של 6 שנים מאז ביצוע מעשיו עד עצם ימים אלה. חלופ זמנים זה אינו נטול השפעה על מתחם שיקול דעתנו. וכבר נפסק בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני, בו נפסק כי:

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת משמעת ועם חלופ הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת התוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים."

(פורסם בפ"ד לט(3) 334). ראה בנדון עש"מ 173/02 ד"ר פשין נגד נציבות שירות המדינה).

ב. כן נשקל על ידנו דפוס התנהגותו של הנאשם על רכיביו השונים, כאשר הרשעתו של עובד ציבור גם בעבירה שיש עמה קלון, אינה צריכה בהכרח להביא לפיטוריו, כפי שנפסק –

"משורשע אדם בעבירה שיש עמה קלון, מן הראוי לגזור עליו אמצעי משמעת חמורים; במקרים רבים, אף יביא הדבר לפיטוריו משרות המדינה. עם זאת, אין לך כלל שאין לו חריג. כבר נקבע בבית-משפט זה מפי השופט זמיר כי:

"לגבי עובד מדינה, על-אף החומרה הכרוכה בהחלטה כזאת [החלטה שעובד המדינה הורשע בעבירה שיש עמה קלון- ד.ב.], עדיין נותר לבית הדין למשמעת שיקול-דעת לגזור את עונשו של עובד המדינה לפי נסיבות המקרה. אם הנסיבות אינן חמורות, או אם קיימים שיקולים להקל עם הנאשם, חזקה על בית הדין למשמעת שייתן לכך ביטוי בגזר הדין"
(פרשת אור, בעמ' 191).

(עש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר שניתן ב-20.8.03 שם בעמ' 5).

ג. בנסיבות אלה השיקולים האמורים יחד עם תרומתו רבת השנים לשירות הציבורי בהם חטא כלפי תלמידיו לאחר 25 שנות עבודה הובילו לידי מסקנה, כי לא נחטא יתר על המידה לתכליתם של אמצעי המשמעת אם נמנע מלהורות על פיטוריו של הנאשם ופסילתו מתפקידו הוראה. עם זאת סברנו, כי עדיין קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת חילופיים שיהא בהם ביטוי הולם לאותו פסול בו ראינו את מעשיו.

אמצעי משמעת המוטלים

8. נוכח מקבץ השיקולים אותם פרסנו לעיל, החלטנו כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – שנועדה לשמש כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד והמצביע כי נפל פסול באותה דרך אלימה שהנאשם ביקש לאכוף משמעת על תלמידיו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם יורד בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין. יותר משנועדה ההורדה בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, תכליתה להעביר מסר לנאשם ולשירות הציבורי, כי הפוגע במשמעת שירות המדינה ובמיוחד בתדמיתו, ראוי כי מעמדו באותו שירות המתבטא בדרגה אותה הוא נושא, יפגע לתקופה כאמור.

המלצה

9. נוכח השנים שחלפו ממועד ביצוען של העבירות, כאשר הנאשם פסק לשמש מורם של התלמידים אותם תקף, לא ראינו מקום להורות על העברתו לבית ספר אחר. עם זאת, ראינו לנכון להמליץ, לפי סמכותנו שבסעיף 34(7) לחוק, כי הנאשם לא יקודם לתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל בית ספר לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין. המלצה זו תכובד על-פי פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 2275/04 בעניין רמי כהן, לפיה –

"משהחליט בית הדין החלטתו והמליץ המלצתו בגזר הדין מן הראוי שהנהלת היחידה תכבד את ההמלצה ואכן תפתח דף חדש ביחסה למערער."

10. התרשמנו, כי הנאשם יבקש כי יותר לו לפרוש בכבוד מעבודתו לגמלאות לא בעתיד הרחוק, נוכח שנות עבודתו הממושכות כמורה, ומידת השחיקה שמאפיינת תפקיד זה. בית הדין ממליץ בפני משרד החינוך שאם הנאשם יבקש לפרוש בשנים הקרובות לא יושבו פניו ריקם.

גזר הדין ניתן ביום ט"ו בחשוון התשס"ז, 6.11.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר אבי לבנה חבר	מר שפיק קבלאן חבר	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, מורה בכירה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינה בבית משפט השלום בנצרת. הנאשמת הואשמה בהליך זה בעבירת תקיפה סתם בנסיבות מחמירות כלפי תלמיד. במהלך שיעור ספורט, שעה שלא נשמע התלמיד להוראותיה של הנאשמת, תפסה אותו באוזניו, סובבה אותו ומשכה אותו מאוזניו כלפי מעלה, עד כי רגליו של הקטין ניתקו מהרצפה. כתוצאה ממעשי הנאשמת חש הקטין כאבים באוזניו והן הפכו לאדומות.

הגם שהנאשמת לא הורשעה בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטל עליה במסגרת הסדר טיעון צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 200 שעות, ופיצוי לקטין בסך 3,000 ש"ח.

התביעה: סברה כי העובדה שהנאשמת לא הורשעה אינה משמיטה את העילה לפטרה. זאת, כיוון שלא יעלה על הדעת כי עובד הוראה שפעל באלימות יישאר בתפקידו כעובד הוראה. על כן, עתרה התביעה להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, ופיטורין משרות המדינה.

המשרד: לא היה שותף לעמדת התביעה, ובקש להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת אחת ב-12 תשלומים; הורדה בדרגה לשנה אחת ומניעה מהנאשמת מלשמש בצוות מוביל בשנתיים הקרובות.

ההגנה: ההגנה סברה כי יש להבחין בין העבירה שבצעה הנאשמת, לבין העבירות שנמנו בפסקי הדין שהובאו על-ידי התביעה, שבהם התקיימה אלימות חמורה כגון סטירות, בעיטות והכאת ראש על השולחן. בנוסף טענה ההגנה כי מפאת מצבה הנפשי הקשה, החליטה ההגנה במסגרת ההליך הפלילי שלא להיכנס לראיות ולסיים את התיק בעסקת טיעון. על כן, ייתכן שאם היה מתנהל המשפט – הייתה הנאשמת יוצאת זכאית.

הנאשמת: הביעה צער וחרטה בפני ביה"ד וקבלה אחריות על מעשיה.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת:
לעניין דפוס התנהגותה של הנאשמת – סבר ביה"ד כי הנאשמת הינה דמות חינוכית חיובית, שמעדה באופן חד-פעמי, היא מצרה על כך מאוד, וכבר הוענשה בהשעיה של למעלה משנתיים. על כן, בית הדין קיבל את חרטה הכנה של הנאשמת.
מאידך, ביה"ד היה ער למסר העובר כחוט השני בכל פסקי הדין שהוזכרו ע"י התביעה, לפיו יש להוקיע את השימוש באלימות בכלל, ובבתי הספר בפרט.
ביה"ד שקל אף את טיבן של העבירות המשמעתיות שבהן הורשעה הנאשמת, תכליתם של אמצעי המשמעת ואת נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בסופו של עיון סבר בית הדין כי ניתן להסתפק באמצעי משמעת חמורים פחות מכפי שבקשה התביעה, והטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעם ביה"ד שמופנה במישרין לנאשמת, ומצביע כי נפל פסול במעשיה.
2. הפקעת שליש משכורת קובעת אחת - שתחולק ל-3 תשלומים שווים ורצופים;
3. הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של 6 חודשים - שתכנס לתוקפה לאחר סיום ההורדה של המשכורת.

ניתן ביום ז' בחשוון התשס"ז, 29.10.2006.

ההרכב:

עו"ד ורדה קטרון-ברט - יו"ר
ד"ר עינת ברגר – חברת ביה"ד
מר מחמוד חג'אזי – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשמת: עו"ד יהושע רובין

ז' בחשוון התשס"ז
29 באוקטובר 2006

בדח. 2006-741
בד"מ 51/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד ורדה קטרון-ברט
- יו"ר
- ד"ר עינת ברגר
- חברה
- מר מחמוד חיג'אזי
- חבר

התובע: עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד יהושע רובין

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

1. ההליך

א. הנאשמת, ילידת שנת 1968, המועסקת כמורה בכירה במשרד החינוך, ונמצאת בשירות המדינה מתאריך 1.9.89, שירות ממנו הושעתה ביום 10.8.04 בעקבות הליכי חקירה ומשפט שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בחיפה, הורשעה על ידינו ביום כ"ד באלול תשס"ו 17.9.2006, לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן: החוק).

ב. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשמת. ביום 11.7.04 הוגש כתב אישום נגד הנאשמת בבית משפט השלום בנצרת בת.פ. 3035/04 המייחס לה ביצוע עבירת תקיפה סתם בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 379 ו-382(ב) לחוק העונשין התשל"ז-1977.

על פי כתב האישום, ביום 3.12.03 בשעות הבוקר, תקפה הנאשמת שלא כדין, במהלך שיעור ספורט, את תלמידה מ.ח. יליד 1997 (להלן: הקטין), משהבחינה כי הקטין לא עושה כדבריה, בכך שתפסה באוזני הקטין, סובבה את אוזניו ומשכה אותו מאוזניו כלפי מעלה, עד כי רגליו של הקטין ניתקו מהרצפה. כתוצאה ממעשי הנאשמת חש הקטין כאבים באוזניו והן הפכו לאדומות.

ג. ביום 9.2.06 קבע בית משפט השלום כי הנאשמת ביצעה את המיוחס לה בכתב האישום, וזאת על סמך הודאתה של הנאשמת במסגרת הסדר טיעון, ונמנע מהרשיעה. הוא הטיל עליה צו של"צ בהיקף של 200 שעות ופיצוי לקטין בסך 3,000 ש"ח.

2. ראיות לאמצעי המשמעת

א. ראיות הצדדים

(1) לתביעה לא היו ראיות לאמצעי המשמעת.

(2) ההגנה הגישה אסופה של כ-13 מסמכים של המלצות וחוות דעת חיוביות על הנאשמת וכן מכתב של צוות הדרכה בנושא תאונות דרכים שעליה קבלה הנאשמת פרס ראשון. הוגש מכתב מטעם משרד החינוך מהו תפקיד רכז בבית הספר, וחוות דעת פסיכיאטרית המאפשרת שקילת חזרתה לעבודה.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סבור שאין מנוס מפיטורי הנאשמת כיוון שלא ייתכן שעובד הוראה בפועל באלימות יישאר בתפקידו כעובד הוראה. גם העובדה שהנאשמת לא הורשעה לא משמיטה את העילה לפטרה. הנאשמת הודתה בביהמ"ש השלום בנצרת בביצוע עבירה של תקיפה סתם בנסיבות מחמירות, לאחר שהודתה בכך שביום 3.12.03 במהלך שיעור ספורט, שעה שלא נשמע אחד התלמידים להוראותיה, היא החליטה לנקוט בדרך שהתביעה רואה אותה בחומרה.

על כן ולאור הנ"ל, התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) פיטורין משרות המדינה.

(2) כתימוכין לגישתו הגיש התובע 6 פסקי דין.

הראשון, עש"מ 4503/00 – חביב אמין נ' מדינת ישראל, בו נידון הנאשם לשרות לתועלת הציבור ללא הרשעה, כמו במקרה שלנו. בית הדין אמר שם כי תופעת הרמת היד הינה תופעה פסולה מעיקרה ואין לה מקום במערכת החינוך ובחברה בכלל. לדעתו, תפקידו של מורה מחייב מעצם מהותו סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי תלמידים. כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד ובמיוחד המורה ששלום הילד וחינוכו הופקדו בידיו כנאמן מטעם ההורים והחברה.

השני, עש"מ 3362/02 – סלאם אבו עסבה, בו נאמר כי המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם והם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם. יש לדרוש ממורה הקפדה יתרה במילוי תפקידו.

השלישי, עש"מ 6526/03 – עבד אלקאדר עואודה סלאח בו נאמר כי עבירות אלימות הינן חמורות וכמו במקרים רבים דבק בהם פגם מוסרי המחטיא את החוטא בהן בקלון.

פסק הדין הרביעי הוא ע.פ. 5224/97 בעניין רחל שדה אור בו נאמר כי:
"אין חשיבות לגבי חומרתו של העונש הגופני שהופעל כלפי ילד. ככלל, עונש גופני אינו יכול להוות אמצעי לגיטימי בידי מורים, גננות או אנשי-חינוך אחרים. תפיסת עולם שגויה בהקשר זה מסכנת את שלומם של הילדים, ועלולה לפגוע בערכי היסוד של חברתנו - כבוד האדם ושלמות הגוף".

גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי מצטרף בדבריו לפסקי הדין הקודמים וטוען כי יש לעקור את תופעת הכאת ילדים בידי מורים משורשיה.

בפסק הדין האחרון, עש"מ 10501/02 בעניין סאמיה שאהין הוחלט לפטר את הנאשמת הגם שלא הורשעה.

3) התובע מוסיף ואומר כי, אכן, בחלק מפסקי הדין הנ"ל- המקרים חמורים יותר, אבל התביעה רואה בתופעה הזו של אלימות כלפי תלמידים תופעה שחייבים לעקרה מן השורש.

ב. גישת המשרד

מפי נציג המשרד שמענו כי לפני שהגיע לדיון ביקש חוות דעת של כח-אדם, של המנהלת ושל מפקח בית הספר והוא דבר עם שלושתם. בכח-אדם בדקו את התיק האישי ולא מצאו כל עבירת משמעת, לפחות לא בנושא אלימות. המפקח קבל מידע מהמנהלת מאחר והוא לא הכיר את הנאשמת באופן אישי (תפקידו חדש). המידע שקבל מהמנהלת היה שלמרות שהנ"ל הושעתה, לא שיבצו מורה אחרת במקומה, אלא במילוי מקום, והיא מחכה כי הנאשמת תשוב לעבודתה מההשעיה. מנהלת בית הספר אומרת כי היא מורה נפלאה, חברה בצוות המוביל של בית הספר, היא סומכת עליה, יש לה מוסר עבודה והיא חרוצה.

נציג המשרד אינו שותף לעמדת התביעה והוא מבקש להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) הפקעת משכורת אחת ב-12 תשלומים;
- (ג) הורדה בדגה לשנה אחת;
- (ד) למנוע ממנה מלשמש בצוות מוביל בשנתיים הקרובות.

ג. טיעוני ההגנה

לדבריו, קשה לשים באותה צלחת את פסקי הדין שהביא בפנינו התובע המלומד עם המקרה שלנו. באותם פסקי דין יש סטירות ובעיטות והכאת ראש על השולחן ושום מקרה אינו דומה למקרה שבפנינו.

במסגרת ההליך הפלילי הוא החליט לא להיכנס לראיות מפאת מצבה הנפשי הקשה באותה שעה וסיים את התיק בעסקת טיעון. ייתכן ובמצב דברים אחר, אם היה מתנהל המשפט – הנאשמת הייתה יוצאת זכאית.

הנאשמת הייתה בצוות המוביל גם בנושא תאונות דרכים וגם בנושא המיחשוב ובית הספר קיבל פרס ארצי בתחרות בין בתי ספר ערביים. הובאו המלצות מגוונות: ממורים, מהורים, המלצות מכל הגוונים וגם חוות דעת של פסיכיאטר שהיא הלכה אליו כשהחל ההליך הפלילי נגדה, בנקודת השבר הגדול שהיא עברה.

4. החלטת בית הדין

לאחר עיון בטיעוני הצדדים, נפרס להלן את השיקולים אשר הובילונו להחלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשמת.

א. תכלית הדין המשמעתי

(1) בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת, ההולמים לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקף את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש הן על מטרתו ומהותו של שירות המדינה, הן על טיבן של העבירות שבהן הורשעה הנאשמת והן על נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

(2) בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694), קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי (בעמ' 703):

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות".

(3) ובעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(5)) אמר בית המשפט העליון בעמ' 93:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות שבהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבותיו האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי (דינים ועוד: דינים עליון, כרך סג, 764, עמ' 4) שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי הוא תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. נוסף על שמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי (דינים ועוד : דינים עליון, כרך סד, 363, עמ' 16) שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן (דינים ועוד : דינים עליון, כרך סג, 855, עמ' 13) פסק :

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר מדינת ישראל נ' טוביה גרינבוים (דינים ועוד : דינים עליון, כרך סד, 124, עמ' 3) חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשמת הורשעה בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק : **"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.**

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור ;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה."

בית הדין מבקש להעיר, כי בעוד שחוק העונשין מגדיר בפרוטרוט את מרכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורות ההתנהגות של עובדי הציבור, אשר יש בהם משום עבירות המשמעת, העבירות מוגדרות בצורה רחבה, ובית הדין קובע למעשה בדיעבד אם יש בהתנהגות מסוימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירות משמעת כהגדרתה בחוק.

(2) לעניין פגיעה במשמעת שהיתה כרוכה בהתנהגותה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של כב' השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש (פ"ד לו(1), עמ' 231, 234) לגבי מאפייניה של המשמעת:

"לא אמצה כאן, תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק – הנאשמת הפרה במעשיה את הדרישות שמחויב בהן עובד מדינה, לפי פסקה 42.212 לתקשי"ר הקובעת: **"עובד חייב למלא כל הוראה אשר נקבעה בתקשי"ר, בכל הודעה של נש"מ וכל הוראה כללית אחרת שניתנה על ידי מי שמוסמך לכך".**

כאשר סעיף 1.02 לקובץ כללי האתיקה לעובדי מדינה מנחה כי: **"עובד המדינה ינהג בדרך ההולמת את מעמדו, תפקידיו וחובותיו כעובד המדינה. הוראה זו חלה אף על התנהגות שאינה קשורה לתפקידו."**

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בו הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת הוא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי ההתנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון. (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת, (פד"י מט(5) 573, 578).

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ג. על הנסיבות האישיות

- (1) הנאשמת, ילידת שנת 1968, מועסקת במשרד החינוך בתפקיד מורה משנת 1989, משמע כ-17 שנה. היום דרגתה מורה בכירה. בשנתיים האחרונות הייתה מושעת מעבודתה.
- (2) הנאשמת, על-פי חוות הדעת הרבות שהוצגו בפנינו, הייתה מסורה לעבודתה, ממושמעת ומנומסת והתייחסה בכבוד לזולת. היא הייתה מורה חרוצה, מוכשרת במילוי תפקידה, משתפת פעולה ויוזמת. היא התנדבה ותרמה מזמנה ליישום פעילויות חברתיות חינוכיות במסגרת בית ספרית ואזורית.
- (3) מנהלת בית הספר "אלחורש", בחוות דעתה על הנאשמת, כותבת כי היא מכירה את הנאשמת בעבודתה כ-6 שנים. לדבריה, היא חרוצה מאוד בעבודתה, מסורה ואחראית. הקשרים שלה עם התלמידים מאוד טובים והם טובים גם עם חברי צוות המורים שבחרו בה כחברה בוועד המורים. היא מילאה תפקידים רבים כגון: מרכזת מקצוע בנושא זהירות בדרכים וצוות מוביל בבית הספר. היא השתתפה בהרבה כנסים ומהם כנס קבלת פרס חינוך בנושא זהירות בדרכים וכנס "רואים הגיון" שהיא תכנית של חברת אינטל, "אינטל חדש בחינוך", אשר מסייעת למורה לבצע עבודות חקר עם תלמידים. המנהלת מחכה, ביחד עם צוות המורים, שהנאשמת תחזור לבית הספר בהקדם האפשרי.
- (4) בחוות הדעת של הפסיכיאטר שבדק אותה ומצא שאין צורך בכל טיפול פסיכיאטרי נאמר שיש לשקול חזרתה לעבודה.
- (5) הנאשמת מתחרטת על המעשה ומקבלת אחריות על מה שעשתה. בזמן ההשעיה היא הייתה במצב קשה. מבקשת שנחזיר אותה לעבודה.

ד. ניתוח פסקי הדין

- (1) התובע המלומד המציא לנו 6 פסקי דין כמפורט להלן:
  - (א) בעש"מ 4503/00 מורה בבית ספר בצפון הורשע בבימ"ש השלום בנצרת בגין תקיפה. הוא סטר ובעט באחד מתלמידיו והורשע. אמצעי המשמעת שהוטלו עליו לא כללו פיטורין אלא נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת אחת קובעת והורדה בדרגה לתקופה של 3 חודשים. מקרה זה דומה למקרה שבפנינו.
  - (ב) בעש"מ 3362/02 פוטר הנאשם שהיה מורה בבית ספר בג'סר אלזרקא. הוא תקף ב-3 זמנים שונים 3 תלמידות, כאשר בראשונה חבט את פניה בשולחן ונגרם לה דימום בשפתייה, לשנייה נתן מכה בראש ואת השלישית הכה בצינור בגבה, אחז בשערותיה וחבט את ראשה בשולחן. אלו 3 תיקים פליליים שאוחדו והוא הורשע ונגזר עליו מאסר על תנאי וקנס כספי. אין להשוות מקרה זה למקרה שבפנינו והוא חמור ממנו לעין ערוך.

ג) המקרה שאירע בעש"מ 6526/03 כלל אינו דומה למקרה שבפנינו והוא חמור ממנו. שם הכה המערער ביחד עם אחיו את המתלונן, שהוא קרוב משפחתם, בעזרת מוטות ברזל בכל חלקי גופו עד שהתמוטט ונוקק לטיפול רפואי. הוא הורשע בבימ"ש השלום בנצרת בעבירת תקיפה של ממש (ולא "תקיפה סתם" כמו בענייננו) ונידון למאסר על תנאי של 9 חודשים למשך 3 שנים שלא יעבור על אותה עבירה. הוא פוטר בביה"ד המשמעתי וערער על העונש. בית המשפט העליון הקל בעונשו והעמידו על נזיפה חמורה וכן הורדתו בדרגה למשך ששה חודשים.

ד) פסק הדין של רחל שדה אור – ע"פ 5224/97 הובא בפנינו על מנת לצטט את דבר השופטת דורנר בדבר אלימות של מורים וגננות כלפי קטינים חסרי ישע, שם היא אומרת שלדעתה אין חשיבות לגבי חומרת העונש הגופני שהופעל כלפי הילד כיוון שעונש גופני, ככלל, אינו יכול להיות אמצעי לגיטימי בידי מורים, גננות או אנשי חינוך אחרים.

ה) בעש"מ 10006/04 היכה המערער שני תלמידים. את האחד היכה באגרופים בגבו ובבטנו והדף אותו לכיוון הכיסאות שהיו בכיתה ועל השני הנחית אגרופים שפגעו בסופו של דבר בגבו. הוא פוטר מעבודתו. גם מקרה זה נראה לנו חמור מהמקרה בו אנו דנים.

ו) ואחרון חביב, עש"מ 10501/02 התקיפה הנאשמת תלמידה גם במהלך השיעור וגם בחדר המורים ביחד עם מורה אחרת. היא גרמה לה חבלות של ממש בזרוע ימין. ברור כי מקרה זה בו פוטרו הנאשמת לא דומה בעובדותיו למקרה שלנו.

2) אנו חיפשנו פסקי דין אחרים הדומים בחומרתם למקרה שלנו ורצינו לראות מה העונשים שהוטלו באותם מקרים. בבד"מ 46/05 הרשיע ביה"ד למשמעת את הנאשם, המועסק כמורה בלתי מוסמך, בעבירות משמעת בכך שבשני מועדים אחז בחוזקה בידו של נער כבן 13 ודחף מתלוננת באותה כתה. אף שמקרה זה נראה לנו חמור מהמקרה שהובא בפנינו - העונש שהוטל על הנאשם היה נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת.

בבד"מ 50/04 הרשיע בית הדין למשמעת מורה ותיק בכיר בעבירות משמעת שונות, בכך שבמהלך שיעור שהעביר תפס תלמיד שהיה בן 17 באותה עת, חנקו ונתן לו סטירה בפנים שבעקבותיה התלמיד נחבל בראשו. העונש: נזיפה חמורה והפקעת מחצית משכורת קובעת.

בבד"מ 57/05 מורה לחינוך גופני שתקף תלמיד במהלך השיעור על-ידי אחיזתו בחולצתו ומשיכתו קדימה, פעולה שגרמה לשריטות בגבו ובידו הימנית, כאשר בעקבות מקרה זה, סבל התלמיד מכאבי ראש – קיבל עונש של נזיפה חמורה והורדה בדרגה אחת.

ה. למידתם של אמצעי המשמעת

1) בית הדין שקל אם ראוי בנסיבות המקרה להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת כפי שבקש התובע המלומד, ובמיוחד את אמצעי המשמעת של פיטורין.

אולם בסופה של אותה התחבטות ולאור פסקי הדין אותם סקרנו בסעיף ד' 2 דלעיל אשר מתאימים בחומרתם לנסיבות המקרה שלפנינו ואולי בחלקם אף חמורים יותר, הגענו למסקנה, כי באיזונים הדרושים ניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים מאשר ביקש התובע.

מחד, הנאשמת הינה דמות חינוכית חיובית. זו הייתה לה מעידה חד-פעמית שהיא מצרה עליה מאוד והיא כבר הוענשה בהשעיה של למעלה משנתיים. מאידך, אנו ערים למסר העובר כחוט השני בכל פסקי הדין שהוזכרו ע"י התובע המלומד, לפיהן אין להשתמש באלימות בכלל ובבתי הספר בפרט.

(2) קיבלנו את חרטתה הכנה של הנאשמת ואנו סבורים כי האירוע לא יישנה.

(3) אשר על כן, מטיל בית הדין על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- (א) נזיפה חמורה ;
- (ב) הפקעת שליש משכורת קובעת אחת - שתחולק ל-3 תשלומים שווים ורצופים ;
- (ג) הורדה בדרגה אחת ל-6 חודשים - שתכנס לתוקפה לאחר סיום ההורדה של המשכורת הנזכרת בסעיף 2 דלעיל.

ניתן ביום ז' בחשון התשס"ז, 29.10.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חגי'אזי חבר	ד"ר עינת ברגר חברה	עו"ד ורדה קטרון-ברט יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בעל ותק של 20 שנים, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בטבריה. הנאשם הואשם בהליך זה בתקיפת תלמיד כיתה ה', בכך שמשך בשערות ראשו, סטר לו על פניו מספר פעמים, וכן הכה אותו עם ידו באוזנו השמאלית. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטל עליו צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 280 שעות.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת שתחולק ל-10 תשלומים שווים ורצופים והורדה בדרגה אחת לשנתיים.

המשרד: הצטרף לעמדת התביעה בעניין אמצעי המשמעת, אולם הוסיף כי "לא נכעס אם בית הדין יקל על טווח ההורדה בדרגה".

ההגנה: פרסה בפני ביה"ד את נסיבות התרחשות העבירה, שנבעה מאבוד שליטה רגעי בשל המצוקה הנפשית בה היה נתון הנאשם כתוצאה ממחלת הסרטן של אחותו, ובשל התנהגותו הפרובוקטיבית של הילד המתלונן. ההגנה טענה כי מעידה זו הינה חד פעמית במשך 20 השנים בהן עוסק הנאשם בהוראה.

הנאשם: הביע בפני ביה"ד חרטה על מעשיו, והתנצל אף בפני אביו של הילד המתלונן, אשר פנה במכתב לביה"ד ובקש לסגור את התיק שמתנהל כנגד הנאשם.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים, בהתחשב בתכליתם של אמצעי המשמעת, בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, בחובת הנאמנות המוטלת עליו כעובד מדינה, ובנסיבות האישיות המכבידות של הנאשם, והחליט על כן לנקוט באמצעי המשמעת הבאים:

א. **נזיפה חמורה**

ב. **הפקעת 1/2 משכורת קובעת לחצי שנה**

ג. **הורדה בדרגה אחת** - למשך שנתיים שתחל חודש לאחר קבלת ההסמכה לתעודת הוראה.

ניתן בתאריך ה' תשרי תשס"ז (27/09/2006).

ההרכב:

עו"ד דפנה איתן - יו"ר

מר יוסי קורן – חבר ביה"ד

מר מחאג'נה וליד אברהים – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: הנאשם אינו מיוצג

ה' בתשרי התשס"ז
27 בספטמבר 2006

בדח. 2006-673
בד"מ 52/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד דפנה איתן	יו"ר
	מר יוסי קורן	חבר(ה)
	מר מחאג'נה וליד אברהים	חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

התובענה וההליך

2. בתאריך 9.7.06 הרשיע בית הדין את הנאשם המועסק כמורה בעבירות לפי סעיף 17(1), ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), בית הדין הרשיע את הנאשם לאחר הודאתו בעבודות כתב התובענה.

3. ההרשעה מקורה בהליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בטבריה בת.פ. 3150/05 בו הטיל בית המשפט על הנאשם 280 שעות לתועלת הציבור וזאת ללא הרשעה פלילית.

4. המסד העובדתי – בתאריך 2.3.2005 תקף הנאשם תלמיד כיתה ה' בכך שמשך בשערות ראשו וסטר לו על פניו מספר פעמים וכן היכה אותו עם ידו באוזנו השמאלית.

טיעונים לאמצעי המשמעת

5. עמדת התביעה

א. התביעה ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) הפקעת משכורת קובעת אחת שתחולק ל-10 תשלומים שווים ורצופים.
- (3) הורדה בדרגה אחת לשנתיים.

כמו כן הצהיר התובע כי מבחינת התביעה הענישה לא צריכה להיות במצטבר.

לטענת התביעה, אומנם מדובר באירוע חד פעמי אבל ארוע מורכב, שכן מדובר במשיכה בשערות, שהובילו לסטירות בפניו וכן פגיעה באוזן. התביעה הציגה את מכתבו של המנהל מיום 5.3.2005 וכן מכתב התראה לנאשם בו כותב מנהל בית הספר כדלקמן:

"... ביום רביעי בתאריך 2.3.05 בשיעור הרביעי הרבצת לתלמיד באופן משפיל בפני תלמידי כיתתו ... אני מפנה את תשומת לבך לחומרת המקרה וכי יש בזה עבירה על החוק".

כמו כן הגיש התובע שישה פסקי דין של בית הדין למשמעת המנחים לטענתו את מדיניות הענישה של בית דין למשמעת.

ב. עמדת נציג המשרד

נציג המשרד הודיע כי לאחר בדיקה בתיק האישי ושיחה עם המפקח מדובר באירוע יחיד. על כן, הצטרף לעמדת התביעה בעניין אמצעי המשמעת והוסיף כי "לא נכעס אם בית הדין יקל על טווח ההורדה בדרגה".

ג. טענות ההגנה

הנאשם הודה כי טעה וכי מעידה זו הינה חד פעמית במשך 20 שנה בו הוא עוסק בהוראה, לדבריו מבצע את עבודתו "על הצד הכי טוב ולשביעות רצון הממונה". הנאשם הוסיף כי בעת האירוע היה נתון ללחץ נפשי כבד כתוצאה ממחלת הסרטן של אחותו, המתגוררת עימו וכי היה סובל את כאבה בעת הטיפול הממושך של קבלת ההקרנות.

לטענתו המצוקה הנפשית שהיה בה ביחד עם התנהגותו הבוטה של הילד המתלונן, הובילו להתנהגותו האלימה כלפי הילד המתלונן, הנאשם התחרט על התנהגותו מיד לאחר האירוע והתנצל בפני אביו של הילד המתלונן.

הנאשם הגיש לבית הדין את מכתבו של אבי המתלונן בו הוא מבקש לסגור את התיק שמתנהל כנגד הנאשם. כן הגיש את מכתבו של יו"ר ועד ההורים המשבח את עבודתו של הנאשם וכן את מכתבו של מנהל בית הספר בו הוא מציין כי הנאשם בעבודתו הביע "נאמנות, מסירות לעבודה וביצע את כל התפקידים שהוטלו עליו על הצד הטוב ביותר", עוד הוסיף המנהל כי הנאשם הינו בעל מוסר עבודה גבוה, וכן מורה מקובל על תלמידיו אשר בדרך כלל זכה להערכת ההורים.

הנאשם הוסיף כי הינו נתון במצב כלכלי קשה מאוד וכי הינו חייב כספים לבנק וחברת החשמל, הגיש לנו את תלושי משכורתו, ומבקש להתחשב במצבו הכלכלי הקשה, לענין קביעת אמצעי המשמעת שינקטו נגדו, וכן מבקש להתחשב בעובדה שקיבל ענישה מבית המשפט בתיק הפלילי של ריצוי 280 שעות לטובת הציבור.

ד. דיון

בדיון שבפנינו הוטל על בית דין זה למצוא את נקודת האיזון בהטלת אמצעי המשמעת הראויים למעשהו של הנאשם לבין אישיותו.

מצד אחד בפנינו נאשם המשמש מורה בישראל מזה 20 שנה, מורה העובד לשביעות רצון הממונים עליו העושה מלאכתו נאמנה בעל יחסי אנוש חיוביים ביותר.

ומצד שני, האירוע המיוחס לנאשם בתובענה ושעליו הורשע הינו חמור ביותר, הנאשם השתלח במתלונן בנוכחות שאר תלמידי הכיתה, הכה אותו ומשך בשערות ראשו, מדובר בקטין אשר יש לצפות שיזכה להגנה בבית הספר ובמקום זאת אותו גורם אשר אמור להגן עליו, קרי הנאשם - פגע בו.

בית הדין בבואו לשפוט את חומרת מעשהו של הנאשם כלפי המתלונן שופט זאת לחומרה בהשוואה לתקיפה שבין מבוגרים. גם אם היתה פרובוקציה של המתלונן כלפי הנאשם, הרי המתלונן הינו קטין הזקוק להגנה של מערכת החינוך ומפה נובעת חומרת מעשהו של הנאשם.

יחד עם זאת, לזכותו של הנאשם יאמר כי מיד ובסמוך לאירוע הבין את חומרת מעשהו, התנצל בפני התלמיד והוריו, הודה במעשיו בפני מנהל בית הספר וועד הורי בית ספר, הודה במעשיו בבית המשפט השלום בטבריה וכן הודה במעשיו בפניו והביע חרטה.

6. בית דין זה מקבל כי התנהגותו של הנאשם הינה בבחינת מעידה חד פעמית הנובעת מאבוד שליטה רגעי כתוצאה מלחצים משפחתיים נפשיים ואישיים, ופרובוקציה של המתלונן שהביאו להתפרצות רגעית, ועל כן לא מטיל על הנאשם את מלוא חומרת הדין ומתחשב בנסיבות האירוע והבעיות האישיות שהביאו לאירוע.

7. לאור האמור לעיל אנו קובעים את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת 1/2 משכורת קובעת לחצי שנה.
- ג. הורדה בדרגה אחת למשך שנתיים שתחל חודש לאחר קבלת ההסמכה לתעודת הוראה.

ניתן והודע שלא בנוכחות הצדדים בתאריך ה' תשרי תשס"ז (27/09/2006) להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחאג'נה וליד אברהים חבר	מר יוסי קורן חבר	עו"ד דפנה איתן יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה לשל"ח בעל ותק של 16 שנים, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בקריות. הנאשם הואשם בהליך זה בתקיפת תלמיד כיתה ט', בכך שסטר לאותו תלמיד על פניו, הטיח את ראשו בקיר, וגררו לעבר חדר המורים במסדרונות ביה"ס תוך כדי הטחת חבטות בו. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטל עליו צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 300 שעות, וכן הצטווה לפצות את המתלונן על סך של 5000 ₪.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים, והורדה בדרגה אחת לפרק זמן של 3 שנים.

המשרד: סבר כי ניתן להסתפק בהורדתו של הנאשם בדרגה לפרק זמן של שנה - זאת גם בהתחשב בעובדה שהנאשם שירת בצה"ל פרק זמן של 3 שנים.

ההגנה: פרסה בפני ביה"ד את נסיבות התרחשות העבירה, שנבעה מאבוד שליטה רגעי של הנאשם לאחר שקונטר ע"י תלמיד כיתתו, שנכנס באיחור לשיעור, הפריע במהלכו וסרב לצאת מהכיתה לבקשתו של הנאשם. משקילל אותו תלמיד את אמו המנוחה של הנאשם, הביא הדבר את הנאשם לאובדן זמני של שליטה. לאור שביעות הרצון מאיכות תפקודו, ונסיבות המקרה, ביקש הסניגור כי ביה"ד יסתפק בהטלת נזיפה בלבד.

הנאשם: העיד על עצמו כי מעבר לתפקידו הפורמלי כמורה הוא משמש כרכז נוער בביה"ס, ופועל למניעתה של אלימות. בנוסף הוא משמש כעוזר קצין הביטחון של ביה"ס.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, נשקלו השיקולים הבאים: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם – בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק הנדרשת ממורה. בהקשר זה נקבע כי מורה אינו רשאי גם ברגע של מצוקה לאכוף את המשמעת בדרך שיש בה יסודות של אלימות. לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה. לעניין הנסיבות האישיות – מדובר בכישלון חד-פעמי במהלך שנות שירותו הציבורי התורם של הנאשם, ועל כן יש לתרומתו במשך שנים רבות השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת שיש לנקוט. בסופו של יום, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי יש להטיל על הנאשם אמצעי המשמעת אלה:

- (1) **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המצביע כי נפל פסול בדרך האלימה בה ביקש הנאשם לאכוף משמעת על תלמיד סורר.
- (2) **הפקעת משכורת קובעת** - שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים תוך התחשבות במצבו הכלכלי.
- (3) **הורדה בדרגה אחת** - לפרק זמן של כחצי שנה, ועד לא יאוחר מה-1.9.06, שתכליתה להעביר מסר לנאשם עצמו ולשירות הציבורי, כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו של השירות, ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב.

ניתן ביום כ"ה בניסן התשס"ו – 23.4.2006.

ההרכב :
יוסף תלרז- אבה"ד - יו"ר
ד"ר עינת ברגר - חברה
מר מחמוד דיאב – חבר

ב"כ הנציבות : עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשם : עו"ד שאדי פארג'

כ"ה בניסן התשס"ו
23 באפריל 2006

בדח. 2006-314
בד"מ 4/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר מחמוד דיאב
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד שאדי פארג'א

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1968, המועסק במורה במשרד החינוך לפי דרגה של מורה במקצוע בלתי מוסמך במקצוע של"ח, בעל ותק של 16 שנים בשירות המדינה, הורשע על ידינו ביום כ"ז באדר התשס"ו 27.3.06 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3). הנאשם הורשע על ידינו כאמור בעקבותיו של הליך פלילי שהתנהל בעניינו בבית המשפט השלום בקריות (ת.פ. 002373/02), שם בתאריך 14.4.05 הודה ביסודותיהם של עבירות לפי סעיפים 379 יחד עם 368ב(2) לחוק העונשין, והוא נענש ללא הרשעה ע"י הטלתם של 300 שעות של"צ וכן הצטווה לפצות את המתלונן על סך של 5000 ₪. התשתית העובדתית שבעטיה נענש הנאשם כאמור מגעת לתאריך 7.2.1998 באותו מועד בתוך כתלי ביה"ס בכיתה שבה לימד הנאשם, תלמיד כיתה ט' כפי שלמדנו מנסיבות העבירה הגיע לכיתה באיחור כשהוא לועס מסטיק למרות איחורו הטיח דברי עלבון כלפי הנאשם, הנאשם איבד את שלוות רוחו, סטר לאותו תלמיד על פניו והטיח את ראשו בקיר לאחר מכן גררו לעבר חדר המורים במסדרונות ביה"ס תוך כדי הטחת חבטות בו (להלן-האירוע).

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד לקח בחשבון את המועד שבו נותרה המעשה, את נסיבותיו ובסופו של עיון הוא ביקש שביה"ד יטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:
(א) נזיפה חמורה;

- (ב) הפקעת משכורת קובעת - שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים ;
(ג) הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של 3 שנים.

(2) התובע המלומד סבור שאמצעי המשמעת שלהם עתר לאחר שהוא ניתח בפניו את פני מעשיו של הנאשם כפי שלמדס מעיונו בפסק דינו של ביהמ"ש השלום ובפרוטוקול הדיון עולים בקנה אחד עם פסיקתו של בית הדין בהתחשב באותו יסוד של אלימות שאפיין את דרכו של הנאשם חרף "יושנה" של העבירה כעולה מבד"מ 12/95 ופסקי דין נוספים שהובאו בטיעונו של התובע ובהם עש"מ 1730/00, בד"מ 128/02, עש"מ 9223/02 בעניין זערור מוחמד ולבסוף עש"מ 10501/02 בעניין שאהין. התובע סבור שנסיונותיו של המקרה הגם שאינם מצדיקים את פיטוריו של הנאשם ראויים לאותה תגובה משמעתית שלה עתר התובע.

ב. גישת המשרד

- (1) למדנו מפיו של נציג המשרד, כי הנאשם בעל ותק של 16 שנים בשירות המדינה מועסק במשרה מלאה נעדר עבר פלילי קודם, לא הושעה מתפקידו בעטיו של ההליך, אין באמתחתו עבר משמעת קודם. התלונה נגד הנאשם הוגשה במשטרה כ-10 חודשים לאחר האירוע, חלפו כ-4 שנים עד שהוגש כתב האישום לביהמ"ש השלום בעניינו של הנאשם, וההליך הפלילי נסתיים כאמור רק לפני שנה.
- (2) כמו כן למדנו מדבריו של נציג המשרד, כי הנאשם משתלם בתחום של מניעת אלימות. הוא משלים בימים אלה את השכלתו לתואר ראשון במכללת צפת בספרות עברית ולימודי ארץ ישראל.
- (3) נציג המשרד סבור, כי בנסיבות מקרה זה ניתן להסתפק מעבר לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה בהורדתו של הנאשם בדרגה לפרק זמן של שנה - זאת גם בהתחשב בעובדה שהנאשם שירת בצה"ל פרק זמן של 3 שנים.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) במהלך טיעונו של הסניגור המלומד שמענו פרטים על נסיבות העבירה. הנאשם כאמור לעיל, קונטר ע"י תלמיד כיתתו שנכנס באיחור לשיעור והפריע בשיעור ובקשתו של הנאשם כי התלמיד יצא מהכיתה סורבה ובנוסף אותו תלמיד קילל את אמו המנוחה של הנאשם, דבר שהביא את הנאשם לאובדן זמני של שליטה ראווה על פני התנהגותו.
- (2) לגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי הנאשם נשוי אב ל-3 ילדים קטנים, מהם זוג תאומים ותינוק בן שנתיים, רעייתו מועסקת כמורה. הנאשם בשל נסיבותיו האישיות לא הצליח להשלים עד כה את לימודיו האקדמיים בשל הצורך לבנות בית ולהקים משפחה.
- (3) לגבי השירות הצבאי שמענו, כי הנאשם שירת בחטיבת חי"ר בתפקיד קרבי ואף קיבלו במהלך הדיון אסופת מסמכים על דרכו של הנאשם. המצביעה על תפקוד נאות ועל שביעות רצון מאיכות תפקודו. הסניגור ביקש בנסיבות מקרה זה כי ביה"ד יסתפק בהטלתה של נזיפה בלבד.

ד. דבר הנאשם

(1) שמענו מפיו של הנאשם פרטים על נסיבותיו המשפחתיות: נשוי, אב לילדים הכיר את אשתו בתקופת לימודיו באוני' חיפה שאותם הפסיק. הנאשם בנה משפחה, בנה בית, דבר שהכניסו להוצאות כלכליות נכבדות והוא משלים את לימודיו בימים אלה במכללת צפת כאמור.

(2) שמענו, כי הנאשם ואותו תלמיד שכיום לומד בחו"ל יחסיהם חזרו לתיקנם לאחר האירוע וכן כי ההליך נתמשך על פני זמן. הנאשם מעבר לתפקידו הפורמלי הוא רכז נוער בביה"ס ופועל למניעתה של אלימות וגם משמש כעוזר קצין הביטחון לתחום הביטחון של ביה"ס. אוהב את תפקידו כמורה ומבקש להתמיד בו.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני פרק זמן של כ-8 שנים איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה גם לנוכח קנטור חמור מצידו של תלמיד כטענת הנאשם בפנינו ולא אכף את המשמעת בדרך הראויה כלפי אותו התלמיד אלא בדרך שהיו בה סימנים של אלימות ממשית כמבואר ברישת גזר הדין. עם זאת למדנו, כי הנאשם בהליך הפלילי שהתנהל נגדו קיבל אחריות על מעשיו, הודה בהם ועל יסוד הודאתו ההליך הפלילי נסתיים בענישה ללא הרשעה כאמור.

(2) בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו ולהפליא מכותיו בתלמיד שסרח.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית בכל סיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותו משאיפתו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים".

הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה."

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חגי'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים.

אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו.”
(ניתן ביום 15.3.05, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) כשנתיים לאחר האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון.”
(ער"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובד המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד.”

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר.

אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם יש בהם, כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שנסתיים ללא הרשעה בעניינו של הנאשם לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם התפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם צעיר יחסית בן 38, אדם נורמטיבי המשלים בימים אלה את השכלתו האקדמית נטול עבר פלילי או משמעותי קודם. למדנו מפיו של נציג המשרד וגם מאסופת המסמכים שהוגשה לעיונינו כי דרכו של הנאשם בתפקידו כמורה, וגם במילויים של תפקידים נלווים נוספים הייתה דרך ראויה ותורמת לאורכן של השנים והתובענה שנדונה בפנינו מהווה כשלון ומעידה חד פעמית עד כה במסלול שירותו הציבורי התורם.

(2) ההליך הפלילי וזה המשמעותי שהתנהל בפנינו, הינו כאמור בגדר כשלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו הממשיות בשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומתו במשך שנים רבות של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

4. למידתם של אמצעי המשמעת

א. שקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, יחד עם מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ובכלל זה שקלנו את מועד ביצועה של העבירה וחלוף הזמנים שבין המעשה ומימוש ההליך הפלילי, המגיע לפרק זמן של כשבע שנים, הגם שלא נוכל להידרש למכלול הטעמים שבעטיים חלף אותו פרק זמן במישור הפלילי, עדיין לצרכיו של ההליך המשמעותי נפסק בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני:

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית לאחר אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת התוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים."

(פורסם בפ"ד לט(3) 334). ראה בנדון עש"מ 173/02 ד"ר פשין נגד נציבות שירות המדינה.

ב. בסופם של אלה, החלטנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(1) נזיפה חמורה - שנועדה לשמש כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד והמצביע כי נפל פסול באותה דרך אלימה שהנאשם ביקש לאכוף משמעת על תלמיד סורר.

(2) **הפקעת משכורת קובעת** - שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים תוך התחשבותנו במצבו הכלכלי.

(3) **הורדה בדרגה אחת** - לפרק זמן של כחצי שנה, ועד לא יאוחר מה-1.9.06. יותר משנועדה הדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם, תכליתה להעביר מסר לנאשם עצמו ולשירות הציבורי, כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו של השירות ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב. תחמנו את משך הורדתו של הנאשם בדרגה כאמור, על מנת שעד תחילתה של שנת הלימודים הקרובה אם ישכיל וירכוש את השכלתו האקדמית וישלים את כל מטלותיה יוכל לפתוח דף חדש בדירוג עובדי ההוראה לפי דרגת B.A בשנה הקרובה.

אמצעי המשמעת נודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ז באדר התשס"ו 27.3.06.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ה בניסן התשס"ו – 23.4.2006, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מ"ר מחמוד דיאב חבר	ד"ר עינת ברגר חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מחנך ומורה למתמטיקה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום במסעדה. הנאשם הואשם בהליך זה בעבירת תקיפת תלמיד בן 12 באמצעות סרגל ממתכת, שפגע בסמוך לעינו ופצעו, באופן שנוזק לטיפול רפואי. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטלה עליו התחייבות כספית בסך -7,500 ₪ לשנה, וכי יימנע מלעשות כל מעשה של תקיפה בנסיבות מחמירות.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים או יותר, והורדה בדרגה אחת למשך שנתיים. התביעה הדגישה את אופייה החמור של העבירה, שבה נעשה שימוש בסרגל לשם אכיפת משמעת.

המשרד: בקש כי יוטלו אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה; הפקעת מחצית משכורת והורדה בדרגה למשך שנה.

ההגנה: הדגישה בפני ביה"ד כי האירוע נותר כשש שנים, בראשית דרכו החינוכית של הנאשם. רעיותו של הנאשם העידה כעדת אופי על אופיו הנוח והנעים.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - הגם שהנאשם לא נקט באלימות לשמה, הרי שאיבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה, גם נוכח קנטור חמור מצידו של תלמיד, ולא אכף את המשמעת בדרך הראויה. בהקשר זה נקבע כי מורה אינו רשאי גם ברגע של מצוקה לאכוף את המשמעת בדרך שיש בה יסודות של אלימות. לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה. לעניין הנסיבות האישיות - מדובר בכישלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו של הנאשם בשירות הציבורי. גם אם הנאשם אינו מורה עתיר ותק, עדיין הייתה לו תרומה ב-7 שנות עבודה כמורה וכמחנך, ועל כן יש לתרומתו זו השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת שיש לנקוט.

בסופו של יום, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי יש להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (1) **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול בדרך האלימה בה ביקש הנאשם לאכוף משמעת על תלמיד מפריע.
- (2) **הפקעת מחצית משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים תוך התחשבות במצבו הכלכלי.
- (3) **הורדה בדרגת שכר אחת** – לפרק זמן של שנה וחצי. יותר משנועדה הדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם, תכליתה להעביר מסר לנאשם עצמו ולשירות הציבורי, כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו של השירות, ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו ייפגע ולו לפרק זמן קצוב.

ניתן ביום כ"ג בתשרי התשס"ז – 15.10.2006.

ההרכב :

עו"ד יוסף תלרז- אבה"ד - יו"ר
גב' ניצה סובוביץ - חברת ביה"ד
מר ענבوسی פאוזי – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות : עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם : הנאשם אינו מיוצג

כ"ג בתשרי התשס"ז
15 באוקטובר 2006

בדח. 2006-678
בד"מ 58/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב ביה"ד
גב' ניצה סובוביץ
מר ענבوسی פאוזי
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע:

הנאשם: מר אבו שאהין ואיל - ת.ז. 033279928

ב"כ הנאשם: אינו מיוצג

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך:

2. הנאשם יליד שנת 1976, המועסק כמחנך וכמורה למתמטיקה בחטיבת הביניים בבוקעתא, לפי דרגה B.A. לדירוג ההוראה, והנמצא בשירות הציבורי מזה 7 שנים, הורשע על ידנו ביום י"ח באלול התשס"ו – 11.9.06, בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

3. הנאשם הורשע על ידנו בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום במסעדה בפני כב' השופט מ.נדל, שהסתיימו בתאריך 23.9.03 בענישתו של הנאשם ללא הרשעה על ידי הטלתה של התחייבות כספית בסך - 7,500 ₪ לשנה, וכי ימנע מעשות כל מעשה של תקיפה בנסיבות מחמירות.

4. הנאשם נענש כאמור על רקע תפקידו כמורה בבית הספר, שם ביום 21.2.2000 בסמוך לשעה 15:00, תקף שלא כדין תלמיד שהיה בן 12 באותה העת, באמצעות סרגל ממתכת שפגע בסמוך לעינו ופצעו, והתלמיד נזקק לטיפול רפואי בעקבות אותה תקיפה.

טיעונים לאמצעי המשמעת

5. הצדדים טענו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד ביקש שבית הדין ישית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים או יותר.

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנתיים (דרגת שכר) מיום גזר הדין.

למדנו ממהלך הדיון שמשכורתו הפנויה של הנאשם מגעת לסך של 4,800 ₪.

(2) התובע עידכן את בית הדין כי המידע על ביצוע העבירה וחקירת משטרת ישראל הגיע שלא כמקובל, באיחור לידיעת המשרד והתביעה, וגם ההליך לגופו.

הנאשם לא הושעה מתפקידו בעקבות ההליך אולם התובע הדגיש את אופייה החמור של העבירה שבה נעשה שימוש בסרגל לאכיפתה של משמעת שימוש שהוא פסול ואין מקום שמורה ינהג כך.

לגישתו של התובע שורה של פסקי דין הולכים בנתיב שלו עתרה התביעה לאמצעי המשמעת. לצורך כך הוגשו מספר פסקי דין וביניהם: בד"מ 161/01, 128/02, 3/03, 15/04, 5/05, ובחלק מפסקי הדין היה הליך דומה שהיה מנת חלקו של הנאשם – ענישה ללא הרשעה. בפסק דין אחד לא היה הליך פלילי אלא הליך משמעתי. התובע סבור כי לנוכח הפסול שאפיין את מעשיו קיימת הצדקה שבית הדין ישית את אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד עדכן את בית הדין כי אין בעברו של הנאשם הרשעות קודמות בפלילים או בדין משמעתי. הנאשם מחנך כיתה, מורה למתמטיקה. בדיקה עם מנהל בית הספר העלתה כי הנאשם מחנך את הכיתה בשקט ובנימוס. גם בדיקה במחוז העלתה כי לא מצוי בתיקו האישי כל רבב המצביע על איזשהו פסול קודם בהתנהגותו שנתממשה בראשית דרכו החינוכית בהיותו בן 24.

(2) לגישת המשרד ראוי להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) הפקעת מחצית משכורת;
- (ג) הורדה בדרגה למשך שנה.

ג. ראיות וטיעוני הנאשם:

(1) הנאשם העיד את רעייתו כעדת אופי. שמענו מהגב' עביר אבו שאהין הנשואה לו מזה כשנתיים, כי הנאשם משרה אווירה של נימוס ואיפוק כאשר אותו אירוע שנתרחש לפני כשש שנים כלל לא מאפיין את דרכו הנוחה והנעימה בחיי הנישואין, וכך הוא נוהג עם כולם ולא רק עם בני ביתו.

(2) הנאשם בטיעונו בפנינו הדגיש כי האירוע נתרשש לפני כשש שנים בראשית דרכו החינוכית. שמענו מפי הנאשם פרטים על נסיבות האירוע, לפיהם הנפת הסרגל לא הייתה ישירה לעברו של התלמיד אלא לכיוון שולחנו ואולם בהקשר זה בית הדין מבקש לציין כי אין הוא יכול לקבוע ממצאים שונים ממה שנקבע בבית המשפט במסעדה.

(3) הנאשם תיאר בפנינו את מצבו הכלכלי, רעייתו עוברת הכשרה בתחום הקוסמטיקה ואינה משתכרת. לזוג אין עדיין ילדים. בשל הקמת המשפחה הזוג נכנס לחובות כספיים ובכך ביקשנו הנאשם להתחשב ככל הניתן.

החלטת בית הדין

6. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו. לצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נשקלו על ידו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני פרק זמן של למעלה מ-6 שנים איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה, גם לנוכח קנטור חמור מצידו של תלמיד כטענת הנאשם (הפרעה בכיתה) ולא אכף את המשמעת בדרך הראויה כלפי אותו התלמיד אלא בדרך שהיו בה סימנים של אלימות ממשית כמבואר ברישת גזר הדין. עם זאת למדנו, כי הנאשם בהליך הפלילי שהתנהל נגדו קיבל אחריות על מעשיו, הודה בהם ועל יסוד הודאתו ההליך הפלילי נסתיים בענישה ללא הרשעה כאמור.

(2) בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו כלפי תלמיד שסרח.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת בכל נסיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192: **"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".**

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כב' השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמ' 678-650 נאמר על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידיו כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות - מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם. המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיגי'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע: "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".

(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 3-4 לפסק הדין).

(4) כעשרה חודשים לאחר האירוע נתפרסם על ידי הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב- 4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשע הנאשם:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים. היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ער"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין).

ובמקום אחר אמר כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול", משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ניתן בתאריך 11.2.04, פורסם בדינים עליון כרך סו בעמ' 854).

ולגבי הגיון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו גיעון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד ל"ב(2), 824, 827). הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שנסתיים ללא הרשעה בעניינו של הנאשם לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87) אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראווה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות. ההליך המשמעת נועד כדי למנוע פגיע בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא בית הדין להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם התפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות [ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)]. החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב- 18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04. ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם אדם צעיר יחסית, בן 30, אדם נורמטיבי נטול עבר פלילי או משמעותי קודם. למדנו מפיו של נציג המשרד כי דרכו של הנאשם בתפקידו כמורה וכמחנך הייתה דרך ראויה ותורמת לאורכן של השנים והתובענה שנדונה בפנינו מהווה כשלון ומעידה חד פעמית מראשית דרכו החינוכית עד כה במסלול שירותו הציבורי התורם.

2) ההליך הפלילי וזה המשמעותי שהתנהל בפנינו, הינו כאמור בגדר כשלון חד-פעמי במהלך שנות עבודתו בשירות הציבורי. וכבר נפסק כי לתרומתו של עובד ציבור במשך שנים רבות יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת: **"לא היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."** (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א 268).

גם אם הנאשם אינו מורה עתיר ותק עדיין היתה לו תרומה ב-7 שנות עבודה כמורה וכמחנך.

7. למידתם של אמצעי המשמעת

א. שקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, יחד עם מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ובכלל זה שקלנו את מועד ביצועה של העבירה וחלוף הזמנים שבין המעשה ומימוש ההליך הפלילי בשנת 2003 והמשמעותי בשנת 2006, המגיעים לפרק זמן של למעלה מ-6 שנים, הגם שלא נוכל להידרש למכלול הטעמים שבעטיים חלף אותו פרק זמן ממושך יחסית והנסיבות לאי העברת המידע למשרד החינוך במישור הפלילי. עדיין לצרכיו של ההליך המשמעותי נפסק בעש"מ 5/85 בעניין ג'ון מגדלני:

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית לאחר אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר, או לעיתים, אף לבעלת תוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים".

(פורסם בפ"ד לט(3) 334. ראה בנדון עש"מ 173/02 ד"ר פשין נגד נציבות שירות המדינה.

ב. בסופם של אלה, החלטנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

(1) נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין והמצביע כי נפל פסול באותה דרך אלימה שהנאשם ביקש לאכוף משמעת על תלמיד מפריע.

(2) הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים תוך התחשבותנו במצבו הכלכלי.

(3) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנה וחצי.

יותר משנועדה הדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם, תכליתה להעביר מסר לנאשם עצמו ולשירות הציבורי, כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו של השירות, ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב.

8. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגת שכר אחת למשך שנה וחצי מיום גזר הדין. משתיתם תקופת הורדתו בדרגה יחל הניכוי משכרו.

ניתן והודע בנוכחות הצדדים ביום י"ח באלול התשס"ו – 11.9.06.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ג בתשרי התשס"ז – 15.10.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר ענבوسی פאוזי	גב' ניצה סובוביץ	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב ביה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין :

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים זיכה את הנאשמת, מורה בביה"ס רמב"ם באשקלון, מעבירות שיוחסו לה בכתב התובענה, בגין אירוע בו הואשמה במשיכה בחוזקה באוזנו של תלמיד בזמן שיעור.

ביה"ד בחן בקפידה את הראיות שהובאו בפניו ושוכנע כי הנאשמת דוברת אמת, ודרך האלימות כשיטת חינוך אינה דרכה.

גרסתה של הנאשמת כי ניסתה להרגיע את הילד ולא משכה באוזנו, אלא רק נגעה בו תוך כדי חיבוק, נראתה לבית הדין אמינה. לעומתה, חסרה עדות הילד פרטים חשובים הנוגעים לאירוע, אותם לא זכר הילד כלל. גם עדות אמו של הילד לא הותירה רושם אמין.

בנסיבות אלה העדיף בית הדין את גרסתה של הנאשמת על פני גרסאות עדי התביעה, והחליט לזכות את הנאשמת מהאישומים המיוחסים לה בכתב התובענה.

ניתן ביום י"ב באייר התשס"ו – 10.5.06.

ההרכב:

ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אבה"ד – יו"ר
מר נהאד חליל קשוע – חבר
גב' טליה מלצר – חברה

ב"כ הנציבות: עו"ד לילך גילורד

ב"כ הנאשמת: עו"ד נאוה פנקס

י"ח אייר תשס"ו
16 מאי 2006

בד. 2006-328
בד"מ 115/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר נהאד חליל קשוע - חבר
גב' טליה מלצר - חברה

התובעת: עו"ד לילך גילורד

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד נאוה פנקס

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

הכרעת – דין

התובענה וההליך

1. ביום 23.9.04 הוגשה תובענה נגד הנאשמת, שהועסקה בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, כמורה בבית הספר רמב"ם, באשקלון. כתב התובענה מייחס לנאשמת עבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג 1963 (להלן – החוק), וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך, שבתחילת חודש מאי 2003 או בסמוך לכך, בתאריך שאינו ידוע במדויק לתביעה, הנאשמת משכה בחוזקה באוזנה של תלמיד ע.ה. (יליד שנת 1995) בזמן שיעור.

לסברת התביעה, במעשיה הנאשמת פגעה במשמעת שירות המדינה, הפרה את חוזר מנכ"ל מיוחד ט' תשנ"ז של משרד החינוך, והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובדת מדינה ועובדת הוראה.

תגובת הנאשמת לכתב התובענה

2. הנאשמת כפרה באישומים המיוחסים לה בכתב התובענה.

פרשת התביעה

א. גב' דניאלה הדר – אם התלמיד.

העדה העידה בבית הדין על קורות בנה ביום האירוע:

"הוא היה שנה ראשונה בבית הספר רמב"ם באשקלון. בכיתה א', בן 6 ו-7 חודשים אז. היום הוא בן 9 וחצי. הוא למד אצל נעמי גינון. והוא טען בפני כל מיני דברים. שפעם אחת עידו הפריע והוא בא אלי בוכה הביתה. הוא טען שנעמי משכה לו באוזן בחוזקה. יש לציין שהילד לא בוכה בקלות, לא כל דבר קטן פוגע בו. וזה מאוד פגע בו וכאב לו מאוד".
(בפרוטוקול עמ' 2, שורות 22-25).

העדה פנתה לנאשמת בסמוך לאירוע:
"ושאלתי אותה, והיא הודתה בפני שהיא אכן משכה לו באוזן, אבל חלש.
עידו טוען שזה היה מאוד חזק עד שהתרומם עם המשיכה".
(בפרוטוקול עמ' 2, שורות 34-35).

עוד הוסיפה כי לילד שזה עתה החל ללמוד, נגרמה עוגמת נפש.
(בפרוטוקול עמ' 2, שורה 37).

וכן בעקבות אירועים נוספים:
"הוא לא רצה ללכת ללמד עם המורה, הוא חשש ופחד לחזור לכיתה".
(בפרוטוקול עמ' 3 שורה 3).

"הוא פחד מהעניין הזה שהמורה נעמי תמשוך לו באוזן ותקלל אותו. היא
אמרה לו מטומטם ונתנה לו מכה בכתף".
(בפרוטוקול עמ' 4, שורות 11-12).

העדה ציינה שהנאשמת "עשתה עבודה מאוד יפה" עם הילדים אבל הבעיה היא
"שהיא הייתה מורה מאוד כועסת והרימה ידיים על הילד".
(בפרוטוקול עמ' 3, שורות 22-24).

העדה סיפרה על בנה, שהוא "ילד נורמלי כמו כל ילד", "ילד שקט", "הילד שלי
לא משתולל ולא השתולל בכיתה א', אולי כמו כל ילד, ילדים קצת מפריעים, אך
זה לא מצדיק למשוך בחוזקה באוזן של הילדים".
(בפרוטוקול עמ' 3, שורות 37; 39-40; 42; 44; 46).

העדה העידה כי, יתכן, שהמורה משכה לו באוזן "בגלל שהוא הפריע או הציק
לילדה, לא יודעת".
(בפרוטוקול עמ' 4, שורות 23-25).

העדה הסבירה, שבטרם הגישה תלונה היא ביררה עם בנה מה היה "אני לא
מאשימה סתם מישהו, אני קודם כל מבררת ושואלת את הילד, מה הוא עשה,
יכול להיות שהוא מפריע, אבל אני לא חושבת שזה מצדיק למשוך לו באוזן".
(בפרוטוקול עמ' 4, שורות 29-31).

"אני לא חשבתי לעשות רע לאף אחד, ולעשות בעיות. חשבתי לוותר ולשתוק.
אבל בגלל שזה קרה מספר פעמים לא יכולתי לוותר".
(בפרוטוקול עמ' 6, שורות 36-37).

העדה הכחישה שנקראה לבית הספר לדון בהתנהגות בנה ואישרה שהגיעה מספר
פעמים בגלל בתה.
(בפרוטוקול עמ' 5, שורות 31-35).

כך הכחישה כי, בשל המצב המשפחתי (גירושים) בנה התלונן על המורה.
"במצבים כאלה הם לא מחפשים תשומת לב, כמו סתם להגיד על מורה שהיכתה
אותו".
(בפרוטוקול עמ' 6, שורות 21-22).

וכן, דחתה את הטענה כי, בשל סיבות אישיות – רגשיות שלה, כעסה על המורה.
(בפרוטוקול עמ' 6, שורות 44-45).

ב. הילד ע.ה. – כיום בן 10.
הילד נשאל על האירוע, בהיותו תלמיד בכיתה א'.

"ש. אתה זוכר מה קרה עם המורה נעמי?"

ת. היא משכה לי באוזן.

ש. למה?

ת. אני לא זוכר בדיוק.

...

ש. סתם היא משכה לך באוזן?

ת. אני לא זוכר.

...

ש. בכית?

ת. כן.

ש. איך הרגשת אחרי שהמורה נעמי משכה לך באוזן?

ת. כואב."

(בפרוטוקול עמ' 7, שורות 30-48).

בחקירתו הנגדית הדגים הילד את המשיכה באוזנו.
(בפרוטוקול עמ' 8, שורה 33).

עוד אישר התלמיד כי, הנאשמת הקדישה לו זמן ואהבה אותו.
(בפרוטוקול עמ' 9, שורות 12-13).

הילד הכחיש בחקירתו הנגדית כי, אימו הסבירה לו מה לומר בבית הדין.
(בפרוטוקול עמ' 8, שורות 15-16).

ג. השוטר אייל פורטל

בתקופת האירוע שימש חוקר נוער במשטרת אשקלון.
גבה את אימרת הנאשמת ביום 18.5.03 (מוצג ת/2).

העד המליץ לסגור את התיק ונתן הסבר:

"אני פחות ראיתי את זה בחומרה. כי אולי התרשמתי שהייתה התנהגות פראית מצד הילד. ואולי אני יכול להסיק מזה שהייתה נגיעה פיזית באוזן, אבל כדי להפסיק את אותו מעשה. ולכן אני חושב שבאותו תיק אני המלצתי לסגור את התיק. כי גם כאב לילדים אני מצפה שתהיה שמירה על גבולות במסגרת הכיתה או בבית הספר. אני לא מצדיק מעשה אלימות שכזה או אחד מצידם של המורים. אבל מאחר וסעיף החוק הוא די ברור, שלמעשה כה נגיעה באדם היא למעשה תקיפה".

(בפרוטוקול עמ' 10, שורות 45-49).

ועוד:

"נמסר לי שהיא (הנאשמת – נ.א.ב) 17 שנה מורה בבית הספר, ולא היה לה מקרה שכזה ... היא נעדרת כל רישום פלילי, ולכן המלצתי את מה שהמלצתי".

(בפרוטוקול עמ' 11, שורות 3-5).

מוצגי התביעה

מוצג ת/1 – הודעת התלמיד ע.ה, מיום 14.5.03 במשטרה – שם מספר הילד:
"המורה משכה לי באוזן כי אני זרקתי את הקלמר של תלמידה אחרת ... המורה משכה פעם אחת באוזן" אבל זה כאב מאוד".
(בהודעה עמ' 1, שורות 1-13).

מוצגת/2 – הודעת הנאשמת, מיום 18.5.03 במשטרה על האירוע מסרה הנאשמת :
"המקרה היה בתחילת חודש מרץ, הייתה מסיבת סידור והלכתי ובאתי מהכיתה, בזמן שיעור, לסדר משהו ממש ענין של שתי דקות, כאשר חזרתי ע. השתולל בכיתה נגעתי לו באוזן כדי להרגיע אותו כי הוא מאוד השתולל, והסברתי לו שמה שעשה זה לא בסדר. אחר כך ישב והמשיך לעבוד, ואני חושבת למחרת בבוקר אמא של ע. באה אלי ואמרה לי שמשכתי לו באוזן וכאב לילד, הבהרתי לאמא מה שקרה והאמא אמרה את יודעת שזה לא בסדר, זה אסור וזה נגמר".
(בהודעה עמ' 1, שורות 23-25).

"אני יודעת שאני רק נגעתי לו באוזן ולא משכתי לו".
(בהודעה עמ' 2, שורות 18-19).

על השאלה :
"למה נגעת לו באוזן ולא ביקשת ממנו להרגע, ללא מגע פיזי?"

הנאשמת השיבה :
"אני ממש לא יודעת אולי הייתי באותו רגע ממש נסערת ... זה מקרה יחיד".
(בפרוטוקול עמ' 2, שורות 8-9).

הנאשמת סיכמה :
"אני מורה 17 שנה, מעולם לא היה מקרה שכזה אני דווקא משקיעה המון בילד ומנסה ללמד אותו, אותה נגיעה הייתה טעות ועל כך אני מצטערת".
(בהודעה עמ' 3, שורות 3-9).

4. **פרשת ההגנה**

א. **נעמי גינן – הנאשמת.**
הנאשמת סיפרה על דרכה בחינוך ילדי ישראל. בבית הספר רמב"ם היא מורה כ-18 שנים, בכיתות א'-ב'. כן, תיארה על אוכלוסיית התלמידים המגיעים מבתיים של מצוקה רגשית או כלכלית. על התלמיד המתלונן העידה כי, השקיעה בו "מעל ומעבר".

הנאשמת העידה על שיחותיה עם הילד ועל התנהגותו :
"בשיחה שהייתה לי עם הילד דיברנו קצת עליו, קצת על המשפחה, ראיתי שהוא לא ילד רגוע במיוחד, היה מרים הרבה את הקול שלו בכיתה. וכששאלתי אותו על המשפחה הוא ענה לי קצת בחשש או כדי שאני לא אשמע שההורים שלו גרושים.

...
כשלא היו מקרים מיוחדים אז היחס היה כמו לכל ילד אחר. בנוסף, היו שיחות נוספות, איך שהוא מרגיש בכיתה ובכלל. והילד אמר פה שבסה"כ היחסים היו טובים. יש לי סימפטיה אליו, אהבה. הוא היה ילד חיובי בסה"כ, הוא למד יפה. היו לו בעיות משמעת פה ושם, אבל הגענו עם זה להחלטות. היו לו הפרעות משמעת, זה כן.

...
היו לי תלונות, בכל פעם שהילד התנהג בצורה לא ראויה יידעתי את ההורים. ובדרך כלל מה שנהוג אצלנו זה שהמורות המקצועיות מוסרות לנו דיווח. בלימודים לא היו בעיות, אבל היו בעיות התנהגות אצל המורים המקצועיים אבל יידעתי את ההורים על כך, בטלפון ובמכתבים.

...
התלונות היו תכופות, אבל לא על כל דבר קטן אני אפנה להורים. ולא פעם
ניסיתי ליישב את העניינים עם הילד והמורה בשיחות".
(בפרוטוקול עמ' 12 שורות 11-13 ; 22-25 ; 27-32).

על האירוע העידה הנאשמת, כדלקמן:
"האירוע שעליו מדובר ארע בסוף פברואר תחילת מרץ. אנחנו בכיתה א',
אחרי שהילד לומד לקרוא, שזה בסוף שבט תחילת אדר, נוהגים לקיים
מסיבת סידור בבית הספר. במסיבה זו מראים כבר להורים שהילד יודע
לקרוא. היינו בחזרות לקראת המסיבה. חזרנו לכיתה נתתי לילדים עבודה,
ויצאתי לשאול את המקבילה שלי שאלה קטנה. כשחזרתי ראיתי שעידו
משתולל בכיתה, קופץ ומדבר בצורה לא יפה. הילדים האחרים ישבו ועבדו
יפה בסה"כ."

...
מספר ימים קודם. המסיבה הייתה ביום שלישי. נדמה לי שהמקרה היה
ביום חמישי קודם לכן. ואז ביום שישי האמא הגיעה לבית הספר ואמרה לי
שהבן התלונן על כך שמשכתי לו באוזן. אמרתי לה שזה לא נכון, שלא
משכתי לו באוזן, רק נגעתי תוך כדי חיבוק באוזן, כדי להרגיע אותו".
(בפרוטוקול עמ' 12, שורות 38-50).

ועוד הוסיפה הנאשמת ואמרה לילד:
"אמרתי שיירגע, שזה לא יאה לו ההתנהגות הזאת, אנחנו בכיתה, ישנם
כללים בכיתה. מה שאני נוהגת בתחילת כיתה א', יש חוברת שנקראת
"עניין לגדולים", שמדברת על הרגשות לפני הכניסה לכיתה א', ליועצת יש
חלק בזה, ובסוף התכנית אנחנו ביחד עם הילדים כותבים כללי התנהגות.
שהילדים עצמם אומרים איך הם צריכים להתנהג בכיתה, וכל ילד גם חותם
על זה בכתב ידו. אפילו יש לי את זה בבית. ברגע שאנחנו מבררים שיש
לילד בעיה, אז הילד מקבל את אותו סעיף שהוא לא מילא את הכללים, הוא
כותב אותו מספר פעמים".
(בפרוטוקול עמ' 13, שורות 17-22).

הנאשמת הכחישה שדחפה את הילד או את אחותו.
(בפרוטוקול עמ' 13, שורות 36-37).

על הרגשתה בזמן החקירה במשטרה העידה:
"אני השקעתי בילד הזה המון, מאחר וידעתי את הרקע ממנו בא, וראיתי
את הבעיות שיש לילדה, והאמא הגיעה לא פעם לביתה ספר בגללה, אז
הענקתי לו חום ואהבה כל מה שהוא צריך כדי שהוא לא יגיע למצב של
אחותו. השקעתי בו, זה שליחת המכתבים, השתדלתי כמה שפחות כדי לא
להעמיס על המצב בבית"

...
אני הרגשתי שאני חייבת להיות עם הילד הזה, לעזור לו. מאחר והשקעתי
בו, הרגשתי כאילו באים וסוטרים לי בפרצוף. סטירת לחי

...
אז כשהגעתי למשטרה לא האמנתי שאני עמדתי בפני חקירה ובכיתי שם".
(בפרוטוקול עמ' 16, שורות 26-33).

ב. גב' נועה מלכה – יועצת חינוכית של בית הספר. העדה נשאלה על היכרותה עם הנאשמת וחוות דעתה על תפקודה של הנאשמת:

"אני מכירה אותה 4 שנים... מורה מאוד אכפתית, מאוד חכמה, קשובה לילדים, משרה אוירה רגועה ונעימה בכיתה שלה, משקיעה גם מעבר לעשות ולא לסיים את השעות שלי וזהו. אני יודעת גם משיחות של מנה בית הספר שהוא מאוד מעריך את העבודה שלה ומחשיב את העבודה שלה כטובה. ממה שאני מתרשמת – היחסים בינה לבין ילדי הכיתה ובינה לבין ההורים הם טובים מאוד".
(בפרוטוקול עמ' 18, שורות 47-52).

על יחסה של הנאשמת לילד העידה, כי הנאשמת פנתה בעניינו אליה מספר פעמים **"היה לה מאוד אכפת מהמצב של ע.י".**

העדה לא שללה אפשרות כי, ילדים מתלוננים על מורה כדי למשוך תשומת לב של ההורים, כך העידה שהיא **"לא יכולה לקבוע אם במקרה הזה זה קרה".**
(בפרוטוקול עמ' 19, שורות 8-9).

"היא פנתה יותר מתוך המצוקה שלו מתוך רצון לעזור לו, לא לגבי קושי שלה מולו".
(בפרוטוקול עמ' 19, שורות 44-45).

ג. מוצגי ההגנה
מוצג נ/1 – הודעה מיום 11.5.03 של גב' דניאלה הדר במשטרת ישראל. העדה מציינת כי, הנאשמת משכה לבנה באוזן בחוזקה. היא פנתה למורה והמורה אמרה **"שאכן משכה לבן אבל חלש ולא חזק עקב שזרק לעבר תלמיד קלמר וכעסה עליו"**
(בפרוטוקול עמ' 1 שורות 2-5).

מוצג נ/2 – סגירת תיק המשטרה ביום 19.10.04, עילת הסגירה: **"נסיבות הענין אינן מצדיקות המשך חקירתך/העמדתך לדין".**

מוצג נ/3 – הזמנה למסיבת סידור ביום 4.3.03.

5. סיכומי הצדדים
הצדדים הגישו לבית הדין את סיכומיהם בכתב, צד צד על פי גישתו.

ואלה עיקרי הטיעונים:

א. סיכומי התביעה
התביעה מבקשת מבית הדין להרשיע את הנאשמת בעבירות המיוחסות לה בכתב התובענה.
סעיף 55 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א – 1971, קובע כי **"(ב) לא יורשע אדם על סמך עדות יחידה של קטין שאינו בר-אחריות פלילית בשל גילו, אלא אם כן יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה".**

חיזוקים לעדותו של הילד ניתן למצוא לרוב בעדותה של אמו, דניאלה הדר. זאת ביחס לטיב האירוע, מצבו הרגשי לאחר האירוע, השיחה שניהלה האם עם הנאשמת לאחר האירוע.

סעיף 5 לחוזר מיוחד ט' של מנכ"ל משרד החינוך (מרס 1997) קובע כי, אין לנקוט בענישה גופנית כתגובה כלפי תלמיד.

בית הדין מתבקש לדחות את גירסת הנאשמת לפיה, פעלה כפי שפעלה על מנת, להרגיע את התלמיד שהשתולל אותה עת. גירסתה זו ביחס להתנהגותו של הילד לא נתמכת בעדותו שלו, בעדות האם ובעדות היועצת החינוכית מלכה. זאת ועוד, גם בהנחה וייקבע כי, התלמיד הפריע הפרעה כלשהי למהלך התקין של השיעור, הרי שהפרעה זו בוודאי לא הצדיקה עשיית מעשה של משיכה באוזנו בחוזקה. גירסת הנאשמת כי, חיבקה אותו, ונגעה קלות באוזנו איננה סבירה.

ב. סיכומי הסניגוריה

- ההגנה עותרת לזיכוייה של הנאשמת.
- להוכחת האירוע העיד הילד, שלא זכר נושאים רבים ופשוטים שנשאל עליהם. זכרונו היה סלקטיבי.
- בעדות האם הגזמות וסתירות בין עדותה בפני בית הדין לבין הודעתה במשטרה. על כן, אין בעדות זו די חיזוק לעדות הילד.
- הנאשמת מורה ותיקה ומוערכת, הכחישה ביצוע העבירה המיוחסת לה באופן עקבי הן בעדותה במשטרה והן בבית הדין. הנאשמת נגעה באוזנו של הילד תוך כדי חיבוק, כדי להרגיעו, עת השתולל בכיתה.
- אדרבה הנאשמת העידה כי היא אהבה את הילד ויש לה סימפטיה אליו, היא השקיעה בילד הרבה, במיוחד לאחר שנודע לה על מצב משפחת הילד.
- יש חשיבות להחלטת המשטרה לסגור את התיק.

6. הערכת עדויות, ממצאים, מסקנות וניתוח משפטי

- הנאשמת מורה בכירה, כ-19 שנים עוסקת בהוראה – חינוך. מפי עדת ההגנה נועה מלכה, בית הדין שמע כי מדובר ב"מורה מאוד אכפתית, מאוד חמה, קשובה לילדים, משרה אוירה רגועה ונעימה בכיתה שלה, משקיעה גם מעבר". משיחות של היועצת עם מנהל בית הספר העדה העידה כי, גם הוא מעריך מאוד את עבודתה החינוכית של הנאשמת. מתוך היכרות עם הנאשמת התרשמות העדה כי, לנאשמת יחסים טובים מאוד עם הורים ותלמידים. (בפרוטוקול עמ' 18 שורות 49-52).
- הנאשמת העידה בפנינו כי, יחסיה עם הילד היו טובים "יש לי סימפטיה אליו, אהבה. הוא היה ילד חיובי בסה"כ, הוא למד יפה ... היו לו הפרעות משמעת פה ושם". (בפרוטוקול עמ' 12, שורות 22-25).
- הילד בעדותו ציין כי, הנאשמת הקדישה לו זמן ואהבה אותו. (בפרוטוקול עמ' 9, שורות 12-13).
- על שאר השאלות הנוגעות ללימודיו בכיתה א', השיב הילד אחת לאחת "לא זוכר".
- האירוע המדובר אירע על פי עדות הנאשמת בסמוך למסיבת סידור, שהתקיימה בתחילת חודש מרץ 2003, הנאשמת נתנה לתלמידים עבודה ויצאה מן הכיתה. ששבה ראתה את הילד "משתולל בכיתה, קופץ, מדבר בצורה לא יפה". על מנת, להרגיעו חיבקה את הילד תוך שנגעה באוזנו אך בשום פנים ואופן לא משכה לו באוזן.
- בהודעתה במשטרה ת/2 ציינה הנאשמת כי, הילד השתולל בכיתה וכדי להרגיעו נגעה לו באוזן ולא משכה באוזנו.
- הנאשמת נשאלה מדוע נגעה באוזנו של הילד ולא ביקשה ממנו להירגע ללא מגע פיזי, על כך, השיבה "אני ממש לא יודעת אולי הייתי באותו רגע ממש נסערת". (בהודעה עמ' 2, שורות 1-4).
- ובחקירתה הנגדית הסבירה כי, היתה נסערת בשל התנהגותו הפרועה של הילד.

- כאמור, הילד בעדותו בבית הדין לא זכר דבר מלבד העובדה שהנאשמת משכה באוזנו וזה כאב לו.
הילד לא זכר אם המורה הרימה אותו עם האוזן או רק משכה, לא זכר מדוע עשתה זאת המורה, לא זכר אם השתולל או צעק, לא זכר שהיה במשטרה לשם מסירת עדות.

- העדה דניאלה הדר – אם הילד מסרה בהודעתה במשטרה – מוצג נ/1 כי, בנה טען שהנאשמת משכה לו באוזן בחוזקה. היא פנתה לנאשמת זו אישרה בפניה במשכה באוזנו **”אבל חלש”**. זאת בתגובה על כך, שהילד זרק לעבר תלמיד קלמר.
בעדותה בפני בית הדין הוסיפה העדה כי, הילד טען **”שזה היה מאוד חזק עד שהתרומם עם המשיכה”**.
(בפרוטוקול עמ' 2, שורות 34-35).

- אולם מפי הילד נרשם בהודעתו במשטרה (מוצג ת/1) כי, זרק קלמר של תלמידה אחרת ובתגובה המורה משכה באוזנו.

- בית הדין בחן בקפידה את הראיות שהובאו בפניו.
בית הדין שוכנע שהנאשמת דוברת אמת. התרשמנו שדרך האלימות כשיטת חינוך אינה דרכה, גירסתה של הנאשמת שניסתה להרגיע את הילד ולא משכה באוזנו ורק נגעה בו תוך כדי חיבוק, נראתה לנו אמינה.

לעומתה, עדות הילד כה חסרה, פרטים חשובים הנוגעים לאירוע, כמפורט לעיל, אותם לא זכר הילד כלל.

גם אמו של הילד לא הותירה בפנינו רושם אמין.

עוד נוסיף כי, העדה לא זכרה מתי היה המקרה, טענה ש**”זה קרה מספר פעמים”**. עדה בהודעתה במשטרה התלוננה על מעשי האלימות גם מצד מורות אחרות בבית הספר, אולם בעדותה בפנינו לא זכרה זאת. ועוד הוסיפה בפנינו טענות לגבי הנאשמת, שאין להן עקבות בהודעתה במשטרה, הכל תוך רצון להעצים את האירוע המדובר.

בית הדין סבור כי, למצב המשפחתי של הילד, מערכת היחסים בבית והשלכות גירושי ההורים על הילד, אינם קשורים לאירוע נשוא כתב התובענה.

7. בנסיבות אלה ועל פי הראיות דלעיל, בית הדין מחליט **לזכות** את הנאשמת מהאישומים המיוחסים לה בכתב התובענה.

ניתן ביום יב' באייר תשס"ו – 10.5.06 בהעדר הצדדים.

זכות ערעור מסורה לצדדים בהתאם לסעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נאהד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן ביוביץ
חברה	חבר	מ"מ אב בית הדין יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע, במסגרת של הסדר טיעון, את הנאשם, מורה בבית ספר "אבן חלדון" ברהט, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר שבע, בו הורשע בעבירה של תקיפה סתם, בגין הכאת תלמידה בת 10 בצינור גומי על גבה. ערעורו של הנאשם, שנסב על סוגית הרשעתו בפלילים בבית משפט השלום, נדחה.

הנאשם הורשע כאמור בבית משפט השלום, ודינו נגזר ל-5 חודשי מאסר בפועל שירוצו בדרך של עבודת כשירות, 6 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירה דומה, וכן פיצוי למתלוננת בסך 2,000 ₪.

התביעה: סברה כי נוכח הרשעת הנאשם בהליך הפלילי, וחרף פרישתו מהשירות, קיימת הצדקה להרשיעו בעברותיה של התובענה. בסופו של עיון סברה התביעה כי הסדר הטיעון אליו הגיעה עם הנאשם משרת את האינטרס הציבורי. על כן בקשה התביעה מבית הדין לכבד את ההסדר, לפיו תוטל על הנאשם פסילה ממילוי תפקידי הוראה במשרד החינוך למשך שנתיים וחצי מיום גזר הדין.

המשרד: הצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון.

ההגנה: ביקשה מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון, והדגישה כי האירוע התרחש לפני 5 שנים במועד בו היה הנאשם מורה חדש ונטול ניסיון.

הנאשם: הודה בפני בית הדין באישומיה של התובענה.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. נשקלו דפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל, תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, הנסיבות האישיות, וכן שאלת כיבודם של הסדרי טיעון.

בסופו של יום החליט בית הדין כי קיימת הצדקה לאשר את ליבת הסדר הטיעון כפי שגובש בין הצדדים. עם זאת, סבר בית הדין כי בנסיבות העניין, מועד ביצוע העבירה והנסיבות האישיות, יש מקום לשנות במידת מה את הסדר הטיעון מבלי לפגוע בליבת ההסדר.

על הנאשם הוטלו אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול באותו אובדן שליטה ובתקיפתה של ילדה בת 10.

ב. **פסילה למילוי תפקידי הוראה** – עד לתאריך 1.9.08.

ניתן בהרכב חסר על פי הסכמת הנאשם, ביום כ"ז בתמוז תשס"ו – 23.7.06.

ההרכב:

יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר

גב' נחמה ז"ק – חברת ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד יעל אמזלג

ב"כ הנאשם: עו"ד סעיד מחאג'נה

כ"ז בתמוז התשס"ו
23 ביולי 2006

בד. 2006-1083
בד"מ 49/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' אילנה זרמון (אינה נוכחת)
גב' נחמה ז"ק
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד סעיד מחאגינה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון (אינו נוכח)

הכרעת – דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1970 שהועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמורה במשרד החינוך בבית ספר "אבן חלדון" ברהט, שפרש מעבודתו מהמשרד ב-30.8.02, הואשם בכתב התובענה שהוגש נגדו ביום 10.5.06 ע"פ אישורו של נציב שירות המדינה, לפי סעיף 66 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).
2. הנאשם הואשם בכתב התובענה האמור בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6 לחוק, בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בבאר שבע (תיק פלילי 3094/02), הנאשם הורשע בבית משפט זה בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין תשל"ז – 1977.
3. בתאריך 29.12.04 נגזר דינו ל-5 חודשי מאסר בפועל שירוצו בדרך של עבודת כשירות ו-6 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירה דומה שבה הורשע, וכן פיצוי למתלוננת בסך 2,000 ₪. בתאריך 8.2.06 דחה בית המשפט המחוזי בבאר שבע את ערעורו של הנאשם, שנסב על סוגית הרשעתו בפלילים.
4. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשע הנאשם קשורה לתפקידו כמורה בבית הספר "אבן חלדון" ברהט. הנאשם בחודש עבודתו הראשון במשרד החינוך תקף בתאריך 18.9.01 תלמידה שהייתה בת 10 באותה העת, בכך שהכה אותה בצינור גומי על גבה.

מהלך הדיון והחלטת בית הדין

5. התובעת המלומדת ביקשה להרשיע את הנאשם על יסוד הוראותיו של סעיף 61ג' לחוק המאפשר לבית הדין לראות מוכחים בפניו את הממצאים והמסקנות שאליהם הגיעו ערכאות השיפוט שדנו בעניינו הנאשם מעבר לדרוש, הודה גם בפניו באישומיה של התובעת.

6. לאחר שעיינו בממצאים של בית משפט השלום והמחוזי וגם על בסיס הודאתו של הנאשם בפניו, החלטנו כי קיים יסוד בדין המאפשר להרשיע את הנאשם בעברותיה של התובעת.

ניתן בהרכב חסר בהסכמת ב"כ הנאשם, והודע בנוכחות הצדדים, ביום כ"ג בתמוז תשס"ו – 19.7.06.

(-)	(-)
גב' נחמה ז"ק	עו"ד יוסף תלרז
חברה	אב בית הדין יו"ר

כ"ז בתמוז התשס"ו
23 ביולי 2006

בד. 2006-1084
בד"מ 49/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' אילנה זרמון (אינה נוכחת)
גב' נחמה ז"ק
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד סעיד מחאגינה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון (אין הופעה)

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד 1970 שהועסק במועד הרלוונטי לתובענה כמורה לפי דרגה BA בבי"ס "אבן חלדון" ברהט ואשר פרש משירותו הציבורי. באוגוסט 2002 הורשע על ידנו היום בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) (2) (3) ו- (6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן - החוק).
2. הרשעתו של הנאשם על ידנו באה בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בבאר שבע (ת"פ 3094/02) שם הורשע הנאשם בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז 1977.
- הנאשם נענש ביום ה- 29.12.2004 ב- 5 חודשי מאסר בפועל בדרך של עבודת שירות ו- 6 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירה דומה שבה הורשע, וכן פיצוי למתלוננת בסך 2,000 ₪.
- בתאריך 8.2.2006 בית המשפט המחוזי בבאר שבע דחה את ערעורו של הנאשם שנסב על שאלת הרשעתו או אי הרשעתו בפלילים.
3. הנאשם הורשע כאמור בגין אירוע שהתרחש ב- 18.9.2001 בראשית עבודתו בבית הספר, שם תקף תלמידה שהייתה בת 10 בכך שהכה אותה בצינור גומי על גבה.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

4. הנאשם הגם שפרש משירותו בשנת 2002 הובא לדין בפנינו, לאחר שנסתיימו ההליכים הפליליים כאמור בבית המשפט המחוזי בבאר שבע, על בסיס החלטתו של נציב שירות המדינה, כאשר הצדדים בהליך סיכמו ביניהם שעל הנאשם תוטל פסילה במילוי תפקידי הוראה במשרד החינוך למשך שנתיים וחצי מיום גזר הדין, ובהמשך הדיון טענו בפנינו את טיעוניהם להסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת טענה שהנאשם תקף תלמידה שהייתה בת 10 באותה העת וכי חרף פרישתו מהשירות קיים אינטרס ציבורי לפסול את הנאשם כאמור למילוי תפקידי הוראה על מנת לשמור על אמון הציבור בשירות הציבורי ולהגשים באמצעות אותה תגובה משמעתית את תכלית הגלומה באמצעי המשמעת.

(2) התובעת המלומדת בהמשך טיעוניה הפנתה את בית הדין לגזר דינו לבית משפט השלום שהוקיע כל שימוש באליומות בבתי ספר, לדבר פסיקתו של בית המשפט העליון 3606/02 בעניין אבו עסבה ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל ח'גאזי וכן לבד"מ 53/04 שניתן ע"י בית הדין זה לא מכבר.

(3) התובעת סבורה כי הסדר הטיעון משרת את האינטרס הציבורי כביטוי בעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב ובג"צ 669/86 בעניין רובין, בית הדין מתבקש לתת תוקף להסדר הטיעון, על בסיס ההלכה שנקבעה בעש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד לא נטל חלק בדיון, עמדתו הועברה באמצעות התובעת, המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסנגור המלומד הסב את תשומת לבנו לכך שהאירוע התרחש לפני 5 שנים במועד שבה היה הנאשם מורה חדש ונטול ניסיון יש להתייחס אל מעשיו כעל מעידה חד פעמית בגינה הורשע בפלילים, הנאשם בשל אותו אירוע של אובדן שליטה נמצא קרוב ל-4 שנים מחוץ למערכת החינוך, על הסיבות האישיות למדנו שהוא נשוי, אשתו אינה עובדת, למשפחה 3 ילדים קטנים, והנאשם אינו מועסק.

(2) ההגנה ביקשה שבית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפיו של הנאשם כי הוא בוגר BA באוניברסיטת חיפה, שימש כמחנך כיתה, לאחר מעברו מאזור הצפון שם היה מרכז חייו לאזור הדרום, האירוע התרחש בנסיבות מכבידות של אובדן אב אהוב ממחלה קשה, דבר שגרם לנאשם צער, עוגמת נפש וקשיים להתמודד עם חייו באותה העת, הנאשם נשוי אב ל-3 ילדים קטנים, רעייתו אינה מועסקת ואמו מתגוררת עמו.

5. החלטת בית הדין

שיקול הדעת, האם לכבד הסדר טיעון לאחר שהנאשם הורשע בדינו או לשנותו לקולא או לחומרא, מסור להחלטתו של בית דין זה בדומה לדרכן של ערכאות שיפוט אחרות שבפניהן מובאים הסדרי טיעון. לאחר שבאו בפניו טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים בשאלת כיבודו או שינויו כאמור.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם אדם משכיל נטול עבר פלילי או משמעותי קודם, לפני כ-5 שנים בתחילת דרכו החינוכית, בשל כשלון חרוץ וצורם בכך שהיכה על גבה של תלמידתו, באמצעות צינור גומי שהיתה בת 10 באותה העת.

(2) וזו גישתו של בית משפט השלום בבאר שבע כב' השופטת דרורה בת אור למעשיו:

"הנאשם ביצע את העבירה במהלך החודש הראשון לעבודתו בבית הספר. מורה אשר בוחר כבר בתחילת עבודתו בבית הספר לנקוט באלימות כלפי תלמידים, מטיל ספק באשר לכשרותו להמשיך לעבוד בהוראה במסגרת בית ספר במדינת ישראל. הנאשם לטענתו, נשמע להוראות מנהלו, שלא לאפשר לתלמידים לצאת את הכיתה במהלך השיעור. על מורה להשמע להוראות מנהלו אך כל זאת בגבול המותר לפי הוראות משרד החינוך והחוק. בהוראות המנהל אין משום רשות למורה לבצע מעשי אלימות כלפי התלמידים. הנאשם טען כי בקשת התלמידה לצאת את הכיתה לא לוותה בנימוק לבקשתה זו. הוכח בבית המשפט כי המתלוננת סבלה באותו יום מדימום בשיניה ולכן די היה שהנאשם יביט במתלוננת ויראה כי דם זב מפיה, אירוע המהווה סיבה מספקת לאפשר לתלמידה לצאת לשירותים. בעיות אישיות ולחץ נפשי אינם יכולים להתקבל כנסיבה מקלה בביצוע עבירת אלימות כלפי תלמיד.

(3) בית משפט השלום סיכם את גישתו הנורמטיבית כלפי נקיטת אלימות כלפי תלמידים:

"הסוגיה של הכאת ילדים והפעלת אלימות פיזית כלפי ילדים בבתי ספר בפרט, נידונה בפסקי דין רבים ואף שידעה תהפוכות במהלך השנים, קובע החוק כי שימוש באלימות כלפי תלמידים אסור הוא וכי על בתי המשפט לשרש תופעה זו מן היסוד. מסיבה זו בודדים הם המקרים בהם נמנע בית המשפט מלהרשיע מורה אשר הודה בביצוע מעשה אלימות פיזית כלפי תלמיד (לענין זה ראה גם ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ' מרבית עבד אלגני פד"י מ"ח (5) 191, ע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' רחל שדה אור פד"י נ"ב (3), 375 ועש"מ 1682/02 סרחאן עבד אל ווהב נ' מדינת ישראל מ"י תק-על 2002 (2), 1300). החובה להגן על גופו וכבודו של התלמיד מעוגנת בסעיף 10 לחוק זכויות התלמיד, התשס"א – 2000:

אמצעי משמעת

"כל תלמיד זכאי לכך שהמשמעת במוסד חינוך תונהג באופן ההולם את כבוד האדם ובכלל זה הוא זכאי שלא ינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים משפילים".

זכותו של תלמיד המעוגנת בחוק מטילה חובה על מוסדות החינוך והעוסקים בהוראה שלא לנקוט כלפי התלמיד ענישה פיזית מכל סוג שהוא (שם בעמ' 6).

(1) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתי ממוגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו.

שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, אשר הובא בטיעוניה של התובעת, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.3.05, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(5) כשנה לפני האירוע נתקבל בכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב- 4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(6) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון – תכונות שכלל לא אפיינו את מעשיו של הנאשם.

(7) כנסיבות מאזנות אולם רק במידת מה ניתן לראות בעובדה, כי הנאשם היה חסר ניסיון בהוראה, האירוע נתרש רק בראשית צעדיו כמחנך כיתה, תקופה בה מצבו הנפשי לא היה מעודד, בשל מות אביו האהוב.

ב. על עבירות המשמעת

(6) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-17(6):

" (1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

(7) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1), אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד ממשלתי, ואשר בלעדית הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש : -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."
(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(8) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

(9) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".
(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין :

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר.

היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון"

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, וזו היתה לדאבון לב דרכו של הנאשם, נפסק לפני כשנה:

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מכלול מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה נתיב להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זאת, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן)

בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

10) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלן, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

לא יכול להיות צל של ספק כי, בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן, ומהותן וגם נסיבותיהן.

11) על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעותי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעותי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:
"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

1. בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).
ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו"**.

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין"**.
(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין במסגרתו של הסדר טיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

2. על הנסיבות האישיות

הנאשם בן 36, נשוי ואב ל-3 ילדים קטינים רעייתו אינה מועסקת משנת 2002, טרם מצא הנאשם את מקומו מחוץ לעולם ההוראה שבו שהה תקופה מזערית.

3. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לסמכותו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים. זולת אם הוא הגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי: **"לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון בתיק פלילי, ע"פ 1289/93, לוי נגד מדינת ישראל פ"ד מח(5), 158. לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים."**

כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

כיום פסק הדין המנחה בנדון הינו של בית המשפט העליון פסק דין, (ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל) (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין אינטרס הציבור, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה, וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

כך קבע בית המשפט בפיסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי: "בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית, מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

סוף דבר

7.

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, ואת מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, הגענו למסקנה כי היתה הצדקה להביא את הנאשם לדין משמעתית לאחר שעזב את השירות הציבורי בשנת 2002, לאחר שהסתיים ההליך הפלילי בפברואר 2006 בעניינו. ולגבי תוכנו של הסדר הטיעון סברנו כי קיימת הצדקה לאשר את ליבת הסדר הטיעון כפי שגובש בין הצדדים. עם זאת, סברנו כי בנסיבות הענין מועד ביצוע העבירה והנסיבות האישיות, יש מקום לשנות במידת מה את הסדר הטיעון מבלי לפגוע בליבת ההסדר.

על הנאשם יוטלו אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול באותו אובדן שליטה ובתקיפתה של ילדה בת 10.

ב. פסילה למילוי תפקידי הוראה – הנאשם יפסל למלא תפקידי הוראה במשרד החינוך עד לתאריך 1.9.08 - החלטנו לקצר את תקופת הפסילה בחצי שנה לערך כדי שהנאשם לא יפסיד שנת הוראה נוספת, ואם ימצא לנכון לשוב בשנת 2008 לעולם ההוראה – התרשמנו כי יש מקום שמשרד החינוך יקבל בנפש חפצה את שובו לעולם ההוראה ב-1.9.08.

ואם אכן הנאשם יחליט באותה העת לבקש ולשוב לשמש כמורה בתום כשמונה שנים, מיום המעשה, ומשרד החינוך יחליט לקבלו לשורותיו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ג בתמוז תשס"ו – 19.7.06.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן בהרכב חסר על פי הסכמת הנאשם, ביום כ"ז בתמוז תשס"ו – 23.7.06 שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית משפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום קבלתו של גזר הדין, מאחר ובית הדין לא אימץ כלשונו את הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים.

(-)

גב' נחמה ז"ק

חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז

אב בית הדין

יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשם, מורה לחינוך גופני בבית ספר יסודי באריאל, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הודאתו במסגרת של הסדר טיעון, בתקיפת תלמידה במהלך שיעור ספורט, בכך שדחף באמצעות רגלו את גבה וכתוצאה מכך נפלה התלמידה.

התביעה: מסרה כי מדובר בהסדר טיעון סביר ומאוזן, המתחשב בכך כי הנאשם הודה בעבירות המיוחסות לו ולקח אחריות על מעשיו.

המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת המוצעים במסגרת הסדר הטיעון.

ההגנה: בקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון, וטענה כי מדובר במורה מקצועי ומוערך מאוד שהוביל את תלמידיו להישגים טובים מאוד.

הנאשם: הביע בפני ביה"ד חרטה על מעשיו.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. נשקלו הכללים לכיבודם של הסדרי טיעון, תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, הנסיבות האישיות, ודפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל. בסופו של עיון החליט בית הדין לאמץ את הסדר הטיעון ונתן לו תוקף של פסק דין. על הנאשם הוטלו אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת - שתנוכה ב-12 תשלומים שווים.
- ג. הורדה בדרגה אחת למשך שנתיים וחצי.

ניתן ביום כ"א בתמוז התשס"ו – 24.7.2006.

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר נאהד חליל קשוע - חבר בית הדין
גב' טליה מלצר - חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד יעל אמזלג

ב"כ הנאשם: עו"ד נועם לוי

כ"ח בתמוז התשס"ו
24 ביולי 2006

בד. 2006-1093
בד"מ 46/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר נאהד חליל קשוע - חבר
גב' טליה מלצר - חברה

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד נועם לוי

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. בתאריך כ"א בתמוז התשס"ו – 17.7.06 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשם, שהועסק בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, כמורה לחינוך גופני, בבית ספר יסודי "עליזה בגין", באריאל, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך, שבתאריך 18.11.04, בשעות הבוקר, במהלך שיעור ספורט, הנאשם תקף שלא כדין את הקטינה ש.ד., ילידת 1995 (להלן – הקטינה), בכך שדחף באמצעות רגלו את גבה של הקטינה, וכתוצאה מכך נפלה הקטינה.

במעשה זה, תקף הנאשם את הקטינה, במסגרת תפקידו, ובכך פגע במשמעת שירות המדינה, לא קיים את המוטל עליו והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה.

2. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון:

הצדדים הודיעו לבית הדין, כי הגיעו להסדר טיעון לפיו, יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגת שכר אחת למשך שנתיים וחצי.

סעיפים קטנים ב. ג. – יבוצעו בהתאם להיקף משרתו של הנאשם, כיום.

ההורדה בדרגה תחל עם תום תשלום הפקעת המשכורת הקובעת.

א. **גישת התביעה**
התביעה סבורה, שאמצעי המשמעת המוצעים הינם סבירים ומאוזנים. יש בהם כדי לספק את תכלית אמצעי המשמעת ולהרתיע עובדי הוראה אחרים מלהשתמש בכוח הזרוע כנגד תלמידים.
התביעה הביאה במכלול שיקוליה כי, הנאשם הודה ולקח אחריות על מעשיו.

ב. **גישת המשרד**
נציג המשרד שוחח עם מפקחת בית הספר, אשר ציינה כי, מדובר במורה חביב על תלמידיו. הנאשם החל עבודתו במשרד החינוך בשנת 1997, ותיקו האישי ללא דופי ומדובר באירוע חד פעמי.
המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת המוצעים במסגרת הסדר הטיעון.

ג. **טיעוני ההגנה**
הסניגור המלומד הדגיש בטיעונו כי, האירוע המדובר בכתב התובענה הוא מעשה שטותי, שנעשה בחוסר מחשבה של רגע. הנאשם מורה מוערך מאוד ואין כל תלונות נגדו. הנאשם תורם לקהילה ולתלמידים. באמתחתו מכתבי הוקרה והערכה מאת מנהל המתנ"ס והיועצת החינוכית של בית הספר, לפיהם מדובר במורה מקצועי, המוביל את תלמידיו להישגים טובים מאוד. אדם רגיש ואכפתי ובעל גישה חינוכית חמה.
ההגנה מבקשת מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון.

ד. **דבר הנאשם**
הנאשם הביע צער על מעשיו. לגישתו מדובר במעשה שטותי, שלא היה מגיע הלום אילולא אבי התלמידה שהיה שוטר במשטרת אריאל. מכל מקום, הנאשם לקח אחריות על מעשיו ומוכן לקבל את עונשו הכבד.

3. **החלטת בית הדין**
בית הדין בחן במסגרת שיקוליו האם יש לכבד את הסדר הטיעון שהוצג בפניו, ואלה השיקולים שהינחו את בית הדין:

א. **הכללים לכיבודו של הסדר טיעון**
ככלל בית דין זה, מכבד הסדרי טיעון המוצעים בפניו. זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, הסדר הטיעון אינו משרת נאמנה את תכלית אמצעי המשמעת תוך איזונה עם נסיבות העבירה ונסיבותיו האישיות של הנאשם.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 אליהו סבג נ' נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593) שם נפסק:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

ובע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל (דינים עליון, כרך ס"ג, 577) בו נקבע:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון".

ב. תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעתית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות התקינה של השירות.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' תמר כתב (פ"ד נב(5) 87, 92):

"בית הדין המשמעתי אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא כאמור למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(ראה גם עש"מ 917/99 מדינת ישראל נ' עבדאללה חמזה, פ"ד נג(3) 77, עש"מ 57701/01 פודלובסקי נ' נציבות שירות המדינה, דינים עליון, כרך ס', 562).

זאת ועוד, תכליתם של אמצעי המשמעת בנוסף לפגיעה בכל נאשם, היא להרתיע עובדי מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת הפוגעות בתדמיתו ובתפקודו של שירות המדינה.

ג. על העבירות

בית דין זה שוב ושוב העיר כי, נקיטת אלימות כדי להשליט משמעת או כל סיבה אחרת, היא דרך פסולה, שאין להשלים עמה.

גם בית המשפט העליון ביקר את השימוש בכוח כלפי תלמידים.

בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל (פדאור 322(3)00) נפסק:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678,650) 1). השימוש בכוח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

ובעש"מ 1682/02 סרחאן עבד אל ווהב נ' מדינת ישראל (פדאור 02 (1) 487) נקבע:

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".

ד. נסיבות אישיות

הנאשם מורה אהוד ומקצועי, לו זו מעידתו היחידה. הנאשם הביע חרטה כנה בפנינו.

ה. סופם של דברים

בסופו של עיון, בית הדין החליט לאמץ את הסדר הטיעון ונותן לו תוקף של פסק דין.

אמצעי המשמעת המוסכמים מהווים את האיזון הדרוש בין האינטרס הציבורי אותו מייצגת התביעה לאכיפת המשמעת בשירות המדינה לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם.

בנסיבות אלה בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :
א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה אחת למשך שנתיים וחצי.

ההורדה בדרגה תחל עם תום תשלום הפקעת המשכורת הקובעת. סעיפים קטנים ב. ג. יבוצעו בהתאם להיקף משרתו של הנאשם, כיום.

אמצעי המשמעת הודעו לצדדים ביום כ"א בתמוז התשס"ו – 17.7.06.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ח בתמוז התשס"ו – 24.7.06, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נאהד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן ביוביץ
חברה	חבר	מ"מ אב בית הדין יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע, במסגרת של הסדר טיעון, את הנאשם, מורה לאמנות בעל ותק של 29 שנים בשירות המדינה, בעבירות משמעת שונות, על שתוך ניסיון להפסיק את פגיעתו הרעה של תלמיד בן 13 בציור קיר שהיה תלוי בתחומי בית הספר, פגע ברגלו של התלמיד. בעטייה של פגיעה זו נזקק התלמיד לטיפול רפואי.

התביעה: ביקשה לכבד את הסדר הטיעון.

המשרד: מסר כי מדובר במורה איכותי, מסור ותורם לבית הספר וגם לקהילה, ובקש מביה"ד לשקול אפשרות להקל עם הנאשם בעניין הרכיבים הכלכליים של אמצעי המשמעת שיינקטו נגדו.

הנאשם: שייצג את עצמו, בקש מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון שנכרת בין הצדדים. לביה"ד נמסר כי הנאשם כי הוא בן למשפחה שכולה, ושני אחיו מסרו את חייהם במלחמות ישראל.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. נשקלו דפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל, תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, הנסיבות האישיות, שכן, לתרומתו רבת השנים של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת שיינקטו, וכן שאלת כיבודם של הסדרי טיעון. בסופו של עיון הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הוא הסדר טיעון הולם ומאוזן, ועל כן החליט בית הדין ליתן לו תוקף של פסק דין.

על הנאשם הוטלו אמצעי המשמעת הבאים:

- (א) **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם המצביע כי נפל פסול במעשיו.
- (ב) **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים.
- (ג) **הורדה בדרגה אחת** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה.

ניתן ביום ט"ז בטבת תשס"ו 16.1.2006.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז- אב בית הדין - יו"ר
גב' סנדי גולדנברג- חברת בית הדין
גב' רבקה אייזנבך- חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: הנאשם אינו מיוצג

ט"ז בטבת התשס"ו
16 בינואר 2006

בד. 2006-110
בד"מ 108/05
ת.ז. : 63180574

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' רבקה אייזנבך (לא הופיעה)
גב' סנדי גולדנברג
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע: עו"ד אביתר טסלר

הנאשם:

ב"כ הנאשם: לא מיוצג

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1954 המועסק כמורה לאומנות בדרגה BA בהיקף של 80 אחוז משרה ובעל וותק של 29 שנה בשירות המדינה, הורשע על ידו על פי הודאתו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן החוק) יחד עם סעיף 4(1) בהודעה על החלת שינויים על עובדי הוראה.

2. הנאשם הורשע על ידו כאמור בגין אירוע בודד במתרחש ביום 12.3.04 בתחומי בית הספר שם בשעה שהנאשם ביקש להפסיק את פגיעתו הרעה של תלמיד בית ספרו בן 13 באותה העת, בצויר קיר, תוך כדי כך הנאשם פגע ברגלו של התלמיד פגיעה שבעטייה נזקק אותו תלמיד לטיפול רפואי.

3. הנאשם בגין מעשיו אלה הפר את חוזרי המנכ"ל: סא(4)(ג) סג(6)(ג) והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטעון

4. הנאשם הורשע על ידו כאמור, על פי הודאתו ובמסגרתו של הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים שעיקרו שאם בית הדין יתן לו תוקף יוטלו על אמצעי משמעת אלה:
א. נזיפה חמורה.
ב. הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
ג. הורדה בדרגת שכר למשך שנה.

5. עמדת התביעה

1) התובע המלומד טען בפנינו את טיעונו לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, הוא רואה בחומרה כל נקיטת אלימות של מורה כלפי תלמיד, ולפי פסיקת בית המשפט העליון בענין זה. בגיבוש תוכנו של הסדר זה התביעה לקחה בחשבון את תרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי, תרומה שהייתה איכותית, ודבר פסיקתנו בפסקי דין שבהם נדונו מעשים דומים, בהם הוטלו אמצעי משמעת שלהם עתרה התביעה. כתימוכין לכך הגישה את בד"מ 15/05 ו-147/04.

2) התביעה ביקשה לכבד את הסדר הטיעון, ומפנה לעש"מ 4542/97 בענין אליהו סבג.

6. גישת המשרד

א. שמענו מפיו של נציג המשרד בעקבות בירורו עם מפקחת בית הספר שמדובר במורה איכותי, מסור ותורם לבית הספר וגם לקהילה. הנאשם הוא מורה קבוע המועסק בהיקף של 80 אחוז משרה, נשוי ואב ל-5 ילדים שחלקם תלמידים.

ב. משרד החינוך ביקשנו לשקול אפשרות להקל עם הנאשם ברכיבים הכלכליים של אמצעי המשמעת (הפקעת משכורת והורדה בדרגה).

7. דבר הנאשם

א. שמענו מפיו של הנאשם כי הוא בן למשפחה שכולה, שני אחיו מסרו את חייהם במלחמות ישראל. לגבי נסיבות העבירה שמענו מפי הנאשם על כך שאותו תלמיד היה נמסר מעת לעת להשגחתו האישית, מאחר והצדדים הסתדרו זה מזה אולם ביום האירוע אותו תלמדי איבד את שליטתו ביקש לפגוע בציור קיר, הנאשם ניסה למנוע את המשך הפגיעה ותוך כדי כך אפשר שבעט ברגלו וגרם לו נזק.

ב. הנאשם ביקש לסיים את ההליך מוקדם ככל הניתן, תהליך שלא נותן לו זמן נוח, והחליט לייצג את עצמו לאחר שחלופות ייצוג אחרות לא יהיו רלבנטיות מבחינתו.

ג. לנאשם חמישה ילדים בגירים, בת בת 25 תלמידה, בן שסיים את שירותו לא מכבר ומצוי בחו"ל, בת המועסקת בירושלים כמאבטחת בתחבורה הציבורית, ושני קטינים שעדיין מצויים עימו.

בת זוגו של הנאשם היא מורה ומועסקת הנאשם, אף הוא ביקשנו לכבד את הסדר הטעון שנכרת בין הצדדים.

8. החלטת בית הדין

כידוע לכל, שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון או לשנותו לקולא או לחומרא מסור לשיקול דעתו של בית הדין. לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים בנדון נשקלו על ידנו השיקולים הבאים לצורך קבלת החלטתנו.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) לפני פרק זמן של פחות משנתיים הנאשם לדאבון לב איבד שליטה על איפוקו ועל האיפוק הנדרש ממורה בישראל, וביקש לאכוף משמעת כלפי תלמיד משתולל נטול רסן באותה העת. הנאשם עשה זאת בדרך פסולה. בשורה ארוכה של פסיק דין נפסק כי אין לנקוט באמצעי אלימות לאכיפת משמעת בשום מקרה וגם לא באותן נסיבות שבהם המורה חש במצוקה ובקושי, והנאשם כשל בכך אולם מדובר בכשלון חד פעמי שכלל לא אפיין את דרכו רבת השנים בשירות הציבורי.

(2) בדרך זו של אכיפת משמעת חרף הנסיבות הלחוצות שאותן תאר הנאשם בפנינו לא הייתה דרך ראוייה לשם אכיפת המשמעת כלפי תלמיד מפריע בכיתה, או תלמיד שניסה לקשקש על ציור קיר שהיה תלוי בבית הספר לתפארת. היו גם יסודות של הפעלת אלימות ואמצעים פיזיים לאכיפת המשמעת מצדו של הנאשם, כפי שנקבע בשורה ארוכה של פסקי דין בבית המשפט העליון ובבית דין זה. בית הדין אינו סבור שהנאשם נקט באלימות לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק שנדרשת ממורה, אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו לנוכח דאגתו לציור, מעשה שהסב גם נזק גופני כאמור לאותו התלמיד.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: - בע"פ מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופט בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם. המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוי בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין).

(4) יצויין, כי זמן ממשי לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו – וביטוי לכך קיים גם בחוזרי המנכ"ל שהובאו ברישת גזר הדין.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

(ראה גם עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

8) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם יש בהם, כדי לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שלא ננקט בסופו של דבר נגד הנאשם, לבין הדין המשמעותי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעותי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(9) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(10) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(11) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(12) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(13) ואולם התפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

(14) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין במסגרתו של הסדר טיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה ותיק מאוד לאומנות מזה כ-30 שנה בשירות המדינה, נעדר עבר פלילי או משמעתי קודם.

(2) שמענו כי הנאשם נשוי ורעייתו מועסקת כמורה, למשפחה חמישה ילדים, מהם שניים עדיין מתגוררים עימה. שמענו מפיו של נציג המשרד על איכות תפקודו הגבוה של הנאשם כמורה לאומנות.

(3) ההליך המשמעותי שהתנהל בפנינו הינו בגדר כשלון חד פעמי במהלך שנות עבודתו הרבות בשירות הציבורי, וכבר נפסק כי לתרומתו במשך השנים רבות של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת: "לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם." (שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי: "בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונאלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר, שניתן בתאריך 30.12.2004).

9. סוף דבר

לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים, את מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל ואת פני פסיקתנו בעבירות דומות, הגענו לכלל מסקנה כי, הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הוא הסדר טיעון הולם שמגולמים בו אותם האיזונים הראויים שבין האינטרס הציבורי, נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

אשר על כן, החלטנו בסופו של עיון, ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים.

10. לנוכח החלטתנו האמורה אנו מטילים על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם המצביע כי נפל פסול באותה תגובה חד פעמית שבה הנאשם נקט לאכיפת המשמעת כלפי אותו תלמיד.

(ב) הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-20 תשלומים שווים ורצופים, על מנת לא להכביד על המצב הכלכלי של הנאשם.

(ג) הורדה בדרגה אחת – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה.

11. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

הנאשם ירד תחילה בדרגה אחת (דרגת שכר לפרק זמן של שנה) משתיתם תקופה זו יחל הניכוי בשכרו, על מנת לא להכביד יתר על המידה על הכנסותיה של המשפחה.

12. שקלנו את גישתו של המשרד למתן את היסודות של התגובה המשמעתית שיש בהם פגיעה כלכלית. ואולם, בהתחשב בכך שחלק של אמצעי המשמעת נושאים בחובם את אותה הנפקות של הפגיעה הכלכלית, בשים לב שאמצעי משמעת אלה הם התגובה הסבירה למעשיו של הנאשם, לא מצאנו הצדקה לשנות את אשר הסכימו ביניהם הצדדים. את מידת התחשבותנו הבאנו לידי ביטוי בפריסת תשלומיה של הפקעת המשכורת וסדר ביצועם של אמצעי המשמעת כאמור.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום טו' בטבת תשס"ו – 15.1.06.

גזר הדין ניתן ביום טז' בטבת תשס"ו – 16.1.06, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
גב' רבקה אייזנבך	גב' סנדי גולדנברג	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב בית הדין יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע בעבירות משמעת שונות את הנאשם, מורה בכיר בבית ספר לחינוך מיוחד לילדים הסובלים מאוטיזם ופיגור שכלי, בעקבות הרשאתו בהליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בירושלים, שם הורשע בעבירות של התעללות בחסר ישע, ובתקיפה הגורמת חבלה ממשית, על מעשי תקיפה שונים, במספר מועדים, שבצע כנגד תלמיד הסובל מאוטיזם ולוקה בשכלו, תוך הסבת נזק גופני ונזק נפשי לקורבנו.

בית משפט השלום בירושלים שהרשיע את הנאשם, גזר את דינו ל-6 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי של 6 חודשים למשך 3 שנים מיום שחרורו מהכלא, ופיצויים לתלמיד בו פגע בסך 2,500 ₪.

הנאשם והמדינה הגישו ערעורים הדדיים לבית המשפט המחוזי בירושלים, שדחה את ערעור הנאשם, ודחה בדעת רוב את ערעור המדינה על קולת עונשו.

התביעה: הייתה סבורה כי נוכח הרשעת הנאשם בהליך הפלילי, וחומרת מעשי ההתעללות, אשר עלו עד כדי התעללות נפשית סדיסטית, קיימת הצדקה להטיל עליו אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר – תוך שלילת כ-20% מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשם, פסילה לפרק זמן של חמש שנים משירות המדינה, ופסילה לצמיתות מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

המשרד: הצטרף לגישתה של התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, כאשר לגישת המשרד שלילת חלק מן הפיצויים, תכביד על משפחת הנאשם.

ההגנה: פרסה בפני בית הדין את נסיבות התרחשות העבירות, שאירעו תוך אכיפת משמעת על תלמידים בעלי מבנה גוף גדול שהתנהגותם מאופיינת באלימות קשה, ופגיעתם באחרים עלולה להיות קשה. כזה היה לטענת ההגנה גם התלמיד המתלונן, ומהנאשם נדרשה מידה של הפעלת כוח כדי למנוע ממנו להזיק לאחרים ואף לעצמו. כמו כן טענה ההגנה כי עקב אירוע לוחמתי בו לקח הנאשם חלק במהלך שירותו הצבאי, הוסב לו נזק נפשי ממשי, שבא לידי ביטוי גם בעבירות האלימות בהן הורשע.

הנאשם: העביר לבית הדין את דבר תחושתו הקשה נוכח הנזק שגרם במעשיו למשפחתו ולתלמיד המתלונן, ואת דבר מצבו הנפשי הקשה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו לפניו, ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, נשקלו השיקולים הבאים: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם – בית הדין הצטרף לגישתו של בית משפט השלום כי מדובר במעשי אלימות שעלו כדי סדיזם, ואין המדובר באובדן שליטה רגעי חד פעמי מצד הנאשם. היותן של העבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים עבירות שיש עימן קלון. נשקלו תכליתם של אמצעי המשמעת, נסיבותיו האישיות המכבידות של הנאשם – תרומתו לביטחון מדינת ישראל, והאפשרות כי אלימותו קשורה לאירוע הלוחמתי בו נטל חלק.

בסופו של יום החליט בית הדין כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

1. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה לנאשם, המצביע כי נפל פסול ממשי ומכביד באותה מסכת של אלימות פיזית ונפשית שמומשה כלפי תלמידו.
2. **פיטורין לאלתר** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה תוך מתן תשלום פיצויי פיטורין מלאים – על מנת ליתן מקור מחיה ראשוני בסיסי למשפחה לאחר שהנאשם יסיים לרצות את עונשו.

3. פסילה משירות המדינה – הנאשם יפסל משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים מיום גזר הדין.
4. פסילה למילוי תפקידי הוראה – הנאשם יפסל למלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך עשר שנים מיום גזר הדין.

ניתן ביום כ"ו באב תשס"ו – 20.8.06

ההרכב:

יוסף תלרז, אב בית הדין - יו"ר
גב' נורית ורהפטינג - חברת בית הדין
גב' יהודית אייזנר - חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד יעל אמזלג
ועו"ד איתן אמנו

ב"כ הנאשם: עו"ד יוסף שילוח

כ"ו באב התשס"ו
20 באוגוסט 2006

בד. 2006-1160
בד"מ 18/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית ורהפטינג
גב' יהודית אייזנר
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעים : עו"ד יעל אמזלג
עו"ד איתן אמנו

הנאשם :

ב"כ הנאשם : עו"ד יוסף שילוח

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1966, שהועסק במועדיה הרלבנטיים של התובענה בתפקיד של מורה בכיר בבית הספר "דקלים" בירושלים, בית הספר לחינוך מיוחד לילדים הסובלים מאוטיזם ופיגור שכלי (להלן – בית הספר), והמושעה מ-22.8.04, הורשע על ידנו ביום כג' באב תשס"ו – 17.8.06 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-(6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. הנאשם הורשע על ידנו כאמור בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בירושלים, בפני כב' השופט נועם סולברג (תיק פלילי 5203/03), הליכים שנסתיימו לאחר משפט הוכחות שבסיומו החליט כב' בית המשפט להרשיעו בעבירות של התעללות בחסר ישע, עבירה לפי סעיף 368 רישא לחוק; ובתקיפה הגורמת חבלה ממשית, עבירה לפי סעיף 380 לחוק אולם לא בנסיבות המחמירות שלפי סעיף 382(ב)(2) לחוק.

3. ביום ח' בתשרי תשס"ו (11 באוקטובר 2005) נגזר דינו של הנאשם והוטלו עליו עונשים של:

- א. מאסר למשך 6 חודשים לריצוי בפועל.
- ב. מאסר על תנאי למשך 6 חודשים. הנאשם לא ירצה עונש זה, אלא אם יעבור בתוך 3 שנים מיום שחרורו מן המאסר, עבירה כלשהי שיש בה יסוד של אלימות, בכלל זה אלימות מילולית.
- ג. פיצויים למתלונן באמצעות אפוטרופסיו בסך של 2,500 ₪.

4. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשע הנאשם נוגעת לעבודתו כמורה במוסד חינוכי הנ"ל המיועד לסובלים מאוטיזם ומפיגור שכלי. בבית ספר למד א', יליד שנת 1985, הסובל מאוטיזם ולוקה בשכלו. במספר מועדים, החל ממרץ 2003, בעת שא' שהה בכיתה בפיקוחו של הנאשם, סטר לו הנאשם, בעט בו, דחף אותו, היכה אותו באגרופיו, והפילו לריצפה באמצעות כף רגלו, ביום 3.6.03 או בסמוך לכך, בסביבות השעה 15:00, במהלך שיעור שהעביר הנאשם, התקרב א' לעברו, הנאשם דחף את א', ולאחר ששב להתקרב אליו, הפילו הנאשם באמצעות כף רגלו. א' ניסה לקום, אולם הנאשם בעט בבטנו ואמר לו: "עוד לא נרגעת". לאחר שא' קם, תפס הנאשם את ראשו של א' והטיחו בקיר, מספר פעמים. הנאשם הצמיד את א' לקיר, בעט בברכו באיבר המין של א' מספר פעמים, סטר לו ומשך בפאותיו. לאחר מכן, נתן הנאשם לא' פיתה ובה פלפל חריף, ואמר לו "בוא תאכל את זה, נראה עד כמה אתה חכם". לאחר שנגס בפיתה, זרקה א' על הריצפה. הנאשם נתן לא' פלפל חריף ואילצו לאכול אותו. הנאשם יצא מן הכיתה, וא' ברח מן המקום. הנאשם החזירו אל הכיתה תוך כדי אחיזה בעורפו, והיכה את א' פעם נוספת. כתוצאה מלפיתת הנאשם, נגרם לא' סימן אדום על צווארו, כתוצאה מן המכות נגרמו לא' סימני אלימות בצווארו, במותנו ובפניו, ופיו דימם. כדי להעלים את תוצאות מעשיו, שטף הנאשם את פצעו של א' והוליכו אל מחוץ לכיתה.

5. בעקבות הרשעתו וענישתו של הנאשם על ידי בית משפט השלום בירושלים הוגשו ערעורים הדדיים לבית משפט המחוזי בירושלים, הן על הרשעתו מטעם הנאשם, והן על מידת עונשו מעטם המדינה, ובית משפט המחוזי דחה את ערעור הנאשם ודחה בדעת רוב את הערעור המדינה על קולת עונשו (ע"פ 009881/05 שניתן ביום יז' בכסלו תשס"ו – 18 בדצמבר 2005).

6. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם למידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת, הפנתה את תשומת ליבנו לסדרת מעשי האלימות שאפיינו את דרכו של הנאשם החל ממרץ 2003 ועד יוני 2003, כמבואר ברישת גזר דין זה, אשר מעבר להיבטם הפיזי, היתה בהם גם התעללות נפשית באותו תלמיד אוטיסט. זאת, עד כדי הגעתה למעלה של התנהגות סדיסטית. התובעת סבורה כי ניתן לדמות את מעשיו של הנאשם "לאירועים שלקוחים מסרט אימה". במקום לטפל בתלמיד ולפקח עליו, הנאשם גרם לאותו תלמיד שהגורל התאכזר לו לנזק גופני ממשי וגם לנזק נפשי, שהיה בו יסודות של השפלה ופגיעה בכבוד האדם.

(2) ואשר לפני מעשיו של הנאשם, התובעת המלומדת ציטטה בפנינו קטעים מפסק דינו של כבוד השופט נועם סולברג בבית משפט השלום, ממנו עולה כי הנאשם, פגע באושיות תפקידו כמורה שהיה מופקד על שלומו של אותו מתלונן ופרק עליו את מידת תסכוליו.

(3) התביעה, הגישה לבית הדין הרשעות קודמות של הנאשם בעבירות אלימות שונות, שבהן הנאשם פגע בגופם של אחרים לרבות בגופו של קטין אחר, וכן בבת זוגו.

(4) עוד טענה התובעת המלומדת בפנינו, כי כל הרמת יד מצידו של מורה פסולה היא, במיוחד כשנחת זרועו של הנאשם כוונה כלפי ילד אוטיסט, כאשר את פני הפסול של נקיטה באלומות כביטוייה בפסיקתם של בתי המשפט, הובאו בפנינו, ובניהם עש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, עש"מ 1730/00 בעניין פלונית, עש"מ 10006/04 בעניין וואיל חגי'אזי. באותם פסקי דין הודגש כי נקיטה באלומות פוגעת בתפקידו של מורה, שאמור לשמש כדמות מחנכת כלפי תלמידיו ובאמון הציבור, הנאשם במעשיו גם פגע בזכותו של התלמיד לשלמות גופו וכבודו, כביטוייה בחוק זכויות התלמיד.

(5) התובעת בהמשך טיעוניה, עמדה על השוני שבין ההליך הפלילי וההליך המשמעותי, שמתמקד בהגנה על תפקודו הראוי של השירות הציבורי, ולצורך זה הפנתה את תשומת ליבנו לעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב, לבג"צ 6163/92 בעניין אייזנברג, לעש"מ 917/99 בעניין חמזה, ולעש"מ 10129/01 בעניין גיניש, המצביעים על תפקידם ותכליתם של אמצעי המשמעת הבאים להגן על תדמיתו הנאותה של השירות הציבורי. יש ליתן להם עדיפות, על פני הנסיבות האישיות.

(6) התביעה סבורה, כי בנסיבות ההליך שבפנינו, על מנת להעביר מסר ראוי לשירות הציבורי, ראוי להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר – תוך שלילת כ-20% מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשם.

(ג) פסילה לפרק זמן של חמש שנים משירות המדינה.

(ד) פסילה לצמיתות מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד כי הנאשם עבד בבתי ספר שונים בהם זכה להערכה, גם ממנהלת בית ספרו שהעידה בהליך הפלילי שהתנהל בעניינו מסרה המנהלת לבית המשפט גם את שבחו של הנאשם. הנאשם הינו בוגר מכללת ליפשיץ, ושירת בצה"ל בצנחנים.

(2) המשרד רואה בחומרה את מעשיו של הנאשם, ומצטרף לגישתה של התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, כאשר לגישת המשרד שלילת חלק מן הפיצויים, תכביד על משפחת הנאשם.

(3) במהלך טיעונו של נציג המשרד, הוגשו לבית הדין תלושי שכר המצביעים על כך שמשכורתו הקובעת אינה עולה על 4,000 ₪.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסניגור על נסיבותיו האישיות של הנאשם, נשוי, אב לארבעה ילדים קטינים, רעייתו מועסקת כגננת. הנאשם בעת ביצוע עבירותיו עבד בבית ספר "דקלים" שבו מרוכזים תלמידים שהתנהגותם מאופיינת באלומות קשה. הטיפול בהם דורש מסירות, סובלנות, ולעיתים גם אכיפת המשמעת בתוך תחומי בית הספר תוך שימוש במגע פיזי, על מנת לנטרל ילד משתולל. בבית ספרו של הנאשם לומדים ילדים הסובלים מאוטיזם קשה ומפיגור שכלי, שהתמודדות עימם היא קשה עד מאוד. אותם תלמידים שסובלים מאוטיזם ניחנים ממבנה גופני גדול ומוצק, ופגיעה באחרים עלולה להיות קשה.

(2) התלמיד א', המתלונן, היה בעל מבנה גוף גבוה וגדול, ונהג באלימות בעטייה של מחלתו. אותו המתלונן, בהתנהגותו לעיתים סיכן את עצמו וגם אחרים, ונדרשה מידה של הפעלת כוח כדי למנוע ממנו להזיק לעצמו ולאחרים.

(3) במהלך הדיון הוגשו לבית הדין על ידי ההגנה מספר מכתבי הערכה על דרכו של הנאשם בבית ספר "דקלים" ובתי ספר אחרים. הנאשם גם מתנדב במוסד "מכבי" המסייע לנערים במצוקה, כשחלקם עבריינים לשעבר, וחלקם מכורים לסמים.

(4) ובהמשך הטיעונים שמענו מפיו של הסניגור על עברו הצבאי של הנאשם, וביטוי לכך מצוי גם בפסק דינו של בית משפט השלום, כאשר בשנת 1986 בעת שירותו בצנחנים, הנאשם השתתף בקרב מול חוליית מחבלים שנחתה ליד נהריה, וראה באותו אירוע מראות קשים שבעטיים הוא סובל מפוסט טראומה, כאשר מסמך על מצבו הרפואי הוגש לבית הדין, וכן מכתבו של מפקדו דאז במילואים, על פועלו המסור של הנאשם באותו אירוע.

(5) ההגנה סבורה כי האירוע הסב לנאשם נזק נפשי ממשי, שביטוייו בא בין השאר באותן עבירות אלימות שבהן הורשע. הנאשם קיבל ומקבל טיפול תומך במצוקותיו הנפשיות מעובדי רווחה. עוד שמענו כי לקשייו האישיים נוספה טראומה של מות הוריו בסמיכות זה לזה.

(6) וכן שמענו מן ההגנה על מצבה הכלכלי המכביד של המשפחה, שמעבר להשתכרותה של הרעיה, אין לה מקור השתכרות נוסף, כאשר תמיכתו של חמו במשפחה הופסקה לאחרונה. המשפחה צריכה להתכלכל משכרה של רעיית הנאשם. למשפחה הוצאות שוטפות וחובות משכנתא, ותעמיד בקרוב את דירתה למכירה. ובהמשך הטיעונים, הוגש לבית הדין מסמך רפואי על מחלתה של רעיית של הנאשם, אשר תידרש בעתיד לעבור טיפולים רפואיים לא קלים.

(7) הסניגור המלומד, בהמשך טיעוניו, סקר בפנינו את הפסיקה של בית המשפט העליון ובית דין זה שנסבה על עבירות אלימות של מורים ובעלי סמכות אחרים כלפי תלמידים או חולים. באותם פסקי דין הוטלה אומנם קשת של אמצעי משמעת כללה פיטורין ופסילה, ואולם, לא פסילה לצמיתות מתפקידי הוראה, כאשר ראוי לתת לנאשם לאחר שיסיים את ריצוי עונשו ויפוטר, פתח תקווה ושיקום עתידי. כתימוכין לגישה של ההגנה, הוגשו לבית הדין מספר פסקי דין, ובניהם עש"מ 1682/02, בד"מ 89/03, ובד"מ 195/01.

(8) טעון נוסף שבא בפנינו נוגע לפרסומה של הפרשה בכלי התקשורת. פרסום האירועים ותמונתו של הנאשם גרמו לו לתחושת השפלה, לנזק נפשי ועוגמת נפש, וכי כיום אין הצדקה גם לפגוע בזכויות הממוניות שרכש הנאשם במהלך שנות עבודתו, ועל כן נתבקשנו שלא לפגוע בפיצויי הפיטורין שישולמו לנאשם עובר לפיטוריו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם העביר לבית הדין את דבר תחושתו הקשה לנוכח מצבו כאסיר, הנזק שגרם במעשיו למשפחתו ולאותו תלמיד, וגם למצבו הנפשי הקשה. הנאשם מבין כיום שעדיין לא צלחה בידו הדרך להתגבר על אותה טראומה שישודותיה נעוצים באותו אירוע לוחמתי שבו נטל חלק ומראותיו, ומקווה להמשיך את הטיפול באותה טראומה ולשפר את מצבו.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נשקלו על ידו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם תקף לפני למעלה מ-3 שנים והתעלל בתלמידו, ילד אוטיסט שהיה בן 18 באותה העת כמבואר ברישת גזר הדין.

(2) לגבי מאפיניה של אלימות ובית משפט השלום בגזר דינו אמר את דברו: -
"מדובר באלימות קשה וכואבת, אכזרית. הטחת הראש בקיר, בעיטה באשכים, סטירות, בעיטות ודחיפות. אין מדובר 'רק בברוטליות', אלא גם בהשפלה ובהתעללות ממש. אין מדובר בכשלון חד-פעמי. אין ערוך לחומרת המעשים, בשים לב לכך שנעשו כלפי א', אשר איננו מסוגל לבטא את כאביו ואת רחשי ליבו. א' כשאר תלמידי בית הספר, זקוק להבנה, לתמיכה, לסבלנות, לטיפול מיוחד, לאהבה. תחת זאת, 'זכה' לכאב ולסבל. א' הגיב בהתכווציות של כאב, מורה בבית הספר הבחינה אצלו בפחד, באירוע האחרון דימם. אך בעיקרו של דבר, מחמת מצבו, זעקתו שלו לא נשמעה; גזר דינו של הנאשם צריך להשמיעה. צודקת ב"כ המאשימה בטענתה, כי כל עונש מלבד עונש של מאסר בפועל ממש, לא ייסכון בעניין דנן, ולא ימלא אחר מטרות הענישה. מקצת המעשים אשר תוארו לעיל, אינם כואבים בבשר-החי מבחינת עוצמת האלימות, אבל כואבים בעומק-הלב בהשפלה שבהם. כפי שציינתי בהכרעת הדין, חוששני כי המעשים עלו כדי סדזים.

הענישה צריכה לבטא את העובדה שאין מדובר באלימות כלפי קורבן מזדמן, אלא כלפי קורבן שהנאשם היה מופקד על שלומו. א' נהג לגשת אל הנאשם לבקש מגע וקירבה, והנאשם נכשל ופרק על א' את תיסכוליו ואת נטייתו לאלימות. ענישתו של הנאשם צריכה לבטא את דאגתו לשלומו של א' ושל אחרים כמותו, הנתונים לחסדיהם של אנשי הסגל החינוכי והטיפול במסגרת החינוך המיוחד. מרביתם – חסידים; מקצת מקצתם – מתחסדים.

אכן מלאכת החינוך המיוחד קשה עד מאוד. את א' חסון, נמרץ ולעיתים מתפרע – קשה לרסן. אך אין מדובר באובדן שליטה רגעי של הנאשם, כתוצאה מהתנהגות שצריך היה לרסן. לא הייתה זו תגובה פרצנית (אימפולסיבית) של מורה, בעקבות פרובוקציה של תלמיד מעצבן". (פסקאות 3-5 לגזר הדין).

(3) בית הדין שותף ומצטרף לגישתו של בית משפט השלום, כלפי מעשיו ואופים של הנאשם.

(4) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט ממשעת גם כלפי תלמיד שלעיתים הינו שלוח רסן, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:-

בע"פ 4405/94 מ.י.ג' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה : -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתיים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(2) כשלוש שנים לפני האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(3) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון – תכונות שכלל לא אפיינו את מעשיו של הנאשם, ופגעו באושיות תפקידו כמורה.

ב. על עבירות המשמעת

(1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים (1)17, (2), (3) ו-6:

- "(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;
(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף (1)17, אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד ממשלתי, ואשר בלעדיה הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."

(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף (2)17 לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר: **"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.** עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין: **"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".**

בפסק דין שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה: **"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".**

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, נפסק לפני כשנה:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה.

נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה מכבדה של פסול בולטת על פני מכלול מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלן, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

לא יכול להיות צל של ספק כי, בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן, ומהותן וגם נסיבותיהן הקשות.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם בן 40 מאחוריו 9 שנות הוראה פעילה, ובעל עבר פלילי קודם שאינו קשור לתפקידו כמורה, אותו ביצע בלא קשר לאירוע של התובענה בצורה נאותה.

2) שמענו במהלך הדיון כי הנאשם תרם את חלקו לבטחון ישראל, ואפשר כי אלימותו קשורה לאותו אירוע.

3) לנאשם נסיבות משפחתיות קשות, נשוי אב ל-4 ילדים קטינים, רעייתו אומנם מועסקת, ואולם המשפחה נמצאת במצוקה כלכלית קשה, מצבה הבריאותי, של רעיית הנאשם אינו מזהיר, ולאחר שחרורו מבית הסוהר דרכו לא תהא סוגה במושגים.

8. אמצעי המשמעת המוטלים

לנוכח מקבץ השיקולים אותם פרסנו לעיל, החלטנו כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה לנאשם, המצביע כי נפל פסול ממשי ומכביד באותה מסכת של אלימות פיזית ונפשית שמומשה כלפי תלמידו.

ב. פיטורין לאלתר – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה תוך מתן תשלום פיצויי פיטורין מלאים - על מנת ליתן מקור מחיה ראשוני בסיסי למשפחה לאחר שהנאשם יסיים לרצות את עונשו.

ג. פסילה משירות המדינה – הנאשם יפסל משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים מיום גזר הדין.

ד. פסילה למילוי תפקידי הוראה – הנאשם יפסל למלא כל תפקיד במשרד החינוך למשך עשר שנים מיום גזר הדין.

9. בית הדין סבור כי לנוכח גילו הצעיר יחסית של הנאשם, ראוי ליתן עדיין צוהר של תקווה, ולא להטיל תקופת פסילה לצמיתות מעולם ההוראה, לאחר שהנאשם יפנים את הפסול המכביד שהיה כרוך במעשיו, יזכה לטיפול תומך, שאפשר שיוציאו מאותה טראומה והתפרצויותיו האלימות, ויוכל בתום תקופת הפסילה לבקש ולשוב לעולם ההוראה, ובקשתו תבדק לגופה, בהתחשב בדרכו באותן 10 שנים.

לנוכח פני מעשיו של הנאשם כביטויים לעיל, ומצאנו בתקופות שקבענו לעיל לענין פרקי פסילתה את האיזון הראוי בין תכליתה של הפסילה והנסיבות האישיות, אותה תכלית באה לידי ביטוי מובהק בעש"מ 8180/05 בענין מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי: "על חשיבותו של אמצעי הפסילה מהשירות הציבורי במקרים מתאימים עמד בית משפט זה בפרשת עש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2004(3) 1295 (כב' השופטת בייניש) באומרו:

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באימון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין – כי עובד זה יפוטר, ואף כי יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפוא, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור בו. לצורך תכלית זו, אמצעי הפסילה הוא ראוי ומקובל ... ברי, כי ככל שהעבירות שעבר העובד חמורות יותר, ובהיקף נרחב יותר, וכן ככל שמדובר בעובד בכיר יותר, ובפגיעה אנושה יותר באימון הציבורי, כך יגבר הצורך בשימוש באמצעי הפסילה, על כל תכליותיו העונשיות והמניעיות."

ומכאן לשאלה, מה משך תקופת הפסילה הראויה משירות המדינה, וממשרד החינוך בכלל זה. ראוי להתחשב גם בנסיבותיה האישיות של המשיבה בכלל לעניין זה, ראוי להתחשב גם בנסיבותיה האישיות של המשיבה בכלל האיזונים המידתיים המתבקשים בהטלת אמצעי הענישה, גילה של המשיבה, הותק הרב אותו צברה בעבודתה, נטל הכלכלה המוטל עליה והיותה אחראית לחינוכם של 3 ילדים, כל אלה מהווים שיקולים בעלי ערך בהערכת משך תקופת הפסילה הראויה אותה יש לגזור על המשיבה."

גזר הדין ניתן ביום כו' באב תשס"ו – 20.8.06, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית משפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' יהודית אייזנר	גב' נורית ורהפטינג	עו"ד יוסף תלרז
חברת בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין
		יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשמת, גננת מוסמכת בעלת ותק חינוכי של 23 שנים, על בסיסו של הסדר טיעון חלקי, בעבירות משמעת שונות, על כך שבארבעה אירועים שונים פעלה שלא כדין כלפי קטין כבן 4, מילדי הגן שניהלה.

התביעה: סברה כי חרף החומרה בה יש לראות את מעשיה של הנאשמת, ניתן להתחשב בנסיבות המקרה בכך שהנאשמת הודתה בעבירות וחסכה זמן שיפוטי, וגם בשל תרומתה לשירות הציבורי, ולהסתפק באמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שלוש שנים.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, למעט נושא ההורדה בדרגה, אותו השאיר לשיקולו של בית הדין.

ההגנה: טענה כי כל המקרים שבהם הודתה הנאשמת אינם מאופיינים באובדן שליטה ולשם קידומו של מניע זר, אלא בטעות בהפעלת שיקול דעת מקצועי, מתוך אמונה כנה אך מוטעית של הנאשמת כי פעלה בכך לטובתו של הקטין. הנאשמת מודעת לטעותה והתחרטה על מעשיה, ואין כל סכנה שאירוע כאמור יישנה. ניתן ללמוד על אופייה של הנאשמת מכך שנבחרה לשמש כמעין אם במשפחת אומנה, לאחר שכישוריה ותכונותיה נשקלו היטב על ידי מכון סאמט. על כן, סברה ההגנה כי ניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה.

הנאשמת: מסרה לבית הדין כי במעשיה כלפי הקטין פעלה מתוך אמונה וטעות שבכך יהיה כדי לסייע לאותו קטין, וקשה לה להעריך כי אותו קטין נפגע, כדברי אימו, ממעשיה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, שראוי להטיל על הנאשמת, נשקלו השיקולים הבאים: דפוס התנהגותה של הנאשמת אשר כשלה אך מעשיה כלפי אותו קטין היו חריגים ויוצאי דופן במסגרת חייה, תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, והנסיבות האישיות, שכן לתרומתה רבת השנים של הנאשמת לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו.

בסופו של עיון הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי יש להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי לנאשמת כי נפל פסול במכלול האמצעים שנקטה נגד הקטין.

ב. **הורדה בדרגה** - הנאשמת תרד בדרגה אחת לפרק זמן של שלושה חודשים.

בית הדין המליץ כי בתום ההליך המשפטי תושב הנאשמת לתפקידה כמנהלת גן ילדים, אך בטרם שובה לניהול גנה תעבור מעין השתלמות אישית בנושא יישום שיטות חינוך חדשניות.

ניתן ביום יד' בשבט תשס"ו – 12.2.06.

ההרכב:

יוסף תלרז - אב בית הדין - יו"ר

גבי נחמה ז"ק - חברת ביה"ד

גבי טליה מלצר - חברת ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד טלילה שחל רוזנפלד

ב"כ הנאשמת: עו"ד יואל אייזנברג

י"ד בשבט התשס"ו
12 בפברואר 2006

בד. 2006-241
בד"מ 61/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
מר נאהד חליל קשוע
גב' טליה מלצר
- יו"ר
- חבר
- חברה

התובעת: עו"ד טלילה שחל רוזנפלד

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד יואל אייזנברג

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 53' והמועסקת במשרד החינוך בתפקיד של גננת מוסמכת בכירה והנמצאת בשירות המדינה משנת 1988, הורשעה על ידנו על פי הודאתה במסגרתו של הסדר טיעון חלקי שאליו הגיעו הצדדים, ביום כ"ד בטבת תשס"ו – 24.1.06 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כעולה מכתב התובענה המתוקן, במהלך שנה"ל תשס"ג במספר מועדים שתאריכיהם המדויקים אינם ידועים לתביעה, הנאשמת לגישת התביעה פעלה שלא כדין כלפי קטין שהיה באותה עת כבן 3, הושיבה אותו על כיסא וכרכה סביב גופו מפה, הכניסה אותו ללא ליווי למקלט ששימש את ילדי הגן ואשר חיבר בין הגן לגן השכן, כאשר מצד גנה של הנאשמת דלת המקלט ננעלה, ובנוסף הנאשמת הכתה קלות בידו וברגלו, תוך ניסיון להפריד בינו לבין ילדים אחרים.

3. לגישת התביעה הנאשמת במעשיה כאמור הפרה את הוראות חוזר מנכ"ל סא4(ג) ו- סג6(ב), השפילה את הקטין ופגעה בגופו וכבודו, ובמעשיה התנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה ובמעשיה גם פגעה במשמעת שירות המדינה.

ראיות וטיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

4. הנאשמת הורשעה בעבירות כאמור על בסיסו של הסדר טיעון חלקי שבו הודתה הנאשמת בעבירות כאמור על בסיסו של כתב תובענה מתוקן, וביום הדיון ט' בשבט תשס"ו – 7.2.06 שמענו את ראיות וטיעוני הצדדים לענין מידתם של אמצעי המשמעת לנוכח המחלוקת שנפלה ביניהם.

א. ראיות התביעה

(1) התביעה העידה בפנינו את אימו של הקטין כי שהיה בעת האירוע כבן 4. שמענו מפי האם כי בנה סיפר לה כי הגננת הרביצה לו בשוק באופן חזק, דיווח שנמסר לה בשפה הצרפתית. בשיחה שקיימה האם עם הנאשמת נמסר לה כי בנה הפריע בשל כך הוכה על ידה, האם עמדה על גישה כי אין מקום לתגובה כזו כלפי בנה גם אם התנהגותו פסולה היא ועוד שמעה מהילד כי הגננת הרביצה לו בעת נוספת, על כך שהיכה ילד אחר כאשר לא עלה בידי הנאשמת להתמודד כראוי עם תכונותיו של בנה כאשר מפיה למדנו כי בגן היו לו בעיות קשב והתנהגות הגם שהוא נקלט בבית ספר לאחר סיום הגן בכיתה שילוב, ובהמשך העדות שמענו מאימו של הילד הגב' רג'ין קפלן כי היו מועדים שבהם נוצר קשר חיובי עם הנאשמת לרבות שהיה לשנת לילה בביתה.

(2) ואולם שמענו מהעדה כי בנה בנוסף הוכה בידו, ובהמשך נודע לאם כי בנה נקשר מה שתואר עם חבל מול כל הילדים, מידע שאותו שמעה מילדת הגן, ועת תוחקר בנה לגבי האירוע הוא בכה בפניה לא עלה בידו לתאר במה נקשר כאשר הנאשמת הודתה בפניה כי קשרה את בנה לכסא מאחר, וחשה כי צורך כאמור קיים לגביו.

(3) למדנו בהמשך העדות כי בנה של גב' רג'ין סובל מתחושה שהינו "ילד רע" ומטופל מקצועית. האם סבורה שגישה חינוכית של קשירת ילד לכיסא לא מקובלת עליה כמו גם יחסה הנוקשה של הגננת כלפיו, כמו כן סיפר לה בנה כי יום אחד הוא נסגר על ידי הנאשם בתוך מקלט ללא אור אותו הצליח להדליק לבדו, כאשר לדבריה אותם שמענו בקול בוכים, גם הסייעת דיווחה לה על היחס של הגננת.

בחקירתה הנגדית אישרה העדה כי אכן לבנה היו קשיי הסתגלות למסגרת של הגן וכי עבר אבחון. עוד למדנו כי גם בגן טרום-חובה לילד היו קשיים דומים. לשאלת בית הדין ענתה העדה, כי אכן לבנה יש קשיים אך אלה הוחמרו, בשל יחסה של הנאשמת כלפיו.

ב. ראיות מטעם ההגנה

בית הדין התיר את הגשתו של מכתב המלצה מטעם ראש מועצת אפרת מר משה מזרחי, לגבי מידת היכרותו והערכתו את הנאשמת שסומן על ידו כ-2. ובהמשך הדיון הופיעו בפנינו עדי אופי שתמצית עדותם תובא להלן:

(1) הרב מתניה בן שחר

העד משמש כרב של הישובים נווה דניאל והר גילה, בעל השכלה גבוהה בתחום החינוך וההיסטוריה, הכיר את הנאשמת מתקופת העסקתה בנווה דניאל שם נפגש עימה בימי שישי יחד עם ילדי הגן.

העד התרשם מן האווירה הנעימה ששררה בגן ומיכולתה של הנאשמת לרכז את ילדי הגן לריכוז והקשבה, כאשר אווירת המפגשים כעולה מעדותו הייתה אווירה נעימה. ובנוסף גילה רגישות מטעמה של הנאשמת כלפי מצוקתם הכלכלית של ילדים מסויימים, ותשומת ליבו הופנתה לכך, כאשר גם הנאשמת נתנה את ידה לשם סיוע ועזרה לזולת.

בנוסף העיד העד בפנינו כי הנאשמת התייעצה עימו בשאלות של הלכה לקראת שילובה של ילדת אומנה במשפחה. העד לא הבחין בכל מעשה פיזי של אכיפת משמעת מצידה של הנאשמת כלפי ילדי הגן בנווה דניאל.

(2) גב' רותי כהן

העדה סייעת, עבדה עם הנאשמת בגן בנוקדים ובתקוע במהלכם של שבע שנים. שמענו מפי העדה כי הנאשמת עברה לגן בכרמי צור לנוכח חששן של אחרות לנסוע לאותו אזור בשל מצב הביטחון בדרכים.

שמענו מפי העדה כי בתקופת עבודתן המשותפת הנאשמת הייתה פתוחה לביקורת, גילתה מסירות גבוהה לתפקידה, זכתה למידת הערכה ואהדה מצידם של ילדי הגן, רכשה השכלה ודעת בהשתלמויות שונות שבאו לידי ביטוי ביישום הידע בגן עצמו כאשר ילד שגילה קשיים זכה לתמיכתה האוהדת עד כדי נשיאתו על ידיים במהלכו של יום שלם.

העדה לא זכרה כל אירוע של יחס נוקשה מצידה של הנאשמת לילדי הגן והעדה אף סייעה בידה, אם ילד פלוני היה זקוק להשגחה זו או אחרת.

(3) גב' אסתר קנדה

העדה, תושבת כרמי צור, ילדיה למדו בגנה של הנאשמת ולגבי תכונותיה שמענו כי הגננת הייתה גננת פתוחה מלאת התלהבות וכי ילדיה שמחו לבוא לגן.

לגבי הילד שבנשוא דיוננו באחד האירועים ראתה העדה את הנאשמת כמי שנוטלת את הילד ומושיבה אותו על ברכיה לשם הרגעתו, במהלכו של יום הולדת. בתום עדותה של עדה זו הגיש הסניגור מסמך מטעם מכון סאמט בענין תכנית החניכה שבה שילבה הנאשמת נערה נזקקת בביתה. מסמך זה הוגש וסומן על ידנו כ-3/.

(4) הגב' טלי פרקש

העדה, שכנה של הנאשמת, מכירה אותה כ-5 שנים, אף פעם לא הבחינה במצב של אלימות או חוסר סובלנות מצידה של הנאשמת כלפי ילדים קטנים, וכן זכינו לשמוע את דבר הערכתה העדה על הדרך שבה מטפלת הנאשמת באותה נערת אומנה.

(5) הגב' סימה גיליס

העדה מכירה את הנאשמת מזה כ-32 שנה. היא עצמה גננת שפרשה לגימלאות. שמענו מפי דברי הערכה על מידת השקעתה של הנאשמת למילוי תפקידה, את אהבת הזולת שמקננת בה. העדה שימשה כגננת משלימה בגן סמוך לגנה של הנאשמת וראתה אותה בפעולתה. מעולם לא הבחינה כי הנאשמת נוקטת באלימות כלשהי נגד ילדי-הגן, ראתה חיבוקים כאשר הנאשמת היתה פתוחה גם לביקורת, כאשר להערכתה אפשר כי אותו ילד היה זקוק למסגרת אחרת.

5. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת הפנתה את בית הדין לפני הרשעתה של הנאשמת שבמעשיה פגעה במשמעת שירות המדינה הפרה את חוזרי המנכ"ל הרלבנטיים, והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה או עובד הוראה בכך שהכתה, השפילה ופגעה בכבודו של קטין שהיה כבן 4 באותה עת.

התביעה סבורה כי מדובר במעשה חמור מצידו של עובד הוראה. אין המדובר באירוע חד פעמי אלא ב-4 אירועים שונים שבהם פעלה הנאשמת שלא כראוי גם לאחר שאימו של הקטין פנתה אליה. כאשר עדויות האופי שהביאה הנאשמת דווקא מצביעות על כך שאין זו דרכה של הנאשמת לאבד את שלווה רוחה, גם לא כלפי ילדים בעייתיים.

(2) לגבי כריכתה של מפה סביבו של הקטין התביעה קיבלה את גישת ההגנה לגבי סברתה של הנאשמת כי מדובר בשיטת חינוך מותרת (שיטת "הולדינג"), אולם הדרך שבה נקטה הנאשמת כלפי הקטין חורגת ממסגרתה של השיטה.

גם הכנסתו של אותו הקטין למקלט היה מעשה פסול עת הדלת נסגרה מאחוריו, והוא הושאר שם לבדו.

גם מעשי ההכאה של הקטין על ידי הנאשמת על רגלו וידו כאמצעי לאכיפת המשמעת והפרדה בין ילדי הגן לא היה מעשה ראוי. שורה ארוכה של פסקי דין שיצאו מבית דין זה ומבית משפט העליון מדגישים את האיסור לנקוט באלימות כלשהי כלפי ילדים.

(3) כתימוכין לגישתה של התובעת הובאו על ידה פסקי דין אלה: בד"מ 88/03 בענין חיג'אזי, ועש"מ 3362/02 בענין אבו עסבה, כאשר דרכה של הנאשמת כעולה מעדותה של האם גרמה לנזק לאותו קטין.

הנאשמת כגננת ותיקה הייתה צריכה להיות מודעת להשלכות על מעשיה ולהתמודד עם בעיותיו של הילד בצורה אחרת ולהימנע מלפגוע בגופו ובנפשו בדרך כלשהי. עוד נטען בפנינו כי מעשיה של הנאשמת פגעו באמון הציבור במערכת החינוך, כאשר התכלית של דיני המשמעת נועדה לשרת אינטרס זה, כאשר מידת החומרה שיש להתייחס למעשים אלה עולה גם מעש"מ 1682/02 בענין אל ווהב.

ואולם חרף החומרה שהתביעה רואה את מעשיה של הנאשמת, אין היא עותרת לפיטוריה, גם תוך התחשבות בכך שהנאשמת הודתה בעבירות וחסכה את זמננו השיפוטי וגם בשל מידת התרומה לשירות הציבורי.

התביעה סבורה כי ניתן בנסיבות המקרה להסתפק באמצעי משמעת של:

- א) נזיפה חמורה
- ב) הפקעת משכורת קובעת
- ג) הורדה בדרגה אחת למשך שלוש שנים

אמצעי משמעת אלה הולמים את דבר פסיקתנו בבד"מ 66/04 ובד"מ 3/03.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד כי הנאשמת הינה ילידת קיבוץ שם התחנכה, נמצאת בשירות המדינה 23 שנים, אין באמתחתה הרשעה בפלילים או על ידי בית דין זה, כאשר האירועים נשוא דיוננו שימשו גם למתן נזיפה פנימית על ידי המחמד"ית בעקבות האירועים לאחריהם פסקה להיות מנהלת גן בשל כך נפגעה תוספת הניהול במשכורתה.

מבחינת המשרד בתום ההליך הנאשמת תוכל לשוב ולנהל את הגן על דעת התביעה, כאשר חיוב דעתה של המפקחת המחוזית הינה כי לנאשמת קושי לאתר ולהתמודד עם ילדים בעלי צרכים יחודיים.

(2) לענין מידתם של אמצעי המשמעת לגישת המשרד, יש להטיל על הנאשמת נזיפה חמורה, הפקעת משכורת, ואילו את נושא ההורדה בדרגה המשרד משאיר לשיקולו של בית הדין.

ג. טיעוני ההגנה

(1) במהלך הטיעונים של ההגנה הגיש הסניגור המלומד אסופת מסמכים מטעם של הורים שהנאשמת טיפלה בילדיהם משנת 99, קיבלנו אסופה זו כדרכינו, חרף התנגדותה של התביעה, תוך מתן משקל מתאים להמלצות האלה בהתחשב בכך כי אותם הורים לא העידו בפנינו ולא עלה בידינו להתרשם ממהות עדותם.

(2) הסניגור המלומד סבור כי עדי האופי הצביעו על כך שמדובר בנאשמת היודעת להתמודד עם ילדי הגן, גם עם ילדים שהינם ילדים עם קשיים ולמעט אותה אם של הקטין שהעידה בפנינו גב' קפלן, לא הוגשה כל תלונה נגד הנאשמת על ידי הורים אחרים.

(3) משרד החינוך המשיך להפקיד בידיה את משימת החינוך של ילדים רבים. ההגנה סבורה כי בכל המקרים שבהם הודתה הנאשמת לא מאופיינים באובדן שליטה ולשם קידומו של מניע זר מדובר במקרים של טעות בהפעלת שיקול דעת מקצועי, מתוך אמונה כנה אך מוטעית כי הנאשמת פועלת בכך לטובתו של הקטין – עם הנאשמת עטפה את הקטין בשיטת "הולדינג" מתוך אמונתה כי זו השיטה אשר נגזרת מתוך הידע שנרכש על ידה בענין זה. כאשר השמתו של הקטין בתוך המקלט נועדה למנוע את המשך השתוללותו כאשר הדלת לכיוון הגן השני פתוחה הייתה, וגם פרק הזמן שבו הוחזק הקטין במקלט שנעל כלפי גנו היה קצר, הפעולה שימשה לשם הרגעתו של הקטין ולהבנתה כי פעולה כזו אפשרית לפי הנחיות משרד החינוך.

אפשר שבידודו של הקטין גם הוא נבע מטעות מקצועית של הנאשמת לרבות מהבנתה את הנחיות משרד החינוך בנדון, כאשר הכאתו של הקטין נועדה להפריד בינו לבין ילדים אחרים, שאותם הוא היכה לנוכח דרכו להתפרץ בהתפרצויות זעם. בשל המצוקה שאליה נקלעה הנאשמת ברצונה להגן על ילדים אחרים, היכתה את אותו קטין. ואפשר שהיה שהפעילה באותם שני אירועים מידה יתרה של שימוש בכח פיזי ואולם לא ניתן לקבוע כי בנסיבות אלה היא איבדה שליטה, הנאשמת מודעת לטעותה התחרטה על כך ואין כל סכנה שאירוע כאמור ישוב, כאשר על אופיה גם ניתן ללמוד בכך שנבחרה לשמש כמעין אם במשפחת אומנה לאחר שכישוריה ותכונותיה נשקלו היטב על ידי מכון סאמט. עוד נתבקשנו להתחשב בכך שהנאשמת מאז אוגוסט 2003 נפגעה קשות בשכרה (1,000 ₪ לחודש) בכך שנלקח ממנה גמול הניהול.

(4) ההגנה סבורה כי במכלול השיקולים ונסיבות המקרה ניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה.

ד. דבר הנאשמת

שמענו מפי הנאשמת כי היא נשואה ואם לשישה ילדים ונערת אומנה, 3 מבנותיה נשואות, בת סטודנטית, בן חייל ובת קטנה בת 12.5, בעלה גימלאי של צה"ל בדרגת סא"ל ולומד תורה.

הנאשמת בדבריה לבית הדין מסרה כי במעשיה כלפי הקטין כי היא פעלה מתוך אמונה וטעות שבכך יהיה כדי לסייע לאותו קטין וקשה לה להעריך כי אותו קטין נפגע, כדברי אימו, ממעשיה, לנוכח אופיו הלא-ממושם, הסתכסכותו עם ילדים אחרים והתפרצויות הזעם מהם סבל, הגם שהיה ילד בעל הבנה ראויה.

ה. החלטת בית הדין

בית הדין עיין לצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, בראיות הצדדים ובטיעוניהם כפי שבאו בפניו וזאת לנוכח הרשעת הנאשמת בפניו, לאור הודאתה במעשים שכוונו כלפי קטין שהיה כבן 4 באותה עת, במסגרת תפקידה כגננת בגן שעל ניהולו הייתה מופקדת, שעיקרם הובאו בדרישת גזר דין זה. כאמור הצדדים נחלקו בגישתם לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת. לנוכח הפער שהיה מגולם בעמדות, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים, לצורך גזירתם של אמצעי המשמעת שראוי לדעתנו להטיל על הנאשמת, ע"פ שיקול דעתנו בנדון:

(1) לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(א) הנאשמת בהיותה מופקדת על ניהולו של גן-ילדים הפעילה אמצעים לאכיפת משמעת כלפי קטין כבן 4 באותה העת. בעניין זה לאחר שעיינו בעדים שבאו בפנינו מטעמים של הצדדים כמפורט לעיל שוכנענו כי אמצעי המשמעת נקטה כלפי אותו קטין הם משני סוגים: הסוג האחד נוגע למידת תובנתה שטעות הייתה בצידה, כי במעשיה אלה היא מיישמת שיטות חינוך מוכרות מתחום תורות החינוך שיטת "הולדינג" או שיטת ההפרדה. ואולם האמצעים שבהם נקטה הנאשמת ליישומן של אותן שיטות היו לגישתנו לא ראויים. שיטת "ההולדינג" לגישתנו עיקרה חזקתו וניתוקו של הקטין מהסובב אותו על ידי החזקתו וחיבוקו ונטילתו מהסביבה שבה הוא פעל והפר את משמעת הגן, כריכתו של סדין מסביב לגופו של אותו קטין אינה יכולה לשמש כתחליף לאותה שיטה והבנתה של הנאשמת כי דרך זו נמנית עליה לא הייתה סבירה בעניינו.

מעבר לכך נציין כי גם בידודו של הקטין על ידי הכנסתו למקלט כשתחושת הסגר כלפי גנו מאחוריו וגן בלתי מוכר לפניו, הייתה דרך לא ראוייה לניתוקו מהקבוצה, כאשר הדרך המקובלת לענין זה יכלה להיות בין השאר על ידי הפרדת הילד מיתר הילדים והפקדתו בידי עוזרת הגננת. ואולם הילד הקטין הושם בסביבה מעוררת חרדה ופחד, שהייתה גם חשוכה, לפחות על פי תחושתו ודיווחו לאמו, כעולה מעדותה.

(ב) הרובד השני של מעשיה טמון בדרך שבה ניסתה להפרידו לנוכח תכונותיו כילד זועם ואולי משתולל ומפריע מיתר ילדי הגן, הנאשמת עשתה כן בדרך פסולה של הכאתו על ידו וברגלו הכאה שגם לדבריה הייתה בה עוצמה פיזית, ויוער כי מעשיה של הנאשמת יכלו גם ללבוש צורה של אחת מעבירות התקיפה או כליאת שווא על פי היסודות המפורטים בסעיפים 377, 379 לחוק העונשין תשל"ז – 1977, אולם הוחלט לממש הליך משמעת נגד הנאשמת בהתחשב במכלול הנסיבות של העבירה והנסיבות האישיות, מובן הוא כי נתיב הטיפול שנבחר על ידי התביעה, אינו מסור למתחם שיקול דעתו של בית הדין.

(ג) ויוער כי נקיטת אלימות כדי להשליט משמעת בין ילדים גם בנסיבות שבהם, המורה והגננת חשים חוסר אונים כלפי ילד בעל מאפייני התנהגות קשים, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלומות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוס היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות לסוגיהם במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה : -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(1) יצויין, כי לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(2) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד, במיוחד כלפי אותם תלמידים ילדים בעלי תכונות של קשיי הסתגלות קשב לסביבת חברהם בגן. אותם תלמידים ילדים בעלי תכונות של קשיי הסתגלות, קשב לסביבת חברהם בגן.

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשמת הורשעה על ידנו כאמור ברישת גזר הדין בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק.

(2) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בענין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בע"מ 231 :

"לא אמצא כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(3) לענין יסודות העבירה של 17(2) לחוק אלה גלומים בהפרתם של חוזרי מנכ"ל כאמור ברישת גזר דיננו שיש בהם מסר חד וברור האוסר בנקיטת אמצעים אלימים מכל סוג ומין לאכיפת המשמעת במוסד חינוכי כלשהו של המדינה.

(4) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק יסודות אלה זכו לגיבוש וביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."
(עש"מ 1351/95 בענין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

5) יסודותיה של העבירה כאמור יכולים לקבל ביטוי מכביד של פסול נורמטיבי כפי שנפסק:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה ומחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך שלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בענין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת."

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמידים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה". (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעני והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעני של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ולעניין השוני בין ההליך הפלילי והמשמעת, די אם נפנה לצורך זה לפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב: -

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה:

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות." (פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87), (ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין).

(7) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).

החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין.

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04, וכן ראה עש"מ 3446/05 בעניינו של נאיל דראוושה שניתן ביום 28.6.05).

(8) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת בת 53 בעלת ותק חינוכי של 23 שנים הנמצאת בשירות המדינה מאז שנת 1988 עשתה את מעשיה האמורים שבעטים הורשעה על דינו לפני כ-3 שנים ועד אותו מועד למדנו כי תפקודה היה איכותי, מסור, תורם אנושי כפי שעלה מעדי האופי שהעידו בפנינו, אשר הכירו את הנאשמת מתקופות הוראה שבהם לא כשלה במעשים כאמור. מעשיה של הנאשמת כלפי אותו קטין נ. היו חריגים ויוצאי דופן במסגרת חייה הכוללת, ברובד המקצועי של תפקודה כגננת, ובתפקודה כאישה תורמת ועושה חסד עם הזולת. על אף היותה אם לשישה ילדים נטלה על עצמה תפקיד של אם במסגרת אומנה לנערה במצוקה.

(2) שמענו גם מפניו של רב הישוב נווה דניאל וחר גילה כי הנאשמת עושה גם חסד ומסייעת לזולת במצוקתו הכלכלית. ואולם כלפי אותו קטין לא השכילה להתמודד עם תכונותיו, שאכן היו חריגות, ולמעשה הביאו אותה לבית דין זה.

כבר נפסק כי תרומה בת שנים של עובד ציבור לשירות הציבורי, יש בה השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, בשעה שבה יומו של נאשם בבית הדין, וכף החובה שבה עליו לעמוד גם נשקלת אל מול כף הזכות, שהיא בעלת משקל בעניינה של הנאשמת.

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כבוד השופט חשין :

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

6. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לנוכח ראיות וטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ומכלול השיקולים אותם פרסנו לעיל בחנו את מידת הפער שקיימת בין עמדת התביעה העותרת להטלתם של אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שלוש שנים, ובין עמדת ההגנה שסבורה שבנסיבות מקרה זה ניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה בלבד – כאשר המשרד הותיר את שאלת הורדה בדרגה לשיקול דעתנו.

בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה כי בנסיבות מקרה זה, בהתחשב במקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, מן הראוי להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – אמצעי משמעת זה הינו בעל מסר נורמטיבי שבאמצעותו בית הדין מעביר במישרין לנאשמת את גישתו כי נפל פסול במכלול האמצעים שנקטה נגד הקטין נ' כדי להשליט עליו משמעת לנוכח התנהגותו החריגה בגן.

ב. **הורדה בדרגה** - הנאשמת תרד בדרגה אחת לפרק זמן של שלושה חודשים. יותר משנועדה ההורדה בדרגה לפגוע במרקם חייה הכלכליים של הנאשמת תכליתה להעביר מסר לנאשמת ולעובדי ציבור אחרים שדבר פסיקתנו יגיע עדיהם, כי הפוגע במשמעת שירות המדינה ותדמיתו ראוי גם שמעמדו בשירות שמתבטא בדרגות שהוא נושא בו, יפגע ולו לתקופה קצרה.

תרומתה רבת השנים של הנאשמת לשירות הציבורי, איכות תפקודה ומידת התרשמותנו מהעדים שהעידו בפנינו, הובילו למסקנה כי לא קיים הכרח גם להפקיע את משכורתה, וכי ניתן להעביר לנאשמת, בהתחשב במכלול נתונה, את המסר על הפסול שנפל במעשיה כלפי אותו קטין, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת מאותו דרג שבחרנו.

וכבר נפסק על ידנו כי לעיתים לנאשם מסור, תורם ונורמטיבי שכושל כשלון מסויים במהלך שנות עבודתו, שהינו מתחרט עליו, ניתן להעביר את המסר המתאים גם באמצעות ענישה שאינה נמצאת במדרג העליון של אמצעי המשמעת (ראה בענין זה את עש"מ 4831/01 בענין וואפה יוניס ואת בד"מ 115/03, 51/04, 43/05, 91/04, 100/05, 105/05) עם זאת לא סברנו כי ניתן בנסיבות מקרה זה להסתפק בנזיפה בלבד כעתירת ההגנה, הגם שהתחשבנו באמצעי המשמעת שהטלנו בעובדה כי העברתה בפועל של הנאשמת מתפקידה הסבה לה נזק כספי.

7. **המלצה**

במהלך הדיון הצהיר בפני בית הדין נציג המשרד על דעת התביעה כי בתום ההליך שבפנינו זולת אם מי מהצדדים יחליט להגיש ערעור לבית הדין העליון כמידת זכותו, תוכל הנאשמת לשוב לתפקידה כמנהלת גן ואנו ממליצים שגישה זו תיושם הלכה למעשה.

8. ובנוסף אנו ממליצים כי בטרם שובה לניהול גנה הנאשמת תעבור מעין השתלמות אישית על ידי הגורמים המוסמכים במשרד החינוך, המופקדים על תחום ישום שיטות חינוך חדשניות על מנת להעשיר את הבנתה של הנאשמת בכל הנוגע לאופן היישום הקונקרטי של הגישות החינוכיות המודרניות.

גזר הדין ניתן ביום יד' בשבט תשס"ו – 12.2.06 שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק בפני שופט דן יחיד של בית המשפט העליון תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לצדדים.

(-)	(-)	(-)
גב' טליה מלצר	גב' נחמה ז"ק	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב בית הדין יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע על בסיסו של הסדר טיעון, את הנאשם, מורה בעל ותק של 16 שנים, בעבירות משמעת שונות, על כך שבשלושה מועדים שונים, אכף משמעת כלפי תלמידים בדרך לא ראויה. במקרה הראשון הוציא תלמיד מפריע מן הכיתה אל שמש יוקדת, במקרה אחר - אלץ תלמיד לשהות מחוץ לכיתה במזג אויר קר ללא מעיל, ובמקרה נוסף, עת פעל להוצאת תלמיד מפריע מן הכיתה, נפגע התלמיד בגבו ממשקוף דלת הכיתה.

התביעה: ביקשה ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

המשרד: הצטרף לאמצעי המשמעת שעליהם סיכמו הצדדים.

ההגנה: סברה כי הגם שיש מידה של החמרה עם הנאשם, ראוי להגיע להסדר טיעון על מנת לחסוך את זמנו השיפוטי היקר של בית הדין. על כן, בקשה ההגנה מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון.

הנאשם: סיפר לבית הדין כי ההליך על נסיבותיו, גרם לסבל אישי ומשפחתי, וביקש כי בית הדין ייתן תוקף להסדר הטיעון.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. נשקלו דפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל, תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, והנסיבות האישיות, בהן תרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו.

בסופו של עיון החליט בית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, והטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי לנאשם המצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לאכוף משמעת על תלמידיו.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום ח' באדר תשס"ו – 8.3.06

ההרכב:

יוסף תלרז - אב בית הדין – יו"ר

גב' דורית חגי גיסבורג – חברת ביה"ד

נורית ורהפטינג – חברת ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד ד"ר עמרם מליץ

ז' באדר התשס"ו
7 במרץ 2006

בד. 2006-372
בד"מ 135/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' דורית חגי גיסבורג
גב' נורית ורהפטינג (לא מופיעה)
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד ד"ר עמרם מליץ

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההלך

1. הנאשם, יליד שנת 1966, המועסק במשרד החינוך בקרני שומרון לפי דרגה B.A והנמצא בשירות המדינה מאז שנת 1990, הורשע על ידנו ביום ה' באדר התשס"ו – 5.3.06, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) לחוק (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן החוק).

2. הנאשם הורשע כאמור בגין שלושה אישומים כמפורט להלן:

א. האישום הראשון

(1) במהלך שנת הלימודים תשס"ד ביום חם ביקש תלמיד שהיה באותה העת כבן 10, להשאיר את וילון הכיתה פתוח, והתלוצץ עם חברו לכיתה כי יש שמש והוא רוצה להשתזף, הנאשם בהבחינו כי אותו תלמיד משחק בוילון לאחר ששמע את אהבתו לשמש, הוציא אותו אל מחוץ לכיתה למקום שאינו מוצל, התלמיד שהה תחת השמש החמה כ-20 דקות.

(2) התביעה סבורה כי, הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה הפר את הוראות חוזר מנכ"ל סג 6(ב) והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה או וזו עלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.

ב. האישום השני

(1) במהלך שנת הלימודים תשס"ד שוחח תלמיד פלוני עם חברו לכיתה, הנאשם תפס את התלמיד בידו והוציאו אל מחוץ לדלת הכיתה, תוך כדי הוצאת התלמיד מתחומה של הכיתה התלמיד נפגע בגבו ממשקוף הדלת שהיה עשוי מברזל.

(2) התביעה סבורה כי הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה הפר את חוזר מנכ"ל כאמור באישום הראשון, והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה או התנהגות שעלולה לפגוע בתדמיתו, ובשמו הטוב של שירות המדינה.

ג. האישום השלישי

(1) הנאשם במהלך שנת הלימודים תשס"ד ביום קר וסוער לאחר תפילת הבוקר ראה את אחד מתלמידו משוחח עם אחר בכיתה בעטיה של אותה שיחת בוקר ביקש מאותו תלמיד לצאת מהכיתה עד שהוא יקרא לשוב לכיתתו, אותו תלמיד ציין כי מדובר ביום קר וביקש לקבל את עונשו בתוככי הכיתה, הבקשה סורבה, התלמיד יצא ללא מעילו ושהה שם כמחצית השעה.

(2) התביעה סבורה כי הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה הפר את הוראות חוזר הנ"ל, במעשיו התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה.

3. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הנאשם הורשע באישומיה של התובענה כאמור על בסיסו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים שאם בית הדין יתן לו תוקף, יוטלו עליו אמצעי משמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים רצופים ושווים.

4. במהלך הדיון שמענו את הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון:

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד ביקש ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים על פי מדיניות בית המשפט העליון, ממנה עולה כי ככלל יש לכבד הסדרי טיעון זולת אם נפל בהם עיוות בלתי סביר, כעולה מעש"מ 4542/97 בענין סבג ובע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל.

(2) עוד למדנו מטיעוני התביעה כי הצדדים עשו מאמץ כן וממושך להגיע להסדר טיעון, שיצא מהכוח אל הפועל אך לאחרונה. התובע המלומד סבור כי הסדר הטיעון בתוכנו עולה בקנה אחד עם מדיניות הפסיקה של בית דין זה, לעניוננו הוגש פסק דין אחד בד"מ 16/04.

ב. גישת המשרד

(1) למדנו מדבריו של נציג המשרד כי חוזרי מנכ"ל שונים מבהירים את הדרכים הלגיטימיות של אכיפת המשמעת בכיתה, כאשר הוצאתו של תלמיד מהכיתה או על ידי משיכתו בידו או בדרך אחרת כאמור, אינה דרך ראויה לאכיפת משמעת כלפי תלמיד משוחח או מפריע.

(2) שמענו כי הנאשם הוא מורה ליהדות בבית הספר היסודי, המורה הוא אדם משכיל בעל תואר ראשון לחינוך והסמכה לרבנות. כאשר לגופו של ענין נציג המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שעליהם סיכמו הצדדים.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסניגור המלומד על הנסיבות שהצמיחו את התלונה ואת ההליך שבפנינו היו, על רקע סכסוך בין המנהל למורה, על רקע קיומה של עמותה שהייתה גם אחראית לניהולו של בית הספר, בית הספר בשל אותו סכסוך רבו התלונות נגד הנאשם בנושאים שונים.

(2) ההגנה סברה בסופו של דבר, הגם שלגישתה יש מידה של החמרה עם הנאשם, כי ראוי להגיע עם התביעה להסדר טיעון על מנת לחסוך את זמננו השיפוטי היקר, וגם ההגנה ביקשה שבית הדין יתן לו תוקף.

(3) במהלך טיעוני ההגנה זכינו לקבל מכתב ממר אלדד דהרי, על עבודתו המסורה של הנאשם בבית הספר.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפיו של הנאשם כי שירת בצה"ל למד בשיבת הסדר, רכש השכלה במכון להוראה, בעל תואר BA בחינוך ומוסמך לרבנות, ועוסק מזה כ-16 שנים בתחום ההוראה, הינו אב לארבעה ילדים קטינים, רעייתו מועסקת כמזכירה. גם שמענו מפיו כי ההליך על נסיבותיו גרם לסבל אישי ומשפחתי והנאשם ביקש שבית הדין יתן לו תוקף.

5. החלטת בית הדין

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון או לשנותו לקולא או לחומרא מסור לשיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני כ-3 שנים בשלושה מועדים שונים בהיותו מורה בבית ספר יסודי שתלמידיו היו בני 10 באותה העת, ביקש לאכוף משמעת כלפי התלמידים בדרך לא ראויה. כאשר באישום הראשון הנאשם גרם לאי נוחות לתלמיד שהוצא מהכיתה אל אוירו של יום חם, באישום השני הנאשם פעל להוצאתו של התלמיד אל מחוץ לכיתה ותוך כדי כך שלא בכוונת מכוון התלמיד נפגע בגבו. באישום השלישי שוב נגרמה אי נוחות לתלמיד שנאלץ לשהות במזג אויר קר, ללא מעיל מחוץ לכיתה.

(2) ויוער כי נקיטת אלימות כלשהיא, גם באמצעות תפיסת יד, כדי להשליט משמעת בין ילדים גם בנסיבות שבהם המורה חש תסכול כלפי ילד מפריע, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופט בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:-

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות לסוגיהם במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסוימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתורמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה."

(3) יצויין, כי לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כלשהיא כאמצעי חינוכי, זאת ברוח ההגנה החוקתית שניתנת לזכויות האדם וכבודו.

(4) יהיו הנסיבות שהביאו לנקיטת אמצעי האלימות אשר באישום השני היו מאפיינים של אלימות מסוימת, כאשר הנזק שנגרם לתלמיד היה אקראי, "מעין תאונתי", ואולם המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(5) ויוער כי גם באישום הראשון והשלישי הנאשם גרם לתלמידו אי נוחות אישית ופגיעה ברגשותיהם וציפיותיהם, שלא כך תיאכף המשמעת לגביהם.

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשם הורשע על ידנו כאמור ברישת גזר הדין בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-(3) לחוק.

(2) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בענין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בע"מ 231 :

"לא אמצא כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(3) לענין יסודות העבירה של 17(2) לחוק, אלה גלומים בהפרתם של חוזרי מנכ"ל כאמור ברישת גזר דיננו שיש בהם מסר חד וברור האוסר בנקיטת אמצעים כאמור מכל סוג ומין לאכיפת המשמעת במוסד חינוכי כלשהו של המדינה.

(4) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק יסודות אלה זכו לגיבוש וביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון." (עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

יסודותיה של העבירה כאמור יכולים לקבל ביטוי מכביד של פסול נורמטיבי כפי שנפסק:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה ומחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך שלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בענין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

5) ואכן מידה פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל.

עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת."

ד. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה". (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". "לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתית, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה:

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות". (פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87), (ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין).

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04, וכן ראה עש"מ 3446/05 בעניינו של נאיל דראושה שניתן ביום 28.6.05).

(8) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין במסגרתו של הסדר הטיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ה. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם משכיל נורמטיבי בן 40, אב ל-4 ילדים, נעדר עבר פלילי או משמעתי קודם, מצוי כבר מזה 16 שנים בשירותו הציבורי והורשע כאמור על ידנו, שמענו גם כי התובענה צמחה על רקעו של סכסוך בין המנהל הקודם לעמותה שפעלה בישוב. הנאשם יחד עם העמותה ובלעדיה, שימש כמורה במשך כ-16 שנים.

וכבר נפסק כי תרומה רבת שנים של עובד ציבור לשירות הציבורי יש בה השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת בשעה שבה יומו של נאשם בבית הדין וכף החובה שבה עליו לעמוד, גם נשקלת אל מול כף הזכות שהיא בעלת משקל בעניינו של הנאשם.

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:
"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

6. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בענין זה את עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:
"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדרוש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

זה לא מכבר, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסיקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
**"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון.
בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".**
(ראה גם את עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר).

7. סוף דבר

לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים, כפי שנפרסו בפניו לגבי נסיבותיהן של העבירות שבהן הורשע הנאשם ואת דבר נטילת האחריות למעשיו, אותה נטל הנאשם בהודאתו בעבירות בפניו.

ולאחר שהתרשמנו באורח בלתי אמצעי לנאשם כי הוא הפנים את מסר פסיקתנו וכי לא ישוב לעשות מעשים דומים בעתיד. החלטנו ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

8. לאחר שנתנו תוקף לאותו הסדר יושתו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:
א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול באותה דרך שבה ביקש לאכוף משמעת על תלמידיו.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים, ביום ה' באדר תשס"ו – 5.3.06.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ח' באדר תשס"ו – 8.3.06 שלא בנוכחות הצדדים, בהרכב חסר בהסכמת הנאשם, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
נורית ורהפטינג	דורית חגי גיסבורג	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב בית הדין יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשם, מורה בעל ותק של 15 שנים, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר-שבע. בהליך הפלילי הודה הנאשם, על בסיסו של הסדר טיעון, כי תקף שלא כדין את מנהל בית ספרו בכך שירק על פניו והיכהו בחזהו. על כן, לא הרשיעו בית משפט השלום, אלא הסתפק בחיובו בערבות של 5,000 ₪, כי יימנע מעבירת תקיפה לתקופה של 3 שנים מיום תום המשפט.

התביעה: טענה כי ההליך הפלילי, בו עמד הנאשם, מצביע על דפוס של התנהגות אלימה ואובדן שליטה, ובמעשיו אלה פגע הנאשם בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, עד ערעור אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך בקשה התביעה כי יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הורדה בדרגה למשך שנה, והפקעת משכורת קובעת אחת.

המשרד: הצטרף לגישת התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: סברה כי ניתן להסתפק בנסיבות המקרה בהטלתה של נזיפה.

הנאשם: הביע חוסר השלמה עם פסיקתו של בית משפט השלום בעניינו, ועל הפגיעה ברמת השתכרותו.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, דפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל במילוי תפקידו, והנסיבות האישיות, שכן לתרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו. בית הדין לא יכול היה אף לפסול את האפשרות כי, בין הנאשם ובין מנהל בית הספר דאז התקיים סכסוך שבטי, וכתוצאה מכך גם סכסוך אישי. על כן, לא נפסלה האפשרות כי המנהל החליט באופן שרירותי להפחית את שעות ההעסקה של הנאשם, אשר במצוקתו על כך הגיב את תגובתו הפסולה.

בסופו של עיון החליט בית הדין להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול בתגובתו האלימה של הנאשם כלפי מנהלו.

ב. **הפקעת מחצית משכורת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגת שכר אחת לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

בית הדין המליץ כי הממונים על מגזר החינוך שבו מועסק הנאשם, ישקלו אפשרות, על פי אומד שיקול דעתם, להגדיל את היקף משרתו של הנאשם מעבר להיקפה של המשרה שבה הוא מועסק כיום.

ניתן ביום י"א בניסן התשס"ו – 9.4.2006

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין – יו"ר

ד"ר נאוה קרניאל - חברת ביה"ד

נהאד חליל קשוע - חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד יעל אמזלג

ב"כ הנאשם: עו"ד ד"ר עמרם מליץ

יא' בניסן התשס"ו
9 באפריל 2006

בד. 2006-533
בד"מ 138/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
- יו"ר
- ד"ר נאוה קרניאל
חברה
- מר נהאד חליל קשוע
חבר

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד ד"ר עמרם מליץ

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1967 המועסק כמורה בדרגת שכר של מורה בכיר במשרד החינוך, בעל ותק של 14 שנים בשירות המדינה, הורשע על ידו בתאריך ד' בניסן התשס"ו – 2.4.2006 בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה תשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. כתב התובענה הוגש בעקבותיו של הליך פלילי שהתקיים נגד הנאשם בבית משפט השלום באר שבע (ת.פ. 4329/03), הליך שבו בסיומו על בסיסו של הסדר טיעון, הנאשם הודה ביסודות העבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, וכב' בית משפט החליט שלא להרשיע את הנאשם על בסיסו של אותו הסדר, והענישו בכך שהורהו לחתום על התחייבות בסך של 5,000 ש"ח להימנע מעבירת תקיפה, התחייבות שתהא בתוקף עד 6.12.07, כאשר ההליך הפלילי בעניינו של הנאשם הסתיים ב-3.12.04.

3. התשתית העובדתית שבעטיה נענש הנאשם כאמור מגיעה לתאריך 12.12.02 שם בבית ספר אלעזמה הנאשם תקף שלא כדין את מנהל בית הספר בכך שירק על פניו והיכהו בחזהו.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

4. הצדדים טענו בפנינו את טענותיהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה

1) התובעת המלומדת טענה בפנינו כי, ההליך הפלילי, בו עמד הנאשם, מצביע על דפוס של התנהגות אלימה ואובדן שליטה, ובמעשיו הנאשם פגע בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, כביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון (עש"מ 6713/96 בעניין בן אשר).

- (2) במעשיו של הנאשם היה יסוד משפיל, עד ערעור אמון הציבור בשירות הציבורי, המפקיד את חינוך ילדיו בידי נאשם כאמור.
- (3) הגם, שהנאשם נקט באלימות כלפי מנהל בית הספר, התובעת סבורה כי, דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעניינם של מורים שנקטו באלימות כלפי תלמידיהם יפה גם להליך בפנינו, כאשר גישתו של בית המשפט העליון כלפי מעשי אלימות של מורים בתלמידים מצאה את ביטוייה במספר פסקי דין, אשר קטעים נבחרים מהם צוטטו בפנינו, ובהם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חג'אזי ועש"מ 4503/00 בעניין חביב אמין.
- (4) מידתם של אמצעי המשמעת נגזרת בין היתר מתכליתו של הדין המשמעת, ובו פוחת משקלם של הנסיבות האישיות, כפי שלמדה התובעת מעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש ומעש"מ 917/99 בעניין חמזה.
- (5) התביעה התלבטה בעניין גישתה לגבי אמצעי המשמעת, ולאחר שהתחשבה במועד ביצוע העבירה, ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:
- (א) נזיפה חמורה
  - (ב) הורדה בדרגה למשך שנה
  - (ג) הפקעת משכורת קובעת אחת.

ב. גישת המשרד

- (1) שמענו מפיו של נציג המשרד כי, הנאשם מועסק בהיקף של 80% משרה, נטול עבר פלילי או משמעותי קודם, נחשב כמורה טוב.
- (2) נציג המשרד הצטרף לגישת התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.
- (3) לאחר הדיון הגיע לבית הדין תלוש שכר של הנאשם, המצביע על הכנסה של כ-4,500 ₪ לחודש.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) בראשית טיעוניהם שמענו כי, הנאשם בסמוך לאחר השעייתו הדחופה חזר ללמד, בעקבות הליך של פשרה שאליו הגיעו הצדדים (הסכם המשרד הוגש לעיונו של בית הדין).
- (2) שמענו כי, הרקע לאירוע נעוץ בסכסוך בין שבטי, כאשר המנהל שנמנה עם שבט אחר קיצץ באופן שרירותי את היקף משרתו, מ-29 שעות ל-23 שעות שבועיות, ובינתיים נפרדו הצדדים, וכל איש הלך בדרכו לבית ספר אחר.
- (3) הסניגור עמד בהמשך טיעוניהם על תוצאתו המתונה של ההליך הפלילי, - ואין מקום להשוואות בין פסקי דין שדנו באלימותם של מורה כלפי תלמידים לאותו אירוע של סכסוך בין אישי בין שני בוגרים, כאשר מנהל בית הספר נהנה ממעמד עדיף לעומת מעמדו של הנאשם כבן שבט המיעוט, כן קשה להעלות על הדעת שמורה יתקוף את מנהלו בנוכחותו של מפקח, אפשר כי בלהט הויכוח דחפו.
- (4) לגישת ההגנה, ניתן להסתפק בנסיבות המקרה בהטלתה של נזיפה, על פי גישה מתחשבת של בד"מ 16/04.

5) לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי, הנאשם נשוי אב לילד קטן, רעייתו אינה מועסקת, וכן שלנאשם אושרו רק 80% משרה.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפי הנאשם חוסר השלמה עם פסיקתו של בית משפט השלום על הפגיעה שבה נפגעה רמת השתכרותו, בעטייה של החלטת המנהל בית ספרו.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם:

א. שיקולים כלליים – התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרותיו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו – עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87, ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין).

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת –

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". (פיסקה 20 לפסק הדין).

(5) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
**"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים
 אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ
 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם).
 החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות
 מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".**
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך
 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך
 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 וכן עיין
 בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ועש"מ
 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ב-15.3.05 ועש"מ 3446/05 בעניין
 נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05)

(6) מידת השפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם הודה במסגרתו של ההליך הפלילי ביסודות העבירה של סעיף 379 לחוק העונשין, שתקף שלא כדין את מנהל בית הספר, בכך שירק על פניו והיכהו בחזהו.

(2) כבי' בית המשפט בבאר שבע בפסק דינו אך ציין כי, בשל חלופי הזמן הנאשם לא יורשע בעבירה, ואולם לא פירט כלל את נסיבות העבירה, עליהן למדנו רק במהלך הדיון. ואולם, יסודותיה של עבירת התקיפה ברורות הן על פי הגדרתה בסעיף 378 לחוק העונשין :

"378. המכה אדם, נוגע בו, דוחפו או מפעיל על גופו כוח בדרך אחרת, במישרין או בעקיפין, בלא בהסכמתו או בהסכמתו שהושגה בתרמית – הרי זו תקיפה; ולעניין זה הפעלת כוח – לרבות הפעלת חום, אור, חשמל, גז, ריח או כל דבר או חומר אחר, אם הפעילו אותם במידה שיש בה כדי לגרום נזק או אי-נוחות."

(3) נהיר הוא כי, דחיפתו של אדם או הכאתו על חזהו לרבות יריקה עליו תקיפה תחשב, והנאשם כאמור הודה ביסודותיה של עבירה – שכותרתה "דין תקיפה", כפי שגובשה בסעיף 379 לחוק העונשין :
"התוקף שלא כדין את חברו, דינו – מאסר שנתיים, והוא אם לא נקבע בחוק זה עונש אחר לעבירה זו מחמת נסיבותיה."

(4) קיים שוני ממשי בין עבירות של תקיפת תלמידים קטינים על ידי מוריהם, בהם קיים פער כוחות בין הצדדים, ולעתים ניצול יחסי תלות וסמכות, והדבר בא בשורה ארוכה של פסקי דין שהוגשו על ידי הצדדים, ובמיוחד בעש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי. ואולם, זו לא היה דרכו של הנאשם, אשר נקט באלימות כלפי אדם אחר שהיה מנהלו, על רקעה של ככל הנראה של תרעומת על קיצוץ על ניצול שכרו, וריב בן-שבטי עתיק יומין.

(5) ונעיר כי, גם זו חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על-פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97 סיביץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נב, 544):

"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמר את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר."

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע"פ 3216/01 בעניין צלאח שכאר), בע"פ 1456/01 בעניין חליל:

"אמרתי שם, היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו. העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – הייתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי 'אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקורבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין'."

(ראה גם את גישתו של כב' השופט חשין, לגבי הוקעתה של תרבות האלימות מחברתנו, בע"פ 4096/05 פלוני נגד מדינת ישראל, שניתן ב-7.7.05).

(6) ואכן, קיים ביטוי מובהק לגישתה של התביעה לגבי סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ובכך כשל הנאשם.

בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נפסק על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, גם מחוץ לגזירת אחריותו כלפי תלמידיו, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

ג. על עבירות המשמעת

1) הנאשם הורשע על ידנו כאמור ברישת גזר הדין בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק.

2) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בענין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בע"מ 231:

"לא אמצא כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

3) לענין יסודות העבירה של 17(2) לחוק, אלה גלומים בהפרתם של חוזרי מנכ"ל כאמור ברישת גזר דינו שיש בהם מסר חד וברור האוסר בנקיטת אמצעים כאמור מכל סוג ומין לאכיפת המשמעת במוסד חינוכי כלשהו של המדינה.

4) לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק יסודות אלה זכו לגיבוש וביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בענין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

יסודותיה של העבירה כאמור יכולים לקבל ביטוי מכביד של פסול נורמטיבי כפי שנפסק:

"הגשת עבודה גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה ומחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך שלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בענין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

5) ואכן מידת פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, בכך שברגע של ויכוח ומחלוקת על היקפה של משרתו איבד את שלוות רוחו, היכה בחזהו של מנהלו וירק עליו – מעשה שהיה בו גם יסוד משפיל.

6) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת."

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אדם נורמטיבי בן 39, אב לילד, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם, מצוי כבר מזה 15 שנים בשירות הציבורי, אשר מילא וממלא את תפקידו בנאמנות ובמסירות, ומצבו הכלכלי אינו מזהיר.

(2) וכבר נפסק כי, תרומה בת שנים של עובד ציבור לשירות הציבורי, יש בה השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת בשעה שבה יומו של נאשם בבית הדין וכף החובה שבה עליו לעמוד, גם נשקלת אל מול כף הזכות שהיא בעלת משקל בעניינו של הנאשם.

(3) בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:
"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה.
אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".
(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

סוף דבר

8. לאחר שבית הדין עיין בטיעוני הצדדים, כפי שבאו בפניו בדפוס התנהגותו כפי שנסקר לעיל. בתכלית של הדין המשמעותי, בנסיבות האישיות ולאחר שבית הדין לא יכול היה לפסול את האפשרות כי, בין הנאשם ובין מנהל בית הספר דאז היה סכסוך שבטי, כתוצאה מכך אישי, ואין אנו פוסלים את האפשרות שאותו מנהל החליט באופן שרירותי להפחית את שעות ההעסקה של הנאשם אשר במצוקתו הגיב את תגובתו הפסולה.

9. כן לקחנו בחשבון את המועד שבו בוצעה העבירה ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם.

11. בסופם של כל אלה החלטנו כי, ניתן להגשים את תכליתו של הדין המשמעותי, אם נטיל לנוכח מקבץ שיקולינו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, והמצביע כי נפל פסול באותה תגובה של הנאשם בעלת מאפיינים אלימים שהופנתה כלפי מנהלו.

ב. הפקעת מחצית משכורת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

יותר משנועדה ההורדה בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם, תכליתה להעביר מסר לנאשם ולשירות הציבורי כולו, כי הפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמית השירות, ראוי שגם מעמדו בשירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לתקופה קצובה כאמור.

סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

12. תחילה, הנאשם ירד בדרגתו כאמור, ומשיתם פרק הורדתו בדרגה, יחל הניכוי משכרו.

המלצה

13. בית הדין ממליץ כי, הממונים על מגזר החינוך שבו מועסק הנאשם, ישקלו אפשרות, על פי אומדן שיקול דעתם, להגדיל היקף משרתו של הנאשם מעבר להיקפה של המשרה שבה הוא מועסק כיום.

גזר הדין ניתן ביום יא' בניסן התשס"ו – 9.4.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	ד"ר נאוה קרניאל	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב בית הדין יו"ר

**דרכי התבטאות
שאינן לגיטימיות
בחינוך הדתי**

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מנהל בית ספר בחינוך הממלכתי-דתי, בעבירות משמעת שונות, על שעשה שימוש במונחים סקסיסטיים במהלך שיעור תורה בכיתה ו'. בית הדין קבע כי בהתחשב בגיל הילדים והילדות וגם באופיו של בית הספר, אין השימוש במונחים אלה ראוי, מתאים או הולם למהלכו של שיעור, ובשל כך כשל הנאשם ופגע במעמדו כמנהל וכמחנך, ובתדמיתו של השירות הציבורי. בנוסף הורשע הנאשם על כך שנקט מידה מסוימת של אלימות כלפי שני תלמידי כיתה ו' על ידי הכאת יד ועיקומה, על מנת לאכוף משמעת כלפי ילד צוחק ומפריע. הגם שמידת האלימות הייתה ברף הנמוך, מצא בית הדין כי היו במעשיו יסודות של תקיפה.

התביעה: הייתה סבורה כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת; הורדה בדרגה אחת (דרגת-שכר) למשך שנה.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, ואולם לא לרכיב של הורדה בדרגה.

ההגנה: טענה כי ראוי להתחשב בכך כי המעשים בהם הורשע הנאשם נמצאים בגבול זוטרי דברים, ואף בחלוף הזמן מהתרחשות המאורעות. ההגנה הייתה סבורה, שקיימת הצדקה, להטיל על הנאשם התראה בלבד.

הנאשם: הביע בפני בית הדין את עוצמת אמונתו בדרכו החינוכית, ואת הצורך בהפקת לקחים. כמו כן, עמד על תרומתו למערכת החינוך. הנאשם ביקש כי בית הדין יסתפק באמצעי משמעת של אתראה בלבד.

לאחר שבית הדין שקל אם ראוי בנסיבות המקרה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת המבוקשים, הגיע לכלל מסקנה כי, לא ניתן בנסיבות המקרה, להסתפק באמצעי משמעת של אתראה, כעתירת ההגנה. וזאת, גם בהתחשב בכך שלמעשי הנאשם היה רכיב תוצאתי, פגיעה מסוימת בגופם ובכבודם של תלמידיו.

בסופו של עיון החליט ביה"ד להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

- א. **נזיפה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול במעשיו כאמור.
- ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ביה"ד המליץ כי משרד החינוך ישקול הצורך בגיבושם של כללים ברורים בנוגע גבולות הקשר הבלתי אמצעי שבין מורה ותלמיד בחינוך הממלכתי דתי וגם האחר.

ניתן ביום ז' בטבת התשס"ז – 28.12.2006

ההרכב:

יוסף תלרז- אבה"ד - יו"ר
גבי חני לידור - חברת ביה"ד
מר חסון סודקי - חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד לילך אברוך כתריאל
עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: עו"ד דוד שפיגל

ז' בטבת התשס"ז
28 בדצמבר 2006

בדח. 2006-900
בד"מ 121/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעים : עו"ד לילך אברוך-כתריאל
עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד דוד שפיגל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההלך

1. הנאשם, יליד שנת 1972, שהועסק במועד הרלבנטי לתובענה כמנהל בית ספר "רמב"ם" בנהריה לפי דרגה B.A. בהוראה ואשר הצטרף לשירות הציבורי בשנת 1994, הורשע על ידנו ביום כ"ט באב תשס"ו, 23.8.2006, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), לאחר משפט הוכחות עתיר ישיבות שהתקיים בעניינו.
2. הנאשם הורשע כאמור, ב-3 פרטים בהם הואשם באישומים הראשון והשני וזוכה מ-5 פרטים באישומים אלה. ההלך המשמעותי שהתנהל נגד הנאשם בפנינו, לידתו היתה בחקירה משטרתית שהתנהלה נגד הנאשם, לנוכח חשד שעלה כלפיו כי מעשיו כלפי תלמידי כיתתו נשאו אופי מיני, אולם חקירה זו לא הצמיחה הגשתו של כתב אישום, מאחר וחשד כאמור לא נתבסס והתיק הועבר לנתיב המשמעותי, והתנהל בפנינו מראשיתו.
3. לאחר שבאו בפני בית הדין ראיות הצדדים, על יסוד דיון שנערך לגבי המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את פני המעשים שיוחסו לנאשם וסיכומי הצדדים, ניתוח הראיות ויישום הדין, לגביהן הגיע בית הדין לידי מסקנה, כי לא הונחה בפני בית הדין תשתית ראייתית מספקת לפיה בחינוך הדתי ממלכתי שבו כיהן הנאשם כמנהל, יצירת קשר פיזי כלשהו בין מורה ותלמיד או תלמידה אסור הוא בתכלית יהא אופיו אשר יהא, וכי על מורה ליצור קשר עם תלמידה או תלמידה רק באמצעות קולו, עיניו, אולם לא עם ידיו או קירבה גופנית אחרת, מגעים שהיו כאמור נעדרים כל אופי או ביטוי מיני, זולת אם תלמיד או תלמידה (תלמידי כיתה ו') יביעו חוסר רצון באותו מגע של קרבה פיזית לסוגיה, בין מורה ותלמיד, שלא הוכח בפנינו. בשל כך, הנאשם זוכה מרוב פרטיה של התובענה.

4. הנאשם הורשע על ידו, לאחר ניתוח הראיות והערכתן בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק בפרט 5 לאישום הראשון, בכך שעשה שימוש במונחים כמו "הזדווגות" ו-"סקס" במהלך שיעור תורה בפרשת "ויצא". קבענו, כי בהתחשב בגיל הילדים והילדות, גם באופיו של בית הספר, כי שימוש במונחים אלה אינו ראוי, מתאים או הולם במהלך העברתו של שיעור, וביה"ד לא נתן אמון בעדות של הנאשם בפנינו כי לא עשה כל שימוש במונחים כאמור בכיתתו.

ובנוסף, הנאשם הורשע בעבירות לפי סעיפים 17(2), 17(3) לחוק לגבי פרטי אישום 2 שלגביו. לאחר ניתוח הראיות הגענו לכלל מסקנה, כי הנאשם ביקש לאכוף משמעת לגבי התלמיד נ.ג שצחק על ידי שימוש באלימות מסויימת, הכאה בידיו של התלמיד, ובמקרה נוסף כלפי התלמיד ד.מ על ידי עיקום ידו שלא במהלכו של משחק. באותו מעשה היתה מידה של אלימות והכל כמפורט בהכרעת דינו.

ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

5. לתביעה לא היו ראיות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת. מטעם ההגנה העידו בפנינו 3 עדי אופי שתמצית עדותם תובא להלן:

א. הרב חנינה אביטן

(1) העד מכיר את הנאשם למעלה מעשור, שלימד בבית ספרו. כיום משמש כמפקח על בית ספרו של הנאשם.

(2) שמענו מפי העד דברי שבח על תרומתו של הנאשם לקידומו של בית ספר רמב"ם, שרמתו עלתה כן במספר תלמידיו שחלקם באו משכונות מצוקה ומשפחות קשות יום.

(3) ההגנה הגישה באמצעות העד מדדים שונים על הישגיו של בית הספר כאשר הנאשם פתח את בית הספר, גם בתקופה הקשה שבו נפלו ופגעו בסביבת בית הספר טילים לסוגיהם בתקופת המלחמה האחרונה.

ב. מר דורון משה

(1) העד משמש כמשנה למנהל אגף החינוך בעיריית נהריה ומורה במקצועו, ומכיר את הנאשם משנת '94. גם מפי עד זה שמענו פרטים על תרומתו של הנאשם לקידומו של בית הספר רמב"ם, שהשכיל להתמודד היטב עם השונות של תלמידי בית הספר ומצא שפה משותפת עם אוכלוסיית בית הספר, על כל שכבותיה ושונותה.

(2) ובנוסף שמענו מפי העד, כי הנאשם הצליח להקים ספריה לתפארת בבית הספר.

ג. מר דימונד רוז

(1) העד מועסק בסוכנות היהודית כמנהל שותפויות בגליל המערבי וחבר במועצת כפר ורדים.

(2) שמענו מפי העד, כי הנאשם שותף בפרוייקט שעיקרו קיום קשרים עם הקהילות בחו"ל – שותפות שביטוי לה בכהונה משותפת בהנהלת המתנ"ס בנהריה, כאשר העד מצא בנאשם את התכונות הדרושות לשיתוף פעולה עם קהילות מסויימת בארה"ב.

ד. אסופת מסמכים

(1) במהלך שמיעת הראיות מטעם ההגנה, לבית הדין הוגשו מספר מסמכים ובהם מכתבו של מר חיים גבאי, מחמ"ד מחוז צפון, ממנו מצטיירת תמונה של תרומה איכותית ויחודית של הנאשם לבית ספר רמב"ם וקידומו והדאגה העמוקה לתלמידיו, גם בעיתה של המלחמה האחרונה.

(2) בנוסף הוגש מכתב הבעת תודה והערכה של הורי תלמיד על מידת שילובו בבית ספרו של הנאשם, וכן הוגשו כאמור תרומות גרפיות על הישגיו של בית ספר רמב"ם.

6. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם הראויה של אמצעי המשמעת בעקבות פרסומה של הכרעת דינו.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת הציגה בפנינו את עיקריה של הכרעת דינו ופני מעשיו בהם הורשע, ביטויים בנושאי סקס במהלך שיעור תורה ואותה מידה של אלימות בה נקט כלפי תלמידיו, הגם שהיתה במדרג הנמוך אסורה היא על פי פסיקתו של בית המשפט העליון, בין השאר בעש"מ 1682/02 בעניין אל וואהב, עש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה, עש"מ 4503/00 בעניין חביב, עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי וכן ע"פ 5224/97 בעניין שדה אור.

(2) פני מעשיו של הנאשם של הנאשם צריכים להבחן לנוכח התכלית של אמצעי המשמעת, כביטוייה בין השאר בגצ"צ 669/86 בעניין רובין, וסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה בישראל.

(3) לעמדת התביעה, קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) הפקעת משכורת קובעת;
- (ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת-שכר) למשך שנה.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי הנאשם מועסק בשירות הציבורי כ-12 שנה לפי דרגה B.A. בירורו של נציג המשרד העלה, כי הנאשם תרם ותורם לבית הספר כאדם חרוץ ואכפתי שפעל לפתיחתו של בית הספר במלחמה האחרונה, הגם שגוייס בה גם למילואים. וכן שמענו פרטים על חלקו של הנאשם בקידומו של בית הספר.

(2) נציג המשרד מצטרף לפני אמצעי המשמעת הראשונים שלהם עתרה התביעה, ואולם לא לרכיב של הורדה בדרגה.

ג. טעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסניגור המלומד, כי ראוי להתחשב בכך כי המעשים בהם הורשע הנאשם נמצאים בגבול זוטי דברים וחלופי הזמן מהם ולנוכח תרומת הנאשם לבית ספרו. מעדויות קידומו של הנאשם במהלך השנים בה נערכה החקירה וההליך בפנינו וכי עצם הרשעתו על ידינו, מבחינת הנאשם הוא עונשו וראוי היה להסתפק בכך, גם לנוכח ההוצאות הכספיות הנכבדות בהם עמד הנאשם בעטיו של ההליך.

וכי מעשיו של הנאשם אינם דומים לאותם פסקי דין שהובאו על ידי התובעת, כאשר חלקם של אותם נאשמים הורשעו גם בפלילים.

(2) ההגנה סבורה, כי לנוכח מגבלות הדין המשמעותי קיימת הצדקה, להטיל על הנאשם אתראה בלבד.

ד. דבר הנאשם

(1) הנאשם נשוי, אב ל-3 ילדים קטנים מגיל 6 ועד שנתיים וחצי, רעייתו מורה למחשבים והעסקתה זמנית.

(2) שמענו מפי הנאשם את עוצמת אמונתו בדרכו החינוכית והצורך בהפקת לקחים בה, ועל תרומתו למערכת החינוך. כפי שעלה מעדי האופי שהעידו בפנינו, וכן דבר ההוצאות הכלכליות בהן עמד בעטיים של ההליכים.

(3) הנאשם ביקשנו להסתפק באמצעי משמעת של אתראה בלבד.

החלטת בית הדין

7. לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, כל צד לפי גישתו, נשקלו על ידנו, לנוכח מכלול קביעותינו שבהכרעת הדין, השיקולים כלהלן, לקראת קבלת החלטתנו לגבי התגובה המשמעתית הראויה:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם אדם משכיל, נורמטיבי, אשר מונה מגיל צעיר לתפקיד של מנהל בית ספר רמב"ם בנהרייה, הורשע על ידנו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק, כמצוין ברישית גזר הדין.

(2) הנאשם ביקש להטמיע וליישם בבית ספרו, שאותו ניהל גישה חינוכית, אפשר חדשנית, של ירידה לזירת התלמידים והסרת המחיצות בין מחנך ותלמיד.

(3) יחסו הישיר של הנאשם חצה לגישתנו את גבולות הלגיטימיות. באותם מעשים שבהם הורשע כאמור, קבענו כי הנאשם במהלך שיעור תורה לתלמידי כיתה ו', השתמש במונחים הלקוחים מעולם המבוגרים שלא הלמו את גיל הילדים ואופיו של בית ביה"ס ורק כדי להבהיר את דרכי הרבייה של כבשים. לגישתנו, הנאשם צריך היה להשתמש בשיעור תורה בבית ספר מלכתי דתי במילים ובמונחים שונים שאינם לקוחים מתחום היחסים האינטימיים של בני אדם ובכך כשל ופגע במעמדו כמנהל וכמחנך ובתדמיתו של השירות הציבורי, כמבואר בהכרעת דינו. הנאשם צריך היה לעטות על עצמו יותר סייגים לאותו "חופש דיבור" שבו נקט בשיעור, חרף אופיו הפתוח.

(4) הנאשם נקט מידה מסוימת של אלימות כלפי שני תלמידי כיתה ו' על הכאת יד ועיקומה, על מנת לאכוף משמעת כלפי ילד צוחק ומפריע, אכן הגם שמידת האלימות הייתה ברף הנמוך, היו במעשיו יסודות של תקיפה (עיין בסעיף 378 לחוק העונשין התשל"ז-1977 לעניין דרכי התקיפה האפשריות).

(5) יוער כי, נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת, כמו השגת יסוד ההרתעה כלפי אותם התלמידים ואחרים, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של התלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותו משאיפתנו לחברה נקייה מאלימות"**.

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב(1) עמודים 650-678 נאמר על ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678), 650 (1). השימוש בכל הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, שגם הוא הובא בטעוני התובעת, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסוימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ונפשו של ילד כלשהו."

שיטות חינוך המבוססות של שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר חבורות ובקבוצות אוכלוסייה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם. המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה."

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חגאזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוי בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.3.05, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין).

(6) כשנתיים לפני האירועים נתקבל "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף בתאריך 4.12.2000, בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(7) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב, במיוחד אם הינו מנהל, לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון - תכונות שכלל לא אפיינו את מעשיו של הנאשם באירועי של התובענה. מעמדו של הנאשם כמנהל בית ספר מוסיף נופך של ביקורת נוספת למעשיו כפי שנפסק: -

בעש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191:

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוט. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

(8) בהכרעת דינו המפורטת נפרסו היסודות והמאפיינים של עבירות המשמעת שבהם הורשע הנאשם, כביטויים בפסיקתו של ביהמ"ש העליון ולא נחזור על כך.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שלא ננקט נגד הנאשם, לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי. האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1), 749, 840).

בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי מדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומר:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(3) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי: עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03 נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה. אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

(5) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו"**.

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות"** (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם).

החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב- 18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ולאחרונה נפסק לגבי מידת ההתחשבות בנסיבות אישיות בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחמרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפעולים לקולא בעניינו".
(ניתן בתאריך 9.10.06).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 34, אדם משכיל ונורמטיבי, נטול עבר פלילי או משמעתי קודם, שזו לו מעידתו הראשונה, אשר תרם 12 משנות חייו בצורה איכותית ביותר לשירות הציבורי, בו התקדם בגיל צעיר עד לרמה של מנהל בית ספר, שאותו קידם והאדיר כפי שעלה מעדויותיהם של עדי האופי שהעידו בפניו.

(2) תרומה שכזו יש בה כדי להשפיע על מידתם של אמצעי המשמעת, כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 1827/02, אברהם ספיר נ' מדינת ישראל:

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף שמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(דינים עליון, כרך סא, 268).

3) הנאשם נשוי ואב ל-3 ילדים קטנים, רעייתו מועסקת.

סוף דבר

8. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים, כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל יחד עם מכלול קביעותינו שבהכרעת הדין, הוא הגיע לכלל מסקנה כי, לא ניתן בנסיבות מקרה זה, להסתפק באמצעי משמעת של אתראה, כעתירת ההגנה. גם בהתחשב בכך כי, למעשי הנאשם היה רכיב תוצאתי, פגיעה מסוימת בגופם ובכבודם של תלמידיו.

9. בסופו של עיון סברנו כי, האיזון הראוי בין מעשיו של הנאשם, התכלית של אמצעי המשמעת, בין הנסיבות האישיות, לרבות תרומתו האיכותית יוצאת הדופן לשירות, מצדיקים את הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול במעשיו כאמור.

סברנו כי, די בנזיפה **לגבי נאשם זה**, כדי ליתן מענה נורמטיבי הולם למעשיו (ראה בעניין זה את עש"מ 4831/01 בעניין ופא, בד"מ 115/03, בד"מ 51/04, בד"מ 94/04, בד"מ 43/05, בד"מ 76/06 ובד"מ 60/06).

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

10. בית הדין לא מצא כי קיימת הצדקה להורדתו של הנאשם בדרגה, כעתירת התביעה, שאליה לא הצטרף המשרד, לנוכח תוצאות ההליך, נסיבותיו האישיות, ובמיוחד תרומתו יוצאת הדופן לשירות הציבורי.

המלצה

11. ביה"ד ממליץ לנוכח כמפורט בהכרעת הדין שמשרד החינוך ישקול הצורך בגיבושם של כללים ברורים בנוגע גבולות הקשר הבלתי אמצעי שבין מורה ותלמיד בחינוך הממלכתי דתי והאחר, בכל הקשר למגע פיזי שבין מורה ותלמיד לצורכי הסבר, הסבת תשומת לב, עידוד וכו'.

12. לצורך מימוש המלצתנו נציג המשרד יעביר את הכרעת דינו לידי מנכ"ל משרד החינוך ומנהל המחמ"ד.

13. זכות ערעור על פסק הדין לביהמ"ש העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

גזר הדין ניתן ביום ז' בטבת התשס"ז – 28.12.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר בית דין	גב' חני לידור חברת בית דין	עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד יו"ר

עבירות מין

והתנהגות שיש

בה פסול מוסרי

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר בעל וותק של 16 שנים, בעבירות משמעת שונות, על יסוד הרשעתו בהליך פלילי בעבירות כלפי מי שהייתה תלמידתו, בעת שגילה היה פחות מגיל 14. בית המשפט המחוזי בחיפה גזר את דינו של הנאשם והטיל עליו עונשים אלה: מאסר בפועל למשך 12 חודשים ומאסר על תנאי למשך 18 חודשים למשך תקופה של שלוש שנים, במידה ויורשע בעבירות מין.

התביעה: נוכח החומרה הרבה שבניצול בוטה של מרות מורה כלפי תלמידתו, לשם מימוש קשר מיני, עתרה התביעה להטלתם של אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לצמיתות לשירות המדינה.

המשרד: הצטרף לעמדת התביעה בנוגע לאמצעי המשמעת שיש לנקוט.

ההגנה: סברה שניתן להבין את הצורך בפיטוריו של הנאשם, אך אין מקום לשלול ממנו את זכויות הגמלה אותן צבר במשך שנים בעבודה מסורה. זכויות שיאפשרו קיום בסיסי למשפחתו, אשר הגיעה עד פת לחם.

הנאשם: הביע חרטה על מעשיו שלא חזרו על עצמם, הגם שחלפו 8 שנים מהאירוע, והוא מבקש לשקם את חייו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם. בסופו של עיון הוחלט להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו.
- ב. **פיטורין** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.
- ג. **פסילה לשירות המדינה** – הנאשם יפסל מיום פיטוריו משירות המדינה, לפרק זמן של 10 שנים.
- ד. **פסילה לתפקידי הוראה** – הנאשם יפסל לצמיתות למלא כל תפקיד של הוראה בשירות המדינה.

נוכח מסכת מכבידה של נסיבות אישיות, ובהן רעייה שאינה מועסקת ו-3 ילדים שפרנסתם על הנאשם, המליץ בית הדין כי הגמלה שהיה זכאי לה הנאשם אילולי נפסל כאמור, תשולם לרעייתו, עד שתיתם פסילתו, על מנת שתשמש לפרנסת המשפחה.

ניתן ביום ב' באדר התשס"ו – 2.3.2006.

ההרכב:

יוסף תלרז – אבה"ד - יו"ר

גבי נורית טולידנו – חברת בית הדין

מר שפיק קבלאן – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד שרונה גדה

עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: עו"ד פידא קעואר

ב' באדר התשס"ו
2 במרץ 2006

בדח. 2006-192
בד"מ 63/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד שרונה גדה
עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד פידא קעואר

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1959 שהועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בכיר והמושעה מתפקידו משנת 1998, בעל וותק בהוראה של 16 שנים, הורשע על ידינו ביום ח' באלול התשס"ה – 12.9.2005 בעבירות לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליכים פליליים שהתקיימו בעניינו בבית משפט המחוזי בחיפה (ת.פ. 4525/01), הליך שבו הנאשם הואשם בעבירות מין שונות ובתאריך 25.4.2004 הוא הודה בכתב אישום מתוקן בעבירה של מעשים מגונים בנסיבות מחמירות, עבירה לפי סעיף 348 (א) ובצירוף 345 (א) (3) לחוק העונשין התשל"ז-1977.
3. בתאריך 20.10.2004 נגזר דינו של הנאשם והוטלו עליו עונשים אלה: מאסר בפועל למשך 12 חודשים, מאסר על תנאי למשך 18 חודשים למשך תקופה של שלוש שנים, במידה ויורשע בעבירות מין. ההליכים נסתיימו בכך שהנאשם חזר בו מערעורו לבית המשפט העליון (ע"פ 10957/04) וענישתו כאמור נשארה על כנה.
4. המסד העובדתי שעל בסיסו הורשע ונענש הנאשם כאמור, קשור בתפקידו כמורה ביחסיו עם תלמידה שהיתה באותה העת בת 13 ביום ה-23.6.98, הנאשם פגש את אותה הילדה, היא עלתה לרכבו והשניים נסעו לכפר הנופש בחוף דור, ובחדר ששכר הנאשם בוצע באותה ילדה מעשה בעל אופי מיני מובהק כמבואר בכתב האישום המתוקן. במהלכו הנאשם הכניס את איבר מינו בין רגליה של המתלוננת תוך שפשופו עם איבר מינה עד שהגיע לסיפוקו.
5. במעשיו הנאשם ביצע מעשים מגונים בקטינה, שהיא פחות מ-14 שנים וזאת לשם גירוי וסיפוק מיני. בשל מעשיו אלה הורשע כאמור בעבירות פליליות, כפי שצויין לעיל.

טיעונים לאמצעי המשמעת

6. ביום כ"ה בשבט – 23.2.06 נשמעו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת הדגישה בטיעונה את פני הרשעת וענישתו של הנאשם אשר מימש קשר מיני עם תלמידתו שהיתה באותה העת פחות מגיל 14 ואת החומרה הרבה בה רואה התביעה את פני מעשיו שהיו בהם ניצול בוטה של מרות מורה כלפי תלמידתו. גישת חומרה שמצאה ביטוי בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, מעשה שפגיעתו קשה בתדמיתו של השירות.

(2) התביעה לנוכח חומרת מעשיו עתרה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) פיטורין לאלתר;
- (ג) פסילה לצמיתות לשירות המדינה.

(3) כתימוכין לגישתה האמורה, הגישה לבית הדין מספר פסקי דין אותם אבחנה מפני מעשיו של הנאשם אשר לגישתה היו חמורים יותר (בד"מ 110/02, בד"מ 37/94) לנוכח יסוד ניצול המרות שהיה בעל ביטויים פיזיים של מעשה מגונה חמורה. ולא בכדי נשלח הנאשם לעונש מאסר בפועל, כאשר נסיבות המקרה מצביעות על פוטנציאל מסוכנות כלפי תלמידות, אשר טמון באישיותו של הנאשם ועל בית הדין באמצעות התגובה המשמעתית המבוקשת, לשדר מסר ברור לשירות הציבורי, לנוכח חומרת מעשיו של הנאשם.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי הנאשם מורה למוסיקה שתחילת העסקתו נתרחשה בשנת 1981, ממוצע משרתו מגעת ל-75%. הנאשם צבר זכויות גמלה בשיעור של 28.5% בהתחשב בתקופת השעייתו משנת 1998.

(2) המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת כעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) ב"כ המלומד של הנאשם הדגיש בפנינו, כי אף שהנאשם הועסק כמורה למוסיקה במהלך השנים ונחשף במהלך עבודתו לנערות רבות, ונכשל במעידה חד-פעמית, וכי רק בתום 4 שנים מיום הגשת התלונה הוגש נגדו כתב אישום ובנוסף הנאשם שילם בהליכים שונים סך של 180,000 ₪ למתלוננת כפיצוי כספי.

(2) בנוסף נטען בפנינו, כי ההליכים נגד הנאשם נמשכו כשלוש שנים. משכם ותוצאתם הסבו נזק כבד לנאשם, כאשר משפחתו של הנאשם הגיעה עד פת לחם וכבודו נפגע גם בתוך משפחתו הגרעינית ובחברה בה היו פועל ובו כאשר משלוח ידו כמורה מוסיקה מקשה על מציאת כל תעסוקה חלופית.

(3) לגישת ההגנה, הגם שניתן להבין את הצורך בפיטוריו של הנאשם, אין מקום לשלול ממנו את זכויות הגמלה אותן צבר במשך שנים בעבודה מסורה. זכויות שיאפשרו קיום בסיסי למשפחתו.

ד. דבר הנאשם

- (1) הנאשם הביע בפנינו מילות חרטה על מעשיו שלא חזרו על עצמם, הגם שחלפו 8 שנים מהאירוע.
- (2) לנאשם שלושה בנים, הגדול בהם בן 21 ובנו השלישי בכיתה י'. בימים אלה הנאשם מבקש לשקם את חייו.

7. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפני בית הדין טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, ולאחר שבית הדין עיין בהליכים הפליליים שהיו מנת חלקו של הנאשם, בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, לנוכח המחלוקת לגביהם שנתגלעה בין הצדדים. לצורך קבלת החלטתנו נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

- (1) הנאשם לפני פרק זמן של כ-8 שנים מימש קשר מיני בעל מאפיינים פיזיים חמורים כמפורט ברשימת גזר הדין, תוך ניצול יחסי מרות או חינוך כלפי מי שהיתה תלמידתו שגילה היה פחות מ-14. הנאשם נענש בפלילים לאחר שהורשע בעבירה לפי סעיף 345(א) (3) לחוק העונשין.
  - (2) כבוד השופט יצחק כהן בבית המשפט המחוזי בחיפה, נתן משקל לנסיבותיו האישיות – אדם נשוי אב לשלושה ילדים, נעדר הרשעות קודמות שניהל אורח חיים נורמטיבי תוך מתן תשומת לב מיוחדת למשכס של ההליכים נגדו, גזר את עונשו כמפורט לעיל.
  - (3) בשורה ארוכה של פסקי דין נפסק, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה, וביניהם בעש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבא וכן גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, על תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי נפסק: - **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו"**.
  - (4) היסוד הבולט במעשיו היה יסוד של ניצול מרות של מורה מבוגר כלפי תלמידה שטרם מלאו לה 14. פני ההתייחסות כלפי מעשים כאמור בולטת בפסקתם של בתי המשפט שהבליטו את החומרה הקיימת לגבי הנסיבות של ניצול מרות וסמכות לרבות של נאשמים עובדי הוראה כפי שהיה הנאשם בעת ביצוע המעשים.
- בע"פ 1095/94 – לא התערב בית המשפט העליון בחומרת העונש שהוטל על מעביד מבוגר שהעסיק בחנותו, נערה קטינה ובעלה מספר פעמים, ואשר הורשע בעבירה של בעילה אסורה ונענש ב-4 שנות מאסר בפועל ו-2 שנות מאסר על תנאי, וכך קבע בית משפט העליון:**
- "ברם, גם אם העונש שנגזר על המערער אינו עונש קל, הרי לנוכח חומרה יתירה המאפיינת ניצול מחפיר של נערה רכה על ידי מעביד מבוגר לסיפוק יצר מיני, אין לומר שעונש זה מופרז לחומרה במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור. גם אם בשלב זה לא נראים**

לעין סימנים של פגיעה נפשית בנערה, אין ספק שהחוויה המבזה שעברה לא תמחק מזיכרונה ותיתן אותותיה ביחסיה עם מעבידים בעתיד."

(5) ובמקום אחר:

"ניצול של יחסי מרות לשם השגת טובות הנאה מיניות היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרתה של התופעה בה מנצלים בעלי שררה את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם עמד בית המשפט, בהקשר אחר, באומרו: "אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער נפוצה היא, כי מעבידים ואנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה מעמידה אותם במצוקה אמיתית, ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם יסלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הביטחון שיש דין ויש דיין, ויש מי שממונה על הגנת זכויותיהם כאזרחים." (ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל תקדים עליון 93(2), 259).

וכן:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שבעצם ההטרדה, יש גם מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית." (עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן-אשר).

"המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (ס' 346(ב) חוק העונשין, תשל"ז-1977; בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות)." (בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי – פורסם בדיני עליון, כרך נ"ה בעמ' 973).

(6) בעש"מ 5104/00 בו קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה, והורה על פיטוריה של מורה, אשר הורשעה על ידי בית המשפט בעבירה של מעשה מגונה לפי סעיפים 348(א) יחד עם סעיף 345(א)(3), שנעשה כלפי תלמידה בנסיבות קלות מאלה לעומת עבירותיו של הנאשם, וכן נפסלה אותה מורה לשירות המדינה למשך שנתיים, ולעניין תפקידו של מורה חזר בית המשפט העליון על גישתו שנקבעה בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, אשר ציטוט ממנו הובא לעיל: "התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה.

לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו להפיק מתלמיד, ויהא זה על אף תלמיד בוגר, טובת הנאה מינית או אחרת. לכן גם ברור שהטרדה מינית כלפי תלמיד על ידי מורה שסעיף 17(3) המשמעת חל עליו, היא עבירת משמעת. לדעתי בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי מורה."

(7) עש"מ 5094/94 בעניין רפי בן חיים, בו קיים עובד הוראה מגע מיני בהסכמה עם תלמידה מנסיבות קלות יותר מהמקרה שלפנינו, הנאשם שלא היה בר גימלה פוטר מעבודתו תוך תשלום פיצויי פיטורין. לעניין גישתו של בית משפט העליון קבע כב' הנשיא שמגר:

"עובד מדינה, כבן 30 בתפקיד הוראה, המקיים בחופשת הקיץ מגע מיני בהסכמה עם תלמידתו שהיא קטינה בת חמש עשרה וחצי, מבצע בכך מעשה עבירה שיש עימו קלון. ההסכמה של הקטינה אין בה כדי להוסיף או לגרוע. המדובר כאמור בקטינה בת חמש עשרה וחצי, שהיא בהכרח בלתי בשלה דיה כדי לשקול מעשיה, והמורה, שגילו כפול מגיל הקטינה, היה חייב להיות גורם שקול ומרסן העומד בפיתוי, ושומר על הקטינה, הרי חובתו לשקוד על שלומה של הקטינה כפולה ומכופלת: גילו המבוגר יותר, השכלתו וניסיונו מחייבים אותו בתבונה, בריסון ובאיפוק, ומתווסף לכך מעמדו כמורה".

(פורסם בדינים עליון כרך לח', בעמ' 379).

ב. על העבירות המשמעתיות

(1) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6). לעניין יסודות העבירות שבהן הורשע הנאשם. הראשונה שבהן לפי סעיף 17(2) אלה נוגעים להפרתו של האיסור הפלילי כאמור, שבו הורשע הנאשם.

(2) ולעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ניתן בתאריך 11.2.2004).

ולעניין הפסול הנורמטיבי שיכול לאפיין את פני העבירה, ראה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור. עובד מדינה ובמיוחד עובד הוראה המפר את "אמנת הבסיס" בין מורה ותלמיד ואינו עומד בפיתוי ומבצע עבירות מין כפי שעשה הנאשם, התנהגותו הינה התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, וזו התנהגות אשר פוגעת קשות בשמו הטוב, ובתדמיתו של שירות המדינה.

(3) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עימה קלון לעניין סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח קלון פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפ"ד מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעת נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת, לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

בית הדין סבור, כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן.

ג. על תכליתם של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון :

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראווה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי :

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית :

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראווה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) התכלית של אמצעי המשמעת כאמור צריכה להיבחן יחד מדיניות התגובה המשמעתית בעבירות מין לסוגיהן שמתממשות בשירות הציבורי.

המדיניות השיפוטית שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים בהם הורשעו עובדי ציבור בעבירות מין נדונה בפרשת ברוכין נפסק:

"הטרדה מינית, כעבירת משמעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש לה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. (ראו הגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר). לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של ההטרדה המינית באותו מקרה.

בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה.

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה משירות המדינה."

(עש"מ 1928/00 בעמ' 13, פורסם בפ"ד נד(3) בעמ' 694).

בפסק דין נוסף קבע בית המשפט העליון כי:

"עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים של עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה ... המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית, מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה.

כיוון שהטרדה מינית היא תופעה רווחת בשירות הציבורי, על בית המשפט לנקוט אמצעי משמעת חמורים במאבק למיגור התופעה.
(עש"מ 309/01 בעניין אליעזר זרזר, פורסם בפ"ד נה(2) בעמ' 830).

ובהמשך לאותה מדיניות נפסק בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי: -
"בבואנו לקבוע את אמצעי המשמעת ההולמים עלינו להביא בגדר שיקולנו את המסר הברור לשירות הציבורי שיתרום לעקירת נגע הטרדה מינית, על גילוייה השונים בקרב עובדי המדינה. ביטויים מיניים בוטים הפוגעים בכבודן של נשים, במיוחד כאלו הנאמרים בפני חיילות צעירות המתמודדות עם עולם חדש ועומדות מול כוח וסמכות של היררכיה פיקודית, הם תופעה חמורה. אין להשלים עם מצב בו התנהגות, כפי שנחשפה בעניין שלפנינו, תהיה נורמה מקובלת. תפקידו של המערער חייבו לתת דוגמא אישית לעובדים ששרתו בלשכה."

ולאחרונה בפסיקה נוספת שיצאה מבית המשפט העליון, מסתמנת מגמה להחמיר בדינם של עובדי מדינה שהורשעו בעבירות של הטרדה מינית (ראה בעניין זה את גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 11025/02 בעניין אלון אייזנר נגד מדינת ישראל מתאריך 25.6.2003), ופסק דין שניתן ב-1.5.03 עש"מ 7113/02 בעניין מדינת ישראל נגד שחר לוי, קבע בית המשפט העליון, כי נקיטה בגישה מתונה ומתחשבת כלפי נאשמים כאמור יהיה:

"בכך כדי להחליש את כוחן של עובדות החשות כי הן מוטרדות מינית, ונרתעות מלהתלונן כנגד הממונים עליהן בלא שיופעל עליהן לחץ להימנע מהגשת תלונה, ובלא שתיאלצנה לעזוב את מקום עבודתן כפתרון למצוקה אליו נקלעו. ההגנה על טוהר השירות הציבורי ועל תפקידו של עובד המדינה כנאמן הציבור, מחייבים, איפוא, להוקיע את מעשי המערער ולהטיל עליו אמצעי משמעת שירתיעו עובדים אחרים מלנקוט בשיטות פסולות כלפי הסרים למרותם."

(ראה לעניין המדיניות המחמירה של בית המשפט העליון כלפי עבירות כאמור את עש"מ 2868/04 בעניין אורי שמיאן שניתן בתאריך 4.7.04, עש"מ 2203/05 בעניין בני מדר שניתן ב-24.7.05, עש"מ 4790/04 בעניין אברהם בן חיים שניתן ב-2.5.05).

בפסק דין האחרון בית המשפט העליון מפרט את קשת התגובות האפשריות כלפי מעשה של הטרדה מינית תוך ניצול מרות: -

"על דרך הכלל, אמצעי המשמעת המתאים ביותר לעובד המנצל את מרותו היא שלילת המרות. כך יוגשם הפן המניעתי של אמצעי המשמעת בצורה הטובה ביותר וניתן יהיה למנוע מהעובד שסרח מלשוב ולהשתמש בסמכות שניתנה לו על מנת להשיג טובות הנאה מהכפופים לו. שלילת המרות יכולה להיעשות בדרכים שונות ובהיקפים שונים ובחוק המשמעת קיימים לעניין זה מספר אמצעי אותם יכול בית הדין להטיל. האמצעי הקיצוני ביותר לשלילת המרות הוא, כמובן, אמצעי הפיטורים לפי סעיף 34(8) לחוק המשמעת וברי כי מכוח הפיטורים נשללת המרות באופן מוחלט."

6) בית הדין סבור, כי מדיניות תגובה מחמירה רלבנטית גם לנסיבות בהם נאשמים הורשעו ונענשו תחילה בעבירות פליליות לפי חוק העונשין, כמי שהיה מנת חלקו של הנאשם או בעבירות לפי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 ורק לאחריהן בעבירות משמעת.

7) ואולם התפקיד המרתייע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו"**.
(ראה גם עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03 וכן את עש"מ 5271/03 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן בתאריך 18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04, עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ב- 15.3.05 וכן ראה את עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב- 28.6.05).

ד. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם בן 47, מורה למוסיקה במקצועו, שירותו נעדר עבירות פליליות או משמעת קודמות. הנאשם נשוי אב לשלושה ילדים ורעייתו אינה מועסקת.

2) כבר נפסק כי לתרומתו של עובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין: **"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."**
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההתרעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

8. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת לנוכח מכלול השיקולים שנפרסו לעיל, והגיע לכלל מסקנה, כי אין מנוס מפיתוריו לאלתר של הנאשם ולפסילתו לשירות המדינה לפרק זמן ממשי ולפסילתו לתפקידי הוראה, תוך ריכוך התוצאות הכלכליות של החלטתו, כפי שיובהר להלן.

9. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:
- א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו.
- ב. פיטורין – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

ג. **פסילה לשירות המדינה** – הנאשם יפסל מיום פיטוריו משירות המדינה, לפרק זמן של 10 שנים, מיום גזר הדין.

ד. **פסילה לתפקידי הוראה** – הנאשם יפסל לצמיתות למלא כל תפקיד של הוראה בשירות המדינה.

10. בית הדין התלבט בסוגיית משך פסילתו לשירות המדינה. מחד עמדו בפנינו עמדת התביעה והמשרד שעתרו למשך פסילה של 20 שנה שהיא פסילה לצמיתות בהתחשב בגילו של הנאשם, ומאידך עתירת הסניגור שביקש להימנע מפגיעה בזכויות הגמלה של הנאשם.

ולפסילה ולמשכה כידוע יש גם השלכה על זכויותיו של נאשם לקבל גמלה, במיוחד שהפסילה באה בצמוד וביחד עם פיטוריו משירות המדינה וגדיעת מקור פרנסתו. בעניין זה יפים הדברים שנפסקו בעש"מ 3789/04 בעניין אריה ציפורי גם בהתחשב בכך:

"כי הפגיעה בזכויותיו הממוניות של העובד היא פגיעה כואבת במיוחד ולפיכך, יש להיזהר ולבחון בקפידה את הפעלת האמצעי של פגיעה בזכויות ממוניות שצבר העובד בשנות עבודתו.

בעייתיות מיוחדת בשימוש אמצעי הפסילה מתעוררת במצב שבו אין הצדקה לכך ששתי תכליותיו של עונש הפסילה יתממשו. הכוונה היא למצב שבו עובד ביצע עבירת משמעת המצדיקה את פיטוריו והרחקתו משירות המדינה, אך עדיין אין זה מוצדק, בנסיבות העניין, לשלול את זכויותיו הממוניות של אותו עובד, אשר נצברו במשך שנים של שירות נאמן. במקרים כאלה נוצר קושי שכן, על פי לשון החוק, אין ניתן להשיג את המטרה הראויה של פסילת העובד שהורשע ומניעתו מלשוב לשירות המדינה מבלי לפגוע בזכויותיו הממוניות".

11. במהלך הדיון נגולה בפנינו מסכת מכבידה של נסיבות אישיות. הנאשם ריצה עונש מאסר בפועל, רעייתו אינה מועסקת. למשפחה 3 ילדים שפרנסתם עליו, כאשר עתידו של הנאשם כאסיר משוחרר עתיד שצופן בחובו סיכויי השתלבות נאותים בשוק העבודה. בשל נסיבות אלה שקלנו אם קיימת הצדקה להורות כי בתקופת פסילתו של הנאשם אותה קצבה מזערית שלה זכאי הנאשם ואשר נשללה בעטייה של פסילתו תשולם לרעייתו. ובסופו של עיון בנקודה זו החלטנו להיעתר לבקשת ההגנה.

12. פסקי הדין שלהלן; משקפים כיוון של התחשבות בעת בחינת מידתם של אמצעי המשמעת, כפי שנעשה על ידי בית המשפט העליון:

"בפריט אחד של גזר-דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים-לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא זכאי להם". (בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה". (עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".

(עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03)

וכן ראה עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.7.05.
"על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו." – שם דחה בית המשפט העליון את עמדת המדינה, כי יש לפסול את המשיב משירות המדינה.

13. בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי לנוכח הנסיבות האישיות והמשפחתיות של הנאשם אשר הוחמרו בעטיים של ההליכים הפליליים, כי בנסיבות אלה ראוי שהממונה על תשלום גמלאות יעשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 62(א) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל – 1970 הקובע לאמור:

62. (א) מקום שנשללה גמלה, כולה או מקצתה, מאדם או שהופסק לו תשלומה בהחלטת הממונה, רשאי הממונה להורות שתשלום, כולה או מקצתה, למי שהאדם חייב בפרנסתם; אולם אם נשללה גמלה מאדם עקב החלטת בית הדין למשמעת, לא יורה הממונה על תשלום, כאמור אלא על פי המלצת בית הדין למשמעת."

14. בית הדין ממליץ, כי הגמלה שהיה זכאי לה הנאשם אילולי נפסל כאמור, תשולם עד שתיתם פסילתו, לרעייתו של הנאשם, על מנת שתשמש לפרנסת המשפחה.

גזר הדין ניתן ביום ב' באדר התשס"ו – 2.3.2006, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מנהל בית ספר, עפ"י הודאתו במסגרת של הסדר טיעון, בעבירות משמעת בשל התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה, על כך שביקש בחדרו בתוך מתחם בית הספר, מעובדת הכפופה לו, לנשקו על לחיו וזו נענתה לו. הגם שאין מדובר בהתנהגות זו של הנאשם משום עבירה פלילית, ראה בה בית הדין למשמעת עבירה משמעתית בגין התנהגות בלתי הולמת ובלתי נאותה. הרשעה זו באה בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו של הנאשם בבית משפט השלום בחיפה, בו הואשם בעבירה מסוג מעשה מגונה, על שביקש מאותה עובדת כי תנשקו גם על פיו, וזאת כשהוא רוכן על המתלוננת ונוגע בחזה. בסופו של יום זוכה הנאשם בהליך הפלילי מחמת הספק. עם זאת ראה בית משפט השלום את בקשתו של הנאשם מהמורה לנשקו על לחיו כעוטה פסול מוסרי, שאינו עולה בקנה אחד עם מעמדו ותפקידו כמורה וכמנהל בית ספר.

התביעה: הבליטה את הפסול בהתנהגותו הבוטה והמשפילה של הנאשם, גם משום שביקש לקיים קשר אינטימי עם מורה הכפופה לו, וגם משום שהוא איש דתי, נשוי עם ילדים, שבקש לקיים קשר עם אישה נשואה. לגישת התביעה יש לראות בחומרה את המעשה לאור מעמדו של הנאשם כעובד מדינה בדרגה בכירה במשרד החינוך, המחויב לתת דוגמה אישית לעניין התנהגות הנורמטיבית והמוסרית שלו. בסופו של עיון סברה התביעה כי הסדר הטיעון אליו הגיעה עם הנאשם הינו שקול ומידתי, ומאזן בין האינטרס הציבורי לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם, ובקשה על כן מבית הדין לכבד את ההסדר.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

הנאשם: בקש מביה"ד לכבד את הסדר הטיעון.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם, נקבע שראוי לראות בחומרה את מעשיו של הנאשם. הגם שזוכה מהעבירה הפלילית של מעשה מגונה, ולא הואשם בביה"ד בעבירות משמעת המתייחסות להפרת החוק למניעת הטרדה מינית, יש במעשיו התנהגות פסולה שאינה הולמת את מעמדו כמורה וכמנהל בישראל, ממנו נדרש סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד. כמו כן נשקלו שאלת כיבודם של הסדרי טיעון, תכלית אמצעי המשמעת, שהינה הגנה על השירות הציבורי, והנסיבות האישיות. שכן, לתרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו.

בסופו של יום החליט ביה"ד ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, והטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע, כי נפל פסול באותו בקשה למימוש נשיקה בתחומי בית ספרו, מצידה של עובדת הוראה שהייתה כפופה לו.

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** - שתנוכה ב-20 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום כ"ד בתשרי התשס"ז – 16.10.2006.

ההרכב :
יוסף תלרז – אבה"ד – יו"ר
מר שפיק קבלאן – חבר ביה"ד
מר אבי לבנה – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות : עו"ד הלילי ברקאי-דוד

ב"כ הנאשם : הנאשם אינו מיוצג

כ"ד בתשרי התשס"ז
16 באוקטובר 2006

בדח. 2006-697
בד"מ 53/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
מר שפיק קבלאן
מר אבי לבנה

התובע (ת) : עו"ד הילי ברקאי

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1956, המועסק במשרד החינוך כמנהל בית ספר "אל פארוק" בפרדיס לפי דרגה ב.א. בדירוג ההוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 1976, הורשע על ידו ביום יד' באלול תשס"ו – 7.9.06 בעבירת משמעת לפי סעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. הנאשם הורשע כאמור בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו בעניינו בבית משפט השלום בחיפה (ת.פ. 2128/03) שם באותו הליך לאחר משפט הוכחות זוכה מעבירה של מעשה מגונה שבה הואשם לפי סעיף 348(ג) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977. על פי המסד העובדתי שנדון באותו בית משפט ביום 16.10.2002 בשעות הצהריים בחדרו של הנאשם בתוך בית הספר, הנאשם הואשם בכך שעשה מעשה מגונה במדריכה של בית הספר בכך שסגר את דלת משרדו רכן על אותה מדריכה וביקש שתיתן לו נשיקה הביע בפניה את רצונו לתת נשיקה בתוך פיה ואף נגע בחזה. ואולם בתום ההליך המשפטי שנסתיים בתאריך 8.12.2005, הנאשם זוכה מהעבירה שבה הואשם כאמור מחמת הספק ואולם בית משפט השלום, קבע כי הנאשם בתוך תחומי בית הספר בתוך חדרו ביקש ממדריכה שהייתה כפופה לו שתיתן לו נשיקה על לחיו – בקשה שכובדה על ידי אותה המדריכה. כפי שמבואר בפסק דינו של בית משפט השלום, הגם שהנאשם זוכה מהעבירה, בית המשפט ראה את מעשהו שעוטה פסול מוסרי ואשר אינו עולה בקנה אחד עם מעמדו ותפקידו כמורה והמנהל בית ספר בישראל.

טיעונים לכיבדו של הסדר טיעון

3. הצדדים הודיעו לבית הדין, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו לאחר שהנאשם יורשע על ידו יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

4. בהמשך הדיון הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת הבליטה בפנינו את מעמדו של הנאשם כמנהל בית ספר את וותק שירותו ואת פני הפסול, בשעה שביקש מעובדת הוראה שהיתה כפופה לו נשיקה. התביעה סבורה שהנאשם במעשהו פגע בתדמיתו של השירות הציבורי, ובמעמדו כמורה בישראל שאמור להנחיל ערכים של כבוד וערכים אחרים לתלמידיו. במקום זאת ממעמדו הבכיר מתוך תחומי בית הספר ביקש לקבל נשיקה ממי שהיתה נתונה למרותו באותה העת.

(2) התגובה המשמעתית כלפי הנאשם צריכה להבחן גם לנוכח תכליתו של ההליך המשמעת, שנועד לשמור על תפקודו הנאות של השירות הציבורי על תדמיתו הראויה בעיני הציבור על מנת שאותו אמון ואותה תדמית ישמר. לצורך זה ציטטה התובעת בפנינו פסיקה רלבנטית של בית משפט העליון ובין השאר את בג"צ 6163/92 בעניין אייזנברג, עש"מ 4411/99 בעניין אלקלעי, עש"מ 5282/98 בעניין כתב וכן את עש"מ 1982/00 בעניין ברוכין.

(3) בסופו של עיון התביעה סבורה כי הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים בנסיבות העניין גם בהתחשב בנסיבותיו של הנאשם אדם בעל משפחה שנסיבותיו הכלכליות אינן קלות כלל ובשל כך הסכימה התביעה להגיע לאותו הסדר שהוגש לאישורנו, כאשר בית הדין נתבקש לכבדו ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד הגיש לעיוננו את תלוש השכר של הנאשם. הוא עיין בתיקו האישי ממנו למד כי הנאשם מועסק ב-150% משרה, הינו בעל השכלה אקדמאית כיום. מבירור עם מנהל המחוז העלה כי הנאשם ממלא את תפקידו על הצד הטוב ביותר נעדר עבירות משמעת או פלילית קודמות, וביקש לתת תוקף להסדר הטיעון.

ג. דבר הנאשם

(1) הנאשם בראשית דבריו הודה לנציבות על המשא ומתן. פירט והסביר את מצבו הכלכלי הקשה. נשוי + 5 ילדים בגילאים 25 – 6 בנוסף הוא מטפל באב אלמן בן 80 וגם באחותו שחלתה בסרטן, כאשר רעייתו אינה מועסקת.

(2) עוד שמענו לדאבון לב, כי אמו של הנאשם נפטרה בשל רשלנות רפואית שלגביה ניהל מאבק משפטי וכיום הוא גם סב לנכדה בת שנה.

5. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפני בית הדין טיעונים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון נשקלו על ידנו השיקולים הבאים האם ליתן תוקף לפי הרכיבים שסוכמו בו או שמא יש הצדקה לשנותו לחומרא או לקולא על פי שיקול דעתנו לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני פרק זמן שלמעלה מ-4 שנים בתוך בית ספרו בתחומי משרדו שעליו סגר את הדלת וביקש ממדריכת מורים שהייתה נתונה למרותו באותה עת ליתן לו נשיקה.

הגם שהנאשם זוכה מהעבירה הפלילית של מעשה מגונה ולא הואשם בפנינו בעבירות משמעת שנסבות על הפרתו של החוק למניעת הטרדה מינית, עדיין מעשיו של הנאשם עוטים גוון של פסול של התנהגות שאינה הולמת את מעמדו כמורה ומנהל בישראל שממנו נדרש סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד לנוכח מעמדו במדרג הניהולי של משרד החינוך, ואין מקום שמנהל, עובד הוראה וכל עובד ציבור, יבקש בתוך מקום עבודתו נשיקה ממי שנתונה למרותו. מקום העבודה אינו הזירה המתאימה למימוש מאווים רומנטיים או אחרים בין עובד ועובדת.

(2) בית הדין שותף לגישתו של בית משפט השלום לגבי הרובד הנורמטיבי של מעשיו, הנאשם נהג באופן פסול מוסרית, כאשר פנה למתלוננת וביקש ממנה שתנשקו.

(3) מעשים כאמור לעיל, מקבלים גוון של חומרה בהתחשב במעמדו כמנהל בית ספר במשרד החינוך, כמי שאמור ליתן דוגמה אישית בהתנהגותו הנורמטיבית, במסגרת מילוי תפקידו וגם מחוצה לו, כפי שנאמר בעש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191 :

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד לבכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוט. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

(4) הנאשם הגיע לתפקידו הניהולי מעולם ההוראה ומשמש עדין כמורה ולגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק בעש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, בו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי :

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ראה גם את עש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה, שם פוטר מנהל בית ספר איש חינוך ותיק לאחר שהגיש שלוש תעודות מזוייפות המעידות כביכול על השכלה גבוהה.

(5) הנאשם הורשע על ידנו בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין: "התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (ניתן בתאריך 11.2.2004).

לגבי מאפייניה של עבירה זו, הפסול הנורמטיבי שיכול להיות כרוך בה דבר כזה פסיקתו של ביהמ"ש העליון:

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם)

ב. על תכליתם של אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם. בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(ראה גם עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן בתאריך 18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן בתאריך 15.3.05 ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 50, שבגיל 20 כבר הצטרף לעולם ההוראה והתקדם במערכת החינוך עד רמת מנהל בית ספר.

(2) למדנו מדבריו של נציג המשרד, כי עד למעשה העבירה תפקידו היה מקצועי ותורם במשך כ-30 שנים. כבר נפסק כי לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופה פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

3) במהלך הדיון נחשפנו גם לנסיבות האישיות והמשפחתיות הקשות של הנאשם, אדם נשוי ואב ל-5 ילדים, שעול פרנסתם עליו ורעייתו אינה מועסקת.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים. זולת אם הוא הגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:
"לעיתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון בתיק פלילי, ע"פ 1289/93, 1290 לוי נגד מדינת ישראל פ"ד מח(5), 158). לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים. כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

ולאחר פסק הדין האמור, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין (ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל) (לא פורסם). כאשר על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה שניתנת לנאשם לבין אינטרס הציבור, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה, וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

כך קבע בית המשפט בפסיקה 24 עמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדרי טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית, מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

סוף דבר

6. לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים, לנוכח מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, בהתחשב בדפוס התנהגותו של הנאשם התכלית של אמצעי המשמעת הנסיבות האישיות החלטנו בסופו של עיון ליתן תוקף להסדר הטיעון.

7. לנוכח החלטתנו האמורה יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול באותו בקשה ומימוש נשיקה בתחומי בית ספרו מצידה של עובדת הוראה שהיתה כפופה לו.

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם החל מתאריך 1.1.07, - ב-20 תשלומים שווים ורצופים.

8. קבענו כך לעניין דרך הניכוי, מאחר שבמהלך הדיון בפנינו נחשפנו לאי הבנה שנפלה בין הצדדים לעניין הבסיס החשבונאי שעל פיו יש לחשב את מחצית המשכורת הקובעת. המשכורת הקובעת על פי תכונותיה הסטטוטורית, היא אותה משכורת שמשמשת כבסיס לחישוב הגמלה ומורכבת מהשכר המשולב של כל עובד ומהתוספות הקבועות שמצטרפות אליו. למדנו מתלוש השכר שהוצג לגבי הנאשם שהמשכורת שלו מגעת לכ-13,000 ₪. הנאשם מסר לבית הדין, כי היתה לו תובנה כי הבסיס לחישוב יהיה שונה וכי התוספות הקבועות לא מתווספות לאותו רכיב של המשכורת הקובעת. הגם שלא הטלנו ספק באמינותו הכנה אך המוטעית של הנאשם ואולם אין בכוחנו "ליצור" משכורת קובעת אחרת מזו שהדין הגדירה. הקלנו, כאמור, במועדי תחילת ניכוי ותשלומיה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ד באלול התשס"ו – 7.9.2006. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ד בתשרי התשס"ז – 16.10.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר אבי לבנה חבר	מר שפיק קבלאן חבר	עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד יו"ר

רשילות

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשמת, מורה בעלת ותק של 20 שנים בהוראה, ששימשה כרכזת בחינות בגרות בבי"ס תיכון, בעבירות משמעת שונות, על כך שבשני מועדים שונים, לא מילאה את תפקידה כהלכה. במקרה הראשון, בשל חוסר תשומת לב וטעות בשיקול הדעת גרמה לפסילת בחינת הבגרות של 8 תלמידים, על לא עוול בכפם. במקרה אחר לא מילאה הנאשמת אחר ההנחיות הבסיסיות שנדרשו ממנה כרכזת בחינות הבגרות, ובהמשך לא ווידאה כי הנחיותיה למורה המקצועי הרלוונטי ימומשו כלשון, וכתוצאה מכך נפסלה שוב בחינת הבגרות של קבוצת תלמידים.

התביעה: סברה כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה (דרגת שכר) למשך שנתיים.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, למעט פרק ההורדה בדרגה, הגם שבשנתיים הקרובות, לא תוכל הנאשמת לשמש כרכזת בחינות.

ההגנה: טענה כי אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה מאפיינים מעשים פליליים או אחרים שזדון כרוך בהם, בעוד שהנאשמת טענה בשיקול הדעת. בנסיבות אלה עתרה ההגנה לאמצעי המשמעת הקל ביותר שבית הדין מוסמך להטיל - התראה.

הנאשמת: הביעה את צערה על הדרך בה מילאה את תפקידה כרכזת בחינות בשני אירועיה של התובענה, וטענה כי מעשיה מצביעים, לכל היותר, על התרשלות, ולא על כוונת זדון.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ולצורך קבלת החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, נשקלו השיקולים הבאים: דפוס התנהגותה של הנאשמת אשר כשלה במילוי תפקידה, תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, והנסיבות האישיות, שכן לתרומתה רבת השנים של הנאשמת לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו. בסופו של עיון החליט בית הדין להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה** – כמסר נורמטיבי לנאשם המצביע כי נפל פגם בשקול הדעת שהפעילה בתפקידה.

ב. **הפקעת 1/3 משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

בית הדין המליץ כי במידה שתבקש הנאשמת בעתיד לשמש כרכזת בחינות, שלא יימנע הדבר ממנה. כמו כן, הומלץ כי משרד החינוך ישקול את קיומה של השתלמות מובנית לכל רכזי הבחינות במשרד, לשם הקניית הידע הדרוש לקראת מילוי התפקיד, תוך הפקת לקחים מהניסיון שהצטבר.

ניתן ביום י' בחשוון התשס"ז – 1.11.06.

ההרכב:

יוסף תלרז - אב בית הדין – יו"ר

גבי רבקה אייזנבך - חברת ביה"ד

גבי דורית חגי-גיסבורג - חברת ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד יעל אמזלג

ב"כ הנאשמת: עו"ד רונית דוד

עו"ד גיא כהן

א' בחשון התשס"ז
23 באוקטובר 2006

בד. 2006-1380
בד"מ 73/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' רבקה אייזנבך
גב' דורית חגי-גינסבורג
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד רונית דוד
עו"ד גיא כהן

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההלך

1. הנאשמת ילידת 1963 המועסקת במשרד החינוך לפי דרגת B.A ונמצאת בשירות המדינה משנת 1987, הורשעה על ידנו ביום ה' בתשרי, 27.9.06 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) (2) (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963, להלן – החוק.

הנאשמת הורשעה כאמור בשני אישומים הנוגעים לתפקיד שאותו מילאה באישומיה של התובעת כמורה ורכזת בחינות בגרות בביה"ס מקיף א' באשדוד, הנאשמת בתוקף תפקידה הייתה אמורה לדאוג לטוהרן של הבחינות וניהולן התקין ואולם הורשעה כאמור בשני אישומים:

א. אישום ראשון

(1) בתאריך 29.5.05 נערכה בבית הספר באשדוד בחינת בגרות לתלמידי יא' בתושב"ע (תורה שבעל פה). הנאשמת נכנסה בתוקף תפקידה לכיתת הבחינה והנבחנים ביקשו ממנה הסבר לגבי שאלה שהופיעה בבחינה לגבי מושג "מכילתא", הנאשמת יצאה מהכיתה וכעבור זמן בחושבה כי מדובר בשאלת הבהרה, הכתיבה לתלמידים את התשובה. כתוצאה ממעשיה והתשובה שהוכתבה נפסלו בחינותיהם של 8 מתלמידי הכיתה.

(2) הנאשמת במעשיה התרשלה במילוי תפקידה, הפרה את נוהלי משרד החינוך וגרמה במעשיה להכשלתם של אותם מבחנים, וכן פגעה בהתנהגותה בטוהר הבחינות ובמשמעת שירות המדינה, והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה.

ב. אישום שני

(1) בתאריך 7.6.05 התקיימה בבית ספרה בחינת בגרות בחשבונאות לתלמידי כיתה יא', לאחר שהתלמידים סיימו את הבחינה, בשגרת תפקידה התקשרה לאחר הבחינה לטלמסר, הגם שהייתה אמורה לעשות כך כל חצי שעה, על מנת לבחון אם ישנן הודעות לגבי הבחינה, בהודעה שנמסר לה כי על התלמידים לפתור 3 שאלות ולא 4 כמידת חובתם, הנאשמת עדכנה את המורה לחשבונאות בדבר תוכנה של ההודעה וביקשה כי התשובה הרביעית תימחק מחוברות הבחינה. ומסרה בידה את מחברות הבחינה, לאחר שאותה מורה עיינה במחברות הבחינה היא פסלה לא את השאלה הרביעית והתשובה לה, אלא שאלה אחרת שהתשובה של התלמידים לגביה הייתה פחות טובה. כתוצאה ממעשיה נפסלו בחינות התלמידים.

(2) הנאשמת במעשיה התרשלה במילוי תפקידה וגרמה להכשלתם של התלמידים, והפרה את נוהלי משרד החינוך, פגעה בטוהר הבחינות, פגעה במשמעת שירות המדינה והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובדת מדינה.

טיעונים לאמצעי המשמעת

2. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת לנוכח פני הרשעתה כאמור:

א. עמדת התביעה

(1) התביעה סבורה כי לנוכח וותק ניסיונה כמורה כרכזת בחינות היא לא פעלה כהלכה, בעת שהשיבה על שאלה בבחינה בתושב"ע בסוברה, כי נשאלה שאלת הבהרה, היה עליה להעריך, כי ניסיון כזה יעשה במהלכה של אותה בחינה, וכאשר לבחינה בחשבונאות, הנאשמת לא פעלה על פי כללים שנקבעו לגבי יצירת קשר עם טלמסר מדי חצי שעה, והמידע על ביטול שאלה הגיע אליה לאחר הבחינה, עיתוי שלא אפשר להודיע על כך לנבחנים. בצר לה ביקשה מהמורה לחשבונאות למחוק את שאלה מס' 4, כאשר אותה מורה לא עשתה כדבריה, ובית הדין נעדר סמכות שיפוט כלפיה.

(2) הנאשמת במעשיה הפרה את הנהלים, וגרמה לפסילתם של הבחינות, לא פעלה כנדרש ממנה, באישום השני פניה לגורם מוסמך, לשם קבלת הנחיות לגבי מקרה לפיו המידע מגיע בתום הבחינה.

(3) לנוכח תכליתו של הדין המשמעתית שעיקרה הגנה על תפקודו ותדמיתו של השירות הציבורי, תוך איזונו עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, התביעה סבורה כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:

- (א) נזיפה חמורה
- (ב) הפקעת משכורת קובעת
- (ג) הורדה בדרגה (דרגת שכר) למשך שנתיים

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי הנאשמת הינה בעלת וותק בהוראה של 20 שנה, כיום לפי דרגת BA, מילאה תפקיד של מורה למחשבים ורכזת בחינות, הועברה ללמד בבית הספר תיכון בשדרות ללא כל קשר לאירועי התובענה.

(2) הנאשמת אישה נשואה, אם לילדים, בן זוגה גמלאי צה"ל, וכי חוות הדעת שניתנו לגביה מצביעות על תפקיד מסור ומקצועי, לרבות בקשר שקיימה, עם הורי התלמידים.

(3) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי המשרד שותף לשני אמצעי המשמעת הראשוניים, שלהם עתרה התביעה אך לא ליסוד של הורדה בדרגה, הגם שבשנתיים הקרובות, היא לא תוכל לשמש כרכוז בחינות.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מפיו של הסנגור המלומד כי מעשיה מאופיינים על ידי דפוס התנהגות רשלני. זו גישת התביעה כלפי מעשיה, וכי אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה מאופיינים מעשים פליליים או אחרים שזדון כרוך בהם וכי למעשה הנאשמת הפעילה שיקול דעת לא נכון. בנסיבות אלה עתרה ההגנה לאמצעי המשמעת הקל ביותר שבית הדין מוסמך להטיל - התראה.

(2) ההגנה סבורה כי העברתה לשדרות הייתה קשורה לאירועים וכי ראוי שבית הדין בגזר דינה ילך בנתיב המקל, כביטוי בפסיקתנו (עש"מ 115/03 ובד"מ 138/03).

ד. דבר הנאשמת

(1) שמענו מפי הנאשמת פרטים על ניסיונה המקצועי, כמורה למחשבים במשך 20 שנה, כאשר לתפקיד של רכוז בחינות היא מונתה לפני כשנתיים לאחר התלבטויות, ולא השכילה ללמוד את כל נוהלי ודקויותיו גם לנוכח עומס תפקידה הרגיל.

(2) הנאשמת תיארה בפנינו את מידת צערה, ותחושתה הקשה, שנגרמו לה בעקבות אירועיה של התובענה, וכי הועברה לשדרות בשל קיצוצי שעות הוראה, וכי מעשיה מצביעים לכל היותר על התרשלות ולא על כוונת זדון.

(3) לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי לנאשמת 4 ילדים מתחום הגילים 4 עד 23, בן זוגה גמלאי צה"ל שעובד לסירוגין, וכי תחושתה קשה לנוכח העברתה מאשדוד לשדרות. תפקידה כרכוז בחינות הטיל עליה עומס אישי רב ולגבי לא עברה כל הכשרה.

3. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, בעקבות הודאתה של הנאשמת בכתב התובענה המתוקן, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת לפני כשנה וחצי עת מילאה בוותק בן שנתיים, תפקיד של רכוז בחינות בית ספר מקיף א' באשדוד, לא מילאה את תפקידה כהלכה בשתי בחינות בגרות, כמפורט ברישית גזר הדין.

(2) הנאשמת כמורה וותיקה, שהופקדה על ריכוז בחינות הבגרות בבית ספרה, צריכה הייתה להיות מודעת לכך כי אפשר, כי לשאלת ההבהרה שנשאלה במהלך בחינת הבגרות בתושב"ע יש קשר לשאלה בבחינה עצמה, וצל חשד כאמור לא עלה בליבה, והכתיבה למעשה התשובה לשאלת הבחינה, פעולה שהביאה לפסילתה של הבחינה. בשל חוסר תשומת לב מספקת, למכלול הנסיבות ואותה טעות בהפעלת שיקול דעתה הגיעה למעשה של רשלנות.

(3) מדרג הרשלנות של הנאשמת באישום השני – הבחינה בחשבונאות חמור יותר. הנאשמת לא מילאה אחר ההנחיות הבסיסיות שנדרשו ממנה ולא התקשרה מדי פעם לטלמסר לשמיעת הודעות והטמעתן במהלך הבחינה, אלא לאחר סיומה, ובנוסף לא ווידאה כי הנחיותיה למורה לחשבונאות ימומשו כלשונן. מורה זו עשתה פלסטר את הנחיותיה ובחינת התלמידים על לא עוול בכפם, נפסלה גם היא.

(4) הנאשמת פגעה במעשיה במשמעת שירות המדינה, לעניינו של סעיף 17(1) לחוק:
"עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה".

ליסודות העבירה האמורה שעניינה פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג 'משמעת'. יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי, המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(5) בסעיף 17(2) לחוק נקבע לאמור: -
"לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל במוטל עליו כאמור".

הנאשמת הפרה את הוראות חוזר מנכ"ל תש"ס 2(א) את מכלול הנוהלים הכרוכים והתרשלה במעשיה במוטל עליה.

(6) מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ובמיוחד כעובדת הוראה, התנהגותה טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.

ולעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שגם בה הורשעה הנאשמת, זו קובעת: -
"התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה".

ולגבי מהותה של אותה התנהגות נפסק:
"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרונני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס"ו, בעמ' 854).

ולגבי המעלה שאליה יכול להגיע הפסול, נפסק לפני כשנה וחצי.

"הגשת עבודה גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 685/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05).

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434. ג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וזאת גם לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורה, כביטוי בשורה ארוכה של פסקי דין, ובין השאר בעש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1), 650, 678)".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 849).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי, עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה" בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות; ההליך המשמעת נועד למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן, בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בית היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האומרים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של הנאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(3) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, שניתן בתאריך 1.5.03.
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".
(ראה גם עש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה, בעמ' 4 לפסק הדין).

(4) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה, ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה וקבע, כי תכלית זו צריכה להיבחן, גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבות האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב- 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04, וכן עש"מ 10006/01 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת בת 43, אישה נורמטיבית נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם. את תפקידה במהלך שנים ביצעה באמונה ובמסירות ונשוא דיונו מהווה כישלון יחיד במסכת תקופת עבודתה.

(2) הנאשמת אם ל-4 ילדים אשר הביעה בפנינו תחושת צער על הדרך בה מילאה את תפקידה האמור כרכזת בחינות בשני אירועיה של התובענה.

(3) כבר נפסק כי, לתרומה ממשית של עובד לשירות המדינה, בשעה שבא יומו בבית הדין יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת:

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין: -
"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכך כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

סוף דבר

4. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי לא ניתן בנסיבות מקרה זה, להסתפק באמצעי משמעת של אתראה כבקשת ההגנה, גם בהתחשב בכך כי למעשי הנאשמת היה רכיב תוצאתי, הם בו ידע של התלמידים לא היתה במעל גרמו נזק לתלמידים שבחינותיהן נפסלו, במיוחד באישום השני.

5. בסופו של עיון סברנו כי האיזון הראוי בין מעשיה של הנאשמת, התכלית של אמצעי המשמעת בין הנסיבות האישיות לרבות תרומתה האיכותית בת השנים לשירות והנסיבות המשפחתיות (בן זוג שעובד לסירוגין) מצדיקים את הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשמת והמצביע כי נפל פגם באותו שיקול דעת שהפעילה כרכזת בחינות, כמפורט לעיל. התרשמנו כי אמצעי משמעת זה די בו לאחר התרשמותנו מאישיותה של הנאשמת כדי ליתן מענה נורמטיבי למעשיה (ראה בעניין זה את עש"מ 4831/01 בעניין וופא יונס, בד"מ 115/03, בד"מ 51/04, בד"מ 94/04 ובד"מ 43/05).

ב. **הפקעת 1/3 משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

בית הדין לא מצא כי קיימת הצדקה להורדתה של הנאשמת בדרגה כעתירת התביעה שאלה לא הצטרף המשרד.

המלצות

7. בפני בית הדין לא הונחה כל תשתית ראייתית שיש בה כדי להטיל ספק, שהעברתה של הנאשמת כמורה למחשבים, קשורה לאירועיה של התובענה. בית הדין התרשם מהנאשמת כי הפיקה את הלקח האישי מהאירועים, וממליץ כי אם תבקש לשמש בעתיד כרכזת בחינות, שהדבר לא יימנע ממנה.

8. בית הדין ממליץ שמשרד החינוך ישקול קיומה של השתלמות מובנית לכל רכזי הבחינות במשרד, לשם הקניית ידע שדרוש לקראת מילוי תפקיד, ובמיוחד תוך הפקת לקחים מהניסיון שהצטבר, כמו מההליך שהתנהל בפנינו לגבי "מקרים ותגובות".

גזר הדין ניתן ביום י' בחשון התשס"ז – 1.11.06, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
דורית חגי-גינסבורג	רבקה אייזנבך	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב ביה"ד יו"ר

**קבלת טובות
הנאה שלא
כדין,
דיווח כוזב,
וקבלת דבר
במירמה**

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה לעברית ורכז השתלמויות, עפ"י הודאתו במסגרת של הסדר טיעון, על כך שקבל טובות הנאה שלא כדין, בדמות הנחה בשיעור מלא משכר הלימוד בשלוחת אוניברסיטת לטביה, במסגרתה למד לתואר שני בפסיכולוגיה. הנאשם זכה בהנחה כאמור, ששווייה אלפי שקלים לגבי כל שנת לימודים, בשל היותו דמות מושכת בעלת מוניטין, שעשויה למשוך גם מורים אחרים ללמוד באותו המוסד.

התביעה: מסרה כי מדובר בהסדר טיעון שקול ומידתי, המתחשב בכך שהנאשם הודה במעשיו בהזדמנות הראשונה, ובכך חסך גם זמן שיפוטי.

המשרד: מסר כי מדובר במורה איכותי שהשלים 29 שנות הוראה ללא רבב במשרד החינוך.

ההגנה: בקשה מביה"ד לכבד את הסכם הטיעון והדגישה כי מדובר במורה ותיק ומסור, שמאחוריו שנות תרומה רבות בשירות הציבורי. בנוסף טענה ההגנה כי הנאשם קיבל בתום לב את הפטור משכר הלימוד מהמוסד בו למד.

הנאשם: מסר על נסיבותיו המשפחתיות.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים. נשקלו דפוס התנהגותו של הנאשם אשר כשל, תכלית אמצעי המשמעת שהינה הגנה על השירות הציבורי, הנסיבות האישיות, בהן לתרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי לה נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו, וכן שאלת כיבודם של הסדרי טיעון. ביה"ד החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, והטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם, ומצביע כי נפל פסול ופגם בדרך בה קיבל פטור משכר לימוד ולא דיווח על כך לרשויות המוסמכות ולא ביקש אישור לקבלתו.
- ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. **הורדה בדרגת שכר אחת** – לפרק זמן של שנתיים.

ניתן ביום ח' בשבט התשס"ו (6.2.2006).

ההרכב:

יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר

גבי יהודית מילגרום - חברת ביה"ד

מר מחמוד חיג'אזי – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: עו"ד ברי רוזנטל

ח' בשבט התשס"ו
6 בפברואר 2006

בדח. 2006-109
בד"מ 128/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גבי יהודית מילגרום
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד ברי רוזנטל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1957, שהועסק במועדים הרלוונטיים לתובענה בתפקיד של מורה לעברית ורכז השתלמויות במסגרת פסגה - גוף שמפתח תכניות לימודים והוראה, והנמצא בשירות המדינה משנת 1977, הורשע על ידינו על פי הודאתו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.

2. הנאשם הורשע כאמור על רקעם של לימודיו באוניברסיטת לטביה שנתממשו בין השנים 1997-1998, לימודים בסיומם זכה הנאשם לקבל תואר שני בפסיכולוגיה, ששקילותו אושרה ע"י משרד החינוך, ואולם במהלכם של אותם לימודים שעלותם הגיעה לאלפי שקלים לגבי כל שנת לימודים, הנאשם לא שילם שכר לימוד בעבור של לימודיו וקיבל מהמוסד הנחה בשיעור מלא משכר הלימוד, זאת בשל היותו דמות מושכת בעלת מוניטין כאשר לימודיו של הנאשם בתפקידו ובמעמדו, משכו גם מורים אחרים ללמוד באותו המוסד.

3. לגישת התביעה, הנאשם במעשיו אלה קיבל מתנה, טובת הנאה שלא כדין, בניגוד לפסקה 42.72 לתקשי"ר פגע במעשיו במשמעת שירות המדינה, התנהג בין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה או זו שעלולה לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.

טיעונים לכיבדו של הסדר טיעון :

4. הנאשם הורשע כאמור במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים שעיקריו הם, תיקונו של כתב התובענה, ממנו נמחק "היסוד של גיוס תלמידים לאותה השלוחה". ובנוסף הסכימו הצדדים, כי בכפוף לכך שביה"ד יתן להסדר הטיעון תוקף, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת מוסכמים של :

- **נזיפה חמורה** ;
- **הפקעת משכורת קובעת** - שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים לאחר שתיתם הורדתו של הנאשם בדרגה ;
- **הורדה בדרגה אחת** (דרגת-שכר) לפרק זמן של שנתיים – הורדה שתחילתה תחל בתאריך 1.9.06.

א. **עמדת התביעה**

(1) שמענו מפיו של התובע המלומד, כי ההליך שבפנינו ראשיתו היתה בחקירת משטרה שלא הצמיחה הליך פלילי כלשהו. הנאשם למד בשלוחת לטבייה, שלוחה של צורך קידום עניינה עשתה שימוש במנהלים ובמפקחים כדי להאדיר את כמות התלמידים באותה השלוחה ולגבי מעשיו של הנאשם ששימש באותה העת כרכז השתלמויות והועסק גם בקביעתם וגיבושם של תכניות לימוד במסגרת פסגה, לימודיו באותה השלוחה, כעולה מכתב התובענה המתוקן שבו הודה הנאשם והורשע, הנאשם שימש כגורם מושך אחרים להיכנס לתחומיו של אותו המוסד ובכך רואה התביעה פסול ומעשה לא תקין. אין לתביעה כל טענה כנגד טוהרו של התואר שהושג ע"י הנאשם.

(2) התביעה התחשבה בהסכמתה בגיבוש הסדר הטיעון עם ההגנה, בכך שהנאשם הודה במעשיו בהזדמנות הראשונה בחקירה וגם בפנינו, חסך את זמנו השיפוטי כאשר לגופו של עניין מדובר בהסדר טיעון שקול ומידתי, ביה"ד צריך לאמצו על יסוד אמות המידה שנקבעו לכיבודם של הסדרי טיעון בעש"מ בעניין אליהו סבג.

ב. **גישת המשרד**

שמענו מנציג המשרד, כי הנאשם השלים 29 שנות הוראה במשרד החינוך. עיון בתיקו האישי במחוז העלה, כי אין בו רבב ובבירור שעשה נציג המשרד עם מפקחיו עלה, כי מדובר במורה איכותי שעושה את תפקידו על הצד הטוב ביותר.

ג. **טיעוני ההגנה**

(1) הסניגור המלומד סבור, כי מעשיו של הנאשם ניתנים לסווג כמעשים מינורים ביחס לפרשת לטבייה וספחיה. הנאשם במעשיו לא נכנס למצב של ניגוד עניינים, הוא טעה, בתום לב קיבל את הפטור משכר הלימוד מאותו המוסד, על בית דין זה לקחת בחשבון כי מדובר במורה ותיק ומסור, נעדר עבר פלילי או משמעותי כלשהו ומאחוריו שנות תרומה רבות בשירות הציבורי. הנאשם אינו אלא אחד מקורבנותיה של פרשת לטבייה.

(2) הגם שמדובר באמצעי משמעת לא זניחים שעליהם הסכימו הצדדים הנאשם ביקש שההליך יהיה כבר מאחוריו כאשר תוכנם של אמצעי המשמעת נותן מענה לאותה טובת הנאה מתנה שקיבל הנאשם מאותו המוסד. גם הסניגור המלומד ביקשנו, כי ניתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ד. **דבר הנאשם**

שמענו מפיו של הנאשם על נסיבותיו האישיות: נשוי, שלושת ילדיו הבגירים הם סטודנטים שהנאשם תומך בהם, בתו הבכורה בשעה טובה ומוצלחת עומדת לבוא בקשר הנישואין באוגוסט השנה, לנאשם בן קטין שעדיין לומד בבי"ס תיכון, רעייתו מועסקת בבי"ח גריאטרי בפרדס חנה כאחות, כאשר לימודיהם של ילדיו מעמיסים על המשפחה הוצאות לא מעטות.

בדיעבד הנאשם סבור שלא היה צריך לקבל את אותה הנחה שקיבל בשכר הלימוד, אולם גם הוא מבקש שאותה פרשה שגרמה לו לעינוי דין כבר משנת 2001, תהא כבר מאחוריו.

5. החלטת בית הדין

כידוע לכל בית הדין אינו קשור בתוכנו של הסדר הטיעון שנכרת בין הצדדים, הוא רשאי לשנותו לקולא או לחומרה לפי אומד שיקול דעתו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם:

(1) הנאשם לפני למעלה מ-8 שנים למד לימודי תואר שני בפסיכולוגיה בשלוחת אוניברסיטת לטביה, זכה להשלים את לימודיו כדין ואולם במהלך לימודיו בשל בכירות תפקידו או מהות תפקידו לנאשם ניתן פטור שכר לימוד על ידי המוסד שבו הוא למד במשך שנתיים, פטור שעלותו הכספית אינה זניחה כלל ומגיעת לאלפי שקלים, בשל תקוותה והערכתה של אותה שלוחה כי לימודיו של הנאשם בה גם ימשכו תלמידים אחרים. הנאשם כעובד הוראה בישראל היה זכאי לבקש ממשרד החינוך מימון מסוים ללימודיו אלה, מימון שלא נתבקש, אולם הנאשם קיבל כאמור פטור משכר הלימוד כדי להרבות את כמותם של הסטודנטים ומורים בישראל שמא ילכו בדרכו וילמדו באותו המוסד.

(2) הנאשם קיבל פטור משכר לימוד שהוא למעשה - מתנה, טובת הנאה, שקבלתה על פי הוראות התקשי"ר פרק (42.72) מותנית בחובת דיווח על קבלתה לרשויות המוסמכת במשרד החינוך ובנציבות שירות המדינה, אשר היו מוסמכים לאשר את דבר קבלתה או לסרב לאשרה, חובה זו גם מוטלת על כל עובד מדינה בכללי האתיקה החלים על עובדי מדינה - כלל 11.01 הקובע – **"לא יקבל עובד מדינה טובת הנאה, לא מעובד מדינה אחר ולא מאדם בקרב הציבור אלא על פי התנאים שנקבעו לכך בחוק ובתקשי"ר"**.

(3) מעשיו של הנאשם מקבלים גוון מכביד לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה – ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99, בעניין עבדאללה חמזה.

(4) ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, כי אם חטא במעשיו מחוץ למסגרת תפקידו, ולא קיבל בגין בתקופת הלימודים דבר משירות המדינה אלא הנחה מאותה שלוחה, שיאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות.

(5) הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1) 17(2) ו-17(3) לחוק: **"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה; (2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור; (3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה"**

6) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו מעשה או התנהגות שפוגעים במשמעת שירות המדינה, על אלה אמר כבר בית המשפט העליון בעש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נגד נציבות שירות המדינה את דברו:

"מהי פגיעה במשמעת אליה מתייחס סעיף 17(1)? לא אמצא כאן תיאור שכל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר, כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, מיוחד, והקובעת סדרה, ובכל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה, קיום המשמעת – ביטוי בהתנהגות על פי המערכת המתוארת" (פורסם פ"דלו(1) בעמ' 231)

7) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים בתקשי"ר וכללי האתיקה לעניין קבלתם של מתנות וטובות הנאה אחרות.

8) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 578, 573).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854). (ראה בנדון גם את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור)

ואכן מידה של פגם ופסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר טיעון, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

ויוער כי השוני בין ההליך הפלילי שבו לא עמד הנאשם לדין, הגם שנחקר על ידי משטרת ישראל, לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1988, עמ' 7). ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

(6) בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(ראה גם עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן בתאריך 18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04 וכן גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם מורה ותיק בישראל, מאחוריו 29 שנות עבודה חינוכית תורמת ומסורה, עברו הינו ללא רבב וההליך שבפנינו הינו כישלונו הראשון במסכת הארוכה של תרומה ושירות תקין. וכבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד ציבור שהיא תרומה ממשית ואיכותית במשך שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת: -

וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת במסגרתו של הסדר טיעון, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפיסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."
 (עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

7. לנוכח החלטתנו האמורה יוטלו על הנאשם אמצע משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול ופגם בדרך בה קיבל פטור משכר לימוד ולא דיווח על כך לרשויות המוסמכים ולא ביקש אישורן לקבלתו.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה אחת** (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנתיים.

8. **סדר ביצועם של אמצעי המשמעת**

תחילה ירד הנאשם בדרגה (דרגת-שכר) לפרק זמן של שנתיים, בתוקף מיום 1.9.06 ועת תיתם תקופת הורדתו בדרגה 1.9.08 יחל הניכוי האמור בשכרו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ד' בשבט תשס"ו (2.2.2006).

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום ח' בשבט התשס"ו (6.2.2006), שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלת.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיגי'אזי חבר	גב' יהודית מילגרום חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר בעל ותק של 34 שנים, בעבירות משמעת בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בנצרת, שם הורשע על-פי הודאתו בעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע, ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבה מחמירה ושבועת שקר. הנאשם הורשע כאמור בבית משפט השלום, ונענש על ידי בית המשפט בעונש של 30,000 ₪ קנס או 6 חודשי מאסר תמורתו, וכן במאסר על תנאי לפרק זמן של 9 חודשים למשך שנתיים, בכך שלא יעבור את אחת מהעבירות שבהן הורשע.

הרשעתו של הנאשם נוגעת לאופן בו רכש תואר ראשון בהוראה בשלוחת אוניברסיטת "יון קרנגה". הנאשם רכש למעשה תמורת מזומנים את התואר ואת כל המסמכים הדרושים לשם שקילתו, והגיש למשרד החינוך בקשה כוזבת לאישור שקילות התואר.

התביעה: סברה כי יש להתייחס בחומרה רבה לשימוש שעושה עובד הוראה בתיעוד כוזב לגבי רמת השכלתו. לגישתה, לא ניתן להשיב מורה מושעה לעולם ההוראה לאחר שהורשע בפלילים בגין רכישתו של תואר. מורה כזה לא יוכל להיות דמות מחנכת כלפי תלמידיו, ואין די בפיטוריו, אלא יש מקום גם לפסלו משירות המדינה. בשל כל אלה עתרה התביעה להטלתם של אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר; פסילה לשירות המדינה לתקופה של 4 שנים.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

ההגנה: טענה כי הנאשם היה קורבן לדרך של רכישת תארים אקדמאים מזויפים שפשטה באותה תקופה בציבור. עוד נטען כי הנאשם שיתף פעולה בחקירותיו בנש"מ ובמשטרה, ונטל אחריות מלאה למעשיו, הוא הורשע. בעוד, שמורים אחרים שלא שיתפו פעולה בנוגע לרכישת תארים אקדמאים מזויפים, עדיין נהנים מפרי הבאושים.

ההגנה בקשה כי ביה"ד יסתפק באמצעי משמעת של נזיפה חמורה, או עונש הולם אחר, וימנע מפסילתו של הנאשם משירות המדינה.

הנאשם: הביע בפני ביה"ד דברי צער וחרטה על מעשיו.

בהחלטתו התייחס ביה"ד בחומרה להרשעתו של הנאשם בבית משפט השלום בעבירות שמעצם אופיין וטיבן, יש עימן קלון. ביה"ד הציג את דפוס התנהגותו של הנאשם, שרכש תואר לא לו, בדרך פסולה ופלילית, ואת יסוד הקלון שהיה כרוך בעבירות בהן הורשע. במישור הנורמטיבי מהווים מעשיו של הנאשם התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כמורה בישראל.

לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה.

בסופו של עיון החליט ביה"ד להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

1. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול מכביד בדרך שבה ביקש לרכוש השכלה אקדמאית.

2. פיטורין - הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

3. פסילה למלא תפקיד - הנאשם יפסל לפרק זמן של 5 שנים לתפקידי הוראה או כל תפקיד אחר במשרד החינוך, מיום גזר הדין.

לאחר עיון והתלבטות, החליט בית הדין שלא לפסול את הנאשם משירות המדינה, על מנת לא לפגוע במרקם חייו המשפחתיים שבהם הוא משמש כמפרנס יחיד ורעייתו נעדרת כושר השתכרות. כמו כן התחשב ביה"ד גם בתרומתו הממושכת של הנאשם לשירות הציבורי.

ניתן ביום ט"ו בשבט התשס"ו – 13.2.2006

ההרכב:

יוסף תלרז- אבה"ד - יו"ר

גבי נורית טולידנו - חברת ביה"ד

מר שפיק קבלאן - חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד יערה בן שחר

ב"כ הנאשם: עו"ד ואסים דראושה

ט"ו בשבט התשס"ו
13 בפברואר 2006

בדח. 2006-140
בד"מ 132/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד יערה בן שחר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד דראושה ואסים

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1950, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בכיר ובעל ותק של 34 שנים בשירות הציבורי, ממנו הושעה בנובמבר 2004, הורשע על ידינו ביום ח' בשבט התשס"ו (6.2.2006) בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו- (6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. הנאשם הורשע כאמור על ידינו בעקבות הליך פלילי שהתקיים נגדו בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 3341/04), שבו הורשע בעקבות הודאתו בעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע, ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבה מחמירה ושבועת שקר – עבירות לפי סעיפים 499(א) (2), סעיף 415 וסעיף 239 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין התשל"ז-1977.
3. הנאשם בעקבות הרשעתו כאמור, נענש על ידי בית המשפט בעונש של 30,000 ₪ קנס או 6 חודשי מאסר תמורתו, וכן במאסר על תנאי לפרק זמן של 9 חודשים למשך שנתיים, בכך שלא יעבור את אחת מהעבירות שבהן הורשע.
4. התשתית העובדתית הקשורה להרשעתו של הנאשם נוגעת לאופן לימודיו בשלוחת אוניברסיטת "יון קרנגה" שפעלה באותן השנים בישראל. הנאשם רכש תמורת \$2,000 ששילם לפלוני דיפלומה – תעודת תואר ראשון בהוראה, כאשר הנאשם צירף לתואר את המסמכים הנלווים ללימודים, רשימת הקורסים וציוניהם והגיש תצהיר המשקף את דרך ואופן לימודיו באותו המוסד בו למד בין השנים 1999-2000.
5. הנאשם הגיש ביום 29.5.2001 לגף להערכת תארים בקשה כוזבת לאישור שקילות התואר בה הצהיר על רכישת לימודיו באוניברסיטת "מולדובה" בין השנים האמורות, אולם לנוכח החשד שעלה לגבי טוהרו של התואר, השקילות לא אושרה.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת טענה בפנינו, כי התובענה שבפנינו נמנית עם התיקים החמורים ביותר שהגיעו לפתחו של בית דין זה, לגבי אופן הלימודים בשלוחות של האוניברסיטאות הזרות, כאשר תכונתו של תיק זה בולטת בכך, כי הנאשם למעשה רכש תואר ללא השקעה כל שהיא. מידת החומרה של מעשהו דומה לאשר פסקנו בבד"מ 81/05.

(2) לגישת התביעה יש להתייחס בחומרה רבה לשימוש שעושה עובד הוראה בתיעוד כוזב לגבי רמת השכלתו, כפי שהדבר עולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי. כאשר גישתו הביקורתית של בית המשפט העליון כלפי מעשים מסוג זה מצידם של עובדי הוראה עולה מעש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור שניתן ב-6.3.05. הגם שעובד הוראה זה הגיש עבודת אד עבודת גמר אחת שלא היתה מפרי רוחו, בעוד שהנאשם שבפנינו רכש תואר מלא. כאשר את מידת התייחסותו המחמירה של בית המשפט העליון כלפי מעשים מסוג זה ניתן לראות בעש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה.

(3) מידת התייחסות מחמירה נגזרת גם מתפקידו של הנאשם כמורה. ביטוי לסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ניתן למצוא בעש"מ 917/99 בעניין עבדאלה חמזה.

(4) התביעה אינה מעלה על דעתה כי ניתן להשיב מורה מושעה לעולם ההוראה לאחר שהורשע בפלילים בגין רכישתו של תואר. מורה כזה לא יוכל להיות דמות מחנכת כלפי תלמידיו. לגישת התביעה אין די בפיטוריו של הנאשם. יש מקום גם לפוסלו משירות המדינה על פי אמות המידה שגובשו בנדון בעש"מ 3879/04 בעניין ציפורי, כי אחרת יצא החוטא נשכר.

(5) גם בית דין זה פסל נאשמים שהורשעו בעבירות דומות משירות המדינה, כעולה מבד"מ 51/02 ובד"מ 80/05.

(6) גישת התביעה לגבי אמצעי המשמעת גם נגזרת מהתכלית של הדין המשמעתי שנועד לשמור על תפקודו וטוהר שירותיו של השירות הציבורי, זאת גם בהתחשב באותו סטנדרט התנהגות גבוה שנדרש ממורה כעולה מעש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבה, כאשר מעמדו של הנאשם כעובד הוראה בכיר וותיק אשר ודאי ידע להבחין בין המותר והאסור במילוי חובותיו האקדמיות, חותרת תחת אושיות תפקידו ובנאמנות הנדרשת מתפקיד של עובד הוראה כלפי הציבור. ואפשר כי ענישה מחמירה כלפי עובדי הוראה תתרום לשיפור התדמית של עובדי הוראה בענייני הציבור הרחב. בשל כל אלה עותרת התביעה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) פיטורין לאלתר;
- (ג) פסילה לשירות המדינה לתקופה של 4 שנים.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מנציג המשרד, כי עיונו בתיקו האישיים של הנאשם לא העלה עבירות משמעת או פליליות קודמות. הנאשם תרם פרק זמן משמעותי של כ-34 שנים לשירות הציבורי, כאשר אחוזי הגמלה שנצברו לזכותו עומדים על 68%.

(2) נציג המשרד הצטרף לאותן אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד בטיעוניו בפנינו הבליט את נסיבות האישיות של הנאשם המשמש בתפקיד של מורה משנת 1971, עברו הינו ללא רבב למעט ההליך הפלילי וההליך שהיה בפנינו. הנאשם תרם תרומה ממשית בהיותו עובד הוראה לבית ספרו. כמו כן יצר קשרים הדוקים עם ועד ההורים. במהלך השנים הנאשם עבר השתלמויות רבות כדי לתגבר את הידע המקצועי שבידיו.

(2) במהלכן של השנים לנאשם היתה שאיפה להשיג תואר אקדמאי, אולם לנוכח מעמסת חייו נישואין, עבודה, הולדת 5 ילדים - שחלקם רכשו או רוכשים דעת בתחומים אקדמאיים, ואולם בידי הנאשם לא נזדמנה ההזדמנות לרכוש תואר בעבור עצמו. על נקלה נפל באותה מלכודת של קניית השכלה כפי שנקרתה בידיו.

(3) הנאשם היה קורבן של אותה דרך של רכישת תארים אקדמאיים שפשטה באותה תקופה ואשר קיבלה ביטוי בפרסומים שונים. ואולם הנאשם בעת שנפל עליו החשד שיתף פעולה בחקירותיו בנשי"מ ובמשטרה ונטל אחריות מלאה למעשיו. ורק שיתוף הפעולה מטעמו עם גורמי החקירה הוא אשר הביאו הלום ומורים אחרים שלא שיתפו פעולה בנוגע להשכלתם, נהנים עדיין מפרי הבאושים.

(4) שמענו כי הנאשם היה נבחר ציבור במועצה המקומית ללא שכר, כאשר הרשעתו כאמור חסמה את התקדמותו במישור הפוליטי והנאשם התפטר מכל תפקיד ציבורי בעקבות תוצאותיו של ההליך.

(5) בהמשך הטיעונים גם שמענו שבין רכיבי הענישה שהוטלו על הנאשם נכלל גם קנס כספי של 30,000 ₪ שפגע בפרנסת משפחתו שלה, הוא משמש כמפרנס יחיד. רעיית הנאשם עקרת בית וסובלת מנכות צמיתה. הנאשם תומך עדיין בילדיו שלומדים, כאשר כל פגיעה בנאשם תפגע בבני ביתו. זאת ועוד, הנאשם כבר נפגע מהפרסומים שהיותו נגדו בעיתונות, שמו הטוב נפגע ולעניין מידתם של אמצעי המשמעת ההגנה סבורה שעל בית הדין להתייחס בכל מקרה לגופו, כאשר גישה מתחשבת של בית הדין עולה מעש"מ 3446/05 בעניין דראושה.

(6) כאמור, ההגנה סבורה, כי המדובר הוא במעידה חד פעמית, כאשר על בית הדין להתחשב בנסיבותיו המשפחתיות ולא למצות עם הנאשם את הדין ולהסתפק באמצעי משמעת של נזיפה חמורה, או להטיל עליו כל עונש הולם אחר במיוחד ביקשנו הסניגור להימנע מפסילתו של הנאשם משירות המדינה - כעתירת התביעה והמשרד לנוכח פוטנציאל של פגיעת אמצעי משמעת מסוג זה, במשפחת הנאשם.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו דברי צער וחרטה על מעשיו שגרמו לו סבל והבליט את הפגיעה שתהיה מנת חלקו אם יפסל משירות המדינה, כאשר עדיין הוא משלם לשיעורין את הקנס שהוטל עליו.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם לנוכח המחלוקת שנפלה בין הצדדים לגביהם. לצורך קבלת החלטתו, נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם כעולה מקביעתו, רכש מאחר תמורת שלמונים את התואר מהמוסד הלימודי האמור שאליו לא נרשם ובו לא למד כלל, ומסמכי הלוואי שהוגשו כולם היו מזויפים, לשם קבלת הכרה ושיקילות לתואר. אולם צל של חשד שעלה נגדו במשרד החינוך לגבי טוהר השכלתו, הביא לפתיחתה של החקירה להרשתו ולענישתו כאמור.

(2) הנאשם הורשע בעבירות שמעצם אופיין וטיבן, יש עימם קלון ובהם עבירות של ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף בניסיון לקבל באמצעותו דבר כמפורט בהכרעת דינו. (לענין שימוש במסמך מזויף – ראה את עש"מ 978/03 בענין בנדקובסקי, פורסם בדינים עליון, כרך ס"ד, עמ' 243).

(3) מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרת יתרה נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה – ראה בענין זה עש"מ 3362/02, בענין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בענין זה בעש"מ 2699/01 בענין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בענין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99, בענין עבדאללה חמזה.

(4) ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, כי אם חטא במעשיו מחוץ למסגרת תפקידו ולא קיבל בגין תקופת הלימודים דבר, שיאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות. ואולם הנאשם השיג תואר אקדמאי בקלות דעת תוך איבוד שיקול דעת סביר. אכן צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך שציפה כי התואר שהוגש לשקילות נרכש בדרך המלך.

(5) בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש נפסק: **"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלה במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין"**. (פורסם דינים עליון, כרך סא, 204) ראה גם עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391. וראה בנדון את עש"מ 5044/03 בענין רות בלית).

לגבי טיבו של הפסול נפסק: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

(6) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1) 17(2), 17(3) ו- 17(6) לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;
(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

(7) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו מעשה או התנהגות שפוגעים במשמעת שירות המדינה, על אלה אמר כבר בית המשפט העליון בעש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נגד נציבות שירות המדינה את דברו:
"מהי פגיעה במשמעת אליה מתייחס סעיף 17(1)? לא אמצא כאן תיאור שכל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר, כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, מיוחד, והקובעת סדרה, ובכל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה, קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על פי המערכת המתוארת" (פורסם פ"דלו(1) בעמ' 231)

(8) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

(9) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא

שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 578, 573).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854).

מעשיו של הנאשם בעניין יסודות העבירה האמורה פגעו באופן ממשי וקשה ביושר וביושרה שנדרשים ממורה אשר פעל לשנות את השכלתו בדרך קלוקלת כפי שהדבר בא לידי ביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון (ראה בעניין זה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור שהובא בטיעוניה של התובעת).

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה

בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

10) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

ונוסיף, כי מידת הקלון עדיין קיימת גם אם לעבירות לא היה קשר ישיר עם תפקידו, כמורה בבית"ס.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר טיעון, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראווה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1988, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראווה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

(6) בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן בתאריך 18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04 וכן גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 56, השלים כ-34 שנות עבודה עד אשר הושעה מתפקידו. וכן שמענו מפיו של נציג המשרד, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעתי קודם, כאשר מטיעוני ההגנה למדנו, כי תפקודו של הנאשם כמורה היה איכותי וראוי ואין אנו מטילים כל ספק בכך.

(2) בנוסף, שמענו כי לנאשם 5 ילדים, מהם 3 בגירים ונשואים שרכשו השכלה ודעת. שני ילדיו האחרים לומדים והנאשם תומך בהם. רעייתו נכה, כאשר כל פרנסת המשפחה נסמכת על הכנסתו של הנאשם. הנאשם תרם תרומה רבת שנים לשירות הציבורי ויש לתרומתו החיובית השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת.

וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

סוף דבר

8. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי באיזונים הראויים קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של ביה"ד המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול מכביד בדרך שבה ביקש לרכוש השכלה אקדמאית.

ב. פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משרות המדינה.

ג. פסילה למלא תפקיד – הנאשם יפסל לפרק זמן של 5 שנים לתפקידי הוראה או כל תפקיד אחר במשרד החינוך, מיום גזר הדין.

לאחר עיון והתלבטות, בית הדין החליט שלא לפסול את הנאשם משירות המדינה, על מנת לא לפגוע במרקם חייו המשפחתיים שבהם הוא משמש כמפרנס יחיד ורעייתו נעדרת כושר השתכרות. וגם בהתחשב בתרומתו הממושכת של הנאשם לשירות הציבורי, כך שגמלתו תוכל להוות בסיס להמשך חייו מחוץ למסגרתו של השירות הציבורי. לולי אותם נסיבות אישיות ותרומתו רבת השנים לשירות הציבורי, היינו שוקלים בכובד ראש גם אפשרות לפסילתו לפרק זמן מאותו שירות. ואולם קיימים מקרים בהם התכלית הרגילה של אמצעי המשמעת נסוגה במעט לנוכח הנסיבות האישיות.

פסקי דין כלהלן משקפים כיוון של התחשבות בנסיבות האישיות בעת בחינת מידתם של אמצעי המשמעת, על ידי בית המשפט העליון: -
"בפריט אחד של גזר דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים – לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה סבורני שלא יהי זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא זכאי להם".
(בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה".

(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורין המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל.

וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".
עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03

ובפסק דין שניתן לפני פחות משנה :
"על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו, וזאת מהטעמים שפורטו בגזר הדין."
(עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה)

גזר הדין ניתן ביום ט"ו בשבט התשס"ו – 13.2.2006, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גבי נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מפקח כולל במשרד החינוך ובעל ותק של 36 שנים, בעבירות משמעת בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בנצרת, שם הורשע בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הפרת אמונים ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות. הנאשם הורשע כאמור בבית משפט השלום, והוטלו עליו עונשים של 40,000 ₪ קנס, או ששה חודשי מאסר תמורתו, וכן מאסר על תנאי לפרק זמן של 12 חודשים.

הרשעתו של הנאשם נוגעת לאופן לימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה – בהם לא השיג את התואר השני בלימודים אלה בדרך המלך, אלא על בסיסן של 8 עבודות שהוגשו בשמו וכן עבודת הגמר שלא היו פרי רוחו של הנאשם. בנוסף שילם הנאשם שכר לימוד מופחת של 15,000 ₪ במקום 25,000 ₪ וכן לא שילם דמי רישום בסך 1,100 ₪, וזאת על מנת לשמש כגורם מושך של מורים אחרים לאותו המוסד. בעקבות התואר שניתן לו בדרך האמורה, הגיש הנאשם בקשה למשרד החינוך לשקילות תוארו, וזכה לקבל בעקבות כך תוספת לשכרו בסכום מצטבר של למעלה מ-62,000 ₪.

התביעה: סברה כי יש להתייחס בחומרה רבה למעשיו של הנאשם בשל מעמדו הרם בשירות הציבורי כמפקח כולל. אשר על כן עתרה התביעה לאמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר; פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של שש שנים מיום גזר הדין.

המשרד: הצטרף לגישת התביעה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: בקשה מבית"ד שלא ייפגעו זכויות הגמלה של הנאשם.

הנאשם: הודה במעשיו וקיבל אחריות עליהם.

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת. בשיקוליו התייחס בית"ד בחומרה להרשעתו של הנאשם בבית משפט השלום בעבירות שמעצם אופיין וטיבן, יסוד הקלון כרוך בהן. במישור הנורמטיבי מעשיו של הנאשם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כמורה בישראל וכעובד מדינה בכיר, שחובת הנאמנות המוטלת עליו היא כפולה ומכופלת מזו המוטלת על עובד רגיל.

לעניין הנסיבות האישיות - בית"ד היה ער לכך שהליך החקירה וההליך הפלילי גרמו לשבר ופגיעה במעמדו האישיו והחברתי של הנאשם.

לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה. עם זאת, לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת שיינקטו. בסופו של עיון הגיע בית"ד לכלל מסקנה, לאחר שהחליט על פיטוריו ופסילתו לשירות המדינה ולמילוי תפקידי הוראה, כי ראוי שהממונה על תשלום גמלאות יעשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 62(א) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל - 1970, והמליץ כי 90% מזכויות הגמלה להם היה זכאי הנאשם, אילולי נפסל כאמור, ישולמו לבת-זוגו, עד שתיתם פסילתו משירות המדינה, על מנת שכספים אלה ישמשו לפרנסת בני משפחתו.

ניתן ביום כ"ט באדר התשס"ו – 29.3.2006

ההרכב:

יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר

גבי נורית טולידנו - חברת בית"ד

מר שפיק קבלאן - חבר בית"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: עו"ד מסארווה וליד

כ"ט באדר התשס"ו
29 במרץ 2006

בדח. 2006-244
בד"מ 111/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעת: עו"ד אביתר טסלר

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מסארווה וליד

נציג המשרד: מר רוני יוטבת

גזר-דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1950, אשר הועסק עד להשעייתו ביולי 2002, בתפקיד של מפקח כולל במשרד החינוך והנמצא בשירות המדינה מ-1.9.1970 לפי דרגה B.A בדירוג ההוראה, הורשע על ידינו ביום כ"ב בשבט התשס"ו – 20.2.2006 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם בבית המשפט השלום בנצרת (ת.פ. 3999/04), הליך שבו הנאשם הורשע בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הפרת אמונים ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות, עבירות לפי סעיפים 284, 415 ו-420 לחוק העונשין.
3. ביום 11.5.2005 נגזר דינו של הנאשם והוטל עליו עונשים של 40,000 ₪ קנס, או ששה חודשי מאסר תמורתו, וכן מאסר על תנאי לפרק זמן של 12 חודשים.
4. התשתית העובדתית שבעטייה הורשע הנאשם כאמור, נוגעת לאופן לימודיו בשלוחת אוניברסיטת לטביה – לימודים שמומשו לתואר שני בחינוך בין השנים 1998 עד 2000. בהם לא השיג את התואר השני בלימודים אלה, בדרך המלך, אלא על בסיסן של 8 עבודות שהוגשו בשמו וכן עבודת הגמר שלא היו פרי רוחו של הנאשם. ובנוסף שילם הנאשם שכר לימוד מופחת של 15,000 ₪ במקום 25,000 ₪ וכן לא שילם דמי רישום בסך 1,100 ₪, וזאת על מנת לשמש כגורם מושך של מורים אחרים לאותו המוסד.

הנאשם בעקבות התואר שניתן לו בדרך האמורה, הגישו באפריל 2000 למשרד החינוך לשם שקילותו שאושרה ביוני 2000, ולבקשתו גם צירף תדפיס ציונים על הישגיו הלימודיים שלא תאם את המציאות לאשורה, וזכה לקבל בעקבות כך תוספת לשכרו בסכום מצטבר של למעלה מ-62,000 ₪.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

שמענו את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת ביום י"ג באדר תשס"ו, 13.3.06.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סקר בפנינו את פני הרשעתו בפלילים של הנאשם והדרך הקלוקלת שבה ניסה להשיג תואר אקדמאי ופני ענישתו בפלילים שהתבטאה בהטלתו של מאסר על תנאי, בתשלום קנס של 40,000 ש"ח כמבואר ברישת גזר הדין.

(2) התובע המלומד סבור כי מדובר בתיק חמור, זאת בשל מעמדו הרם בשירות הציבורי כמפקח כולל, ועוד במהלך הדיון בבית משפט השלום בנצרת הנאשם היה מודע לכך כי הוא צפוי לענישה גם בהיבט המשמעתי וטיעונים אלה לגבי הצפוי לו בפנינו הביאו, בין היתר את בית המשפט השלום לגזור על הנאשם עונש שאינו חמור לגישת התובע, בנסיבותיה של העבירה.

(3) התובע סבור כי נוכח היקפן של העבודות שהגיש הנאשם שלא היו מפרי רוחו, ניתן להשוות את מעשיו של הנאשם למעשה לקנייתו של תואר אקדמאי לנוכח היעדר כל השקעה שאפיינה את מעשיו. כתימוכין לגישה שצריכה לאפיין את פני הטלתם של אמצעי המשמעת, הגיש התובע לבית הדין את בד"מ 81/05 אשר אופיין בנסיבות אישיות קשות יותר מאלה שהם מנת חלקו של הנאשם, כאשר את גישתו של בית המשפט העליון כלפי זיוף תארים או תעודות הסמכה ניתן ללמוד מעש"מ 978/03 בעניין אביבה בנדקובסקי, ולגבי מידת הפגיעה ביושר וביושרה שמאפיינת מעשים מסוג זה למד התובע מעש"מ 689/05 אשר גם הוא הוגש לבית הדין, ולגבי אמצעי המשמעת שננקטו בעש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה, התובע סבור שמידת התחשבותו של בית המשפט העליון, אין בה כדי להוות תקדים מנחה מאחר וההלך שהיה בפני בית המשפט העליון נמנה עם ההליכים הראשונים שבאו לפתחו, ואותה מידה של הקלה אינה צריכה לחול על עניינו של הנאשם.

(4) ובהמשך טיעוניו, התובע הגיש לבית הדין את עש"מ 3789/04 בעניין אריה ציפורי ותאר בפנינו את שיקולי הפסילה שמובאים באותו פסק דין, ואלה גם צריכים להיות מוחלים על הנאשם על מנת שחוטא לא ייצא נשכר, כאשר גישה ראויה לעניין משכה של הפסילה מצא התובע בבד"מ 168/01 וכן בבד"מ 51/02 והיותו של הנאשם בר גמלה אינה צריכה לשמש חסם מפני פסילתו שעה שקיימת הצדקה לכך ובמיוחד כאשר בדין המשמעתי המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות פחות הוא, כעולה מעש"מ 5298/98 בעניין תמר כתב ועש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש.

(5) התביעה בנעילת טיעוניה עותרת לאמצעי משמעת של:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. פיטורין לאלתר;
- ג. פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של שש שנים מיום גזר הדין.

עמדתה זו של התביעה נסמכת בין השאר גם על עובדת העסקתו של הנאשם במשרה חלקית במכללת סכנין, שם משתכר שכר ברוטו של 5000 ₪ לחודש, השתכרות שיש בה כדי להקל עם בית הדין בשאלת פסילתו לנוכח ההשלכה שיש לפסילה משירות המדינה על זכויות הגמלה של עובד ציבור.

ב. עמדת המשרד

(1) מנציג המשרד נבצר מלהיות נוכח בדיון. הוא העביר לבית הדין את עמדתו בכתב והתובע הציג בפניו את עיקריה.

(2) מעמדה זו עולה, כי הנאשם הצטרף לשירות הציבורי לפני כ-36 שנים כמורה בבית ספר יסודי, משם קודם לתפקיד של מנהל בית ספר ולאחר תפקידו מונה כמפקח בחינוך היסודי ובשנת 1998 עד השעייתו בשנת 2002 מונה לתפקיד של מפקח כולל על החינוך היסודי. קראנו ושמענו כי הנאשם מילא את תפקידו בצורה ראויה לשביעות רצונם של הממונים עליו, אולם לנוכח פני מעשיו והרשעתו של הנאשם המשרד מצטרף לגישת התביעה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסנגור המלומד טען בפניו כי הטיעונים שטען בפני בית המשפט השלום בנצרת לעניין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות יפים גם לעניינו. אין הסנגור מקל ראש עם מעשיו של הנאשם, הנאשם הודה במעשיו וקיבל אחריות עליהם.

(2) הסנגור המלומד מוצא קווי דמיון בין ההליך שבפנינו, ובין דבר פסיקתנו ופסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה. הנאשם, כמו הנאשם בעש"מ הנ"ל הודה בעבירות, ויש גם לתת משקל לנסיבות האישיות והכלכליות של הנאשם כפי שבית המשפט העליון העניק בעניינו של דראושה, וההגנה בקשה כי נאמץ את אותו קו של תגובה משמעתית כלפי הנאשם כפי שהדבר נעשה בעש"מ הנ"ל. ובמיוחד הובלטה בפנינו הודייתו של הנאשם במעשים, במהלך עימות שנעשה בינו לבין מרואן מאסלחה במשטרה. זאת ועוד, הנאשם השיב את פרי עבירותיו למשרד החינוך בסכום שעומד על כ-70,000 ₪, סכום זה יחד עם הקנס שהושת עליו בהליך הפלילי דומה לשיעורו של הקנס הכספי שהוטל על דראושה.

(3) לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי הנאשם הוא בין 56. מפרנס משפחה של ארבעה ילדים ובת זוג שאינה עובדת. ילדיו לומדים והוא תומך בהם. על בית הדין לקחת בחשבון את שנות עבודתו הארוכות והמסורות בשירות הציבורי והשפעתם על מידתם של אמצעי המשמעת, כאשר עבודתו הנוכחית מעמידה לרשותו סך של כ-2,400 ₪ נטו ואת עובדת מציאת התעסוקה יש לזקוף לזכותו. אין מקום שבית הדין יפגע בהכנסתו שלה הוא מצפה בעקבות גיבוש זכויות הגמלה, כאשר אותה הכנסה נחוצה לפרנסת משפחתו, שעמדה בנטל כלכלי מכביד בעטיים של ההליכים שהתנהלו בעניינו.

(4) לעניין נסיבות העבירה, שמענו כי הנאשם לא היה פעיל בקבלתו של התואר השני, ואת החומר שעל בסיסו הוכנו עבודותיו הוא הכיר, והרצה עליו ועמד במבחן הסופי על עבודת הגמר שנערכה מטעם אוניברסיטת לטביה. זאת ועוד, הפרשה כולה הסבה לנאשם נזק אישי מכביד גם במישור החברתי ויש באותו נזק גם כדי לשרת את התכלית ההרתעתית של אמצעי המשמעת שגם בהם צריכה להיות מידה של אחידות, כשמדובר בנסיבות דומות.

(5) בנעילת טיעוניה, עותרת ההגנה כי יושתו על הנאשם אמצעי משמעת ובהם, פיטורין ופסילה ממילוי תפקידי במשרד החינוך, על מנת שלא ייפגעו זכויות הגמלה שלו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו חרטה על מעשיו. תאר בפנינו את מידת הפגיעה שאלו הסבו למצבו ומעמדו הכלכלי ומצבו הנפשי, ובאלה ביקש להתחשב.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת, לנוכח המחלוקת לגביהם, שנתגלעה בין הצדדים.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם במהלך לימודיו באוניברסיטת לטביה, מימש חלק ממטלות לימודיו בדרך פסולה וקלוקלת, הגיש מטלות אקדמאיות על בסיס עבודות שלא פרוחו ועמלו. ובהגישו את אותן עבודות שבהן נרשם שמו, כמפורט ברישית גזר הדין, זייף ועשה שימוש במסמך מזויף – עבירות שבגינן הורשע בפלילים וקיבל בעקבות הגשתן דבר שלא זכאי לקבלו תואר אקדמאי ובשל כך הורשע בעבירה של קבלת דבר במרמה (עבירה לפי סעיף 415 לחוק העונשין) וכן בעבירות נוספות כמפורט ברישית גזר הדין. לעניין דפוס התנהגות דומה של שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר תמורתו והרשעה בעבירות דומות (ראה עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי פורסם בדינים עליון כרך ס"ד בעמ' 243 ואת בד"מ 137/02 שקדם לו, אשר הובא בטיעוניו של התובע).

(2) בית הדין שותף לגישתו המחמירה של בית המשפט השלום, כלפי מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו הבכיר במשרד החינוך ומסלולו המקצועי כעובד הוראה וגם ההנחה שקיבל הנאשם בשכר הלימוד ודמי הרישום על מנת שישמש כגורם מושך אחרים, אינה חסרת משמעות לענייננו.

(3) מעשים כאמור לעיל, מקבלים גוון של חומרה בהתחשב במעמדו הבכיר של הנאשם במשרד החינוך, כמי שאמור ליתן דוגמה אישית בהתנהגותו הנורמטיבית, במסגרת מילוי תפקידו וגם מחוצה לו, כפי שנאמר בעש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191 :

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת.

לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוט. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

(4) הנאשם אף שביצע את עבירותיו מרום תפקידו כמפקח כולל, הגיע לתפקידו מעולם ההוראה בו התקדם ועשה חיל כמורה ומנהל בית ספר. בעש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי –

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

ראה גם את עש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה, שם פוטר מנהל בית ספר איש חינוך ותיק לאחר שהגיש שלוש תעודות מזויפות המעידות כביכול על השכלה גבוהה.

ולעניין העבירה של הפרת אמונים שבה הורשע הנאשם בפלילים, בית הדין מבקש להפנות לעש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל, בה התעוררה השאלה, אם בעבירת של מרמה, או הפרת אמונים יש משום קלון:

"מעשה מרמה או הפרת אמונים לפי סעיף זה פוגע באושיות המינהל הציבורי. הדגיש זאת השופט ברק לאמור: אמון הציבור ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושת הציבור, כי משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו". (בג"צ 6163/92 אייזנברג נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2) 229, 266).

"לא ייפלא, לכן, שבית המשפט רואה את העבירה של מרמה והפרת אמונים כעבירה הנמנית לפי טיבה עם סוג העבירות שיש עמן, בדרך כלל, משום קלון".

(5) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך שהאמינה, כי הנאשם לנוכח תפקידו ילמד לימודי מוסמך תוך השקעת פרי רוחו בהם, ובכך כשל הנאשם כישלון חרוץ. בפסיקתו של בית המשפט העליון מצטיירת גישה מחמירה כלפי יסוד המעילה באמון.

בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש נפסק:

"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלה במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין".

(פורסם דינים עליון, כרך סא, 204) ראה גם עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391).

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות, כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת, עמדה עקבית ונחרצת היא: עבירות אלו גורמות לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף. במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח". (פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

ב. על עבירות המשמעת

1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(2), (3) ו- 17(6):

"(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854)

ובעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני כשנה (בתאריך 6.3.05), סוכמה הגישה לגבי מהותה של העבירה:

"כבר נאמר בפסיקתו של בית-משפט זה כי עבירת המשמעת של "התנהגות שאינה הולמת" או "התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה" כאמור בסעיף 17(3) הנ"ל, תכליתה לשקף את התפיסות הבסיסיות המונחות ביסוד השירות הציבורי. התוכן שיוצק הגוף הממונה על המשמעת הנורמה המוגדרת "כהתנהגות בלתי הולמת" נקבע על פי אמות המידה הראויות והמקובלות באותו גוף או קבוצה מקצועית, ותלוי בנסיבות ובערכים משתנים.
עוד נקבע בפסיקתנו כי התנהגות שאינה הולמת הוא מושג בעל רקמה פתוחה אשר ניתן לכלול בו מגוון של התנהגויות שאינן ייחודיות למקצוע או לתפקיד מסוים, אא כאלה שעל פי טיבן, יש בהן כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

באותו פסק דין בית משפט העליון ראה במעשים דומים כפגם ביושר וביושרה שנדרים ממורה.

(2) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוייה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

(3) העבירות שבהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן, ומהותן וגם נסיבותיהן, לנוכח האישור שניתן ללימודיו ע"י המשרד ואישורו של התואר – שקילות שהניבה פירות בצורת תוספת כספית לשכרו. זיקות אלה מקרבות את המעשים שעשה הנאשם במסגרת אותם לימודים לאותה מידה של פגיעה שמאפיינת עבירות שנעברו בקשר למילוי התפקיד.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעותי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעותי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראוייה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

(6) בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".** ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ועש"מ 3444/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם שירת עד להרשעתו כ-32 שנים בשירות הציבורי – שירות שהיה מקצועי ותורם שבו הגיע למעמד בכיר, כעולה מעמדתו של נציג המשרד. הנאשם נשוי ואב ל-4 ילדים, רעייתו אינה מועסקת. הנאשם מושעה מתפקידו זה כ-4 שנים. מועסק חלקית במכללת סכנין ושכרו שם אינו גבוה.

(2) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין: **"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."** (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין, הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההתרעה והמניעה ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

(3) בית הדין התרשם, כי הליך החקירה וההליך הפלילי גרמו לשבר ופגיעה במעמדו האישי והחברתי של הנאשם.

7. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתו, טיעוני הצדדים בפנינו, דפוס התנהגותו והעבירות שבהן הורשע על ידינו, יחד עם הנסיבות האישיות.

8. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעתי נגד הנאשם, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה - מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו – בדרך שבה זכה לקבל תואר שני בחינוך.

ב. פיטורין לאלתר - הנאשם יפוטר משירות המדינה.

ג. פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ד. פסילה למילוי תפקיד – הנאשם יפסל לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין, למלא כל תפקיד במשרד החינוך.

9. ביה"ד מבקש לציין כי מצא מספר נקודות שוני בין מכלול נסיבותיו של הנאשם שבפנינו ובין עניינו של מפקח כולל אחר בשם נאיל דראושה שדינו נגזר בבד"מ 135/04 ושונה כמפורט בעש"מ 3446/05 שהוגש על ידי התביעה, אף שההגנה טענה לדמיון בין שני הנאשמים, ואימוץ קו של אחידות בענישה:

א. ההליך הפלילי של הנאשם שבפנינו נסתיימו קרוב לשנה לאחר ההליך של דראושה ולאחריו באו פסקי דין אחרים ואין הוא יכול ליהנות מאותה ראשוניות והתחשבות שהופנתה כלפי מר דראושה.

ב. הנאשם שבפנינו, לנוכח גילו הקצת יותר מבוגר, יזכה לקבל לאחר פיטוריו את ימי מחלה שצבר, וזה בשונה מנאיל דראושה, לא קיבלם בעקבות פסק דינו של ביהמ"ש העליון.

ג. נאיל דראושה כמו הנאשם השיב למשרד החינוך סכום כסף נכבד, בגין שקילותו של התואר ובנוסף הוטל עליו קנס כספי בשיעור של 100,000 ₪ בעוד שהקנס שהוטל על הנאשם היה נמוך - 60,000 ₪.

ד. לנוכח הנסיבות הנ"ל קיים שוני במכלול הפגיעה הכלכלית שנגרמה לנאשם בעטיים של ההליכים לבין נאיל דראושה, ואף בנסיבות המשפחתיות, מאחר ולנאיל דראושה 11 ילדים כאשר 7 מהם עדיין היו מצויים בביתו, על כן ביה"ד ולאחריו גם ביהמ"ש העליון נמנעו מלפסול את הנאשם משירות המדינה.

10. על אף האמור ביה"ד סבור כי הנאשם ראוי למידת התחשבות במצבו לנוכח שנות תרומתו הרבות שהיו חיוביות לשירות הציבורי. הפגיעה הכלכלית והחברתית שנגרמה לו בעטיים של ההליכים ומצבו המשפחתי שעול פרנסת משפחתו בת 6 הנפשות מוטל עליו, כאשר הכנסתו הפנויה מגעת כיום לסך של 2,500 ₪ מעבודתו במכללת סכנין.

11. פסקי הדין שלהלן; משקפים כיוון של התחשבות בעת בחינת מידתם של אמצעי המשמעת, מידת התחשבות שבוטאה בפסיקתו של בית המשפט העליון:

"בפריט אחד של גזר-דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים-לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא זכאי להם". (בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה". (עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".
עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-11.2.04. וכן ראה עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05.

"על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו." – עת דחה בית המשפט העליון את עמדת המדינה, כי יש לפסול את המשיב משירות המדינה.

12. בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי לנוכח הנסיבות האישיות והמשפחתיות של הנאשם אשר הוחמרו בעטיים של ההליכים הפליליים ואלה שבפנינו, ראוי שהממונה על תשלום גמלאות יעשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 62(א) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל – 1970 הקובע לאמור.

62. (א) מקום שנשללה גמלה, כולה או מקצתה, מאדם או שהופסק לו תשלומה בהחלטת הממונה, רשאי הממונה להורות שתשלום, כולה או מקצתה, למי שהאדם חייב בפרנסתם; אולם אם נשללה גמלה מאדם עקב החלטת בית הדין למשמעת, לא יורה הממונה על תשלום, כאמור אלא על פי המלצת בית הדין למשמעת".

13. בית הדין ממליץ, כי 90% מזכויות הגמלה להם היה זכאי אילולי נפסל כאמור, ישולמו עד שתיתם פסילתו משירות המדינה לבת זוגו, על מנת שכספים אלה ישמשו לפרנסת בני משפחתו.

גזר הדין ניתן ביום כ"ט באדר התשס"ו – 29.3.2006, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן חבר	גבי נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

העדרויות

ללא היתר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשם, מורה בעל ותק של 30 שנים, בעבירות משמעת שונות, על כך שיצא במועדים שונים לחו"ל מבלי לבקש ולקבל את ההיתר הנדרש לכך באמצעות מנהלת בית ספרו ממנהל המחוז, ובנוסף, על כך שדווח על חלק מהימים בהם שהה בחו"ל כימי עבודה, וזכה לקבל בגינם שכר שלא כדין.

התביעה: מסרה כי מדובר בהסדר טיעון שקול ומידתי, המתחשב בכך שהנאשם הודה במעשיו בהזדמנות הראשונה, ובכך חסך זמן שיפוטי יקר.

המשרד: הצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

הנאשם: סקר בפני בית הדין את עברו הצבאי הקרבי ואת מסלול עבודתו כמורה בעל ותק של 30 שנים בהוראה.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך קבלת החלטתו האם לקבל את הסדר הטיעון שהוסדר בין הצדדים: תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, דפוס התנהגותו של הנאשם, אשר במעשיו אלה העמיד את הנהלת בית הספר באילוץ בלתי מתוכנן של מציאת פתרון לאותם תלמידים שציפו לתלמודם, ובכך שיבש וסיכל את תכנון השיבוץ של מורים לכיתותיהם. כמו כן, נשקלה שאלת כיבודם של הסדרי טיעון, והנסיבות האישיות, שכן לתרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי נודעת השפעה ממתנת על מידת אמצעי המשמעת שיינקטו.

בסופו של עיון החליט בית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים והטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי המופנה לנאשם והמצביע כי נפל פסול במעשיו.
- ב. **הפקעת מחצית משכורת** – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. **הורדה בדרגת שכר אחת** – למשך חצי שנה, כמסר לנאשם כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו, ראוי שמעמדו בשירות התבטא בדרגותיו יפגע ולו לתקופה קצובה.

ניתן ביום ט"ו בתמוז תשס"ו – 11.7.06.

ההרכב:

יוסף תלרז - אב בית הדין – יו"ר
גבי יהודית אייזנר - חברת ביה"ד
גבי אילנה דינור - חברת ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד טובה רקנטי

ב"כ הנאשם: אינו מיוצג

ט"ו בתמוז התשס"ו
11 ביולי 2006

בד. 2006-1025
בד"מ 37/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית אייזנר
גב' אילנה דינור
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעת: עו"ד טובה רקנטי

הנאשם:

ב"כ הנאשם: אינו מיוצג

נציג המשרד: אין הופעה

גזר – דין

ההלך

1. הנאשם יליד שנת 1948 המועסק בשירות המדינה במשרד החינוך בדרגת מורה מוסמך ובעל וותק של 30 שנה בשירות הציבורי, הורשע ביום 9.7.06 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן החוק), ולגבי האישום הראשון גם בעבירה לפי סעיף 17(4) לחוק.

2. הנאשם הורשע כאמור בכך שבשתי תקופות כמפורט באישומיה של התובעת יצא לחו"ל מבלי לבקש את ההיתרים הדרושים לכך דרך מנהלת בית הספר, ודרכה את אישור מנהל המחוז לצורך אותן יציאות.

3. הנאשם הורשע כאמור בגין שני אישומים:

א. האישום הראשון

(1) בכך שיצא לחו"ל ללא היתר במועדים 7.5.04, 13.6.04, 15.6.04 ו-16.6.04 ובנוסף דווח על ימים אלה כימי עבודה וזכה לקבל בגינם שכר שלא כדין בסכום 853.40 ₪.

(2) הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה הפר את פסקאות 42.211, 42.212, 42.213, 42.221 לתקשי"ר ואת כללים 1.01, 1.02, 2.01 לכללי האתיקה החלים על עובדי המדינה ואת חוזר המנכ"ל תש"ס 8' והתנהג בגין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת, את תפקידו ומעמדו כעובד מדינה והוראה, וכן התנהג בגין מכלול מעשיו באישום זה התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו.

ב. האישום השני

(1) הנאשם נסע ללא היתר לחו"ל במועדים 18.6.06, 20.6.06.

(2) באישום זה הנאשם הורשע בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק. והפר את אותם פסקאות תקשי"ר, וכללי האתיקה כמיוחס לו באישום הראשון.

4. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הנאשם הורשע כאמור במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים, ואם בית הדין יתן לו תוקף יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת מוסכמת קובעת.

ג. הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) למשך חצי שנה.

וכן סוכם כי הנאשם ישיב לקופת המדינה את השכר ששולם לו שלא כדין ע"ס 853.40 ₪.

5. התובעת המלומדת טענה בפנינו כי הנאשם כמורה וותיק צריך היה להיות מודע, לכללים שמגבילים את חופש היציאה של מורים, במהלכה של שנת הלימודים לנוכח ימי החופשה הרבים שעומדים לזכותו של מורה, הודגש בפנינו כי הנאשם נטל אחריות על מעשיו הודה בהם גם בפנינו, ובכך חסך את זמנו השיפוטי של בית הדין.

6. התביעה סבורה כי יש באמצעי המשמעת איזון הולם בין האינטרס הציבורי שמגולם באכיפת הדין, כלפי מפיריו ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, ובית הדין נתבקש ליתן תוקף להסדר הטיעון.

7. נבצר מנציג המשרד ליטול חלק בדיון, שמענו מפיה של התובעת כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעותי קודם, וכי תפקודו כעובד הוראה תקין, וכי המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

8. הנאשם סקר בפנינו את מסלולו הצבאי הקרבי את הכשרתו כעובד הוראה, כיום מועסק כמורה לשל"ח, גיאוגרפיה והיסטוריה. ולגבי נסיבות העבירה הראשונה שמענו כי זו נועדה לשמש כהפתעת יום הולדת לרעייתו, השניה נולדה על רקעו של צורך להחליף מדריך טיולים בהפלגה – עוד שמענו מהנאשם שהוא נשוי ורעייתו מועסקת והינו אב לשתי בנות בוגרות.

9. החלטת בית הדין

בית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות ככלל מכבד הסדרי טיעון זולת אם ההסדר נעשה משיקולים זרים או שהוא נגוע בחוסר סבירות קיצוני הסותר את מדיניות הענישה בעבירות דומות. לצורך קבלת החלטתנו האם לקבל את הסדר הטיעון או לשנותו לחומרא או לקולא לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם מורה וותיק לפני פרק זמן של כשנתיים יצא לחו"ל ל-6 ימים כמפורט ברישת גזר הדין, ובלי שביקש או קיבל היתר לאותן יציאות לחו"ל, כאשר על 4 ימי שהייתו הראשונה בחו"ל דווח כימי עבודה, וזכה לקבל בעבורם שכר שלא כדין.

(2) הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה, בכך שהעמיד את הנהלת בית הספר באילוץ בלתי מתוכנן של מציאת פתרון לאותם תלמידים שציפו לתלמודם, ובכך שיבש וסיכל את תכנון השיבוץ של מורים לכיתותיהם. לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה, שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש:

"לא אמצא כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".

(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

הנאשם לא היה רשאי לקבוע לעצמו את גבולות הציות לחוזר המנכ"ל שסייג את חופש התנועה של מורים לחו"ל במהלך קיום הלימודים וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 318/04, בעניין אפרים מנוס, נגד נציבות שירות המדינה – "הנחת היסוד בבסיס כל מערכת ציבורית הנה כי הנחיות הניתנות על ידי ראשי המערכת יבוצעו על ידי הכפופים להם במורד השרשרת ההיררכית" (ניתן בתאריך 8.3.04).

(3) ולענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, הנאשם הורשע בהפרתן של פסקאות תקשי"ר הרלבנטיות, וכללי האתיקה לגבי אופן מילוי תפקידו:

42.211

"במילוי תפקידיו חייב עובד לקיים כל נוהל שנקבע וכל הוראה שניתנה לו כדין וכל הוראה שניתנה לו על ידי מי שהוסמך לכך או שהיא נובעת מהתפקיד המוגדר שלו, בין אם התפקיד הוא קבוע ובין אם הוא זמני".

42.212

"עובד חייב למלא כל הוראה אשר נקבעה בתקשי"ר, בכל הודעה של נציבות שירות המדינה וכל הוראה כללית אחרת שניתנה על ידי מי שמוסמך לכך".

42.213

"עובד חייב למלא את עבודתו ואת התפקידים המוטלים עליו ללא השהייה, בנאמנות, בחריצות ולפי מיטב יכולתו, והוא חייב בעבודתו במשמעת ובדייקנות".

ובנוסף הנאשם הפר כללי אתיקה כלהלן אשר קובעים את מערכת היחסים בין עובד המדינה ושירות המדינה:

1.01

"עובד המדינה חייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולמלא ביושר ובאמונה כל חובה המוטלת עליו כעובד המדינה".

1.02

"עובד המדינה ינהג בדרך ההולמת את מעמדו, תפקידיו וחובותיו כעובד המדינה, הוראה זו חלה אף על התנהגות שאינה קשורה בתפקידו".

2.01

"עובד המדינה חייב למלא בנאמנות תפקידים המוטלים עליו על ידי מי שהוסמך לכך כדין וכן לקיים כל נוהל מחייב, כגון: התקשי"ר, הודעות נש"מ, תכ"מ, הנחיות היועץ המשפטי לממשלה ונהלי המשרד בו הוא מועסק".

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היה מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי ההתנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכך תפקיד."

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבז)

(5) התנהגות מסויימת יכולה להגיע למעלתו של פסול נורמטיבי עד כדי פגיעה ביושרה שנדרשת מעובד הוראה – הנאשם לדאבון לב הגיע לאותה מעלה, באישום הראשון שדווח על 4 ימי שהיה בחו"ל, כימי עבודה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בנדון:

"יש בהתנהגות הנדונה של המשיב – הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמאיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו". (עש"מ 689/05 בעניין מנצור מופיד).

(5) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי.

דרכנו ביציקת תוכן לאותה רקמה פתוחה, נבחנת על פי מבחנו של "הציבור הנאור" והאדם הסביר, מאחר ואלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי ואל להם לפגוע באמון שהציבור נותן לעובדי השירות הציבורי.

באשר לזאת פסק השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר והאמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה המקומית לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי.

השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות מידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127; 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 781).

(6) אותו פסול נורמטיבי נגזר מסטנדרט התנהגות הגובה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי תלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678)).

(7) הנאשם הורשע באישום הראשון גם בעבירה לפי סעיף 17(4) הנוגעת ליסודות העבירה של התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו, לנוכח דווחו על ימי תעסוקה בתקופת שהותו בחו"ל.

יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל. עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון, שדנה בהשעייתם של עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, ומועל כתוצאה מכך בכספי הציבור. (ע"י בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם).

(6) ולעניין דיווחיו של עובד מדינה על נוכחות בעבודה, אשר אינם תואמים את המציאות לאשורה, נפסק בעש"מ 6298/00 בעניין מאיר מוטיל:

"גם בער"מ 2602/00 עיריית תל-אביב-יפו נגד ערקבי, פ"ד(ד) 441, נדון עניינו של עובד ציבור, במקרה זה עובד עירייה, שמדי פעם שהה בשעות העבודה בביתו, ולא במקום העבודה, ולטענתו עשה זאת בידיעת הממונים עליו, לפי נהוג שהיה קיים במחלקה בה עבד. השופט ד' לוי פסק (בעמ' 443 – 444):

"אכן ברור ומובן הוא, כי עובד ציבור, המבלה עיתותיו בביתו שעות עבודתו, אינו מקיים את המוטל עליו ומתנהג התנהגות בלתי הוגנת, שאינה הולמת את תפקידו כעובד הרשות המקומית. עובד כזה אינו ממלא גם את חובתו להקדיש את כל שעות עבודתו אך ורק לענייני העירייה ושלא לעסוק בשעות העבודה בענייני הפרטיים. לעניין זה אין נפקא מינה, אם הממונים הישירים של העובד ידעו על כך ואף אישרו זאת בשתיקתם. חובתו של עובד הציבור לעובד אינה רק כלפי הממונים הישירים עליו, ואף לא כלפי המעביד (העירייה) בלבד, אלא כלפי הציבור כולו."
(פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(7) בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה שהובא כבר לעיל, אשר נסב על מעשים חמורים יותר, נדונה בין השאר גישתו הנורמטיבית של בית המשפט העליון כלפי דיווחים בעבודה, אשר אינם משקפים את מציאות התעסוקה בפועל וכן פסק בהקשר זה בית המשפט העליון:

"אין כמו מצג שווא בדבר הימצאות בעבודה כאשר עובד נעדר ממנה, וקבלת שכר בעבור שעות עבודה שלא בוצעו כדי לפגוע באמינותו של השירות הציבורי בעיני הציבור, וכדי לשקף ניצול כספי ציבור למטרות זרות. קבלת תמורה כספית על ידי עובד בגין שעות עבודה אותן לא ביצע כאשר היה עסוק בענייני הפרטיים כמוה כשליחת יד בכספי ציבור, ועל אחת כמה וכמה כאשר הדבר נעשה לאורך זמן כענין של שיטה, המלווה בדיווחים כוזבים, לתופעה זו נילוות חומרה מיוחדת (שם בפסקה 6).

(8) על תכלית אמצעי המשמעת

(א) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(ב) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**.
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(ג) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:
"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(5) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו".

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 וכן את עש"מ 3446/05 בענין נאיל דראושה שניתן ביום 28.6.06).

ב. על הנסיבות האישיות

הנאשם אדם משכיל ונורמטיבי בעל וותק של 30 שנים בעולם ההוראה. אין באמתחתו עבירות פליליות או משמעת אחרות. וכבר נפסק בפסיקתו של בית המשפט העליון, כי לתרומה בת שנים של עובד ציבור יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת. וכך פסק כב' השופט חשין: **"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."** (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

10. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

בית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות ככלל מכבד הסדרי טיעון, זולת אם נפל בהם עיוות בלתי סביר או שכריתתם נעשתה משיקולים זרים וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר הטיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

(עש"מ 4542/97 אליהו סבג נ' נציבות שירות המדינה, פורסם בפ"ד נא(5) בעמ' 593).

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (פורסם בדינים עליון כרך סג, בעמ' 577). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם בין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

(שם, פסקה 18, עמ' 14; וראה גם את עש"מ 11128/04 בענין אברהם טאפירו).

11. סוף דבר

לאחר שנסקלו על ידנו טיעוני הצדדים, ומקבץ השיקולים שאותם הבאנו לעיל, הגענו לכלל החלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו שראוי ליתן לו תוקף וכך אנו עושים. בהחלטתנו האמורה לקחנו בחשבון את תרומתו רבת השנים של הנאשם לשירות הציבורי ובמיוחד בשל כל שנטל אחריות על מעשיו.

12. אשר על כן ולנוכח החלטתנו האמורה, ולאחר שנתנו תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי שמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול במעשיו שבכך שיצא לחו"ל ללא היתר, ודווח על חלק מימי יציאתו בעל ימי תעסוקה.

ב. הפקעת מחצית משכורת – שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) – למשך חצי שנה, יותר משנועדה הדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם היא נועדה להעביר מסר לנאשם כי מי שפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו, ראוי שמעמדו בשירות התבטא בדרגותיו יפגע ולו לתקופה קצובה.

13. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגתו ולאחר שתיתם תקופה זו יחל הניכוי משכרו.

גזר הדין ניתן ביום ט"ו בתמוז תשס"ו – 11.7.06 שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
גב' אילנה דינור	גב' יהודית אייזנר	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב בית הדין יו"ר

**עבירות שלא
במסגרת מילוי
התפקיד**

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בטבריה. הנאשם הואשם בהליך זה בעבירת תקיפת בת-זוגו בנסיבות מחמירות ובעבירת איומים כלפיה. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטל עליו צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 300 שעות, ופיקוח של שירות המבחן למשך 8 חודשים.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת מחולקת ל-10 תשלומים, והורדה בדרגה אחת לשנתיים.

המשרד: הצטרף לעמדת התביעה ובקש נזיפה חמורה והפקעת משכורת ב-10 תשלומים. באשר להורדה בדרגה, בקש המשרד כי תהיה לשנה אחת ולא לשנתיים.

ההגנה: ההגנה סברה כי מעשיו של הנאשם מצדיקים הטלת נזיפה והפקעת חצי משכורת קובעת אחת. ההגנה בקשה להתחשב בכך שהתפרצות הזעם של הנאשם על אשתו שהסתיימה בתקיפתה, ארעה על רקע עליית נישואיהם על שרטון, והנאשם מצטער על מעשיו אלה ורואה בהם כתם שחור בחייו.

הנאשם: בקש רחמים מבית הדין, והעיד על עצמו כי מעשה זה היה חד פעמי המהווה כתם שחור בחייו. הוא למד לקח מהמקרה ומתבייש בו.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - גם אם נעשו מעשיו מחוץ למסגרת תפקידו, הרי שבמישור הנורמטיבי הינם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כמורה בישראל.

לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים והתחשב בכך שהנאשם עבר טיפול לאחר המקרה, והביע חרטה כנה על מעשיו. על כן, סבר בית הדין כי ניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים מכפי שבקשה התביעה, והטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

(א) **נזיפה חמורה**

(ב) **הפקעת משכורת קובעת אחת** - שתחולק ל-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ג בתשרי התשס"ז – 5.10.2006

ההרכב:

עו"ד ורדה קטרון-ברט - יו"ר

גבי חני לידור – חברת ביה"ד

מר מחמוד חיגי'אזי – חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: אחמד מסאלחה

י"ג בתשרי התשס"ז
5 באוקטובר 2006

בדח. 2006-666
בד"מ 50/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני :	עו"ד ורדה קטרון – ברט גבי חני לידור מר מחמוד חיג'אזי	יו"ר חבר(ה) חבר
---------------	--	--------------------------------

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד אחמד מסאלחה

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

2. ההליך

א. הנאשם, יליד שנת 1976, המועסק במשרד החינוך והתרבות כמורה בעל וותק של 7 שנים, בשירות המדינה משנת 1999 הורשע על פי הודאתו ביום 10.7.2006 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963.

ב. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם בבית משפט השלום בטבריה בתיק פלילי 2440/04 שייחס לנאשם ביצוע עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 380 ו-328(ג) לחוק העונשין התשל"ז – 1977 (להלן – החוק) ואיומים לפי סעיף 192 לחוק.

על פי כתב האישום המתוקן, בתאריך 31.7.04 תקף הנאשם שלא כדין את אשתו במספר הזדמנויות שנמשכו לאורך שעות בכך שסטר לה ובעט בה בחלקי גופה השונים. כתוצאה מכך נזקקה הנ"ל לטיפול רפואי בבית החולים בצפת. בנוסף לכך, איים הנאשם על אשתו ופגע שלא כדין בגופה באופן שהיה בו כדי להפחידה.

ג. ביום 24.5.05 גזר בית משפט השלום את דינו של הנאשם והטיל עליו של"צ בהיקף של 300 שעות ופיקוח של שירות המבחן למשך 8 חודשים, וכל זאת ללא הרשעה.

3. ראיות לאמצעי המשמעת

א. ראיות התביעה:
התביעה לא הגישה כל ראיה.

ב. ראיות ההגנה:

(1) ההגנה הגישה אסופת מסמכים לעניין המלצות על הנאשם, תסקיר קצין מבחן ותעודת גירושין.

(2) מטעם ההגנה העיד בפנינו עד האופי מר ראיד סח, מנהל בית הספר בו עובד הנאשם. העד מכיר את הנאשם בתור מורה חדש שנכנס למערכת ביום 15.9.05. הוא שובץ כמורה בחווה. הוא מורה ממושמע ומבצע את כל המוטל עליו נאמנה. השנה הופקדו בידיו שני פרויקטים בבתי ספר שונים על מנת לטפח תלמידים ממוסדות חינוך בכפר והפידבק שקיבל היה מאוד חיובי. לא היו כל תלונות על אופן תיפקוד הנאשם.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

- (1) התובע המלומד סבור כי יש להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:
- (א) נזיפה חמורה;
  - (ב) הפקעת משכורת קובעת אחת מחולקת ל-6 עד 10 תשלומים;
  - (ג) הורדה בדרגה אחת לשנתיים.

העונש מהווה איזון לאינטרס הציבורי. מדובר אמנם במקרה שקרה מחוץ למסגרת בית הספר, אבל מדובר באירוע של אלימות בתוך המשפחה נגד בת זוגו לשעבר. אמנם האירוע קרה בתאריך אחד, אך באותו יום תקף הנאשם את המתלוננת במספר הזדמנויות שנמשכו לאורך כמה שעות, הכה אותה בסטירות ובבעיטות בחלקי גופה השונים וכתוצאה מכך נזדקקה לטיפול רפואי ולהשגחה של מספר שעות בבית חולים בצפת. סעיף האישום השני מדבר על איומים כיוון שבמשך התקיפות הוא גם איים על חייה.

הנאשם הורשע, אך השופט הסכים באופן חריג לחזור בו מן ההרשעה והטיל עליו 300 שעות של"צ וכן פיקוח של קצין מבחן למשך שנה וחצי.

- (2) כתימוכין לגישתו הגיש התובע המלומד 3 פסקי דין.
- האחד בתיק בד"מ 218/00 בו ניסה הנאשם לאיים על אשתו על ידי סיכון חייה בעזרת מכונית והתובע סבור כי המקרה שלנו לא פחות חמור ממקרה זה. השני, בד"מ 102/01, בו מדובר בתקיפת בת זוג. השלישי, בד"מ 38/04 בו מדובר על הטלת עונש דומה למקרה המתבקש למקרה שבפנינו.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד נסע לנצרת כדי להיפגש עם המפקח ועם מנהל כח האדם, עיין בתיקו האישי של הנאשם ומצא שם דו"ח חיובי של המנהל הקודם משנת 2004. הוא מצא גם בתיק נקודת זכות חשובה שעליה קבל פרס.

לגבי אמצעי המשמעת הוא מצטרף לעמדת התביעה ומבקש נזיפה חמורה והפקעת משכורת ב-10 תשלומים. הורדה בדרגה, לעומת זאת, הוא מבקש לשנה אחת ולא לשנתיים.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) בראשית דבריו מתייחס הסניגור לדברי נציג המשרד שטען כי לא מצא נגד הנאשם שום נקודות חובה אלא נקודות זכות. נישואי הנאשם עלו על שרטון והוא ואשתו המשיכו לגור תחת קורת גג אחת ואז ארעה התפרצות זעם של הנאשם על אשתו שהסתיים בתקיפתה. מרשו מצטער על התקיפה והיא כנקודה שחורה בהיסטוריה שלו.
הסדר הטיעון בין התביעה לנאשם בבית משפט השלום היה שהנאשם יודה ויורשע אך המדינה הסכימה, באם התסקיר יהיה חיובי, בבוא העת, לבטל את ההרשעה. זה לא הליך מקובל.
ואכן, הנאשם היה מוכן להכנס לקבוצת טיפול, לקח עצמו בידים ולקח אחריות על מעשהו. לכן, ביהמ"ש הסכים לבטל ההרשעה, לאחר שקבל את תסקיר קצין המבחן וסיים התיק ללא הרשעה.
- (2) הנאשם התגרש בינתיים מאשתו. קיימים הסדרי ראייה עם שתי הבנות והוא משלם להן 2000 ₪ מזונות. הוא עובד בשני בתי ספר ושניהם מרוצים ממנו.
- (3) הסניגור מתייחס לשלושת פסקי הדין שציטט התובע וטוען כי פסק הדין בענין בד"מ 218/00 שונה מהתיק שנשמע בפנינו ולא רק, כפי שאמר התובע, ניסה הנאשם לעקוף את אשתו ולהפחיד אותה, אלא מדובר בעבירה שיש עימה קלון ושם קיבל הנאשם מאסר בפועל.
- (4) בתיק בד"מ 102/01 מדובר באדם שקבל 12 חודשי מאסר ובית הדין אומר שהתקיפה היתה אכזרית. בבד"מ 38/04 מדובר במספר אירועים ולא באירוע אחד כמו במקרה שלנו. לדעת הסניגור, הפסיקה במקרים הנ"ל לא מתאימה למקרה שלנו ויותר חמורה ממנה.
- (5) הסניגור הגיש פסיקה בענין בד"מ 86/03 שם דובר ב-5 תיקים פליליים שאוחדו במסגרת הסדר טיעון. היה מדובר במספר רב של תקיפות על פני תקופה של שנתיים. הסדר הטיעון כלל עונש של נזיפה רגילה והפקעת חצי משכורת קובעת אחת. הסניגור מבקש שנטיל אותו עונש כפי שהוטל בתיק של בד"מ 86/03.

ד. דבר הנאשם

אומר כי המקרה היה חד פעמי וזה היה כתם שחור בחייו. הוא למד לקח מהמקרה ומתבייש בו. הוא מבקש רחמים מבית הדין.

5. החלטת בית הדין

לאחר עיון בטיעוני הצדדים, נפרס להלן את השיקולים אשר הובילונו להחלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם.

א. תכלית הדין המשמעת

- (1) בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת, ההולמים לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקף את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש הן על מטרתו ומהותו של שירות המדינה, הן על טיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשם והן על נסיבותיו האישיות של הנאשם.

(2) בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694), קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי (בעמ' 703):

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות".

(3) ובעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"די נב(5)) אמר בית המשפט העליון בעמ' 93:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות שבהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבותיו האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' (דינים ועוד: דינים עליון, כרך סג, 764, עמ' 4) שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי הוא תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. נוסף על שמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעטית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי (דינים ועוד: דינים עליון, כרך סד, 363, עמ' 16) שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן (דינים ועוד: דינים עליון, כרך סג, 855, עמ' 13) פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר מדינת ישראל נ' טוביה גרינבוים (דינים ועוד: דינים עליון, כרך סד, 124, עמ' 3) חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

ב. על העבירות ונסיבותיהן

1) הנאשם הורשע בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(4) לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה."

בית הדין מבקש להעיר, כי בעוד שחוק העונשין מגדיר בפרוטרוט את מרכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורות ההתנהגות של עובדי הציבור, אשר יש בהם משום עבירות המשמעת, העבירות מוגדרות בצורה רחבה, ובית הדין קובע למעשה בדיעבד אם יש בהתנהגות מסוימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירות משמעת כהגדרתה בחוק.

2) לעניין פגיעה במשמעת שהיתה כרוכה בהתנהגותו, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של כב' השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש (פ"ד לו(1), עמ' 231, 234) לגבי מאפייניה של המשמעת:

"לא אמצה כאן, תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק – הנאשם הפר במעשיו את הדרישות שמחויב בהן עובד מדינה, לפי פסקה 42.212 לתקשי"ר הקובעת: **"עובד חייב למלא כל הוראה אשר נקבעה בתקשי"ר, בכל הודעה של נש"מ וכל הוראה כללית אחרת שניתנה על ידי מי שמוסמך לכך."**

כאשר סעיף 1.02 לקובץ כללי האתיקה לעובדי מדינה מנחה כי: **"עובד המדינה ינהג בדרך ההולמת את מעמדו, תפקידו וחובותיו כעובד המדינה. הוראה זו חלה אף על התנהגות שאינה קשורה לתפקידו."**

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בו הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת הוא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי ההתנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון. (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת, (פד"י מט(5) 573, 578).

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם הביע חרטה על מעשהו. זה היה מקרה חד פעמי וכתם שחור בחייו. הוא טוען שלמד את הלקח מאותו מקרה וכל פעם שהוא מדבר עליו קשה לו. הוא מתבייש במה שקרה.

(2) ב"כ הנאשם הגיש אסופת מסמכים, ביניהם תסקיר של קצין מבחן, המבקש ביטול הרשעתו בבית משפט השלום והטלת עונש חינוכי הולם על הנאשם, שירות לתועלת הציבור בהיקף של 300 שעות וזאת לאחר שהנאשם הסכים ללכת לטיפול.

3) מנהל בית הספר בו עובד הנאשם נתן המלצה חמה עליו שהוגשה לבית דין זה, בנוסף למספר המלצות חמות ממנהל החווה החקלאית, מיו"ר ועד העובדים, ממנהל בית הספר אלבירוני בעראבה ומבית ספר יסודי או בכפר טובא.

4) הנאשם התחתן בשנת 2001 ונולדו לו ולאשתו 2 ילדות. הנישואין עלו על שרטון והם התגרשו. הוא משלם לאשתו מזונות עבור בנותיו בסך של 2,000 ₪.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

א. המדינה הגישה 3 פסקי דין הנוגעים לאלימות במשפחה שכולם חמורים מהמקרה שלנו. הראשון, בד"מ 218/00, נסע הנאשם בעקבות רכבה של בת זוגו, כשהוא נצמד לרכבה, עוקף אותה בצורה המסכנת את בטיחותה, וזאת עשה פעמיים רצופות. לצד עבירה כזו קבוע עונש מאסר של כ-20 שנה, ונגזר עליו עונש של 10 חודשי מאסר, מהם 10 לריצוי בפועל ו-4 חודשי עבודות שירות.

בשני, בד"מ 102/00, היתה תקיפה פרועה ואכזרית עליה נגזר על הנאשם עונש של 12 חודשי מאסר.

בשלישי, בד"מ 38/04, איים הנאשם במועדים שונים בין 27.5.00 ל-24.1.02, תקופה של כשנתיים כמעט, תקף הנאשם את רעייתו. הוא לא הורשע אלא הוטלו עליו עבודות לתועלת הציבור בסך 350 שעות.

ב. פסק דין רביעי שהגישה המדינה הוא תקיפת קרוב משפחה עקב סכסוך כספי משפחתי וגרימת חבלות של ממש למתלונן שהוכה במוט ברזל. העונש שהושת על הנאשם היה נזיפה חמורה והורדה בדרגה אחת ל-6 חודשים.

ג. שלושת פסקי הדין הנ"ל חמורים מהמקרה שלנו.

ד. הסניגור, הגיש פסק דין ארוך, בד"מ 86/03, העוסק בנושא אלימות במשפחה שם אוחדו 5 תיקים פליליים הנוגעים למספר רב של תקיפות שהשתרעו על פני תקופה של שנתיים. הצדדים הגיעו להסדר טיעון שלפיו הוטל על הנאשם עונשים של נזיפה רגילה והפקעת משכורת אחת קובעת.

ה. לאור הנ"ל, אנו התלבטנו אלו אמצעי משמעת לדלות מסל אמצעי משמעת שהעמיד המחוקק מכח סעיף 34 לחוק, לנוכח תכליתם של אמצעי המשמעת, נסיבותיה ואופייה של העבירה ושקילת נסיבותיו האישיות של הנאשם שלפנינו.

ו. שקלנו אם בנסיבות המקרה ראוי להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת כפי שביקש התובע המלומד, אולם בסופה של אותה התלבטות הגענו לידי מסקנה כי באיזונים הדרושים, ובמיוחד לאור העובדה שהנאשם עבר טיפול לאחר המקרה, ניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים מאשר שביקש התובע.

ז. קיבלנו את החרטה הכנה של הנאשם ואנו סבורים כי המעשה לא יישנה.

ח. אשר על כן בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

א) נזיפה חמורה.

ב) הפקעת משכורת קובעת אחת שתחולק ל-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ג בתשרי התשס"ז – 5.10.2006 , שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיג'אזי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד ורדה קטרון-ברט יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, בעבירות משמעת, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו, שם הורשע בעבירת תקיפת בת-זוגו בנסיבות מחמירות.

התביעה: סברה כי נוכח הרשעת הנאשם בהליך הפלילי ומעמדו כמורה, קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים רצופים; הורדה בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים.

המשרד: הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, למעט יסוד ההורדה בדרגה, אותו בקש המשרד להעמיד על פרק זמן של שנה וחצי.

הנאשם: אשת הנאשם טענה בביה"ד כי עקב ויכוח משפחתי לחצו עליה להתלונן במשטרה נגד בן זוגה על מעשים שלא נתרשו, ושבעטיי הורשע הנאשם בפלילים, וכי יחסיהם היו והינם תקינים. בני הזוג שנטלו משכנתא לצורך מימון בניית ביתם, ביקשו מביה"ד כי יתחשב במצבם. ביה"ד הבהיר לאשת הנאשם ולנאשם כי ביה"ד אינו מוסמך לשנות את המציאות השיפוטית שנקבעה על ידי ביהמ"ש השלום בעכו, על-פי הודאת הנאשם, כאשר במישור הפלילי לא ננקט כל הליך לשינוי פסק הדין.

ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - גם אם נעשו מעשיו מחוץ למסגרת תפקידו, ראוי לראות בחומרה מעשים של אלימות במשפחה, ובמישור הנורמטיבי הינם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כמורה בישראל. לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה.

ההחלטה שניתנה בדעת רוב, הטילה על הנאשם אמצעי משמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול הממשי שנפל במעשיו האמורים כלפי רעייתו.
- ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. **הורדה בדרגה** – הנאשם יורד בדרגה אחת (דרגת-שכר) לפרק זמן של שנה – יותר משנועדה הורדתו של הנאשם לפגוע במרקם חייו הכלכליים, מטרתה להעביר מסר לנאשם כי עובד מדינה, במיוחד עובד הוראה, שפוגע במעשיו כאמור בתדמית שירות המדינה, ראוי שמעמדו באותו שירות, המתבטא בדרגותיו, יפגע גם הוא.

ניתן ביום כ"א בכסלו התשס"ז, 12.12.2006 .

ההרכב:

יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר

גבי עפרה גזית - חברת ביה"ד

מר חוסני אבו דאהש - חבר ביה"ד

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: הנאשם אינו מיוצג

כ"א בכסלו התשס"ז
12 בדצמבר 2006

בדח. 2006-897
בד"מ 96/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין
גב' עפרה גזית
מר חוסני אבו דאהש
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון – אינו נוכח

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1978, המועסק במשרד החינוך כמורה בכיר בעל ותק של 8 שנים בשירות המדינה הורשע ביום כ"ה בחשון התשס"ז, 16.11.2006, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן – החוק).

2. הנאשם הואשם כאמור, בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 4653/03) שבו הורשע על-פי הודאתו בעבירות לפי סעיפים 382 (ב) (1) ביחד עם סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז-1977.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

3. במהלך הדיון טענו הצדדים בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת :

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סבור כי לנוכח ההליך הפלילי שהיה מנת חלקו, ומעמדו כמורה, קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

- (א) נזיפה חמורה ;
- (ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים רצופים ;
- (ג) הורדה בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים.

(2) התביעה סבורה כי אמצעי המשמעת להם עתרה, הולכים בנתיב פסיקתנו לגבי מעשים דומים כפי שפסקנו בבד"מ 172/02 ובד"מ 38/04 וכי לנוכח מעשיו קיימת הצדקה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

ב. גישת המשרד

- (1) מנציג המשרד נבצר ליטול חלק בדיון והעביר את עמדתו בכתב.
- (2) מעמדתו של נציג המשרד למדנו כי הנאשם נשוי, אב לשני ילדים קטנים, בעל וותק בהוראה של 8 שנים וממלא תפקיד כמרכז השפה הערבית בהצלחה רבה – שכרו הפנוי מגיע לסך של 5,200 ₪.
- (3) נציג המשרד מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, למעט יסוד ההורדה בדרגה, אשר את פרקה מבקש המשרד להעמיד על שנה וחצי.

ג. טעוני הנאשם

- (1) רעיית הנאשם שנכחה עימו בדיון, ביקשה לאמר דבריה לביה"ד.
- (2) שמענו כי בעטיו של ויכוח בין משפחתי, הוריה לחצו עליה להתלונן נגד בן זוגה וכי במעשיו שבעטיים הורשע הנאשם בפלילים לא נתרחו ואלום בשל לחץ הוריה, כאמור, ומצוות כיבודם בעדתה, הוגשה תלונה נגד הבעל.
- (3) במהלך הדיון ביה"ד הבהיר לאשת הנאשם ולנאשם כי ביה"ד אינו מוסמך לשנות את המציאות השיפוטית שנקבעה על ידי ביהמ"ש השלום בעכו, על-פי הודאת הנאשם, כאשר במישור הפלילי לא ננקט כל הליך לשינוי פסק הדין.
- (4) עוד שמענו מפי הנאשם וגם רעייתו, כי יחסיהם היו והינם תקינים, וכי בני הזוג בונים בימים אלה בית שלצורך מימון בנייתו נטלו משכנתא, וביקשו כי נתחשב במצבם.

החלטת בית הדין

4. ביה"ד בחן את הממצאים והמסקנות שאותם קבע ביהמ"ש השלום בעכו, את פני הרשעתו וענישתו בפלילים של הנאשם וכן את טעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ואשר לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. שיקולים כלכליים – התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת

- (1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרתו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו – עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87. ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין)

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו". (בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

5) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת –

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".** (פיסקה 20 לפסק הדין).

6) בית המשפט העליון ריכך בפסיקתו במידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".** (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן ב-15.3.05 ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב-28.6.05)

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הורשע ונענש בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו בסעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(2) המעשים שבעטיים הואשם ונענש הנאשם בפלילים, נוגעים להתנהגות שנתרחשה לפני כשנתיים וחצי במסגרתו של הקשר המשפחתי בין בני הזוג בו ננקטה אלימות ממשית של הנאשם כלפי רעייתו על-ידי הכאתה בגבה, בפניה ובידה כמפורט לעיל. לא מצאנו בפסק הדין הפלילי, כי אשת הנאשם נזקקה לטיפול רפואי בעקבות האירוע. האלימות מומשה במסגרת המשפחה הגרעינית ונעיר כי, זו גם חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על-פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97 סיבץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נב, 544):

"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמרו את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר."

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע.פ. 3216/01 בעניין צלאח שכאר) בע.פ. 1456/01 בעניין חליל:

"אמרתי שם, בין היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו. העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – הייתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי 'אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקרבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין'."

ובפסק דין נוסף שניתן בתאריך 9.1.2002 ע.פ. 9302/00 בעניין אלקיים צורדקר, אשר נסב על אלימות קשה בתוך המשפחה הושמעה גישתו הנורמטיבית של ביהמ"ש העליון לגבי מעשים מסוג זה:

"מעשים אלו טומנים בחובם מסוכנות רבה המעידה על מבצעם. זוהי אלימות במשפחה שהפכה לנגע שפשה בחברה ויש לבטא את החומרה בה מתייחסת החברה למעשים כאלה, בין השאר, על ידי עונשים קשים ומרתיעים. בית המשפט המחוזי שקל את נסיבותיו האישיות של המערער שהחיים לא הטיבו עמו, אלא ששיקולים אלה לא הטו את הכף לזכותו לאור נתינת הדעת לאינטרס הציבורי ולקורבנות העבירות."

ראוי לציין, כי עונש המאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי היה תלוי לו מעל לראשו, לא נרתע מעשיית המעשים אותם ביצע כאמור". (פורסם דינים עליון כרך ס' בעמ' 902).

ולגבי החומרה שבה ראוי לראות מעשים של אלימות במשפחה, לנוכח פני המציאות, למדנו אך לאחרונה:

"בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך לנקוט אמצעי ענישה ממשיים ומרתיעים לגבי עבירות של אלימות במשפחה, שהפכו, לצערנו, חזון נפרץ מדי ויש לפעול לביעורו"

(ראו: ע"פ 4854/03 בעניין יואב ארפינה נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך א' בעמ' 926, ע"פ 2052/03 דוקרקר נ' מדינת ישראל (לא פורסם) וע"פ 2125/04 רמי נגוסה נגד מדינת ישראל ניתן ביום 3.4.05. ראה גם ע.פ. 160/05 מוחמד דראושה נגד מדינת ישראל פורסם ב-28.7.05)

(3) בית הדין סבור, שלאלימותו הממשית של הנאשם שכוונה כלפי בת זוגו, היו השלכות רוחב על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור, ומידת אמונו בשירות המדינה – גם אם העבירות בוצעו מחוץ למסגרתו של תפקידו כעובד מדינה והוראה.

(4) מעשיו במישור הנורמטיבי של הנאשם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3), שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ער"מ 1351/98 בעניין פינקלשטיין, פורסם פ"ד מט(6) בעמ' 573)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

(5) בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבותיה עניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פורסם בדינים עליון כרך סו בעמ' 854).

לגבי מידתו של הפסול הנורמטיבי שיכול להיות מלווה לעבירה זו ראה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור שניתן בתאריך 6.3.05.

ואכן מידה מכבדה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק (כתוארו אז):

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (ההתנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

6) הנאשם הורשע על ידו גם בעבירה לפי סעיף 17(6) לנוכח הקלון שהיה כרוך במעשיו, וגם לנוכח אופיין ומהותן של העבירות הפליליות בהן הורשע, וכבר נפסק בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט"מ (5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוייה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

מעטפת הקלון לא נעלמה מעבירותיו ומעשיו, גם אם אלה נעשו מחוץ למסגרת תפקידו.

7) הנאשם לא עמד באותה רמה של ציפייה הרלוונטית לעובדים שמועסקים כעובדי הוראה (עיין בין השאר בעש"מ 6716/06 מדינת ישראל נגד בן אשר ובעש"מ 503/01 חביב אמין נגד מדינת ישראל).

ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם בן 28, אדם צעיר ונורמטיבי, עד ההליך שבפנינו לא עבר כל עבירה אחרת, זכה להערכה חיובית על תפקודו ב-8 השנים במערכת החינוך, הורשע על ידו, כאמור, במעשים שהייתה בהם אלימות פיסית כלפי רעייתו.

2) הנאשם נשוי, אב לשני ילדים קטנים, רעייתו מועסקת. הזוג בונה את בית המשפחה ונטל משכנתא לצורך זה.

5. סוף דבר

לאחר שנשקלו על ידו טיעוני הצדדים, ומקבץ השיקולים שאותם הבאנו לעיל, הגענו לכלל החלטה בדעת רוב לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א) דעת הרוב

1) נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי שמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול ממשי במעשיו האמורים כלפי רעייתו.

2) הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

3) הורדה בדרגה – הנאשם יורד בדרגה אחת (דרגת-שכר) לפרק זמן של שנה – יותר שנועדה הורדתו של הנאשם לפגוע במרקם חייו הכלכליים, מטרתה להעביר מסר לנאשם כי עובד מדינה, במיוחד עובד הוראה, שפוגע במעשיו כאמור בתדמית שירות המדינה, ראוי שמעמדו באותו שירות, המתבטא בדרגותיו, יפגע גם הוא.

(ב) דעת המיעוט

דעת המיעוט סבורה כי בנסיבות המקרה ניתן להסתפק בהטלתה של נזיפה חמורה, מאחר ולאמצעי המשמעת האחרים יש משמעות כלכלית הכרוכה בפגיעה ברעייתו ובילדיו של הנאשם, פגיעה שהיא מעל למידה הדרושה בנסיבותיו של ההליך שבנושא דיוננו.

(ג) ההחלטה

הוחלט בדעת הרוב.

(ד) סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה יורד הנאשם בדרגה, כאמור, לפרק זמן של שנה, ולאחר שתיתם תקופה זו ירד הניכוי בשכרו.

גזר הדין ניתן ביום כ"א בכסלו התשס"ז, 12.12.2006, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לביהמ"ש העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מ"ר חוסני אבו דאהש חבר בית הדין	גב' עפרה גזית חברת בית הדין	עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו, שבו הואשם בעבירה של סיוע לקבלת דבר במרמה, בכך שהנפיק לפלונית הצהרה ותלושי שכר, לפיהם עבדה לכאורה בתקופה שבין 1.8.2002 ובין 28.2.2003, בבית עסק שניהל. גברת פלונית זו הגישה את המסמכים האמורים למוסד לבטוח לאומי, לשם קבלתם של דמי לידה בעקבות אירוע של לידה. אם כי, בסופו של יום, לא הצמיחו לה המסמכים כל תשלום מהמוסד לביטוח לאומי.

הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על-ידי בית משפט השלום, הוטל עליו צו שירות לתועלת הציבור בהיקף של 200 שעות, ונקבע על-ידי בית המשפט כי מעשיו מהווים את היסודות העובדתיים של עבירת סיוע לקבלת דבר במרמה.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים, ופסילה לאחר פיטורין למילוי תפקידי הוראה במשך 3 שנים.

המשרד: גישתו של המשרד שונה מעמדת התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה למשך חצי שנה.

ההגנה: סברה כי מעשיו של הנאשם מצדיקים להטיל עליו נזיפה, או נזיפה חמורה לכל היותר. ההגנה הבליטה את תרומתו האיכותית לשירות הציבור, ובקשה אף להתחשב בנסיבותיו המשפחתיות.

הנאשם: העיד על עצמו כי הינו אדם שומר חוק, וכי מעולם לא עשה דבר לגזילת הקופה הציבורית. הנאשם אף הדגיש כי בתקופת אירועי המלחמה בצפון הדרך ללא תמורה בשתי קייטנות של ילדי כפרו.

א. ביה"ד שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: לעניין דפוס התנהגותו של הנאשם - גם אם נעשו מעשיו מחוץ למסגרת תפקידו, הרי שבמישור הנורמטיבי הינם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כמורה בישראל. לעניין תכלית אמצעי המשמעת - אמצעי המשמעת נועדו להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות, ובמיוחד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם כי לא יכשלו במעשים מסוג זה. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים והתחשב בכך שהנאשם לא הורשע בפלילים. בסופו של יום, הגיע בית המשפט לכלל מסקנה כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים, וניתן להגשים את התכלית של אמצעי המשמעת באיזון נסיבות העבירה עם ההליך והנסיבות האישיות, לרבות תרומתו של הנאשם לשירות. על הנאשם הוטלו אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול הממשי שנפל במעשיו.

ב. **הפקעת משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה** – הנאשם יורד בדרגה אחת (דרגת שכר) מיום גזר הדין למשך 6 חודשים.

ניתן ביום ט' בחשוון התשס"ז, 31.10.2006.

ההרכב :
יוסף תלרז- אבה"ד - יו"ר
גבי חני לידור - חברה
מר מחמוד חגי'אזי – חבר

ב"כ הנציבות : עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם : עו"ד מנסא האני

כ"ו בניסן התשס"ח
1 במאי 2008

בד. 2008-599
בד"מ 54/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין
גב' חני לידור
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חבר
- חבר

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מנסא האני

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההלך

1. הנאשם, יליד שנת 1971, המועסק כמורה במשרד החינוך, בעל ותק של 8 שנים לפי דרגה B.A. בדירוג עובדי ההוראה, הורשע על ידינו ביום כ"ח באלול התשס"ו – 21.9.2006 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן החוק).

2. הנאשם הורשע כאמור, בפנינו בעקבות הליך פלילי שהתקיים כנגדו בבית המשפט השלום בעכו (ת.פ. 3029/04), שבו הואשם בעבירה של סיוע לקבלת דבר במרמה לפי סעיפים 415 יחד עם סעיף 31 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

3. המעשה שבעטיו הואשם הנאשם אינו קשור לתפקידו אלא לעיסוקו הנוסף כמנהל בית עסק המכונה "בטון הכרם". במסגרת ניהול בית עסקו פנתה אליו במהלך חודש מרץ גברת פלונית וביקשה שיציידה בהצהרה ותלושי שכר לפיהם עבדה, לכאורה, בבית העסק בתקופה שבין 1.8.2002 ובין 28.2.2003, על מנת שתגיש את המסמכים האמורים בעקבות אירוע של לידה, לשם קבלתם של דמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי. הנאשם ציידה במסמכים כאמור שהוגשו על ידה למוסד לביטוח לאומי.

4. ההליך שהתנהל בפני כבוד ביהמ"ש השלום בעכו, השופטת רונית יצחקי, נסתיים ללא הרשעה, כאשר כבוד השופטת החליטה שלא להרשיע את הנאשם ובתאריך 22.2.2006 והטילה עליו צו של"צ בהיקף של 200 שעות, הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים, אולם כבוד ביהמ"ש קבע כי מעשיו מהווים את היסודות העובדתיים של עבירת סיוע לקבלת דבר במרמה, עבירה לפי הסעיפים הנ"ל לחוק העונשין, לאחר שביהמ"ש שוכנע שמההיבט המשפטי לא ניתן להרשיע נאשם בעבירה של סיוע לניסיון לקבלת דבר במרמה. הדבר נובע מטעמים משפטיים עיוניים הקשורים לצדדים לעבירה וההבדל בין עבירה שאיננה מושלמת לבין עבירה מושלמת.

5. לבית הדין הובהר על-ידי הצדדים, כי בסופו של דבר אותם מסמכים שהופקדו בידה של הגברת לא הצמיחו לה כל תשלום מהמוסד לביטוח לאומי.

6. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

במהלך הדיון באו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

1) התובע בראשית טיעונו מסר לבית הדין, כי התביעה רואה בחומרה את מעשיו, לנוכח הפגיעה שפגע הנאשם באושיות תפקידו כמורה. בשל כך, על מנת שבית הדין יעביר בפסיקתו מסר מרתיע לשירות הציבורי לגישת התביעה קיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

א) נזיפה חמורה;

ב) פיטורין לאלתר – תוך תשלומם של פיצויי פיטורין מלאים;

ג) פסילה לאחר פיטורין למילוי תפקידו הוראה במשך 3 שנים.

2) התובע המלומד ציטט קטעים מפסק דינו של בית המשפט השלום, כאשר הנאשם ביקש ליצור בעבור אותה מבוטחת בסיס העסקה פיקטיבי, על ידי הפקדת אישורים ותלושי שכר נחזים בידה. בשל כך יש לנהוג עם הנאשם בחומרה, כאשר התובע הגיש לעיונו של בית הדין כתימוכין לגישתו מספר פסקי דין, ביניהם את בד"מ 145/04, עש"מ 2699/01 בעניין גימיל חלף ועש"מ 2661/06 בעניין ערן אדלמן, וביקש לגזור את דינו של הנאשם על-פי הגישה שהובאה לעיל.

ב. גישת המשרד

1) מנציג המשרד נבצר ליטול חלק בדיון ובאמצעות התובע נמסרה עמדתו בכתב.

2) למדנו מאותה עמדה, כי הנאשם מועסק בשני בתי ספר כמורה לחינוך גופני וצבר וותק של 11 שנים, וזוכה להערכות גבוהות על איכות תפקודו גם מעבר לתפקידיו הפורמליים. עוד למדנו, כי נציג המשרד לא מצא בתיקו האישי היתר לעבודה.

3) גישתו של המשרד שונה מעמדת התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה למשך חצי שנה.

4) לגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי הנאשם רווק, חווה חוויה של רצח אח והוא מסייע לפרנסת המשפחה.

ג. טיעוני ההגנה

1) לגישת ההגנה, בהטלתם של אמצעי המשמעת נדרשת מידה של מידתיות. פני מעשיו מצדיקים להטיל על הנאשם נזיפה, או נזיפה חמורה לכל היותר, גם בהתחשב בתרומתו האיכותית לשירות הציבור. כאשר אסופת מסמכים בנדון הוגשה לבית הדין, וכן ראוי שנתחשב בנסיבותיו המשפחתיות.

(2) לגבי נסיבות האירוע שמענו, כי הניהול השוטף של העסק היה מופקד בידי אחיו, כאשר היתה כוונה להעסיק את אותה הגב' כמזכירה שלא יצאה אל הפועל. לנאשם לא היתה ולא צמחה כל טובת הנאה כתוצאה ממעשיו. שמענו, כי הנאשם הפיק את הלקח הדרוש מהמעשה, סגר את העסק ומשמש רק כמורה לספורט, ומקדיש כיום את חייו לפרנסת בני משפחתו, ומתגורר בבית אימו.

(3) הסניגור המלומד הגיש לבית הדין מספר פסקי דין בהם לא הוטלו אמצעי משמעת כה חמורים, שלהם עתרה התביעה, הגם שהמעשים לא היו קלים יותר מפני מעשיו של הנאשם (בד"מ 8/98, בד"מ 171/00 ובד"מ 59/04). גישה מתחשבת כלפי מעשיו של הנאשם ניתן גם למצוא בתסקיר שירות המבחן שהוגש לבית המשפט השלום בעכו, אשר העתק הופקד גם בידינו.

ד. דבר הנאשם

(1) הנאשם בדברו לבית הדין מסר, כי הינו מכבד חוק, כאשר במקרה דנן הרגש האפיל על השכל, וכי מעולם לא עשה דבר לגזילת הקופה הציבורית.

(2) הנאשם עדכן את בית הדין כי בתקופת אירועי המלחמה בצפון הדרך ללא תמורה בשתי קייטנות של ילדי כפרו.

7. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, נשקלנו על ידינו שיקולים כלהלן לקראת הטלתם.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם מטעמים שלא נתבררו בפני בית הדין, בהיותו עובד הוראה, החליט לעסוק גם בעיסוק פרטי שלגביו לא נמצאה כל בקשה או היתר כנדרש מעובד מדינה, אולם התביעה לא ביקשה כי נבוא חשבון עם הנאשם בעניין זה.

הנאשם כבעלים וכמנהל של אותו עסק בשם "בטון הכרם" צידד גב' שביקשה ככל הנראה להיות עובדת בו, בתלושי שכר לגבי התקופה שבין 1.8.02 ועד 28.2.03 על מנת לסייע לאותה גב' ליצור במוסד לביטוח לאומי בסיס שכר נחזה לצורך קבלתם של דמי לידה. – ניסיון שלא צלח בסופו של דבר. בשל כך הנאשם הואשם ונענש כאמור בהליך הפלילי בו הודה ביסודות העבירה של סיוע לקבלת דבר במרמה.

(2) הנאשם גם אם ידו לא היתה במישרין, במעל כלפי המוסד לביטוח לאומי ולא היה מפיק כל טובת הנאה כספית מאותו אישור, עדיין ניסה לסייע למבוטחת של המוסד לביטוח לאומי לקבל דמי לידה מעבר למידת זכאותה.

(3) ונאמר, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם והורשע או נענש בפלילים בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."

(4) הנאשם הודה בהליך הפלילי שהתנהל נגדו ביסודות העבירה של סיוע בקבלת דבר במרמה בדרך של ניסיון שלא צלח.

ולגבי יסודות העבירה שנקבעו בנדון בחוק העונשין:

"קבלת דבר במרמה 415. המקבל דבר במרמה, דינו – מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים. וכי הנאשם הורשע בעבירת ניסיון."

(5) גישה ביקורתית ומכבידה כלפי מעשיו קשורה גם לתפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 678 – 650 נפסק על – ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים."

הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 678-650).

מורה בישראל גם אם מחוץ למסגרת תפקידו, עשה מעשה כדרכו של הנאשם, מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ובמיוחד להתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון."

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ולעניין גבולות התייחסות והפסול של העבירה ראה גם את עש"מ 3949/03 בעניין מיכל אלבז.

לגבי טיבו של הפסול נפסק לפני כשנה וחצי: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

א. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי שלא ננקט לאחר חקירתו במשטרת ישראל לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי. בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 פסק בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי שלא ננקט בסופו של דבר לבין ההליך המשמעותי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, נואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;

אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית.

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

(6) בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04, וכן בעש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

ב. על הנסיבות האישיות

- (1) הנאשם בן 35, בעל וותק ממשי בשירות הציבורי של כ-8 שנים.
- (2) מעמדו של נציג המשרד עולה, כי הנאשם תרם תרומה ממשית גם אם לא רבת שנים לשירות הציבורי, כפי שעולה גם מאסופת המסמכים שהוגשה לבית הדין.

וכבר נפסק על תרומה בת שנים מפיו של כב' השופט חשין: "לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

3) הנאשם רווק מתגורר בבית אימו ומסייע לפרנסת המשפחה.

4) והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות תקין בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

8. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני ההליך, טיעוני הצדדים בפנינו, דפוס התנהגותו כאמור והעבירות שבהן הורשע על ידינו, יחד עם הנסיבות האישיות.

ב. בסופו של עיון, לאחר שבחנו את דפוס התנהגותו של הנאשם כאמור, את העובדה שלא הורשע בפלילים, ראיית מעשיו על ידי בית משפט השלום כמעידה חד-פעמית שנועדה לסייע לאחר מתוך "ליקוי מאורות" וכן לאור הנסיבות האישיות וקבלת אחריות על מעשיו (ראה עמ' 9 – 10 לפסק הדין), כל אלה הובילונו למסקנה, כי פיטוריו אינם הכרחיים וניתן להגשים את התכלית של אמצעי המשמעת באיזון הכולל עם נסיבות העבירה, ההליך והנסיבות האישיות, לרבות תרומתו לשירות, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה אשר הולכים בנתיב בו בחר המשרד (לעניין המידתיות הראויה בענישה ראה עש"מ 4193/06 משה חי כהן נגד נציבות שירות המדינה, שניתן ב-5.10.06 בעמ' 3):

1) נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול הממשי שנפל במעשיו.

2) הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

3) הורדה בדרגה – הנאשם יורד בדרגה אחת (דרגת שכר) מיום גזר הדין למשך 6 חודשים.

9. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגתו כאמור לפרק זמן של 6 חודשים, עת תיתם תקופת הורדתו בדרגה יחל הניכוי בשכרו.

גזר הדין ניתן ביום ט' בחשוון התשס"ז, 31.10.2006, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43 (א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיגי'אזי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר